

# Vatra veche <sup>5</sup>

## Vatra veche

*Români din toate țările, uniți-vă!*

Lunar de cultură \* Serie veche nouă\* Anul XI, nr. 5 (125) mai 2019 \*ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) \*Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc  
VATRA, 1971 \*Redactor-șef fondator Romulus Guga\* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciuț



Miron Duca, Peisaj

## Memoriile unui ambasador „roșu”

## SUMAR

Inedit. Blestemul chinezesc. Memoriile unui ambasador „roșu”, de Francisc Păcurariu/3  
Prezențe românești în lume. Coreea de Sud. O scurtă privire, de Ioan Aurel Pop/5  
Aniversări. Valeriu Matei – 60. Po(i)jetica istoriei, de Mihai Cimpoi/7  
Asterisc. A iubi..., a urî..., de Gheorghe Moldoveanu/9  
Remember -30. N. Steinhardt, de Veronica Pavel Lerner/11  
Poeme de George Călin/12  
Text și context în diarismul românesc (Eugen Simion), de Florian Copcea/13  
Să ne (re)amintim de A. E. Baconsky, de Dumitru Hurubă/15  
Correspondența lui Dimitrie Stelaru, de Gheorghe Sarău/16  
Mihai Diaconescu, tendința actuală..., de R. Subțirelu/17  
Condamnarea lui Socrate, de Al. Florin Țene/19  
Nu-ți cer, poem de Răzvan Ducan/20  
Anca Sirghie, dialog despre Radu Stanca, la Sibiu, de Mihai Posada/21  
Poeme de A. I. Brumar/23  
Poeți din Cemăuți. Vasile Tărățeanu, de Dărie Ducan/24  
Ilie T. Zegrea/26  
Simion Gociu/27  
Poeme de Daniel Corbu/28  
Supraviețuire prin cuvântul scris, de Radu Șerban/29  
Cronica literară. Un împătimit de Eminescu (Nicolae Iosub), de Răzvan Ducan/30  
Umbră curcubeului (George Călin), de Vasile Tărățeanu/31  
Antipoetice (Dărie Ducan), de Ioan Marcoș/32  
Cronicile umbrei (Ioan Nicolae Popescu), de Daniel Marian/36  
Întâlnirea sinelui cu sinele (Mircea Borcan), de Geo Constantinescu/36  
Poezia fotovoltaică (Vali Nițu), de Daniel Marian/37  
O poveste cu caimani (Mircea Dorean), de A.I. Brumar/38  
Prin lentila umbrei (Valeriu Marius Ciugan), de Valentina Becart/39  
Febra scrisului (Nicolae Suci, de Nicolae Băciu/41  
Creștinismul cosmic (Vasile Avram), de Ilie Șandru/42  
„Jobagii” lui Pavel Dan, de Ionel Șimon/44  
Gradarea a trei nuanțe de gri (Kristiana Kondrat), de Mircea M. Pop/45  
Cal troian intramuros (Ion Dumitrescu Borșa), de Geo Constantinescu/46  
Doar din pământul patriei (Horia Bădescu), de Cristina Sava/45  
Cuvinte sub nicovala gândului (Lőrinczi Francisc-Mihai), de Nicolae Suci/ 51  
Mic ghid de călătorie într-un sine (Liliana Toma), de Răzvan Ducan/53  
Poeme de Melania Cuc/54  
Documentele continuității. Transilvania, starea noastră de veghe, de Ioan-Aurel Pop/55  
Samuil Micu, de V. Molodeanu/56  
Mihai Eminescu și Basarabia, de Gicu Manole/57  
Convorbiri duhovnicești cu Î.P. S. Ioan, de Luminița Cornea/58  
Mi s-a îmbolnăvit de iarnă aerul, poem de Veronica Pavel Lerner/59  
Amvon. Creștinul e oglinda Tatălui Ceresc, de Gheorghe Nicolae Șincan/60  
Crez moral, de Nicholas Dima/60  
Asterisc. Ilie Șandru, de Gheorghe Nicolae Șincan/61  
Între credință și unire, de Florin Bengean/62  
Ocean întors. Dor de Dumnezeu, de Valeriu Tănasă/63  
Poeme de Lucian Mănăilescu/64  
Poeme de Emilia Amariei/65  
Poeme de Mihaela Aionesei/66  
Poeme de Tatiana Scurtu-Munteanu/66  
Despre francmasonerie, de Eugen Mera/67  
La ordinea zilei. „The Green New Deal”, de Silvia Urdea/68  
Mapamond. Japonia, note de călătorie, de Mihai Posada/71  
Argumente pentru pace, de Corina Simeanu/72  
Literatură și film. Războiul rece și puterea absenței, de Alexandru Jurcan/73  
Strigătul culorilor. Interviu cu Rodica Duca, de Gheorghe Mizgan/74  
Medalion. Aristizza Romanescu, de Livia Ciupercă/76  
Filarmonica din România – 150. George Enescu, de Paul Leibovici/78  
Teatru. Streptese la Bazin, de Cristian Stamatoiu/79  
Restituiri memoriale, de Gheorghe Sarău/80  
Remember. Ștefan Fuli, de Răzvan Ducan/81  
Lumea lui Larco, de Vasile Larco/82  
De la un clasic citire. Florea Ștefănescu/82  
Epigrame, de Nicolae Matcaș/83  
Curier/84  
Curier/85



Miron Duca, Colaj în relief



Miron Duca, Semne în ocr



Miron Duca, Semn în zid (detaliu)



Miron Duca, Țărm înșorit

Număr ilustrat cu lucrări de Miron Duca

Inedit

## BLESTEMUL CHINEZESC

- MEMORIILE UNUI  
AMBASADOR „ROȘU” -1997

(I)

Ne naștem în Paradis ca să ajungem în Labirint.

*„În creația romanescă, în război, în muzeele adevărate sau imaginare, în cultură, poate în istorie, am regăsit o enigmă fundamentală, în voia memoriei care – din întâmplare ori ba – nu reînvie o viață în desfășurarea ei. Luminate de un soare invizibil, nebuloase apar și par a pregăti o constelație necunoscută. Unele aparțin imaginarului, multe amintirii unui trecut apărut prin străfulgerări sau pe care trebuie să-l regăsim cu răbdare, căci momentele cele mai profunde ale vieții mele nu mai sălășluiesc în mine, ci mă obsedează sau fug de mine rând pe rând. Nu are importanță. În fața necunoscutului unele vise de-ale noastre nu sunt mai puțin semnificative decât amintirile noastre. Reiau deci aici unele scene transformate altădată în ficțiune. Legate adeseori de amintire prin legături încurcate, se întâmplă ca ele să fie, într-un mod foarte tulburător, în viitor...”*

André Malraux – *Antimémoires*

### 1. Planul uitat

De când am trecut de 70 de ani și fără niciun fior tragic simt cu toată siguranța că mă apropiu de sfârșit, mă trezesc zi de zi foarte devreme, în zori, deși arareori mă culc înainte de miezul nopții. Pe la 4 sau 5, când prin fereastra camerei se ivește abia o pală dungă spălăcită a cerului tulbure din zori, apar și eu din apele călduțe ale somnului ca Iona din pântecul chitului. Spre deosebire de Iona, însă, care era sătul de sejurul nedorit în stomacul acela în care bolboroseau sucurile gastrice ale imensului pește, eu nu mă prea simt sătul de somn scăpând din ciocotul coșmarelor obscure, din care ies cu pijama leoarcă de sudoare, de parcă m-aș fi luptat cu toți zmeii din poveste. Un timp (destul de îndelungat, dacă îmi aduc bine aminte) am depus toate eforturile posibile pentru a recădea în somn, am încercat toate metodele de

care am auzit (începând cu numărarea concentrată a unor oi imaginare) pentru a ademeni somnul să revină. Mi-am dat seama însă, cu încetul, că aceste eforturi metodice nu sunt numai cu totul ineficiente, dar mai constituie și o reminiscență aproape rușinoasă a veștii mele de cinovnic obișnuit să doarmă până la 7 dimineața pentru a putea începe cu capul limpede muncile absolut lipsite de rost ale zilei și pe care mă străduiesc cu atâta ardoare s-o uit pe deplin. Așa că am renunțat, resemnat, la eforturile mele metodice și zadarnice, folosind mai cu rost aceste ceasuri cu care mi s-a lungit ziua (deși am fost dintotdeauna de acord cu Socrate care, în timp ce sorbea zeama de cucută dintr-o oală pântecoasă, își consola prietenii cu părerea că e întotdeauna mai bine să dormi și că nu s-a născut încă om care să se trezească fără regrete din somn). Cam pretențios spus, totuși, „să le folosesc mai cu rost”, căci prin aceste cuvinte, aruncate oarecum cu imprudență, apar într-o ipostază carteziană solemnă, pe care nu am dorit-o (ori nu am reușit să mi-o impun cu adevărat) nici în cele mai sărbătorești momente ale vieții. Căci, în aceste ore încerc să cuget, ceea ce evocă faimosul COGITO ERGO SUM, deși după umila mea părere tocmai acest rece și orgolios COGITO duce la o sărăcire destul de dureroasă a lui SUM. Dar toate acestea nu mai au nicio importanță, am ajuns la vârsta senină când pot să mă las legănat fără pagubă în brațele lui COGITO.

Mă opresc din urmărirea acestor gânduri pentru a mă întreba de ce sunt oare atât de obsedat, acum, la bătrânețe, de unele frământări ale lui Descartes. Dar oare faptul că purtam cu mine, în anii tinereții, mica monografie despre Descartes publicată de C. Noica în BIBLIOTECA PENTRU TOȚI de odinioară, în toate călătoriile pe care mi le-a rânduit soarta, nu este oare o dovadă că această obsesie nu e rod al bătrâneții, ci are rădăcini mai adânci în ființa mea? Și-mi vine în minte ceea ce spunea filosoful francez în prima meditație că se leapădă de toate, inclusiv de propriul eu, căci el s-ar putea să-i ofere iluzii și înșelăciuni, minciuni ale unui duh



rău. Singura certitudine pe care o descoperă în a doua meditație este faptul că eu – cel care gândesc, percep lumea, cunosc – EXIST. S-ar putea ca tot ce gândesc, percep, cunosc să fie greșit. Dar este neîndoielnic că, făcând toate acestea, sunt, exist, adică alcătuiesc singura certitudine pe care omul o poate avea. Mi se pare că ar trebui să revin și eu la a doua meditație a lui Descartes. Căci după ce abandonăm toate minciunile convenționale și „certitudinile” îndoielnice ale timpului în care trăim, ce ne rămâne în afară de siguranța că eu, cel care percep, fals sau just, lumea, EXIST?

Acum văd zi de zi mai clar cum viața mea se strânge într-un cerc a cărui arie se micșorează fără încetare. Cu câțiva ani în urmă, eram foarte mult atras de întâlnirile cu prietenii, de ocaziile de a sta de vorbă la un pahar de vin într-o dulce tihnă orientală, și relațiile mele au fost largi în toate perioadele vieții. Apoi m-a năpădit tot mai mult plictiseala, sentimentul că aceste relații nu au nicio acoperire și niciun rost, că nu prezintă pentru mine niciun interes real a devenit tot mai puternic și a început o lentă și – mi se pare – ireversibilă retragere în cochilie. Aș putea să mă amăgesc cu gândul că acest proces se datorează dorinței de a face economie de timp, de a folosi mai cu rost răgazul pe care îl mai am (sau pe care nădăjduiesc că-l mai am). Chiar și lecturile mele au devenit mai dificile, mai opintite, mai fragmentare. Iar la culegerea de→

FRANCISC PĂCURARIU

mărturii pe care mi-am propus s-o realizez lucrez tot mai puțin, îndemnuri noi apar tot mai rar, credința că voi izbândi, totuși, până la urmă să realizez ceva s-a decolorat cu anii ca o pânză expusă prea mult timp la soare, și stăruii să continui de parcă aș îndeplini o obligație al cărei sens nu mi se pare prea important. Stau și mă gândesc, dar gândurile nu au relief și contur, nu au vigoare, lunecă leneșe și vagi, nepăsătoare poate. Asta e bătrânețea?

Mi se pare că prea m-am obișnuit să-mi pun întrebarea dacă ceea ce am făcut, am experimentat și am trăit în viață are vreo semnificație sau vreun rost din punctul de vedere al altora? În realitate problema se pune, după toate semnele, cu totul altfel. E adevărat că Aristot spunea că scopul vieții este acțiunea justă, adică, după câte înțeleg, cea folositoare altora. Dar Socrate susținea, pare-se, că obiectivul esențial este să te cunoști pe tine însuși. Iar Goethe afirma că scopul vieții tale este... să-ți trăiești viața!

Cred că, la urma urmelor, a-ți trăi viața înseamnă a realiza câteva momente de plenitudine și, mai cu seamă, de a trăi în conformitate cu firea și năzuințele tale. Ori – poate cu excepția constrângerilor de la liceu și a studiilor de medicină, făcute ca să scap de armată, de rolul de carne de tun într-un război absurd – am trăit așa cum am dorit, chiar și în mijlocul celor mai severe îngrădiri. Evident, asta înseamnă că dorințele mele nu au fost prea mari, exagerate, irealizabile. Dar mai important este că pot spune cu mâna pe inimă, că în nicio etapă a vieții mele nu am renunțat să fiu eu însumi, că niciodată nu mi-am vândut sufletul!

Nu am scăpat, însă, de blestemul chinezesc. Căci cel mai cumplit blestem al vechilor chinezi era: „*Să te pedepsească zeii să renaști într-o epocă istorică importantă!*”. Cu mine, pare-se, s-a împlinit acest blestem. Pe care unii îl consideră privilegiu. Așa cum îl socoate chiar și cel mai însemnat istoric român din Transilvania anilor prin care am trecut, profesorul David Prodan, care, constatând în MEMORIILE sale, că „*iată-mă și la 80 de ani! Cum a trecut, pe nesimțite vremea. Nici nu mi mai dau seama cum au trecut anii*”, consideră că „*Nu mă pot deloc*

*plânge, am trăit perioada cea mai spectaculoasă a istoriei noastre, a istoriei umane în genere*”, uitând că n-a făcut decât să se supună blestemului chinezesc. Nu pot nici eu să fac altceva decât să constat că mi-am trăit viața într-o epocă istorică importantă. M-am născut la 2 ianuarie 1920, la doi ani și o lună după Marea Unire, după proclamarea la Alba Iulia a Unirii Transilvaniei cu România. Adică în România Mare. Primul război mondial se terminase. Dar nu și pentru România, care trebuia să-și apere noile frontarii și pe Nistru, și pe Tisa. Tatăl meu, care se considerase scăpat de război în octombrie 1918, când fronturile de luptă ale Austro-Ungariei s-au prăbușit și armatele aruncate în război și-au părăsit pozițiile revărsându-se spre casă, ca să înceapă acasă un alt război, pe care Eminescu îl formulase în versul faimos „*zdrobiți orânduirea cea crudă și nedreaptă*” și pe care românii, slovacii, sârbii, cehii, polonezii și soldații din alte „naționalități” dominate de zgriptorul habsburgic l-au înțeles ca prilej de a sfărâma în bucăți împărăția zgriptorului cu două capete, a bătut cale lungă și plină de aventuri din Italia, de pe Piave, și până în Țara Năsăudului. Așa că a sosit în satul său natal cândva după 1 decembrie 1918, neavând ceva mai bun de făcut decât să se însoare în mare grabă cu una din fetele unui pădurar cu o casă plină de fete, să mă comande pe mine și să plece urgent din nou la război, cu diviziile de voluntari ardeleni cu care trebuia să fie completată cât mai repede Armata română aruncată în luptă pe Tisa ca să apere Unirea abia proclamată. Așa că m-am născut în absența tatălui meu plecat la război în vreme de pace, în casa bunicului, un biet pădurar cu 6 fete și un băiat mic,



**Buenos - Scriitorul guatemaltec Miguel Angel Asturias, laureat Nobel, și scriitorul Francisc Păcurariu**

Căruia, ca să fie pe deplin fericit, numai un nepot îi mai lipsea din casa cât un palat, cu o cameră și bucătărie. Peste multă vreme, când am ajuns să împlinesc 19 ani, Europa s-a arătat sătulă de prea multă pace și a izbucnit un nou război mondial. Au urmat biruințele fulgerătoare ale lui Hitler și năprazna pe care niciunul dintre noi nu o credea posibilă, prăbușirea Franței sub loviturile armatei germane (tocmai în ziua când trebuia să dau ultimele probe ale examenului de bacalaureat). După acest tragic eveniment, care zdrobise sistemul de securitate în care se bizuise România, a căzut pe capul nostru ultimatumul sovietic și cedarea – sub dubla presiune a coloșilor din Est și din Vest – a Basarabiei, Bucovinei de Nord și a Ținutului Herței (revendicată de sovietici din cauza liniei groase de demarcație trase de creionul roșu al lui Stalin). Peste câteva zile, în august 1940, a urmat Diktatul de la Viena, prin care Hitler și Mussolini au dăruit Transilvania de Nord Ungariei.

Rămas împreună cu părinții mei pe pământul ocupat, nu numai că am trecut prin ani de călcare în picioare de către ocupanți a drepturilor umane elementare, de dispreț ciocoiesc pentru cei de alt neam decât ei, dar și prin ani de rezistență plină de demnitate și de vrere neclintită de a supraviețui și de a ne păstra ființa națională ca temelie a unei Noi Uniri, dar și de a lăsa, prin prezența vie a unei culturi naționale, semne durabile și indenabile ale puterii de viață a unui popor neîngenuncheat nici de cea mai inumană stăpânire.

Dar vremea trece, morile lui Dumnezeu macină încet dar bine, iar după 23 August 1944, zi pe care noi, românii din Transilvania de Nord, am socotit-o zi a mântuirii și eliberării noastre, armate ungaro-germane au pornit la atac în Transilvania de Sud pentru a înăbuși dorința de libertate a României și au suferit înfrângerea pe care o merită agresorii și asupritorii. Apoi au trecut prin orașele și satele noastre armate românești și sovietice, luptând pentru fiecare palmă de pământ și plătind cu sânge tânăr alungarea ocupanților. Noi, cei din Ardealul de Nord, am avut atunci sentimentul incomparabil că suntem eliberați de sub cumplitul jug care ne-a apăsat atât de greu timp de 4 ani.

## Prezențe românești în lume Coreea de Sud - o scurtă privire

O călătorie în Coreea de Sud este pentru orice european o aventură, mai ales pentru unul din Europa Central-Răsăriteană. După două schimbări de avion, la München și la Doha, după o modificare radicală de fus orar și după multă oboseală adunată, am ajuns la Aeroportul Internațional Incheon, eu dormic de tihnă, ei, gazdele, plini de viață. Activitatea pe aeroport, impecabil organizată în ciuda formalităților, fișelor de completat și controalelor atente, a durat foarte puțin, bagajul a venit nesperat de repede și m-am trezit la ieșire, complet dezorientat. Nu nimerisem locul de întâlnire cu gazdele care mă așteptau pentru a fi condus la Songdo – un „orașel” cu 70 000 de locuitori, unde urma să aibă lor conferința organizației numite *InterAcademy Partnership* (IAP), care reunește aproape 150 de academii din toată lumea. Întrebând în dreapta și în stânga, m-am lămurit ce trebuia să fac, m-am întâlnit cu al meu coleg din Ungaria – și el rătăcit – și am găsit micul grup de călători din mai multe părți ale lumii care trebuia condus la hotelul unde urma să se desfășoare și reuniunea. După vreo 40 de minute petrecute în așteptarea altor colegi, mi-am dat seama că îmi uitasem un bagaj pe undeva, pe lângă unul dintre birourile de informații pe la care mă perindasem. Am început o investigație prin aeroport și, la vreo 500 de metri de locul în care eram, după ce întrebasem pe la vreo trei ghișee, mi se spune zâmbind că bagajul „este pus bine”, etichetat și bun de reluat. În cinci minute, eram din nou în posesia sa, ca și cum s-ar fi petrecut lucrul cel mai firesc din lume. Era primul semn de bun augur, într-o țară în care – târziu mi-am dat seama – toată lumea zâmbea aproape tot timpul. Nimeni dintre gazde nu și-a putut închipui că un obiect uitat lângă un oficial coreean s-ar fi putut pierde sau „subtiliza”.

Congresul a fost unul obișnuit, cu rapoarte numeroase pe regiuni geografice (Europa, Asia-Pacific, Americile, Africa) și specialități (sănătate, educație pentru știință și alfa-

betizare în știință, biotehnologie și biosecuritate, decizie politică globală și regională), cu momente de plictiseală, cu alegeri de noi membri și de noi lideri în organismele de conducere. S-a văzut că academiile trec printr-o criză în toată lumea și că e necesară o nouă strategie de impunere a acestor organizații ale elitei intelectuale în viața publică. S-au și propus și aprobat decizii în acest sens, destinate decidenților politici.

Pe mine, ca specialist în prezentul oamenilor care au trăit în trecut, m-au interesat mult și localnicii și valorile lor perene. Mai fusesem în Asia și în Orientul îndepărtat, în China, în Kazahstan, în Japonia, dar nu în Coreea. Multe elemente sunt comune prin aceste locuri sau așa ne apar nouă, care le privim în mare, cu ochi îndepărtați și cu grile de valori mult diferite. Ceea ce mi-a atras atenția din prima clipă a fost ideea de nou. Toate erau sau păreau noi: aeroportul, autostrada, străzile, uriașii zgârie-nori, hotelul. Nu am văzut, inițial, „case pe pământ”, nici edificii vechi, nici locuri părăsite, lăsate în paragină. La o privire mai atentă, am descoperit și câteva edificii tradiționale, în mare parte din lemn, dar erau restaurante, facilități pentru turiști, cluburi, toate strălucitoare, lustruite și, de fapt, construite recent. Oamenii de pe stradă, care nu aveau treburi cu publicul și, mai ales, cu publicul străin, nu mai râdeau, nici nu mai zâmbeau măcar, decât dacă încercai să intri în vorbă cu ei. Altminteri, erau foarte serioși, chiar încrunțați, ca și cum ar fi fost bătuți de gânduri negre. De la etajul al 12-lea al hotelului unde mă găzduiseră, oamenii păreau furnici, poate unde toate clădirile din jurul lor erau imense, cu zeci de etaje, străzile largi, cu câte șase benzi pe sens. În acest „orașel” din conurbația



Seoulului, se vedea în centru un parc cu un lac artificial în mijloc, numit chiar *Central Park*. Am văzut apoi, dincolo de simbolurile specifice scrierii lor (care mie mi se păreau chinezești, dar am aflat că erau diferite), multe denumiri în engleză, care ar fi trebuit să fie traduceri ale numelor lor tradiționale. De fapt, era invers, fiindcă toate numele proprii (restaurante, străzi, magazine) erau americane, redată și cu semnele coreene. Din America, era tradus aproape totul, de la arhitectura masivă până la denumiri. Așa am văzut *McDonalds*, *KFC*, *Macy's*, *Broadway*, *Ann's Store* și multe altele. Pe ici pe colo, mai apăreau câte o stradă a Paradisului, câte un bar al Lunii, câte un loc dedicat Dimineților Liniștite, ceea ce mai aducea a iz asiatic. Nu găseam nicăieri tradiția despre care citisem atâtea. La cina de rămas bun, totuși, două fete îmbrăcate în costume tradiționale, oarecum ca ale gheișelor (deși mi s-a spus că nu au nimic în comun), ne-au spus câte ceva despre trecut, deși ne-am fi așteptat mai mult, după costumație, să cânte muzică locală. Tradiția, adică trecutul, se mai află numai în muzee, în arhive, în memoriale. Coreenii se mândresc cu trecutul, dar în forme care mi s-au părut artificiale. Așa am aflat că tiparul cu litere mobile a fost inventat nu de Guttenberg, ci de anonimia meșteri coreeni, cu sute de ani înainte de germanul nostru. A văzut un clopot imens, de pe la 1300, care, dincolo de forma ușor ovoidală, nu avea nimic în comun cu „suratele” lui chineze sau japoneze, pentru că sunetul său era unic în lume. Erau apoi artefacte surprinzător de frumoase, de gracile, de neobișnuite, care păreau originale, deși nimic nu este sigur. S-a lucrat, evident, și→

**IOAN-AUREL POP**

în metal, dar materia preferată de construcție a fost lemnul. Arhitectura veche de piatră aproape că nu există. Iar lemnul este perisabil și nu s-a păstrat. Același lucru s-a petrecut – cu excepția Marelui Zid și a câtorva clădiri – și în China. Palatul Interzis, așa de căutat de turiști, este o îngrămădire ce construcții de lemn, cu baze de piatră, garnisite rar cu elemente de metal, mai ales de bronz și de fontă.

Altminteri, intelectualii se mândresc cu „lumina eternă a Coreei”, care trăiește de cinci mii de ani. Este, totuși, ceva în sistemul lor de educație care trece de cunoștințele disparate și care ajunge la valori, precum dragostea filială, prietenia, consecvența, recunoștința față de aproapele tău, ajutorarea sărmanilor sau viața în comunitate. Sunt sigur că nu toți coreenii cunosc istoria țării și poporului lor, dar nu vor să arate nicidecum această ignoranță. Respectul pentru țara și poporul cărora le aparțin este aidoma devoțiunii față de părinți. Pe hărțile pe care le dau turiștilor, oficialii nici nu marchează clar granița cu cealaltă Coree, nu vorbesc despre separație și nici despre dezbinări, ci despre unitate, despre armonie, despre viața împreună. Cazurile de hoție sunt rarissime, iar crimele aproape că nu există. Cum va fi reușit acest popor să-și păstreze cumpătul? Seva istoriei nu este de ajuns pentru așa ceva. Evident, conștiința vechimii și a dăinuirii rămâne importantă, ca și în cazul familiilor cu arbore genealogic uriaș. Adesea se mai forțează și nota, deoarece coreenii de acum cinci milenii nu au aproape nimic în comun cu cei de azi, ca și grecii din poemele homerice cu grecii pătrunși în Uniunea Europeană astăzi. Dar acestea sunt exagerări admise, pe care le fac elitele tuturor popoarelor. Se știe că poporul coreean a suferit mult de-a lungul ultimului mileniu, mai ales și cu precădere în secolul al XX-lea. Este de ajuns să ne referim numai la ocupația japoneză din vremea ultimului război mondial și la așa-numitul „Război al Coreei” (1950-1953), în care s-au bătut, de fapt, China cu Statele Unite, făcând să pătimească milioanele de coreeni. La unii, suferința atroce naște letargie și resemnare, la alții ambiție

și acțiune. Coreenii fac parte din ultima categorie. A fost o vreme, prin anii '50 ai secolului trecut, când nu dispunea de nimic altceva decât de foame endemică, boli, orfani și văduve, sărăcie lucie. Nimeni nu avea cum să prevadă spectaculoasa revenire, regenerarea, dezvoltarea și încadrarea între „Tigrii Asiatici”. Ca să se poată încadra între popoarele ambițioase și active, coreenii au avut nevoie – după secolele lungi de haos și de anarhie – de disciplină și de ordine. Educați în acest spirit, ei au știut să impună (inclusiv prin măsuri coercitive) disciplina și ordinea. Mi-am dat seama din sumarele și puținele discuții purtate cu unii intelectuali coreeni, dar și cu oamenii care erau în preajma noastră (cei care ne aduceau felurile de mâncare, ne ajutau să proiectăm imagini pe ecrane sau să votăm în adunarea generală a IAP), că dădeau sens deplin cuvintelor pe care le rosteau. Cuvintele aveau acoperire în idei, iar ideile erau născute din convingeri. Veți spune că în Nord nu este așa, că acolo comunismul a spălat mințile oamenilor, care au ajuns ca niște roboți comuniști. Se poate să fie așa, dar în Sud s-a respectat personalitatea coreenilor de aproape trei generații, s-a sedimentat o anumită conduită, generatoare de demnitate, de onoare, de respect. Coreenii sărmani nu cerșesc fiindcă au demnitate, iar cerșitul se situează sub demnitatea lor.

Filosofia de viață li se inoculează din leagăn, iar când încep să priceapă li se explică ce este „Taeguk”, simbolul sau o diagramă coreeană, aflată în centrul steagului național. „Taeguk” a fost preluat din chineză – ei recunosc acest fapt – și este tradus ca „Marea Polaritate”



sau „Marele Fundament”. Simbolul este legat de tradiția filosofiei daoiste și a șamanismului coreean și este cunoscut și ca simbol Yin-Yang. Partea superioară a „virgulei”, simbolizând elementul masculin, figurează lumina, cerul, forțele active, iar cea de dedesubt, reprezentând elementul feminin, marchează întinericul, pământul, forțele reactive. Coreenii cred că cercul compus din aceste semne exprimă mișcarea infinită, legea cauzei și efectului, lucrurile care încep și se sfârșesc. Înțelepții văd în aceste „virgule”, reunite sub forma figurii perfecte care este cercul, forțele universului și sursele vieții omenești.

Îmi pare rău că nu am avut vreme de dialoguri esențiale, de sondări ale sufletelor, de confesiuni. Pentru astfel de lucruri este, însă, nevoie de liniște, de vreme tihnită și destulă, de veghere și de priveghere, de cunoaștere reciprocă adâncă, iar de așa ceva nu am putut avea parte în cele cam patru zile petrecute printre coreeni. Chiar și acolo unde credem că vedem perfecțiunea, oamenii nu sunt perfecți și nici fericiți. Dar vederea Coreei și a locuitorilor săi m-a revigorat cumva și mi-a dat noi speranțe. Ei au fost, după Al Doilea Război Mondial, mai săraci și mai distruși decât românii și au ajuns astăzi între țările dezvoltate. Dezvoltarea aceasta rapidă nu le-a dus fericirea, dar i-a scos din necazurile fizice, fără să-i afunde neapărat în cele ale sufletului. Ceea ce este mare lucru! Nici pentru noi nu este totul pierdut, dacă știm să luăm aminte. Iar această luare aminte trebuie să înceapă cu educația și cu învățătura, care ne pot răndui mințile și viața. Dacă nu pentru binele nostru, atunci măcar pentru binele următorilor noștri. Avem datoria să facem acest efort, ca să ne merităm numele de oameni și de locuitori ai unui colț binecuvântat de Dumnezeu pe această lume și chemat așa de frumos Țara Românească.



## Aniversări **VALERIU MATEI - 60** **PO(I)ETICA ISTORIEI**

Prima și stăruitoare impresie pe care o creează poezia lui Valeriu Matei, concepută barbian la modul intelectual al Lirei, este aceea de recitare mitopo(i)etică a Istoriei. Obsesia acesteia, – răvășitoare, abisală – produce inerente rupturi, denivelări, dezamornizări după principiul autorului *Jocului fecund*, cu care a dialogat imaginar: „Viața nu procedează prin alăturare, ci prin implexă și asimetrică organizare. Ideea trebuie să formeze corp cu sensibilizarea ei – și numai un act spontan de simpatie să ne-o dovedească; în nici un caz o rece discriminare”.

*Implexa și asimetrica organizare* îl pânđește mereu pe poet, ca un dat destinal; el simte în ființă cum apare o ruptură, care formează corp cu sensibilizarea ideii de predeterminare, de jertfelnicie, de condamnare la a purta o cruce cu care *trebuie* să te identifice și s-o transformi într-o cruce *vie*, adică în conștiința că ești o făptură cu *visele crucificate*: „o cruce vie trecând prin marea culorilor/ ca un pom despuiat de fulgere./ o cruce întrezărindu-se prin ceață/ ca o pasăre migratoare cu aripi rănite./ o cruce de pământ peste mormântul gol// sunt acum, în ziua cu visele crucificate” (*Autoportret*).

Autoportretizare sugestivă, care ne vorbește despre o esențială asumare a unui destin dat de Istorie – terorizantă fără milă, și care-l face pe poet să coboare mereu în *arhetipalitate*, în acel *illo tempore* protoistoric sau mai încoace când lira se mută din haos în începuturile din haos în începuturile aurale dacice sau în Grecia imaginată proiectată din perspectiva stepelor valahe.

Se conturează autoritar în imaginarul mitopo(i)etic valerist-mateian (să-l denumim așa pentru a semnala o notă specifică) arhetipul lupului dacic de jertfă, lupului de sânge dat prăzii: „Lup singuratic, stăpân în codrul umbros,/ prin minte mai murmură durerea străbună/ și gloanțele atâtor hăitași îmi stăruie în

piept dureros,/ și-n sunet de corn, în sunet duios,/ mă cuprinde omătul vălurat sub lună./ Pustiul noaptea, noaptea, pustiul/ băntuie prin noi, neamul de lupi,/ rătăcind, despărțind pre fata de fiul,/ acoperind masa, bampa, sicriul –/ ziduri, ziduri înalte din care nu poți să te rupi...” (*Somn de lup*).

Această identificare cu lupul arhetipal, dar și cu ursul balcanic, cu păsările care, cu aripi de nor/ amestecă, vântuiră cenușa pământului/ și focul de dincolo”, cu corbul „ce poartă pe zări/ semnul de mâine – stingerea”, cu fiul risipitor care învață căderea și alunecarea blândă pe fața pietrelor, pe gliă aburindă „mereu în urmă și mereu pierzând/ contur și formă, nuanță și culoare,/ să n-am odihnă și să n-am crezare”, cu poetul/ heraldul care scoate din adâncul ființei os de sarmat, de scit, de got, osul cel dacic „ce ne ține de un veac ce nu mai vine”, „osul roman ce-nfruntă vidul cu-n vers din Tristia lui Ovidiu”, „os de țaran și os domnescu/ purtat în piept de Eminescu” (*Pomul*) îi îngăduie cultivarea unei mitopo(i)etice amalgamate, sincretice, intertextuale (o spune chiar el în dialog cu Ion Barbu).

Ea constă, dacă o privim categorial, tipologic, sistemic (căci găsim și o apologie a sistemelor) într-o conjugare a unui neoromantism de speță patetică, mesianică aci dezlănțuit, aci potolit, meditativ, cu un neoexpresionism proiectat într-o zonă dominată de grotesc și de o viziune apocaliptică asupra unei lumi ce pare sau este chiar întoarsă pe dos (poetul spune că merge cu realitatea în brațe și ea moare pe drum și renaște ascuns în placenta zilei de ieri), în asocierea fină a impresiei acute generate de contactul instantaneu cu realul și a notației abstracte livrești care valorifică evenimente, personalități,



scene întregi din istoria umanității, rod al unei erudiții debordante, deci într-o barbiană asociere a ideii cu sensibilizarea ei. Dionysos, cu frenetica sa predispoziție spre joc, e împăcat pe deplin cu Apollo, transfigurată în forme armonios-cerebrale, gnomice (Constantin Ciopraga semnală anume o perspectivă rezonator – intelectuală, pregnantă, care favorizează – în mai toate volumele – limbajul aforistic generalizant, inciziile cu finalitate cognitivă putând fi materie de eseistică). Poemele hrănite cu astfel de meditații puse în formulări cu „o fatală avalanșă de-nțelesuri”, sunt, de fapt, *eseuri*, luând formă de disertații metafizice pe temele timpului, singurătății, răului moral, destinului, iubirii, statutului deontologic al poetului și poeziei, drumului memoriei pe care-l străbate patria (de la rugile lui Deceneu și rezistența eroică a Sarmizegetusei până la avântul de la Alba Iulia și sfârșirea din 1940, „cu exilul, foamea și pecetea mușeniei puse pe gura fiilor tăi”), sistemelor („create-n veacuri de singurătăți”), „jocului existențial” (în care se angajează parodic, hipotextual și el: „tumoarea existenței tronând unde-se-tem/ uneltele umbrite în unghiul virusat;/ vai! vulturii vieții veghind wagnerian/ walhalla în westernuri vibrând xilofonit,/ xenomorfa frazei cu multă xantofilă,/ yarzi de xerografie-n yoghiste de zambilă –/ zâmbiți, e zare-n zumzet și zarzaru-i zorit”).

Cultivator dăruit de formule, forme și registre diferite, Valeriu Matei trece ușor, cu o dexteritate și spontaneitate remarcabile, de la lirismul fin, elegiac, interiorizat la epicul baladesc, grav, dramatic, de la miniaturalul grațios, muzical sau pictural la proiecțiile panoramice și ciclice vaste ale Ziliadei (de la „în-semnul și setea de început” a →

Acad. MIHAI CIMPOI



Valeriu Matei, sărbătorit la Ploiești, 31 martie 2019

zilei dintâi până la momentul când apare „o lume nouă” în locul „lumii putrede de iluzii și de spaimă” din ziua a șaptesprezecea), ale Greciei imagine și ale evocării din exilul moscovit a Patriei mari și patriei mici, satul natal Cazangic de lângă Valul lui Traian (din *Somn de lup*), ale Elegiilor fiului risipitor – sinteză a întrebărilor – sfincși ce macină zi de zi conștiința și „aduc talazurile nesomnului în nopțile fără capăt”, ale clipelor abisale ale singurătății și tristeții, ale existenței fragile simbolizate de *trandafir* și ale celor șapte trepte ale regăsirii – toate acestea mărturisind că la capătul numeroaselor întrebări poetul este „aidoma unui izvor/ ce naște noi și noi unde răcoritoare, de neatins,/ cu lumina de dincolo risipită de nemargini/ în bezna unei nopți când nimeni nu stă de veghe/ și înțeleg convingerea/ celor fascinați de sisteme/ care cred că nu ai de cât interior/ și contemplarea nemarginii din afara nemarginii/ nu e nicicând cu puțință”...

Poetul conștientizează, astfel, că e într-o situație existențială dilematică, aporetică, că stă *singur* – cu visele, singurătatea nopților, cu iluminările forului său interior și ocultările depărtărilor adunate într-o sintetizatoare *nemargine din afara nemargine* – în fața unei Istории ce pune ființa în ecuația viață/ moarte și nu pune „un sens deslușit în ceea ce văzul contemplă”...

Istoria i se revelează ca un ciclu al eternei reîntoarceri nietzscheene sub semnul identicului, ca o povară existențială „cu toate durerile și înfrângerile./ cu trădarea și lașitatea unora./ cu jertfa și curajul altora./ cu victoriile rare plătite cu sânge”, cu recăpătarea periodică „a bucuriei de a trăi, a bucuriei de a iubi”.

În registru elegiac, dominant aproape în toate volumele, poetul așterne peste lume – surprinsă în realitatea, irealitatea și suprarealitatea ei cosmică, divină – un uriaș vâl al iluziilor, care e un actualizat vâl al Măyei și iluminărilor rimbaldiene de taină a existenței înmuiește în lacrima inocentă (or, lacrima e un topos frecvent) a poetului-copil care coboară în propria copilărie, dar și în copilăria îndepărtată și pură a lumii.

De aceea imaginarul său mitopo(i)etic se țese învârstat dintr-un alai

spectaculos de umbre, semne și însemne, de ecouri vii sau surdinizate, de „liniști fragile” și neliniști, de cercuri (barbiene), de urme și amprente, de fantasmе – adevărată „sărbătoare a formelor și a culorilor”, pentru care poetul se surprinde că nu are „ochi îndeajuns” „ca să admire frumusețea celor create”.

În tabloul complex al invocărilor/ evocărilor faptelor, locurilor, evenimentelor, figurilor, operelor, care constituie istoria, poetul amintește cartea lui Osian, poemele lui Horațiu, Itaca și Troia arzândă, Iisus îndurerat și pătimind, Graalul sângerând, grădina Edenului, săgețile lui Paris, tânărul Artur și Ecaterina, umbrele lui Rembrandt, ochii orbi a lui Homer, trupul lui Hector și carul lui Ahile, vestitoarea Maria, Eminescu și Ștefan cel Mare, banda lui Moebius, Odiseu trecând Scila și Caribda, moartea lui Zenon, bătrânul Empedocle ademenit de Etna, apele Nilului, semețul Marte, corabia lui Noe, smeritul Sisoie, desenul lui Roslin, mirificul Olimp, moartea lui Marathon, Pitagora, Tobeas, regele tobelor, Marc „din groapa cea cu fiare”. *Tristia* lui Ovidiu, Nistrul, Hotinul, Coranul, Kabbala, Ana lui Manole, Satan, Damocles, pasărea Phœnix, noaptea Sfântului Bartolomeu. Salomeea, Galilei, Iosef K., camera lui Nessus, Everestul, Cărțile Sibiline, Mircea Eliade, Zilat Românul, valul lui Traian, Elada veche, Micena, Hefaiistos, culorile Romei, Tibru, Dacia Felix, rugile lui Deceneu, rezistența eroică a Sarmizegetusei, faptele de la Posada, Podul Înalt și Călugăreni, deznădejdea de la Valea Albă, Complotul din Câmpia Turzii, Balada lui Porumbescu, jertfirea lui Eminescu, sfârșirea din 1940,



**Ploiești, Colegiul „I.L. Caragiale”, 31 martie 2019, Festivalul „Nichita Stănescu”: Nicolae Băciuț, Valeriu Matei, Mihai Cimpoi, Constantin Stere**



**Ploiești, în vizită la Colecția de Artă „Avocat Aldea N. Neagoe”, 31 martie 2019**

Babino, Moldova, Altinum, Tyras, Enisala, Istros, Meosia, Alba, Tropaeum Traiani, Elhov, Ibru, stâncile sângerânde ale Orheiului, Rovine, Războieni, Lipnic, Căpriana, Căușeni, Rudi, Hotin, Moisei, Putna, *Ave Maria*, Johann Sebastian Bach, Enescu, Vivaldi, balada lui Ciprian Porumbescu, Drubal, Roma, Istanbul, Ion Creangă, Hasdeu, Zaim, Alexie Mateevici, Nero, Savonarala, Satan, Napoleon, Alexandria, Orfeu, Iosif, Zamolxis, Narcis, harta Europei, Ulise, Arca lui Noe, Spătarul Milescu, Enisei, Baikalul, albatrosul lui Baudelaire, San Marc, Shakespeare, corbul lui Poe, Gioconda, Babilon, Dunărea, Tisa, Muntenia, Transilvania, „frageda Moldova”, Pontul Euxin, verbul Evei, Cezar Vallejo, Adam Puslojič, țarmul Egeeii, Orientul Expres, Grete Tartler, Ion Mircea, Adrian Păunescu, Mihai Viteazul, Mefisto, Hades, Valeriu Cupcea, Iuda, Edenul, Ion Barbu, Siracusa, Anton Pann, turma lui Bucur, dansul lui Degas, Duhul Sfânt, Venere, Mercur, Carpații, Goettingen, Egipt, Orion, Săt’Mar, Bug, Prut, mama Sevastița, Sirius, Oceanus, Golgota, Proust, Răsăritul Îndepărtat, Nipru, USSR, Vasile Levițchi, Mircea Lutic, Cezar Ivănescu, Vasile Tărățeanu, Marin Sorescu, Ioan Alexandru.

Simpla înșiruire a acestor nume de personalități, locuri, evenimente, râuri, munți, puncte cardinale, stele, aștri, personaje mitologice ne vorbește despre cultura vastă a poetului care a reunit în imaginarul său poezia și istoria, fabulația mitică, descrierea realității de azi, *Descriptio Patrie*, „sărutul apolinic și despersonalizarea dionisiacă” (în termenii lui Ion Barbu), adică proiecția fantezistă și cea intelectuală.

23.III.2019



Asterisc

## A IUBI..., A URÎ...

Doă cuvinte alăturate de obicei prin excludere reciprocă. Nu se poate și una și alta. Privind lucrurile mai îndeaproape, vom constata însă că lucrurile nu sînt tocmai cum par, că ambele cuvinte se asociază, opunîndu-se unui al treilea, *indiferența*.

Să luăm martoră poezia, cea mai comprimată dintre formele de comunicare verbală. Zice Tudor Arghezi: „Ager, oțelul rupe de la fund./ Pămîntul greu, muncit cu dușmănie/ Și cu nădejde“. *Dușmănia*, manifestare concretă a urii, asociată cu *nădejdea*, manifestare concretă a iubirii și, împreună, cu *munca*, în care se identifică, în enunțul citat, nu numai activitatea depusă pentru atingerea unui scop, ci și efortul, chinul!... Asocierea aceasta e posibilă doar în poezie? Orice proces de muncă intensă, îndelungată presupune, pretinde încrîncenarea, sens identificabil în dușmănia lui Arghezi, care nu e împotriva cuiva, ci împotriva a ceva: înlăturarea opreliștii din calea atingerii țintei. În absența nădejzii, această dușmănie ar li lipsită de suport; numai împreună pot conduce la succes, pot aduce belșugul, care este, înainte de toate, sufletesc, moral; brazda pornită-n țară, de la vatră îl îndumnezeiește pe autor, după cum ne anunță poezia chiar de la început: „El, singuratic, duce către cer/ Brazda pornită-n țară, de la vatră“.

Nu mi-am propus să fac aici comentariul poeziei *Belșug* a lui Tudor Arghezi, dar poezia, ea însăși manifestare a vieții, vorbește despre iubire și ură, nu și despre indiferență, căci poezia înseamnă ardere, în contrast cu indiferența. Nu se poate face ceva durabil fără implicare, doar ca să ne aflăm în treabă, „în dorul lelii“, cum se spune foarte plastic în limbajul popular. Nu se poate visa la performanțe dacă inima nu-i frămîntată de „doruri vii și patimi multe“ (modul lui Eminescu de a numi nădejdea și dușmănia lui Arghezi!), dacă rezultatul este indiferent. Stă în firea omului să aibă mereu țintă pentru tot ce face și pentru atingerea țintei e dispus să investească efort și pricepere. Faptul nu ar fi posibil fără iubire, dacă ținta nu se confundă cu lucrurile mici,



insignifiante. Atingerea acestei ținte este de neconceput fără înverșunare împotriva oricărei piedici, care, ca opreliște, provoacă ura, dar și iubirea, căci depășirea obstacolului îl apropie de țintă sau îl pregătește pentru vreun alt obstacol. I-a verificat puterea credinței în ceea ce face. Ura creează înverșunare, generînd energia necesară acțiunii în favoarea slujirii iubirii, fără de care nici o țintă importantă nu poate fi atinsă.

Dușmanul iubirii e, deci, nu ura, ci indiferența, probată în primul rînd de renunțare. Asta ne spune povestea lui Sisif, modelul suprem al nerenunțării, al capacității de a relua lucrurile mereu și mereu, nu din încăpăținare, ci din credința utilității acțiunii. Sînt admirați sportivii care obțin rezultate demne de invidiat, ajungînd pe culmi considerate mai înainte de neatins. Cînd Nadia Comăneci obținea la Olimpiada de la Montreal nota 10 învingea computerele, nepregătite pentru asemenea performanță, neconcepută de oameni ca posibilă. Toată lumea a ridicat-o și o ridică în slăvi pentru reușită, dar prea puțini sînt cei ce se întrebă cum a fost posibil recordul. Era o răzbunare a lui Sisif; arăta că bolovanul putea sta în vîrfurile muntelui. Toată ura micuței Nadia împotriva aparatelor, care, pe măsură ce creștea în performanțe, îi ridicau alte și alte opreliști, și, poate, împotriva celor care întrevăzuseră în ea marea campioană și îi cereau muncă pe măsură, a dispărut în ceața anilor. Cînd elevul Ion Nae Theodorescu a arătat unui coleg de clasă versurile sale, colegul l-a întreat: „Ce-mi dai să nu te spun la domnul“? E prea puțin probabil ca cel amenințat să nu-l fi urît pe cel căruia i se destăinuia, dar Sisif-ul din el și-a continuat treaba; peste ani devenea unul dintre cei mai mari poeți ai României.

Se vorbește despre situații în care împlinirea a dus la mari descoperiri. Newton a descoperit legea gravitației cînd un măr i-a căzut în cap. Nu era nici primul, nici ultimul măr căzut în capul cuiva, iar altor oameni le-au căzut în cap obiecte de toate felurile, însă doar Newton a descoperit legea gravitației. Povestea cu mărul a intrat în anecdotă, cunoscută doar de cîțiva, pe cînd de legea gravitației nu se poate face abstracție, dacă vrem să nu-i suportăm consecințele<sup>2</sup>. Dar dacă înțelegem că împlinirea este doar modul particular prin care se manifestă o lege, perspectiva se schimbă.

De curînd a apărut cartea lui Tiberiu Ușeriu *27 de pași*. Autor al unor mari performanțe, ne oferă explicația reușitelor: „Știu că orice oprire ar însemna sfîrșitul. Victoria albului. Pentru mine, cîtă vreme sînt viu, în mișcare și cît de cît lucid, acest lucru e inacceptabil. Abandonul? Acest cuvînt nu intră în calculele mele“. În lupta dintre trup și minte, mintea trebuie să aibă cuvîntul decisiv, ne asigură campionul; „Mintea duce evident mai mult decît o poate face sărmanul meu corp. Iar corpul ar trage pe dreapta, dacă ar fi după el. Doar că zăpăcita de minte nu-l lasă. Cum să rezolvi ecuația asta altfel decît mai făcînd un pas? Și după el un altul și tot așa, pînă la sfîrșitul lumii“. Mintea l-a scos din propriul trup, căci numai mintea îl putea duce pînă la sfîrșitul lumii; fiecare om e una din verigile lumii.

Cele spuse se referă nu doar la campioni. Nu toți oamenii pot ajunge mari campioni ai lumii, dar fiecare are posibilitatea să-și ceară, să-și pretindă mai mult decît poate la nivelul aparențelor. Faptul este valabil pentru orice domeniu. Lumea a fost împinsă înainte nu numai de descoperitorul roții, ci de fiecare îmbunătățire a roții, de fiecare nou domeniu de aplicare a ei. Cine ar sta să le înșire pe toate? S-a întîmplat doar cu oameni care nu s-au mulțumit să constate că, așa cum era, roata nu le rezolva problema. E prea puțin probabil ca ceea ce gîndeau să fi răspuns de la început nădejdi, dar au văzut în nereușită un pas spre rezolvare; una dintre soluții era abandonată, dar rămîneau atîtea încă!

Important era să nu se renunțe. Renunțarea este compatibilă doar →

**GHEORGHE MOLDOVEANU**

cu indiferența și incompatibilă atât cu ura, cât și cu iubirea. Din iubire pentru sport și sportivi Pierre de Coubertin, fondatorul Jocurilor Olimpice moderne, formula îndemnul: ai învins, continuă; ai pierdut, continuă. Cele spuse aici sînt cunoscute și împărtășite de mai toată lumea. Totuși cînd e vorba de transpunere a lor în practică apar reținerile.

Obținerea performanțelor e posibilă doar printr-un proces de formare de lungă durată, început de la vîrste din ce în ce mai mici. De aceea vîrsta de școlarizare a tot coborît. Ceea ce nu se face la timp reclamă apoi investiții mai mari, mai costisitoare, nu numai și nu în primul rînd de natură pecuniară. S-ar deduce de aici că problema îi privește mai puțin pe vîrstnici, chiar dacă se acceptă că procesul de formare nu e niciodată încheiat. Dar deducția ar fi pripită. Problema îi privește în primul rînd pe adulți, responsabili cu formarea copiilor, a tinerilor. În ce măsură mai tinerii sînt formați azi în spiritul celor enunțate mai sus?

Se afirmă cu orice ocazie că tinerii de acum sînt altfel decît cei din generațiile trecute, că dotarea lor este incontestabil superioară. Nu dispun de suficiente informații pentru a mă pronunța într-o problemă atât de delicată, dar cunosc multe cazuri cînd evoluția multor oameni foarte dotați a fost opusă celei scontate. Explicațiile nu au lipsit, dar ele nu ajutau la reabilitarea celui eșuat. De fapt, mai totdeauna tînrului i-a lipsit, în astfel de situații, pregătirea pentru viață. S-a schimbat ceva în această privință?

Rog să fie bine înțeleasă expresia *pregătirea tinerilor pentru viață*. Întregul proces, desfășurat în favoarea și cu implicarea tinerilor, cade în seama adulților, care ar trebui să-i conștientizeze pe tineri asupra cerințelor formării lor ca membri ai societății. Participarea la viața oricărei colectivități presupune acceptarea drepturilor fiecărui membru, iar aceasta este cea mai mare și mai dificilă obligație a fiecăruia. O privire, fie și numai din fugă, asupra modului în care sînt pregătiți tinerii pentru încadrarea lor socială probează că aceasta este păguboasă. Și totul pornește de la reaua înțelegere a relației individ – societate; societatea, se spune,

datorează totul individului, individul nu datorează nimic societății. Fals! Fără datorii nu există drepturi. Orice comunitate trebuie să producă ceva, ceea ce presupune pregătirea necesară, obținută prin munca depusă anterior, și participarea fiecăruia la obținerea produselor respective, ceea ce înseamnă din nou muncă. De două ori muncă, efort pentru obținerea performanțelor necesare pentru acceptarea în colectivitatea dorită, efort pentru obținerea performanțelor reclamate de colectivitate. Ceea ce lipsește multora dintre tineri este atitudinea față de propriul efort, de orice fel. Ideea obținerii performanței maxime cu efort minim nu e nouă, dar aceasta privește eficiența efortului, regîndirea procesului de muncă, efort asociat cu pricepere, bazată pe cunoștințe superioare, nu pe respingerea efortului.

În procesul acesta, al educării în scopul obținerii performanțelor, școala trebuie să ocupe primul loc, ajutat de părinți. Se constată însă că mulți dintre părinți se situează pe o poziție contrară celei normale, contestînd multe dintre activitățile școlare ce vizează tocmai cultivarea ideii de performanță. Notele mici deranjează nu pentru nivelul scăzut de cunoștințe pe care îl reprezintă, ci pentru că cel notat este pus într-o situație neplăcută în colectiv; vinovat e nu elevul, ci profesorul. Pregătirea pentru școală pretinde un efort prea mare, fie prin cantitatea temelor date acasă, fie prin standardele prea ridicate. Pregătirea examenelor, de bacalaureat în primul rînd, stresează prin cantitatea enormă a materiei, pe care însă elevul avea obligația să și-o însușească la timpul convenit. S-a procedat mereu la reducerea temelor, la scoaterea unor capitole din programă, de mai mică sau mare extindere, în detrimentul bunei pregătiri. Fiecare capitol din programă contribuie la articularea informațiilor, transformîndu-le în cunoștințe, iar eliminarea lui reduce posibilitatea de înțelegere și formare a sistemului de cunoștințe de la disciplina respectivă; fiecare temă pentru acasă contribuie la înțelegerea celor învățate prin aplicare practică, prin exersare. Volumul temelor e uneori exagerat și ar trebui diferențiat în raport de performanțele vizate, dar refuzul implicării aparține în primul

rînd părinților, care se văd depășiți de cerințe și uită că temele sînt pentru elevii de azi, despre care aveau mai înainte cele mai bune impresii în privința dotării intelectuale și care dispun de mult mai multe informații decît elevii de trei decenii înainte. Se pierde din vedere că fiecare sarcină încredințată elevilor vizează nu numai însușirea unor cunoștințe, ci și formarea caracterelor. Temele cu grad sporit de dificultate pot descuraja, dar, cu bună sfătuire, pot cultiva răbdarea, îndrăzneala de a crede în propriile posibilități de a face față cerințelor, pe cînd cele prea ușoare nu stîrnesc interesul pentru propria dezvoltare intelectuală și volițională și provoacă renunțarea cu ușurință la apariția vreunei dificultăți.

Societatea actuală cunoaște rapide reorientări impuse de relațiile din ce în ce mai complexe, cu inerente reorganizări și numai cei pregătiți profesional și capabili să se mobilizeze pentru a face față cerințelor pot rezista. Asta înseamnă *a ști* și *a voi*, urînd prea frecventele schimbări pentru efortul la care sînt obligați și iubindu-le pentru reușita din provocările respective. O clipă de rătăcire pe terenul abandonului, al indiferenței față de reușită poate avea efecte greu de anticipat, pentru întreaga evoluție ulterioară a individului, pe care nimeni nu o poate privi cu indiferență, fără să urască momentul de slăbiciune.

Toți ne dorim ca tinerii să reușească în viață; de reușita lor depinde evoluția societății. Trebuie doar să învățăm noi și să-i învățăm și pe ei cum se poate face asta. Să renunțăm la ideea că tinerii știu singuri ce au de făcut, că unde nu știu îi va învăța viața. Drumul ar fi prea lung și costurile prea mari. Iar viața nu are răbdare cu nimeni.

*martie 2019*

<sup>1</sup> În limba slavă, de unde a fost împrumutat, cuvîntul însemna și chin, iar sensul acesta nu a dispărut nici azi, căci zicem „toată noaptea m-a muncit un vis“.

<sup>2</sup> Întîmplarea poate fi considerată responsabilă pentru rezultat, iar rezultatul bagatelizat, cum o face Topîrceanu: „ce lucru mare/ Că-ntr-o zi ne-am întînit/ Și că-s tare fericit/ Absolut din întîmplare“?

Remember - 30

# N. Steinhardt

(29 iulie 1912- 30 martie 1989)

(V)

Scriu articolul de față la numai o zi după aniversarea a 30 de ani de la moartea lui. N. Steinhardt. N-am văzut printre postările de pe rețelele sociale, sursa mea de informație din Canada a ceea ce se petrece în țară, multe evenimente comemorative. Știu însă că n-a fost uitat și că mulți recitesc cu plăcere cărțile lui.

Pregătindu-mă pentru textul de față, am reluat de curând cartea **Nicu Steinhardt în dosarele securității 1959-1989** (Colecția „Biblioteca de Istorie, Ed. Nemira 2005). Parcurgerea întregului traseu al vieții în care Nicu a navigat - cu durere și de multe ori cu o îndreptățită spaimă - a fost pentru mine, prietenă cu el, extrem de dureroasă. Sigur că îi știusem suferințele, le citisem deja, fără a le fi acceptat niciodată justificarea, dar acuma, după parcurgerea recentă, a superbelor scrisori către Virgil Ierunca, din care nu se ghicesc, în niciun moment, tracasările zilnice la care a era supus, durerea, dar și revolta mea s-au amplificat.

Cartea începe cu o listă de o sută de documente, primul fiind datat în 31 decembrie 1959: „**Proces verbal de interogatoriu al lui Nicu Steinhardt în calitate de martor**”, marcând începutul procesului din lotul Noica, proces în care l-a avut ca avocat al apărării pe tatăl meu, Doru Pavel. Urmează o serie de alte documente, unele foarte voluminoase - declarații, cereri de recurs etc. - legate de procesul propriu-zis.

Documentul numărul 12, din 26 martie 1960 (pag. 109-110), se intitulează: „**Motive de recurs depuse de recurentul Steinhardt Nicu în dosarul nr. 77/1960 al Tribunalului Suprem, Colegiul Militar**”. Documentul conține două părți. În prima, avocatul arată că „un element esențial *legat de pericolozitatea persoanei*, pe care tribunalul s-a sprijinit în mod deosebit în caracterizarea agravantă a infracțiunii, nu este aplicabil lui Steinhardt Nicu.” Concluzia a fost trasă pe baza prezentării motivelor pentru care Nicu nu era legionar și prietenia cu Noica, fost coleg de

școală cu Nicu, n-a avut niciodată un caracter politic. Când, în 1937, Noica a intrat în Mișcarea Legionară, raporturile dintre ei s-au rupt, și reluarea legăturilor s-a făcut în 1954, tocmai pe baza convingerii lui Nicu asupra renunțării la ideile legionare.

În partea a doua a documentului, avocatul Doru Pavel prezintă circumstanțele atenuante de care tribunalul n-a ținut cont, și anume: „sinceritatea în proces; profilul social: nu făcea parte din fostele clase exploatoare, nu a făcut politică; din 1934 și până la arestare a muncit neîntrerupt, în diferite locuri de muncă (cu o întrerupere de doi ani, cât a avut concediu medical de boală); *este bolnav de [...]* (a se vedea certificatul medical din vol. 3, fila 328) [...]”. Solicit admiterea recursului, schimbarea calificării prin înlăturarea agravantei și redozarea pedepsei. Semnat, Steinhardt Nicu-Aurelian - Doru Pavel, avocat.

Tata nu mi-a vorbit atunci despre proces, nu mă ținuse la curent cu amănuntele lui, deși aveam deja 14-15 ani. Să mă fi menajat, știind cât îl iubeam pe Nicu? În schimb, Toma, fratele meu mai mare, mult mai matur decât mine, se pare că era la curent cu ce se întâmpla. Mi-aduc aminte numai de modul în care tata scria de mână toate documentele, întâi cu creionul, pe o ciornă, apoi cu stiloul, pe curat, cum aranja paragrafele și sublinia esențialul - sublinieri care apar în carte în italic - și cum o dactilografă le bătea la mașină în mai multe exemplare, originalul pe hârtie velină, copiile cu indigoul, pe foiță.

După documentele referitoare la proces urmează o lungă serie de alte documente, fie rapoartele urmărilor serviciului de Securitate, cu pse-



udonime, fie procesele verbale ale descinderilor la domiciliul lui Nicu pentru diverse percheziții, fie declarațiile lui Nicu făcute la sediul Securității, la cererea organelor de urmărire.

Nu știam nimic despre toate acestea atunci când mă duceam la el cu discuri sau ne plimbam împreună. Iată ce am găsit în documentul nr. 40 din 4 ianuarie 1973, intitulat "Adresă privind rezultatul identificării unor adrese și legături reieșite din lucrarea „Stan” / Nicu Steinhardt, filat între 10-18 decembrie 1972.”

La cererea Ministerului de Interne, Șeful direcției, General Maior Grigore Gheorghe, Șeful serviciului, Maior Ionescu Gheorghe și Adjunct șef serviciu, Lt.-colonel Marcu Ioan trimit o „**Notă privind rezltatul identificării unor adrese și legături reieșite din lucrarea „Stan”, filat între 10-18. XII. 1972**”.

În documentul respectiv sunt câteva adrese și nume.

Am regăsit-o acolo pe Sanda Șora, fiica filosofului Mihai Șora, care era și ea prietenă cu Nicu. La sfârșitul documentului, am dat, cu surpriză, de următoarea frază:

„Legătura „Sanda”, care l-a vizitat pe „Stan” (*adică Nicu, n.m.*) în ziua de 12 decembrie 1972, s-a identificat în persoana numitei Lerner Maria (*numele meu e Maria Veronica, n.m.*), fiica lui Dorin și Aneta (*au greșit, numele mamei era Amelia, n.m.*), născută la 3.I.1944 în București, profesoară de chimie la Liceul Industrial Grup Școlar al Ministerului Învățământului.

Vă trimitem alăturat opt fotografii reieșite din filaj și totodată vă restituim fotografia obiectivului.”

M-am întrebat: cum identificau „filatorii” persoanele, inclusiv pe mine?→

**VERONICA PAVEL LERNER**



**Miron Duca, Inimă arzând**

# Zapisul iubirii

## prăfuindu-mi visele-mi deșarte...

sunt pierdut într-o piață a Morții,  
abandonat din visul de iubire,  
conjugând verbul „a trăi”...

un Înger misterios,  
rătăcit la margine de zare,  
îmi pictează cu o singură aripă  
amintirile în nuanțe de Toamnă,  
izgonindu-mă pe drumul Vieții  
fără de capăt...

tu,  
arsă de fierbințeala ultimei  
împreunări  
iubind întunericul  
mai mult decât Lumina,  
mă uiți pe pervazul Vieții tale,  
prăfuindu-mi visele-mi deșarte...

eu,  
strop de infinită iubire,  
mă regăsesc pierzându-mă din nou,  
mângâindu-ți Clepsidra trupului  
șoptindu-ți prin praful deșertului din  
ține  
înlăcrimarea sufletului meu:  
niciodată să nu mă părăsești,  
niciodată...

## uitat într-o broderie de liniște...

mă acoperă cu-nfrigurare  
perdelele unui Timp pierdut pe râul  
trecutului,  
în calea unei Toamne eterne...



rămân în dulcea-ți amintire  
pasăre cu aripi frânte, certată cu  
Timpul  
în potolire de stele căzătoare...

rămân învechit în cuvinte,  
uitat la răsucire de drumuri,  
cu tristețea pe brațele-mi răsfire  
în îmbrățișări fugare...

rămân înfruntându-mi visele,  
cu două rânduri de lacrimi, purtate  
pe unde,  
printre lucrurile împietrite în acel  
Timp,  
evocând vremurile în care  
uitat într-o broderie de liniște  
aveam urechi de auzit,  
ochi de văzut, minte să pătrundă  
suspiniul din plâns de ploii...

rămân, rămân un spirit liber, biruind  
Timpul,  
spațiul plin de evlavie,  
Lumina ce-mi tulbură meditația,  
când pierdut în străfundul inimii  
mele

mă hrănesc cu ecoul viselor tale,  
Femeie...

## plătind tribut Vieții...

te caut umblând pe mările Lumii –  
deznădăjduit te caut în adâncul lor  
prin furtuna ispitelor,  
lepădându-mi  
Nădejdea omenească...

te caut muribund, pâlpâind – flacăra  
stinsă  
în oglinda sufletului tău,  
sunt prins în cumplite furtuni  
fără nădejde de scăpare...

te caut în îmbrățișări de păsări,  
în răsufări de stânci nelocuite,  
îmbătându-mă cu licoarea  
Speranței...

te caut întărindu-mi Dragostea,  
inima-mi zdruncinată de vise  
lugubre,  
răvășită de amintirile-mi rănite...

te caut în adâncul păcatelor mele,  
al fărădelegilor lumești  
pierzându-mi arvuna desăvârșirii..

te caut în leagănul nopții,  
pierzându-mă pe poteci de gânduri  
răzlețe  
te caut în focul Dragostei ce mă  
mistuie  
tu – scrum, eu – scrum,  
ne topim în noi, plătind tribut  
Vieții...

**GEORGE CĂLIN**

## N. Steinhardt

→Probabil că prin fotografiile  
menționate, dar cartea nu prezintă  
nici o fotografie.

Volumul are 395 de pagini și, din  
toate documentele - fie ele declarațiile  
date de Nicu Steinhardt, fie de  
anchetatori - reiese portretul unui om  
credincios și curajos, dar chinuit. Pe  
data de 3 aprilie 1973, informatorul  
„Artur” îi face o vizită la domiciliu  
lui N. Steinhardt, încercând să afle  
amănunte despre manuscrisul  
„Jurnalul Fericirii”, pe care tocmai i-l  
confiscaseră. În documentul numărul  
41 (Pag. 181-182) apare nota scrisă  
de „Artur” referitoare la această  
vizită. Citez un fragment:

„Când l-am întâlnit la el acasă, [...] nu se găsea în bună dispoziție: „Există pentru mine trei posibilități. Să mă aresteze. Să nu mă aresteze. Să mă chinuie așa până oi înnebuni cu anchetele. Mă acuză că sunt dușman. [...] Ce să fac? Sunt un păcătos. N-am să mai pot lucra. Or să-mi ia pensia. Or să mă dea afară din casă. Cine știe? Poate că nu mă arestează, dar îmi iau pensia și casa. Rămân pe drumuri. Un nenorocit. Eu lucrez încă, dar știi cum este Mi-au spus să nu-mi schimb preocupările și felul de a fi, să nu încetez a vedea cunoscuți, prieteni, să-mi duc viața la fel ca și până acum. Dar sunt sigur că mă urmăresc. Îmi urmăresc pașii, drumurile. Trebuie să ne vedem

foarte rar. Poate mă arestează chiar de sărbători, ca să mă pedepsească în credință, în Domnul. Am să mă rog mult de sfintele sărbători, poate se îndură Domnul de mine. Îți cer iertare. le cer iertare la toți. Nu, nu, turnător n-am să devin. Să-mi ceară altceva, să mă pedepsească altfel. Ascult. Am greșit, ascult. Însă nu o pedeapsa prea mare. N-am dat-o decât la câțiva oameni s-o citească”.

E derutat și, într-o măsură, de adevăratele scrântit” (*scrie Artur, n.m.*)

În Indexul de nume proprii de la sfârșitul volumului (pag 387-395) figurează toți cei patru membri ai familiei Pavel (de atunci) - mama, tata, Toma și eu (căsătorită Lerner).

# Text și context în diarismul românesc

(I)

Consider că scriitorii români nu au avut un cult al jurnalului intim. Constatarea infirmă, într-un fel, concluzia lui Eugen Simion din volumul *Diarismul românesc* al trilogiei *Ficțiunea jurnalului intim*<sup>1</sup>: „românii au manifestat de timpuriu interes pentru acest gen de sertas...”. Admitem, fără îndoială, că au existat și destule spirite care, din dorința de a se exprima altfel decât o făcuseră în scrierile literare, au preferat să abordeze, animați de sentimentul *finitudinii*, această specie epică hibridă (nonfictivă).

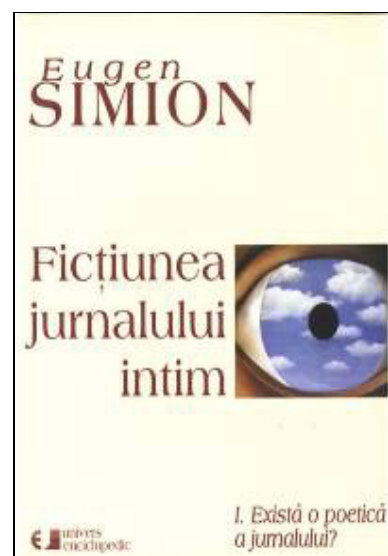
Loviți de diagnoza „modei” din cultura occidentală (pregătită să iasă temporar din timp, dar nu din istorie), diariștii români au aplicat altcumva, în compunerea textelor, legile compatibile cu viața ale jurnalului, acestea impunând mai curând o cultură a pudorii decât una a spectaculosului intimist. S-ar putea vorbi, în acest moment, despre criza de care au fost atinși aceștia în anumite împrejurări din perioada proletcultistă. În pofida interdicțiilor care le țineau în frâu cugetul și libertatea de a gândi, a scrie nu a însemnat pentru oamenii de litere resemnare/frustrare, nici refugiu în ficțiuni fără semnificație. Chestiunea nu este nouă în sine, dar, și acum, neproduce incertitudini: a) pentru cine se scrie? b) pot deveni mărturisirile, făcute publice sau nu, capete de acuzare? c) îi vor transforma, jurnalele, pe autorii lor în dușmani ai poporului? d) numai „ficțiunea spune adevărul”? (p. 9).

De-a lungul vremurilor, jurnalul a avut, în general, un singur destinatar: pe cel care îl scrie. Umberto Eco are credința că cititorul, adică autorul textului, este inclus în lăuntru, ascuns. Să fie lumea acestuia străină pentru cititorul-public? Iată o întrebare esențială la care Eugen Simion va răspunde studiind capodoperele genului, introducându-ne cumpănit, fără să ne prevină, mereu amăgindu-ne, în tainele scriiturii, să o numim: existențială. În ce măsură să aibă dreptate Nicolae Manolescu când proclamă: „Toate jurnalele intime românești au o carență de intimitate”?

Suntem în „labirintul dedalic”<sup>2</sup> dar nu avem senzația claustrofobiei, ci, orice s-ar argumenta, pe cea a stării profunde, de grație a creației. Așadar, Eugen Simion își transferă întreaga ființă în discursul unui celălalt. Dedublare? Identificare? Interpretarea „ina-daptărilor” mitice, desfășurată fără ordin, în contul unui limbaj elevat, dialectic, poartă stigmatul unei conștiințe angajate, sacre chiar: criticul, consemnează Simion în *Moartea lui Mercuțio*, continuă să scrie și, în marginea scriiturii, își duce viața lui care nu transpare decât foarte rar în ceea ce scrie.

Elocvența, evident, ne îndatorează să acceptăm faptul, deși nu mai era nevoie, că în literatura română Eugen Simion-creatorul, spirit al totalității fiind, cum ni-l recomandă Mihai Cimpoi<sup>3</sup>, deținător al unui „cod deontologic” laborios utilizat, a fost și este conștient implicat în direcția resuscitării valorilor literare naționale și universale. Iată de ce această misiune profund nietzscheană, de a deschide cuferele secrete ale aparentelor opere închise, este logică și obiectivă, după expresia lui Roland Barthes. Eul autorilor de jurnale intime trebuie protejat contra hipertrofiei, a trucajului existenței umane și a spiritului. Nu întotdeauna amintirile/confesiunile din jurnale au un numitor comun cu epica de imaginație. Simion este un trăirist subtil, care reface esențialitatea actului creației în *Ficțiunea jurnalului intim*, lucrare aparent ritualizantă, de factură epopeică, inițiatică. Observăm, în cazul său, cât adevăr conține această declarație de-a dreptul aforistică a lui George Călinescu: *când apare geniul, teoriile cad!*?

„Ca să-l parafrarez pe poetul Ion Caraion, scrie exegetul, aș spune că jurnalul intim apare, nu izolat, ci ca fenomen psiho-literar și socio-literar, atunci când crește prețul omului pe piața valorilor morale. Conștiința personalității naște dorința de a cunoaște mai bine și de a o exprima în libertatea pe care o oferă individului scrierea taciturnă, scrierea intimă, secretă” (p. 19). Simion nu numai că soluționează definitiv problema pluralității de identități descifrate la diariști pe parcursul scrierii operelor, dar și „întâmpină polemic” controversata prezență a



autorului în text. Această din urmă axiomă îi sugerează lui Mihai Cimpoi întrebarea: care sunt procedeele logice aplicate într-o astfel de demonstrație a esenței imuabile a criticii – a judeca opera în raport cu autorul și viceversa? (*Modelul de existență Eugen Simion*, Ed. ICR, Chișinău, 2018, p. 146). Și tot el, configurând astfel răspunsul, ne lămurește: „Argumentul de bază este, bineînțeles, cel al ordinului evidenței: relația aceasta ține de o realitate, de existența reală a operei și de existența reală a autorului, chiar dacă acestora li se recunosc doar anumite substituate – opera ca text, ca scriitură; scriitorul ca producător de text, ca scriptor. Prezența autorului este, după cum adevărește prin exemple concrete criticul nostru, o prezență, chiar când se crede că e o absență – ea apărând sub forme insinuante, presupuse, fantasmatică (cum zice el de obicei)”.

În context, este vorba, desigur, și de diferența de structură dintre literaritatea fragmentară pe care, deseori, o reclamă genul diaristic și „modul de existență a ficțiunii” identificat în „exercițiul spiritului”. Trebuie să recunoaștem că Eugen Simion, prin recursul la o „meditație liberă”<sup>4</sup> și sincronizarea (în termeni lovinescieni) a *timpului trăirii* cu *timpul mărturisirii*, „stabilește o ordine într-o totală dezordine teoretică și practică” pusă în mișcare de jurnalul intim. Cum nu se poate mai fascinantă, mai edificatoare, e prima parte a volumului *Ficțiunea*→

FLORIAN COPCEA

*jurnalului intim. Diarismul românesc.* Autorul nu are cum să nu reevalueze unele dintre ideile lui R. Barthes (care nu dă dovadă de consecvență și seriozitate în scrierea jurnalului<sup>5</sup>) și cele ale lui I.A. Richards (situat în contrasens cu haosul teoriilor critice), ambii reprezentând modelele sale formatoare.

Din această poziție exegetică sunt valorificate, imagistic, principiile complexe ale teoriei literare intens și benefic uzitate în desacralizarea scriiturilor. Ne ilustrăm supoziția cu câteva din opiniile teoreticianului nostru referitoare la operele practicanților diarismului românesc. Comentariul începe cu menționarea, pe fugă, a lui Titu Maiorescu, asupra căruia va reveni ceva mai încolo. Or, autorul *Însemnărilor zilnice* nu avea cum să fie ocolit, de vreme ce este considerat, lucru adevărat, „întâiul mare critic literar român” (p. 113), „criticul unei mari epoci literare” (p. 133), „un suflet complex, cu mari disponibilități...” (p. 135). Cât despre confesiunile lui biografice, saturate de reflecții spirituale și casnice, Simion îi inventariază, chiar cu un excesiv lux de amănunte, cu luciditate, faptele și impresiile din viața tumultuoasă „care mă împresoară”, trăită între sentimentul frustrării și negăsirea de sine. Motivul, presupunem, nu este de a (re)povesti destinul unui om, ci de a reface, cultural, o epocă care „întruchipează”, să-l cităm pe Maiorescu, „măreția noastră”, și „ca actele sale existențiale și mișcările intime ale spiritului să fie cunoscute de posteritate” (p. 139). O altă rațiune, care nu trece neobservată la lectură, și căreia îi sunt rezervate câteva zeci de pagini în volumul menționat, se referă la retorica diaristului care, fără să facă abuz de ea, îi și ne creează o de neînviat „satisfacție estetică” (p. 114). Fără intenția de a intra în „anatomia” discursului maiorescian, unde descoperim note spectaculoase despre personalitățile vremii, și nu numai, marcând esențial existența lui T. Maiorescu, ne vom rezuma la a puncta câteva din concluziile rezumate în *Ficțiunea jurnalului intim*: 1. Maiorescu nu acordă nicio semnificație estetică jurnalului intim și nu găsește nici o clipă să-i dea o destinație literară; 2. Nu-și fixează destinatarul, dar nici nu distruge

caietele sale pentru a șterge urmele; 3. Spre sfârșitul vieții, *revizuieste jurnalele vechi*, singur sau în compania noii secretare/infirmiere cu care are, de altfel s-a văzut, *emoții voluntare* (?!).

Cu această ocazie, îndreaptă, înlocuiește și *elimină* (operația cea mai importantă) unele intimități. Vasăzică, funcționează și în cazul lui cenzura interioară. Dovadă, totodată, că bine-calculatul Maiorescu se gândește și la posibilitatea ca jurnalele sale să ajungă în mâini străine;

În fine, 4. Diaristul scrupulos, care este Maiorescu, acceptă cel puțin doi *martori* (lectori, copişti) ai însemnărilor secrete: mai întâi Anicuța, soția căreia uneori îi dictează observațiile zilnice, și, în ultimii ani, Olga Neuman pe care o asociază la operația de revizuire și redactare (dictare) a însemnărilor zilnice. Acces limitat, desigur. Martorii/copiștii fideli sunt doar pentru un moment determinant.

În ceea ce privește corespondența<sup>6</sup> lui T. Maiorescu, emblematicul lector este foarte precis: diaristul nu numai că informează și comunică, dar și reflectă, și chiar dă soluții și emite concluzii despre fenomenele care guvernau societatea culturală și politică europeană, despre calvarul „relativității lucrurilor” și, nu pasager, al ființei umane, nu rareori afectată de principii metafizice și etice.

Convingerile lui Eugen Ionescu propun o viziune memorabilă „despre valoarea umană și estetică a genului diaristic” cultivat de T. Maiorescu, ne încredințează Simion și aduce drept de artă, care nu este decât un document ornat sau un document scos



Miron Duca, *Armonii nocturne*

argument acest citat: „un jurnal, un document îmi pare mult mai interesant, mai expresiv decât o operă în afară de viață. De asemeni, când jurnalul aparține unei mari personalități publice, revelațiile vieții sale adevărate sunt mai expresive, mai semnificative decât personalitatea sa publică și mascată. Iar istoria unei idei sau istoria unei personalități – mult mai substanțială, mai vie, mai instructivă decât ideea însăși, devenită statică, și decât o personalitate definitiv înghețată. Iată de ce preferăm operelor încheiate, explicarea lor, mersul nesigur al formării lor. Omul văzut în lume nu este niciodată cel adevărat. Cine-ar fi crezut, de pildă, că seninul, olimpiantul Maiorescu era un biet om chinuit, ros de ambiții culturale, de tristețea de a fi singur, de nevoia neîmplinită de a fi iubit, de a se bucura, că era obsedat de ideea sinuciderii?” (pp. 13-14).

Schelăria teoretică a studiului care formează *Ficțiunea jurnalului intim. Diarismul românesc*, unde sunt analizate „aproximativ 50 de jurnale”, ne oferă posibilitatea să aflăm câteva din secretele „strategiei” de elaborare a scriiturii lui Eugen Simion. Dacă îi vom da crezare lui Mihai Cimpoi<sup>7</sup>, și i-o dăm, am putea fi de părere că Eugen Simion întreprinde, la rândul său, așa cum a făcut-o Ion Ghica, „o poveste a istoriei” și, totodată, „o cronică a istoriei” în care, dincolo de evenimentele istorice descrise și analizate, descoperim (și aici nu ne mai alăturăm lui Mihai Cimpoi) viața, cultura și filozofia memorialistului Eugen Simion. Lăsam să se înțeleagă, ceva mai în urmă, că logosul său se petrece piramidal, adică: debutează cu subiectul (aflat la vârful intenției) și, pe măsură ce înaintează în discurs, capătă forma unei piramide, împrejurare în care deducem că pretextul este cel care a condus la desăvârșirea textului, evident, având la bază lecturile scriptorului.

NOTE

<sup>1</sup> Ed. Tracus Arte, București, 2018

<sup>2</sup> Mihai Cimpoi, *Modelul de existență Eugen Simion*, Ed. ICR, Chișinău, 2018, p. 149

<sup>3</sup> *Idem*, p. 53

<sup>4</sup> *Idem*, p. 150

<sup>5</sup> *Idem*, p. 150

<sup>6</sup> Publicată în *Jurnal și epistolar* (vol I-IX), Ed. Minerva, București, 1975-1989

<sup>7</sup> *Modelul de existență Eugen Simion*, Ed. ICR, Chișinău, 2018, p. 162

Să ne mai (re)amintim de...

## A.E.BACONSKY

- 16 iunie 1925 – 4 martie 1977 -

(VII)

Această mulțime de funcții **definite i-au oferit lui Nicolescu puterea de a cenzura publicarea unor cărți, care nu se încadrau în ideologia culturală a regimului comunist**, ceea ce a și făcut, fiind vorba inclusiv de romanul *Biserica Neagră*, cunoscutul roman al lui Baconsky. Unele surse, credibile!, conțin și informația că, poate, în baza aceleași intervenții, lui Baconsky i s-ar fi refuzat și publicarea volumului intitulat **Panorama poeziei universale contemporane...** Iar faptul că Vasile Nicolescu îl dojenește pe autor că ar fi absolut singurul scriitor din România care refuză să discute și să modifice creațiile în funcție de cerințele politice cu un editor, cam leagă lucrurile... Însă, cine poate să știe cu exactitate? E posibil, de ce nu?, ca și Nicolescu să fi avut partea lui de adevăr în condițiile în care, noi, cititorii anonimi neerițați în critici literari, obținem ajutor de a pricepe lucrurile „corect” de la vreo câțiva preținși critici și istorici literari, însă experți în arta denigrării și defăimărilor literare. Pentru că, da: unul dintre denigrați a fost A.E.Baconsky, adică scriitorul care, se spune, și-a „cântat” întreaga operă pe coarda realismului socialist transmițând spre cititor un mesaj entuziast despre reușitele glorioase ale *pecerismului* bolșevic: („*Lenin la Șuşenskoe*”, din vol. „*Poezii*”); „*Cântece de zi și de noapte, Colocviu cu inima mea, „Cuvântul partidului”, Copiii din Valea Arieșului...*” Cu acestea fiind zise, nu mi-ar fi greu de loc să aduc un fluviu uriaș de argumente la moara cărcotașilor, mai adăugând că poetul Baconsky a participat prin lirica sa la înălțarea pe noi culmi de bunăstare a... Nu, nu e bine și e puțin, mult prea puțin, chiar dacă scriitorul Baconsky este în culpă și pentru faptul că, în unele dintre cărțile sale s-a cam rățoit către Occident, către capitalismul de-acolo. Așadar n-a fost un vizionar, nu și-a dat seama că urma să vină peste noi sistemul U.E., și, mai ales, apa turbure a Decembriei '89 care a deversat spre lume un soi de vietăți transformate

din aserviți și autori de serviciu în presa comunistă în cărcotași și ponegritori.

...Nu vreau și nu-mi convine deloc să închei acest comentariu despre viața și creația lui Baconsky ca „*profet sumbru*” (Alex. Ștefănescu), drept care, mă voi întoarce la... Acad. Eugen Simion, care afirmă: „*Baconsky credea în superioritatea artei, poezia și eseistica lui puțin scorțoasă, cultă în chip excesiv, apărând totdeauna imaginea creatorului solemn, estetizant, senioral, pierdut în cerul marilor modele. El însuși, ca om, trecea printre noi ca un prinț exilat, abstras și melancolic, de o melancolie puțin studiată, voivodală. Am avut sentimentul, citindu-l și observându-l de la distanță, că poetul își construie un stil al personalității și se identifiase, în cele din urmă, în viață și poezie, cu el, A.E.Baconsky rămâne prin modul de a fi și de a scrie una dintre figurile cele mai originale ale literaturii postbelice.*” Eugen Simion. În **Colecția Opere Fundamentale – A.E.Baconsky, Opere, I. Poezii. Ediție îngrijită de Pavel Țugui și Oana Safta; introducere de Eugen Simion. Academia Română, Fundația Națională pentru Știință și Artă, 2010.**

Apoi, în aceeași ordine de idei, de reamintit, neapărat, și punctarea lui Adrian Dinu Rachieru: „*Vom reaminti că momentul Steaua (avându-l ca artisan, pe Baconsky, n. D.H.) a pregătit resurecția lirică din anii '60, vestind dezghețul cultural.*” (subl. D.H.). **Adrian Dinu Rachieru: Un pedagog literar: A.E. Baconsky, în Convorbiri literare** din 20 aprilie 2014). Iar aici cred că e potrivit să reamintesc un fapt din viața lui Baconsky peste care se cam



trece cu vederea, ori din necunoașterea sa, ori ignoranța specifică defăimătorilor, ori pur și simplu din prostie: la primul Congres al Uniunii Scriitorilor din Republica Populară Română, care a avut lor între 18-23 iunie 1956, în cadrul căruia, A. E. Baconsky, nu numai că își reneagă propriile creații, de-un îndesat proletcultism, dar și acuză amestecul ideologiei de partid, a dogmatismului și a realismului socialist în poezie. Perioada la care se referea era cuprinsă între 1950, începând cu volumul de *Poezii* și 1956...

Și-atunci, sperând să nu fie cu supărare pentru cărcotașii denigratori, întreb: să fie vorba chiar despre... proletcultistul învederat și pus la zid de către o seamă de răuvoitori? Surprinzător, răspunsul e *da!* În consecință, având în vedere **întreaga operă** baconskyană, nu doar scrierile lirice dintre anii 1950-1956, omițându-se în mod cu totul deliberat mulțimea de volume publicate după 1957 (pe care le-am enumerat mai înainte...) și care nu mai poartă amprenta păcatelor din prima jumătate a *obsedanului* deceniu, îl mai putem învinovați de „scriitor proletcultist”? Sigur că nu! Iar ca final al acestui comentariu, îmi convine să mă folosesc, în mod afectuos de un citat care ține loc de concluzie-explicație. Iată-l: „...trăgând linie, vom spune că „*tardivul*” A.E. Baconsky (cum crede N. Manolescu) are merite istorice. De numele său se leagă *resurecția* lirismului în *sufocantul* deceniu șase, o *epocă aridă, irigată de „filiera subiacentă” a Stelei, cu scandaluri de pomina, retractări, replieri, re poziționări, cu mulți dintre dogmaticii de odinioară, răspopiți, arogându-și peste ani merite greu de probat. Sfârșind tragic la cutremur, incomodul A. E. Baconsky (1925-1977) a însemnat, însă, enorm în epocă, pregătind terenul. Tăios în afirmații, cu extravagantele unui dandy, el rămâne, într-adevăr, un mare nedreptățit.*” (subl.D.H.). (idem, A.D.Rachieru...).→

DUMITRU HURUBĂ



Miron Duca, Aripă

Preluând ideea, personal consider că Baconsky nu este doar un nedreptățit, ci și batjocorit prin aruncarea *întregii* sale opere în *proletcultism*. În mod normal și moral, ar trebui luată în considerare poziția sa tranșantă de renegare a creației proprii din perioada 1950-1956 și, fără a o elimina din context, să avem în vedere că, după 1957, Baconsky și-a construit individualitatea și personalitatea prin publicarea de volume de referință în literatura română. Nu înțeleg și nu voi înțelege cât de responsabili pot fi acei unii care se străduiesc, precum niște fiare hămesite, să sfășie memoria lui Baconsky printr-o simplă manevră de la plus la minus... Ca argumente în favoarea celor afirmate mai sus, sunt referințele unor personalități ale criticii și istoriei literare. Iată câteva: **Cornel Regman**, *Cică niște cronicari* (1970); **Victor Felea**, *Poezie și critică* (1971); **Gheorghe Grigurcu**, *Teritoriu liric* (1972); **Nicolae Ciobanu**, *Panoramic* (1972); **Petru Poantă**, *Modalități*; **Mihail Petroveanu**, *Traietorii lirice* (1974); **Mircea Iorgulescu**, *Al doilea rond* (1976); **9 pentru eternitate** (1977); **Dinu Flămând**, în *România literară*, nr. 52/1978; **Petre Stoica**, *Amintirile unui fost corector* (1982); **Șerban Foartă**, în *Viața Românească*, nr. 12, 1982; **Mircea Iorgulescu**, *Ceara și sigiliul* (1982); **Ion Pop**, *Lecturi* (1983); **Eugen Simion**, *Scriitori, III* (1984); **Marin Sorescu**, *Ușor cu pianul pe scări* (1985); **Gheorghe Grigurcu**, *Existența poeziei* (1986); **Ovidiu Ghidirmic**, *Proza românească și vocația originalității* (1988); **George Ivașcu**, *Confruntări literare, III* (1988); **Olimpia Radu**, *Pagini de critica literară* (1988); **Mircea Martin**, în *România literară*, nr. 6, 1989; **Alex. Ștefănescu**, în *România literară*, nr. 38, 1995; **Gheorghe Grigurcu**, în *România literară*, nr. 5, 1995; **Corin Braga**, în *Steaua*, nr. 7, 1997.

În consecință:  
 „...Lăsați nebunii să umble singuri căutând o lume mai albă pentru moartea lor, lăsați-i nepedepsiți și liberi: fiecare cu masca lui întâmpinând la țărături Apusul Magic, fiecare-n iarnă strigându-și falsul nume în timp ce ruginește pe vechi blazoane, cel adevărat.”

## Coroșpondența lui Dimitrie Stelaru

(XIV)

București, 18 iulie 1961

„Dimitrie Stelaru,  
 Strada 1 Mai, nr. 35,  
 Turnu Măgurele, Raionul București

**Dragul meu Mitia,**

Acum două zile, am primit scrisoarea ta, pe care o așteptam cu multă nerăbdare. Dacă nu ți-am răspuns imediat, a fost din pricină că voiam, mai întâi, să mă interesez îndeaproape de soarta volumului tău de versuri.

În fine, astăzi, am discutat cu Vasile Nicolescu\*\*, care mi-a spus să-ți transmit: în aproximativ două, trei săptămâni, vei fi invitat la o discuție.

Sînt convins că de astă dată lucrurile vor deveni mult mai clare. După cîte am înțeles, redacția consideră, încă de pe acuma, că volumul prezintă o bună bază de pornire. Așa că munca și speranțele tale vor primi ștampila eternității oficiale, chiar dacă vei mai avea de „revăzut” cîte ceva.

Aș fi vrut să mă interesez și de situația ta la Fondul Literar dar, din nefericire, tocmai acum D.B.\*\*\* a plecat în concediu.

Eu mă aflu într-o mare încurcătură financiară, chiar mai complicată decît atunci cînd ne-am văzut ultima oară. Altminteri, ți-aș fi trimis imediat niște bani. Din același motiv nu pot nici să vin deocamdată la tine. Crede-mă că invitația ta ar fi reprezentat pentru mine prilejul cel mai bun de a mă odihni măcar cîteva zile, după aproape un an de eforturi, aș zice, titanice. Pur și simplu, uneori îmi plesnesc creierii. Surmenaj, muncă, lupte acerbe, decepții... nu mai pot, ți-o mărturisesc ca unui frate. Lucrul acesta, însă, n-aș vrea să te contamineze. Într-o zi voi învinge, sînt convins că vei învinge și tu, ca și alții.

Sper, totuși, că în curînd voi obține și bunăvoința contabililor, iar atunci îți voi trimite ceva, dacă nu cumva vei fi încheiat contractul pînă atunci. Chiar te rog să-mi răspunzi fără întîrziere, ca să știu dacă nu e mai bine cumva să te aștept cu banii (!) la București.

**Știu că ești trist, știu că-ți este foarte greu, știu că nu ai o fire de**



**gladiator, știu că este îngrozitor să lupți de unul singur. Dar nu uita: singur nu ești. Sînt o mulțime de oameni care te iubesc pentru poezia ta și poate ți-am dovedit și pînă azi că mă aflu printre cei dintîi prieteni ai tăi. Nu te pierde, Stelaru, nu lăsa deznădejdea să teucidă! Din toate aceste grave și nemeritate încercări, prin care treci, vei ieși și mai puternic, și mai mare. Scrie, scrie, scrie! ... Mulți, în fața versului tău, vor recunoaște într-o zi că au greșit, cînd te-au lăsat flămînd.**

Cu bine, dragul meu Stelaru, cu bine, poetul și prietenul meu drag,

**Benedict Corlaci**

Piața Amzei nr. 7-9, scara A,  
 ap. 28, București”.

**Notă**

1.\*Poetul, prozatorul și traducătorul Ben. [Benedict] Corlaci a fost un foarte bun prieten al lui Stelaru, încă din perioada interbelică (ns. în 6 martie 1924, la Galați - m. în 15 iunie 1981, la Paris).

2.\*\*Poetul și traducătorul Vasile Nicolescu era atunci redactorul responsabil al secției de poezie, critică, istorie literară și teatru în cadrul Editurii pentru Literatură (ns. în ziua de 1 noiembrie 1929, la Podenii Vechi, în jud. Prahova - m. la 31 mai 1990, în București).

3. Doina Bunicu, la “Relații scriitori” - Fondul Literar.

4. Scrisoarea a fost dăruită de către Anghelina Stelaru, a treia soție a lui Dimitrie Stelaru, în anul 1989, lui Gheorghe Sarău.

\*

Scrisoarea trimisă de Dimitrie Stelaru, de la Turnu Măgurele (str. 1 Mai, nr. 35), la 19 iulie 1961, lui Ben Corlaci, la București.

**Turnu Măgurele, 19 iulie 1961**

Dimitrie Stelaru  
 Turnu Măgurele, str. 1 Mai, nr.  
 35→

**GHEORGHE SARĂU**



## Dragă Ben,

În fine, după lungi îndoieli, am primit azi răspuns. Credeam că și a doua misivă același destin ca și cealaltă a avut. Nu mai așteptam și poate nu-ți mai scriam – crezându-te plecat din București, orașul care ne-a fluierat prin oase de zeci de mii de ori. Îți mulțumesc pentru editură – boală, nu alta! Ți-am cetit “scaunul florentin” și, zău, mi-a plăcut; puștiul e delicios; nu mai spun de ceilalți doi principali – dar puștiul este chiar pirandellian.

Ziceam, de, mai știi, că mi-or vîrî și mie ceva în numărul cu apariția ta, după cum îmi promisese Balș\* - he, pe semne, n-au avut loc și poemele mele, nu știu da cu coatele. Tare-ar fi fost bine – am ce spune? Și Deșliu\*\* mi-a promis, și Corbea\*\*\*: iacă totul pe dos. Și-mi făurisem două planuri – singura dată cînd voiam să trăiesc după plan. De-acuși nu-mi mai fac. Merg fără planificări iluzorii. Nici nu știi cît m-a bucurat scrisoarea ta – îmi rîde și stiloul. Mîine dimineață plec la o orezărie pe malul Oltului și rămîn, cred, două zile și două nopți. Nopțile au stele de platină în Valea Oltului. Poate reușesc să scriu un poem: “Rugămu-ne îndurărilor”.

Crezi tu că nu poți rupe cîteva zile pentru a fugi pînă aici? Trenul te-ar costa total 66 lei (dus-întors). Pentru trai foarte, foarte puțin. Și-am lua-o nițel razna prin împrejurimi, că sînt multe de văzut. Cum vrei tu. Am două camere aici și flori în grădină.

Te-aș mai ruga ceva dacă nu te superi: cînd mai treci pe la editură, întreabă-l și pe Georgescu – proză de schițele mele, că el zicea să vin pe la 20 iulie să-mi dea ceva răspuns. Poate mai vrea și ăsta ceva în plus, poate nu-s bune lucrurile – totuși, e una cu titlul “Noaptea învinsă”, pe care - dacă ai putea-o lua în copie și-ai da-o pe la Viața R.[omînească] ori la “Luceafărul” - poate (după ce o citești tu) să placă.

Iartă-mă, dar tu ești singurul prieten acolo, departe, și mă înțelege – nu vād alt drum. Ca să mă reped eu e imposibil: n-am ce trebuie.

Oare versurile acestea de alături\*\*\*\* ar fi bune pentru revistă? Așa vād eu pîinea din recolta nouă. Dacă zici da, ia-le la tine și poate îl vezi pe Petroveanu.

Of, altă “însărcinare”, băiatule. Dă-mi și tu mie cîteva. Să mă înțelege, totuși, și să ne iubim.

Te sărută fratele de pîine și poezie,  
**Stelaru”.**

### Notă

1.\*Poetul și traducătorul Teodor Balș (ns. la 9 februarie 1924, în București – m. în 27 iulie 1983, la București) era atunci redactor la revista „Luceafărul”.

2.\*\*Poetul Dan Deșliu (ns. în 31 august 1927, la București – m. în 4 septembrie 1992, înecat în mare la Neptun) era la vremea aceea (1961 -1963) redactor - șef adjunct la “Luceafărul”.

3.\*\*\*Scriitorul Dumitru Corbea (ns. la 6 septembrie 1910, în satul Sârbi, jud. Botoșani – m. în 26 martie 2002, la București) era membru al colegiului de redacție al revistei “Luceafărul” în 1961.

### 4.\*\*\*\*Poezia “Pîinea nouă”:

*“Stau lîngă pîinea ta de aur viu,  
și sînt întocmai zeului flămînd  
din simfoniile bătrînului Omer  
mi-e și cuțitul străveziu  
Nu mai ajung să tai felia, una,  
ori să împart cu buzele străine  
ademenirea coapsei vegetale  
ci mușc din ea fără rușine”.*

5. Scrisoarea este publicată de Emil Manu în monografia “Dimitrie Stelaru” (București: Editura Profile Publishing, 2003), la p. 217-218. La p. 237 se include și facsimilul poeziei olografe *Pîinea nouă*, trimisă de poetul Stelaru împreună cu scrisoarea în discuție, atașându-le supra-titulul “Istoria unei poezii inedite de Dimitrie Stelaru, relatată într-o scrisoarea adresată lui Ben. Corlaciul”].

\*

Scrisoarea trimisă de Carmen Miheșcu, din București (str. Dionisie Lupu nr. 66), la 21 iulie 1961, lui Dimitrie Stelaru, la Turnu Măgurele (str. Mai, nr. 35, Reg. București, sosită în 22 iulie 1961).



Miron Duca, *Înserare*

# MIHAIL DIACONESCU

## TENDINȚA SPIRITUALĂ ÎN CULTURA ROMÂNĂ DE AZI (XVI)

- *Observ faptul că vorbiți cu emoție despre creațiile unor mari muzicieni de orientare spiritualistă. Sunt ei numeroși? Ilustrează ei tendința despre care vorbim?*

- Sunt numeroși... Din păcate, nu putem vorbi pe îndelete despre fiecare din ei și despre toți laolaltă. Voi aminti doar de unii.

O evidență orientare spiritualistă găsim în multe dintre opusurile capodopere ale lui Doru Popovici, compozitor de imens prestigiu și de largă recunoaștere internațională.

Mă gândesc, desigur, la *Sinfonia a III-a bizantină* (1967-1968), la *Trei madrigale în stil bizantin* pe versuri proprii pentru cor bărbătesc, la *Rugăciune* pentru cor de femei (opus care are la bază textul liturgic *Doamne, strigat-am către Tine*) și la *Învierea Domnului* opus 116 pentru cor a capella.

Țin să subliniez în mod deosebit rafinamentul artistic al opusului *Învierea Domnului*. Cântarea corală a capella fără acompaniament orchestral ține cont de experiențele artistice din genurile muzicale la care importantă este vocea umană.

Dar tocmai în imensa noastră moștenire psaltică vocea este în mod consecvent activă.

Exceptional de important pentru mine personal (și nu numai pentru mine) este faptul că Doru Popovici a creat *Codex Caioni* pentru orchestră de coarde și timpani opus 33, nr. 2 (1968), o capodoperă lirică mult cântată la noi și în toată lumea.

Doru Popovici a ales câteva melodii populare românești din manuscrisul (antologia) *Codex Caioni*, pe care muzicianul și compozitorul Ioan Căianu-Valachus din epoca barocului (din secolul al XVII-lea) ni l-a lăsat moștenire, pentru a realiza o capodoperă lirică plină de rafinamente orchestrale și de putere de atracție. Ascult magnificul opus *Codex Caioni* de Doru Popovici și nu mă mai satur de frumusețea lui. De fiecare dată cînd îl ascult, descopăr noi frumuseți în acest opus.

În acest magnific opus al lui. →

R. SUBȚIRELU

Doru Popovici sesizăm ceva din dramatismul, măreția, tragedia și puterea de creație care marchează viața și opera lui Ioan Căianu Valachus. Sesizăm, mai ales puterea de invenție melodică a lui Doru Popovici, unul dintre marii compozitori ai epocii noastre. Mă gândesc, bineînțeles, la compozitorii români și europeni din secolul al XX-lea.

M-am bucurat mult când colega Mihaela Marinescu a scris pentru revista *Argeș* condusă de mine eseu *Doru Popovici și melosul bizantin*. El a apărut în *Argeș*, Serie nouă, nr. 4 (235) ianuarie 2002, la pag. 17.

În acest eseu colega Mihaela Marinescu insistă în mod deosebit asupra opusurilor pe care Doru Popovici le-a intitulat *Două arii bizantine pentru bas și orchestră* și *Sinfonia a III-a bizantină*.

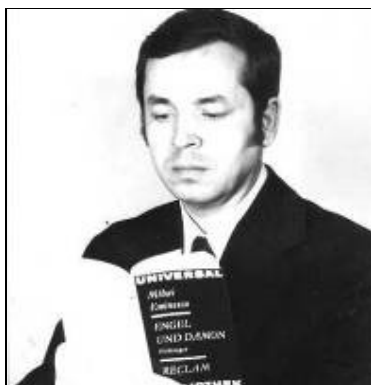
Pe mine personal Doru Popovici m-a îndatorat sufletește definitiv, pentru că în revista *Flacăra*, București, An. XXIX, Nr. 44 (1325) din 30 octombrie 1980, el a publicat un admirabil articol dedicat romanului meu *Marele cântec*. Articolul intitulat *O carte despre un premergător al culturii românești – Ioan Căianu-Valachus* este un elogiu dedicat romanului meu.

Ulterior Doru Popovici a mai dedicat romanului meu încă un articol intitulat *Rezonanțele Marelui cântec* apărut în săptămânalul *Contemporanul*, București, Nr. 9 (2154) din 26 februarie 1988.

Doru Popovici este creatorul unei opere vaste, care cuprinde opusuri de o excepțională valoare artistică în domenii precum muzica simfonică, muzica de teatru, muzica vocal-sinfonică, muzica pentru coruri, muzica de cameră. El este bine cunoscut în calitate de strălucit muzicolog și cronicar muzical. Iubitorii de muzică îl citesc totdeauna cu un interes superlativ și cu recunoștință.

Pentru viața noastră culturală este foarte important faptul că Doru Popovici scrie despre cele mai variate manifestări muzicale.

În această privință Doru Popovici seamănă cu romanticul Robert Schumann, cel ce a redactat celebra *Neue Zeitschrift für Musik*, unde a scris despre un mare număr de concerte și opusuri care l-au preocupat în



mod deosebit.

Așa cum Schumann a fost criticul artei sunetelor în epoca sa, și Doru Popovici este cea mai activă și cea mai autorizată conștiință a criticii muzicale românești în epoca noastră.

Faptul că la un moment dat creația mea de romancier s-a întâlnit cu preocupările lui Doru Popovici în domeniile muzicologiei și criticii muzicale este pentru mine un motiv de satisfacție profundă, de mare bucurie, un minunat dar de la bunul Dumnezeu Proniatorul și Părintele Luminilor.

- *Ceea ce spuneți este impresionant! Eu doresc totuși să amintiți și de alți muzicieni și compozitori care ilustrează tendința spirituală în muzică...*

- Cred că sunt dator să spun câteva cuvinte despre creația marelui savant bizantinolog și muzicolog Ioan D. Petrescu-Visarion.

Despre el, colega Mihaela Marinescu a publicat în revista *Argeș*, Serie nouă, respectiv în Nr. 6 (237), martie 2002, la pag. 19, eseu intitulat *Părintele Ioan D. Petrescu. Cercetări științifice în domeniul muzicii bizantine*.

Aici trebuie să spun că, uneori, când venea la București, tatăl meu, preotul Aurelian de la Vulturești, se ducea înadins la biserica *Visarion* din centrul Bucureștilor, unde putea asculta un cor psaltic magnific. Paroh la această biserică a fost preotul Ioan D. Petrescu, marele savant. Corul a beneficiat mult timp de înalte și severele exigențe ale compozitorului Paul Constantinescu.

Părintele Ioan D. Petrescu a studiat la celebra *Schola Cantorum* de la Paris. Într-un timp a oficiat la biserica ortodoxă română din Cartierul Latin în centrul Parisului.

La această biserică, timp de zeci de ani a fost diacon marele sculptor Constantin Brâncuși. Fotografiiile în care el apare înveșmântat în stihar diaconesc sunt emoționante.

Când vorbim de parohia ortodoxă română de la Paris, nu uit că ea a fost fondată de Grigore Alexandru Ghica al X-lea, ultimul principe domnitor al Moldovei (înainte de Unirea Principatelor Române sub Cuza) eroul principal al romanului meu *Speranța*.

Preotul bizantinolog și marele savant muzicolog Ioan D. Petrescu a publicat în franța volumul *Les idiomes et le canon de l'Office de Noel* (1932), premiat de L'Institute de Beaux Arts de la Paris.

Au urmat, în țară, masivele și impresionantele volume *Études de paléographie musicale byzantine* (Vol. I, București, 1967) și *Études de paléographie musicale byzantine – l'Office de la Semaine Sainte* (Vol. II, București, 1984).

Părintele Ioan D. Petrescu este una dintre gloriile muzicologiei românești și europene. Prietenul meu Titus Moisescu avea pentru el o admirație ce nu poate fi spusă în cuvinte.

Studiul pe care Ioan D. Petrescu l-a intitulat *Les idiomes et le canon de l'Office de Noel* l-a ajutat pe Octavian Lazăr Cosma să caracterizeze în volumul I al tratatului său monumental *Hronicul muzicii românești*, respectiv în capitolul *Epoca străveche, veche și medievală*, arta sunetelor practică de strămoșii noștri daco-romani.

Eu l-am citat pe Octavian Lazăr Cosma în tratatul *Istoria literaturii daco-romane* (1999, Ediția a II-a, 2013), respectiv în capitolul *Personalitatea și opera Sfântului Niceta de Remesiana*, la pag. 644, 645 și 648 (în ediția a II-a).

Opera de savant muzicolog și bizantinolog a Părintelui Ioan D. Petrescu, specialist în moștenirea noastră psaltică a avut și are o mare influență asupra muzicii noastre de inspirație spirituală, respectiv sacră. Contribuțiile științifice ale acestui mare savant se regăsesc astfel în creațiile unor mari compozitori, care au dat muzicii românești din epoca noastră prestigiul ei internațional unanim recunoscut.

# Condamnarea lui Socrate

## - O eroare a istoriei, sau a juraților?

Nu de puține ori, de când a început să funcționeze și la noi principiul libertății cuvântului ca într-o societate democratică, mi-am pus întrebarea dacă condamnarea lui Socrate a fost dreaptă sau hotărârea juraților a fost influențată de mentalitățile vremii, privind condamnarea unor *idei*?

Se cunoaște faptul, mai ales din "Apologia" lui Platon, că în anul 399 î.d.Ch., Socrate a fost judecat sub acuzația de lipsă de pietate și de corupere a tineretului atenian. În fața celor 500 de jurați Socrate a ținut o cuvântare amplă care nu i-au convins pe jurați de nevinovăția sa, așa cum, nici mai târziu, Iisus nu a convins pe romani și israeliți de *adevărul spuselor sale*.

Condamnarea lui Socrate s-a bazat pe o majoritate foarte mică. Astfel, 280 de jurați s-au declarat pentru condamnare, iar 220 pentru achitare. După cum se observă, încă 30 de voturi în favoarea achitării ar fi creat egalitatea de voturi. În Atena antică egalitatea de voturi ar fi dus la achitarea inculpatului. Socrate era conștient de acest adevăr, o știm din *Apologia* lui Platon unde el își exprimă surprinderea privind diferența de voturi pe care s-a bazat verdictul. El recunoaște: „Nu m-am așteptat la o majoritate atât de mică, spunea el, ci la una mare”. Socrate era surprins pentru faptul că învățăturile lui fuseseră considerate, de-a lungul întregii sale vieți, drept ostile față de democrația ateniană. În aceste condiții, dacă așa-numiții *demos*, care era poporul atenian de rând, ar fi fost atât de ignoranți și încărcăți de prejudecăți pe cât credea Socrate, el nu ar fi avut într-adevăr nici o șansă. Dar după cum a fost votat verdictul de către jurați a dovedit că el avea șanse considerabile-că acestora nu le-a fost ușor să-l condamne. Acest fapt se datorează faptului că libertatea cuvântului era predominantă în viața politică și artistică a Atenei. Despre această realitate o spune cu mândrie Pericle în *Istoria Războiului Peloponezic*, scrisă de Tucidide - este vorba de „școala Ellasului”. Datorită acestui fapt filozofi din zona

bazinului mediteranean poposeau la Atena atrași de marele interes cu care publicul atenian le asculta cuvântările. Socrate declarase că nu luase niciodată parte la vreuna dintre conspirațiile împotriva guvernului atenian și că nu comisese nici un act vădit împotriva acestui guvern, însă acuzarea nu a oferit nicio dovadă care să conteste aceste afirmații. El se considera că își făcuse datoria de soldat-cetățean. În acest context, pot afirma că a fost condamnat pentru ceea ce spunea și gândea - a fost, pur și simplu, o condamnare a unor *idei* și, în concluzie, a fost o decizie care contravenea fundamentalelor tradiții ale orașului-stat Atena.

Din păcate Socrate nu a invocat în apărarea sa libertatea cuvântului, dacă ar fi invocat principiile fundamentale ale democrației ateniene, în mod cert, ar fi reușit să obțină o majoritate de voturi în favoarea achitării. Se pune întrebarea de ce nu a făcut-o? Socrate nu credea în valoarea libertății cuvântului și dorea să fie condamnat. Cercetătorii afirmă că există dovezi că el dorea să moară și că a decis să-i provoace deschis și sincer pe jurați. În tot acest context există o divergență fundamentală dintre premisele democrației ateniene și învățăturile lui Socrate. O seamă de probleme fundamentale existau în privința cărora între Socrate și marea majoritate a compatrioților săi existau deosebiri ireconciliabile și chiar antagonice. Gândirea lui Socrate era antidemocratică și antipolitică în sensul grec al cuvântului. El dezaproba așa-numitul *polis*, indiferent dacă era guvernat de cei mulți, ca în cazul democrației, sau de cei puțini ca în cazul sistemelor oligarhice. Peste toate acestea Socrate nu credea că poporul era capabil să guverneze. El considera comunitatea o turmă de oi ce trebuie să aibă un cioban drept stăpân, iar ciobanul nu se consultă cu oile.



Miron Duca, Înserare



Concepția dominantă în Grecia antică, pe care a definit-o mai târziu Aristotel, era că omul este un animal politic care trăiește într-un oraș-stat sau comunitate, *koinonia*. El mai spunea că viața de comunitate era posibilă deoarece omul, spre deosebire de animale, posedă *logos*, capacitatea vorbirii inteligente bazată pe rațiune și capabilă să convingă. Spre deosebire de Socrate, Aristotel nu considera procesul ajungerii la știință o cursă metafizică în căutarea unor definiții absolute, ci drept o acumulare continuă de înțelepciune cotidiană filtrată și distilată din experiența cotidiană de viață.

Socrate, așa cum se spune în *Memorablele* lui Xenofon, era de dorit să guverneze „omul care știe”. Desigur, acesta era germenul noțiunii lui Platon cu privire la guvernarea de către un rege-filozof. Socrate susținea că Oracolul de la Delfi ar fi spus că nu exista om mai înțelept decât el. Însă, el și-a petrecut întreaga viață demonstrând că știa că *nu* știa, fapt ce îl plasa pe o treaptă superioară față de ceilalți atenieni. El nutrea o afecțiune față de Sparta, marele rival și dușman al orașului-stat Atena. Spre deosebire de Atena, Sparta nu a avut niciodată un Partenon sau un teatru. Alături de Creta erau pustiurile culturale ale Greciei antice. Aceste două cetăți, Sparta și Creta erau stat militariste. Știm de la Platon că Socrate admira aceste oligarhii militariste. Socrate făcea parte din clasa tinerilor aristocrați care urau democrația. El devenind idolul acestora, printre care se numărau Platon și Xenofon. În ultimii ani ai vieții lui Socrate, datorită înfrângerilor militare suferite de Atena, tinerii aristocrați simpatizanții lui Socrate au răsturnat de două ori, cu concursul Spartei, orânduirea democratică și au instituit un regim de dictatură. →

AL.FLORIN ȚENE

Prima răsturnare a sistemului democratic a avut loc în 411 î.d.Ch. iar cea de-a doua de o grupare ce-și zicea *Cei Treizeci*, condusă de Critias și Carmides, rude a lui Platon și foști elevi ai lui Socrate. Aceștia apar în dialogurile lui Platon ca figuri venerabile. În aceste condiții Socrate ar fi devenit erou dacă își ridică vocea împotriva *Celor Treizeci* sau ar fi părăsit orașul și s-ar fi alăturat opoziției. Totuși în „*Memorablele*” lui Xenofon, Socrate nu apare ca fiind în raporturi bune cu Critias și *Cei Treizeci*. Aceștia au folosit proprietățile lui Leon pentru a acoperii cheltuielile suferite cu întreținerea garnizoanei spartane care ocupase Atena. Și care îi ținea pe dictatori la cârma statului atenian. După părerea este că dacă Socrate nu ar fi fost condamnat, dacă l-ar fi avertizat pe Leon, dacă ar fi făcut o declarație publică de protext, dacă ar fi denunțat acele acte imorale și ilegale și dacă ar fi părăsit orașul alăturându-se opoziției. Însă el a făcut invers față de propriile idei de virtute promovate de-alungul întregii sale vieți. Socrate era decis să-i ațâțe pe jurați împotriva lui. Dovezile, în acest sens, se află în *Apologia* lui Xenofon. *Apologia* lui Platon ascunde câteva lucruri esențiale. Xenofon este de acord că modul de apărare susținut de Socrate era voit să provoace condamnarea sa. Dar acest fapt susține Xenofon nu ar fi trebuit să mire pe nimeni, fiindcă Socrate dorea să moară. Atât Xenofon, cât și Platon spun că cea ce a stârnit dezaprobarea juraților a fost afirmația lui Socrate că Oracolul de la Delfi îl calificase drept cel mai înțelept om. Sau, în formularea mai enigmatică a lui Platon, că nu există un om mai înțelept ca el. În *Apologia* sa, acesta relatează că afirmația lui Socrate a stârnit strigăte de mânie în rândurile juraților.

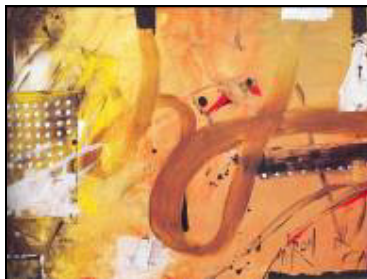
După proces în *Crito*, discipolii lui Socrate se plâneau că Socrate nu s-a apărat cum se cuvenea. După un timp, în *Fedon*, ei sugerează chiar că mentorul lor părea decis să comită un fel de act de sinucidere. La aceste opinii condamnabile, Socrate răspunde printr-un discurs deosebit, mistic, dar în esență lipsit de sens, în care susține că filozoful are menirea zeiască să caute moartea drept împlinire, deoarece numai prin moarte,

sufletul este eliberat de trupul muritor și devine capabil să cumpănească *Ideile* eterne și neschimbătoare. *Fedon*, în această situație, devine o odă închinată morții și eternității ei.

În apărarea lui, era de-ajuns ca Socrate să evoce libertatea cuvântului care pentru atenieni era un drept fundamental. Grecii antici aveau patru termeni pentru noțiunea de *libertatea cuvântului*. Cel mai vechi apare în opera lui Eschil, este compus din adjectivul *eleutherus* (liber) și *stomos* (gură). Cel de-al doilea cuvânt apare în scrierile lui Herodot care este *isegoria* (etimologic înseamnă *egalitate privind dreptul de a lua cuvântul*), următorul este *parrhasia* (*dreptul de a face uz de libertatea cuvântului*) care a apărut în piesele lui Euripide. Și al patrulea cuvânt este *isologia* (*egalitate în privința dreptului de a lua cuvântul*).

Văzând importanța pe care o dau atenienii libertății cuvântului, Socrate, în apărarea sa ar fi trebuit să invoce acest deziderat la care atenienii și jurații erau foarte sensibili. El trebuia să spună: *Adevărata libertate a cuvântului nu constă în a putea spune sau gândi ceea ce spun și gândesc conducătorii, indiferent dacă aceștia îi reprezintă pe cei puțini sau pe cei mulți. Chiar și sub cel mai nefast dictator nu este interzis să fi de acord cu el. Libertatea cuvântului este libertatea de a nu fi de acord.*

Ideile nu sunt atât de fragile ca oamenii. Socrate știa că ideile lui-și exemplul dat de el-aveau să dăinuiească și că Atena avea să poarte pata morții lui. Sorbind cupa cu otravă de cucută Socrate a trecut din efemera viață în trăinicia eternității. „Moartea lui Socrate”, înconjurat de discipoli, este eternizată sugestiv, într-un tablou executat în anul 1787, de Jacques Louis David.



Miron Duca, Clar de lună



### Nu-ți cer

Nu-ți cer să crezi în ceva anume, îți cer doar să crezi în ceva, altfel, în ceasul de carne ce ești, limbile s-or învârti anapoda.

Nu-ți cer un orb devotament, ci doar devotament de-a vrea, îți cer să tragi în ceasul doişpe, spuza fierbinte către oala ta.

Că este bună, că este dreaptă, firul de plumb va compara, lasă zvonuri și privește-nainte, cu cerbicie, numai steaua ta.

E lumea plină de cei ce umblă cu stelele altora prinse abitir, crăpând spoiala le vezi antumul, de suprafață, înecat în sictir.

Trăiesc vieți de tristă beteală, refuzând orice pretenție de zbor, sunt duși de lesa altor voințe, deprinși să tacă la vorbitor.

Ei nu trăiesc cu toate că trăiesc și la vremea liniei de adunat, se simt străini de propriile vise, culeg doar ceea ce au semănat.

Sunt alții și nu știu de asta, că nimeni nu le spune cine sunt, se vede prin ei de parcă nu-s, în jugul altor vise rămânând.

Doar când lovesc praguri de sus, sar scânteie de regrete tardive, că limbile de ceas din carnea lor, avut-au doar bătaii decorative.

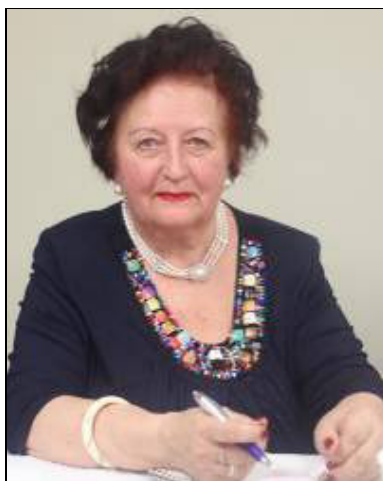
RĂZVAN DUCAN

# Anca Sîrghie

Dialog despre Radu Stanca la Sibiu  
(III)

*Mihai Posada: L-ați cunoscut pe Radu Stanca? În ce împrejurări v-ați apropiat de marele poet și om de teatru ?*

**Anca Sîrghie:** În anii liceului, noi, lăzăristele de la Secția Uman, eram nelipsite la spectacolele Teatrului de Stat din Sibiu și nu ne-a fost greu să remarcăm, între ele, piesele puse în scenă de regizorul Radu Stanca. Poate că ne-a plăcut culoarea punerii în scenă a poveștii lui *Harap Alb* și a *Hangiței*, dar precis ne-a plăcut *Hagi Tudose*, ne-au fascinat *Steaua fără nume*, *Maria Stuart* și *O scrisoare pierdută*. Am început să-l urmărim cu privirea pe stradă pe strălucitul regizor, mai ales că el apărea la braț cu splendida actriță Dorina Stanca, regina neîncoronată a Teatrului din Sibiu. Cuplul acesta devenise un mit al vieții noastre cotidiene, iar în familie, tatăl meu se întorcea uneori încântat din oraș, spunându-ne fericit: „Astăzi am văzut-o pe Dorina Stanca!”. Și urma descrierea siluetei, a vestimentației, a părului bogat, când blond, când negru, după rolurile interpretate pe scenă, în fine, a tot ce dădea impresie de frumusețe absolută în plan feminin. Iată un eveniment care ne încânta pe toți sibienii. De multe ori, ne intersectam cu Radu Stanca în plimbările pe str. Cetății sau pe aleile cu castani de sub zidurile medievale ale burgului. Avea de obicei o carte ori un ziar în mână și pardesiul lui nu reușea să acopere o asimetrie a celor doi umeri. Era un bărbat tot mai firav ca statură, cu un nas acvilin și o frunte largă, cu păr rarefiat, ca un început de chelie. Cum una dintre colegele mele de clasă era rudă cu soacra lui, doamna Ghibu, venită să ajute familia în care se ivise micuțul Barbu, aflam niște întâmplări surprinzătoare despre copilul soților Stanca, înzestrat cu o inteligență precoce și cu o memorie uimitoare. Am aflat că el recita *Luceafărul* și *Scrisoarea III* la vârsta când alți copii spun „Cățeluș cu păru’ creț” și că refuză să se joace în curte, pentru că meditează într-o cameră întunecată, stând singur. În schimb, noi nu aveam cum să cunoaștem piesele de teatru originale ale lui Radu Stanca, creații



care rămâneau în sertar și mult prea puțin gustam poeziile, câte apăreau din lirica lui, prin revistele timpului. Nimeni nu ne pomenea la școală despre ele, din moment ce nu tratau subiecte proletcultiste, agreeate de Partidul Comunist Român. Eram studentă în anul I la Cluj, când am auzit de moartea lui Radu Stanca, dar nu am reușit să-l conduc pe ultimul drum. În schimb, mai târziu, mergeam în cimitir în mod frecvent la mormântul lui, mai ales de Ziua morților, la 1 noiembrie, pentru că păstram un potențial de admirație din anii formării mele la Sibiu, chiar dacă nu aveam o bază destul de solidă cu privire la opera lui originală. Ei bine, atunci când mi s-au propus în 1975 trei teme pentru doctorat, nu m-am oprit nici la Postumele lui Eminescu, nici la Studiul monografic ASTRA, ci m-a atras ideea de a mă apropia de creația lui Radu Stanca, o mare personalitate a Sibiului. Bănuiam că voi găsi multe materiale în arhiva Teatrului de Stat din Sibiu, dar dezamăgirea mea avea să fie imensă, pentru că nu se păstra acolo nici măcar o simplă semnătură a regizorului Stanca, de numele căruia se legau nu doar cele 30 de spectacole puse în scenă, ci și o adevărată școală de actorie, cu tinerii pe care Radu Stanca îi transforma din anonimi în vedete ale scenei, de la Ion Besoiu și Ovidiu Stoichiță, la Mircea Hândoreanu, Dorina Stanca, Eugenia Barcan, Paul Mocanu și mulți alții. N-am dezleat până astăzi misterul dispariției oricăror urme ale trecerii lui Radu Stanca prin instituția care astăzi îi poartă numele. Au fost oameni angajați în Teatru care mi-au vorbit în șoaptă despre o vânzare a

documentelor de arhivă în străinătate, ceea ce mie personal mi se pare o fabulație. În schimb, cred și chiar sper în taină că unii secretari literari ai acelei perioade ar putea și astăzi să păstreze niște documente care vor apărea cândva. Dana Evu, între ei, a murit înainte de a-și ține promisiunea că îmi va arăta ce a păstrat din activitatea ei de secretar literar la Teatru. Ceea ce este cert rămâne faptul că documentarea mea pentru primul „studiu monografic” pe care l-am realizat s-a bazat pe arhiva personală a doamnei Dorina Stanca și pe câteva afișe ale spectacolelor de studenție oferite mie de Cornel Regman, unul dintre cerchiști.

*Mihai Posada: Cum v-ați apropiat de alți membri ai Cercului Literar de la Sibiu?*

**Anca Sîrghie:** Este o altă poveste. Prima dată mă întâlnisem *face to face* cu profesorul și criticul literar Cornel Regman, cu mult înainte de începerea doctoratului, respectiv în anul 1970 când dădeam definitivatul la Brașov, examen decisiv pentru continuarea activității didactice, după cum se știe. Merită să vă povestesc scena aceea când, foarte speriați de exigența comisiei de examinare, care picase la scris peste jumătate dintre cei 100 de candidați, ne-am pomenit cei 40 de profesori rămași în concurs gata de confruntarea orală. Cineva l-a recunoscut pe Cornel Regman, o personalitate a domeniului, care mi-a atras atenția prin ce scria în câteva reviste literare. Când mi-a venit rândul, era destul de târziu, seara. Știu că primul subiect pe bilet era „Eminescu și înaintașii lui”. Ca să îmi fie mai ușor, am început să scriu pe foaia de ciornă aproape toată prima parte a poeziei *Epigonii*. La un moment dat profesorul Regman a început să se plimbe prin sală, obosit cum era după atâtea ceasuri de examen. Și-a oprit privirea pe cearceaful acela de versuri, gândindu-se că, dacă spun tot ce este acolo, el nu mai pleacă nici la miezul nopții din acel examen.

Așa am descifrat eu privirea lui, într-o clipă, când am ridicat capul de pe foaia umplută harnic cu versuri. Probabil că el știa că eu avusesem cea mai mare notă la examinarea scrisă, unde la →

MIHAI POSADA

literatură, spre norocul meu, ni se dăduse un subiect din Lucian Blaga, poet proaspăt reabilitat. Or, nu toți profesorii de literatură română se pusese la punct cu opera lui. Mie îmi plăcuse tema și avusesem ce să scriu. Ba, chiar când așteptasem rezultatul de la scris, unul dintre candidați aflase numele candidatei cu cea mai bună lucrare, așa că a intrat în sală și a întrebat cu glas tare: „Care dracu ești Anca Sîrghie, că ai avut cea mai bună lucrare?”. Cum tocmai începea să se vadă prin haine că sunt gravidă cu cel de-al doilea copil al meu, sunt sigură că nu l-am mulțumit ca aspect pe aducătorul de vești. Dar, asta era! Atunci s-a aflat și că 60 de candidați au picat și nu vor mai intra în examenul oral. Vă închipuiți ce teroare producea pentru noi, cei care intram la oral, o asemenea comisie exigentă. Ei bine, seara când m-am ridicat să răspund, la subiectul cu Eminescu am pornit de la un cu totul alt punct și simțeam că profesorul Regman se aștepta să ajung la precursorii menționați în *Epigonii*. Tocmai asta nu s-a întâmplat. Nota maximă a venit de la sine, iar la final eram feliicitată pentru că aveam nota 10 generală, singura din tot concursul acela. Bineînțeles că aceea fusese o întâlnire oficială cu Cornel Regman, una nelegată de Radu Stanca. Îmi amintesc că mai târziu cu 6-7 ani de la acel definitiv, adresa lui Cornel Regman de la București mi-a procurat-o doctorul chirurg Gh. Telea, bunul meu vecin, care fusese în studenție prieten cu cerchiștii. El mi-a împrumutat și colecția „Revistei Cercului Literar”, ca să mă pot documenta și grija mea era enormă ca nu cumva să deteriorez exemplarele fragile ale acelei colecții păstrate de el din 1945. Ion Negoitescu a tipărit cartea *Un roman epistolar* cu corespondența dintre el și Radu Stanca, reper important pentru o anumită perioadă de timp a evoluției scriitorului. Atunci am luat legătura cu alți cerchiști, precum Eugen Todoran de la Timișoara, care s-a oferit să-mi scrie prefața la volumul Radu Stanca, *Obsesia Thaliei. Ipostazele omului de teatru*. Interesantă a fost întâlnirea *face to face* cu profesorul univ. Todoran și soția sa Mura, la Cluj Napoca, unde în 1996 se desfășura ediția a VI-a a Colocviilor Zilele Lucian Blaga,

exact în momentul când a început prietenia mea cu doamna Elena Daniello, o altă poveste interesantă. Apoi l-am cunoscut și pe Nicolae Balotă, cerchist cu o minte strălucită, care a ieșit din închisoare și a scris opere importante; am purtat cu profesorul Balotă discuții despre autorul cercetat de mine, atât în țară, la Sibiu cât și la Nisa, în Franța, unde ne-am întâlnit în drumul meu spre Bordeaux. Trebuie să știți că eu am avut inițiativa și am mijlocit oficializarea unui schimb academic între Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, unde activam la Facultatea de Litere, și Universitatea „Michel de Montaigne” din Bordeaux. Așa se face că în popasurile mele la Nisa venea profesorul Balotă să ne întâlnim și stăteam ceasuri întregi la o cofetărie din zona autogării, povestind, pentru că legătura spre Bordeaux îmi venea după vreo... 7 ceasuri. Dar aceste întâlniri erau târzii, mult după 1998, poate chiar 2000. Nicolae Balotă împreună cu soția lui și cu prietenul Gh. Telea m-au vizitat cândva și la mine acasă, unde am avut o serată de neuitat, la care îi chemasem și pe prietenii mei Eleonora și Aurel Cioran, iar de la București era invitată și Simona Cioculescu. Toate acestea, despre cerchiști, însă foarte pe scurt, căci mai am și alte amintiri cu ei.

**Mihai Posada:** *Cum ați fructificat studiile pe această direcție de cultură românească?*

**Anca Sîrghie:** Întorcându-ne la finalizarea tezei de doctorat, între primii lectori ai tezei mele de doctorat s-au numărat Andrei Pleșu și Constantin Noica, acesta din urmă oprindu-se asupra celor două capitole care aveau motive de gândire filosofică. Micul referat pe care Constantin Noica l-a redactat, fără vreo solicitare din partea mea, a transmis ideea că lucrarea mea „face dreptate unui mare spirit românesc”, lui Radu Stanca. Lansarea cărții s-a făcut prin prezentarea profesorului univ. Mircea Popa, într-un mediu academic la Cluj-Napoca, în cadrul Colocviilor Zilele Lucian Blaga, ediția a VII-a din mai 1997, când comunicarea mea a fost *Lucian Blaga și Cercul literar de la Sibiu*.

Desigur că cercetarea nu s-a putut opri aici, căci în presa perioadei antume a creației lui Radu Stanca,

1932-1962, mai existau în presa românească destul de multe poezii, pagini de critică literară și muzicală, și chiar un fragment al unei piese de teatru, toate acestea ignorate și nevalorificate în edițiile care au apărut între timp, astfel că în anul 2012 am publicat în colaborare cu profesorul univ. Marin Diaconu volumul Radu Stanca, *Dăltuiuri*, cu texte indispensabile pentru o viitoare ediție de *Opere complete* a scriitorului. Nu mai puțin, acelea completează documentarea utilă viitoarelor exegeze dedicate scriitorului.

Pe aceeași linie, am mai editat o carte fundamentală, *Radu Stanca. Profil spiritual*, tipărită în 2015, când m-am alăturat profesorului Marin Diaconu în efortul de a oferi o sinteză a ceea ce este opera lui Radu Stanca și academicianului Eugen Simion, care a scris prefața acestei noi ediții, constituită din două volume. Am simțit că pot aduce o completare necesară acestei restituiri și în 2016 am creat volumul Radu Stanca, *Evocări și interpretări în evantai*, izbutind să ridic la cifra de 39 evocările celor care l-au cunoscut pe scriitorul regizor de la Sibiu și au făcut mărturie relevante în cartea mea. Este ceea ce am reușit până în prezent să pun pe hârtie ca exegeză, dar la fel de important pentru promovarea lui Radu Stanca socotesc, fără modestie, că este periplusul pe care îl fac an de an în comunitățile românilor americani, de la San Francisco în California, New York, Troy în Michigan și Denver Colorado până la Montreal, Toronto, Hamilton și Windsor în Canada, pretutindeni vorbind în conferințe literare despre poezia și teatrul lăsat ca moștenire de Radu Stanca.

Încerc cea mai mare satisfacție atunci când în reuniuni de cenaclu, îi ascult pe iubitorii de literatură ai diasporei noastre americane sau canadiene citind poeziile lor preferate din creația poetului Radu Stanca, sau interpretând cântece pe versurile lui. Cu faptul că pe diferite meridiane ale românismului am purtat numele lui Radu Stanca, socotesc că datoria mea de exeget este de acum deplin împlinită.

*Sibiu, 30 decembrie 2018-27 ianuarie 2019*

## SEMNU

Oprindu-ne la această margine  
eternă mă vei întreba de drumul  
fără de sfârșit și despre rătăcire  
în timp ce un prinț cu fruntea de aur  
ne va face semne înalte  
călând peste moarte.

Tu mă vei urma apoi în altă parte a  
lumii

la fumul înălțat în pustiu  
făgăduindu-mi cu un surâs de zeu  
neînțeleasa tăcere.

## MAI SINGURĂ

Sunt ca un spânzurat  
ce nu știe de ce atâră  
dar atât de aproape de adevăr  
că toate gândurile devin frânghii.

Dar cineva mai stă încă la margine  
mai singură printre lucruri, mai  
rece,  
simțind la extremitatea ființei  
ultimul spasm  
și stropul de rouă cleioasă.

## NU-ȚI APLECA

Fericit e zeul care a zburat  
cu spaimă din mâna ta pală și rece.  
Nu-ți apleca fruntea peste amintire  
e un vânt de păsări care trece.

## NUFĂR

Moartea crește ca un nufăr în mine  
în apă albastră și lînă.  
E atât de sigură de petalele sale.

Când își va își capul cel alb  
din taina curată a lacului  
eu mă voi așeza ca o pulbere fină  
peste elementara tăcere.  
O, tu, șoptește-mi data înfloririi.

## LUNECARE

Se adună atâta spaimă  
și nu mai vine nimeni  
aici la margine  
să-mi închidă ochii.

Doar trupuri mari se rotesc  
asemeni unor zburătoare streine.  
Ele așteaptă să alunec  
pe aceste trepte înalte  
în număr de douăsprezece.  
SEMN DE LOC

Sau să mă întorc la locul acela



unde șerpii se închipuie frunze  
urcând spre sfințenie.  
Sau altfel, oricum,  
într-un loc din care nu urmează  
nimic.

Însă cât de ascunse sunt  
cât de secrete aceste locuri  
în care nimeni nu-ți adună vreun  
gând  
și totul acolo e atât de pierdut.

## NU ERA DECÂT UN SEMN

Nu era decât un semn  
precum acela care desparte  
între viață și moarte.

Nu era, prin urmare, decât făptura  
ajutată de litere, de cuvinte  
smulgându-se încet din memorie.

Pe atâtea trepte deodată  
o sferă de aer  
ca un șarpe buimac în nămol.

## UN STÂLP DE SARE

Când se va stinge și acest cuvânt  
eu voi trece absent și nepăsător  
ca un prinț pe cerul albastru.

Clopote se vor ridica dintre ape  
și un stâlp de sare-mi  
va trimite lumină.

## DUPĂ MELCI

O undă începătoare trece prin univers  
Se oprește sub cupola memoriei  
Niciodată, niciodată nu va zvâcni ea  
de acolo?  
Se întreabă limaxul  
Ce înțeapă pe o neconținută coapsă

Un șirag de vieți trece prin univers  
Nu se oprește nicidecum și niciunde.  
Niciodată nu-mi voi aminti de această  
cupolă  
Își zice virgina cu neconținute coapse.

Niciodată, niciodată nu voi ajunge  
melcul din urmă.

Melc melc codobelc  
Melc melc codobelc.

## CINSTIRE

Strigă în întunec noimele din pământ  
și răd cu hohote căteii pământului  
de firea lui Manole nevrednicul,  
strigă din ceața lăsată peste cuvânt.

O, cât de aspră e durerea numelui,  
a cuvântului ce nu poate ființa singur,  
având nevoie de un trup înalt,  
de șoldurile limpezi ale femeii..

Strigă după trup căteii pământului  
și după cinstea de a se naște din trup.  
Altfel ei blestemă meteahna  
cuvintelor  
atât de sigure și fără de noroc. Lăstate  
în voie din ziua a șaptea  
când Manole s-a odihnit prima dată.

## TU EȘTI LINIȘTEA

Atâta nebulie vană  
peste această iarbă luminoasă  
aidoma mării.  
Tu ești o umbră de argint  
Pe o cruce de rouă  
Depărtată de-a pururi.  
Tu ești liniștea sfântă.

## O ȚĂRANCĂ

O țărăncă e singură pe pământ,  
Dar în ea e-un izvor de lapte și de  
prunci  
Stă pe arătură ca Născătoarea în iesle  
Și-mprăștie în cele patru vânturi  
mirabile semințe.

Dar în ea e-un izvor și-o sacră  
rugăciune  
Că Spiritul de sus va coborî din nou  
Și-și va întinde aripile peste lume.

## O FLACĂRĂ NECLINTITĂ

Nicio pasiune nu mai tulbură  
ochiul meu rece asemeni  
sunetului, niciun clopot  
nu-și clatină limba  
pe tâmpla mea eternă.

Ca un prinț fericit  
stau lângă această coloană-a înfinirii  
Patria crește fără jertfă  
și-o flacără neclintită-i veghează  
biruința.

A.I. BRUMARU

# POEȚI DIN CERNĂUȚI

## Vasile Tărățeanu

În selecta colecție de poezie a Editurii Academiei Române, a apărut volumul *O sută și una de poezii*, sub semnătura lui Vasile Tărățeanu. Antologia, alcătuită și prefațată de criticul Mihai Cimpoi, e un florilegiu deosebit din poezia poetului și atât de devotatului militant român din Cernăuți. Compania acestei colecții e maximă: Mihai Eminescu, Ileana Mălăncioiu, Nichita Stănescu, Grigore Vieru, Ștefan Aug. Doinaș, Ion Gheorghe etc. Poezia lui Vasile Tărățeanu are ce căuta în panoplia poeziei sigure, care nu mai are nevoie de nicio confirmare și poate sta laolaltă cu cea mai mare poezie română prin câteva capacități foarte speciale ale esteticii sale, în același timp *de recuperare și de avanpost*. Poezia lui Vasile Tărățeanu este una a situațiilor într-o claritate biblică a tragicului, dar care, în loc să aibă *efect biblic*, are unul istoric pe care îl simțim riguros contemporan și vast echilibrat totodată: nu Vasile Tărățeanu este un exilat, ci tragicul s-a exilat în realitate, odată cu granița României, la nord. Practic, Vasile Tărățeanu rafinează tragicul istoric contemporan prin plasarea sa într-o cutie de rezonanță clasică, dar una care nu estompează fragilitatea istoriei, ci care acționează ca o substanță de contrast, ajutând comparației. Demersul poeziei sale e inclusiv unul comparatist și evolutiv. Dacă în ciclul *Iluminări* (datat 1971) poezia sa purifică tragicul, se întrevăd câteva poeme care fac trecerea la ceea ce, începând de la ciclul *Înălțarea lui Zenon* (datat 1971) îl fac să devină impur, tocmai rezidența în aliaj conferindu-i greutate literară și o mai mare relevanță, paradoxal, pe cât de impură, pe atât de profetică. Impurul se apropie mai tare de modernitate decât esențele pure tocmai prin lipsa de comoditate a unei posibile clasări. Dublul și chiar triplul limbaj, estetica esopică fac anumite poezii polifonice ca relevanță extraestetică, socială, apropiindu-se de poezia lui Marin Sorescu și, pe urmele lui, a lui Matei Vișniec. Poezia sa devine cu atât mai



profetică (în condiția incomodă istoric) cu cât e mai evident că nu a rămas în urmă (paradigmatic) față de generația sa din România.

„[...] -Ce cauți, domnule vameș: droguri, arme, valută străină?”

*Cum toate acestea în valiză nu-ncap Eu, domnule vameș, le am ascunse.*

-Unde?

-În cap. *Le-am înscris pe a memoriei bandă*

*să pot face cu ele mai ușor contrabandă.*

-*Dar ce-i cu cărțile acelea scrise-n limbă străină cursiv cu coperta roș-galben-albastră, n-au nimic subversiv, nu-s contra noastră?*

-*Nu știu, domnule vameș. Încă nu le-am citit,*

*poezia din ele pare-a fi bună chiar de n-o înțeleg nici eu pe alocuri dar, hai s-o citim acum, împreună, silabisind cât ne-o ține veleatul, privind la cuvinte de-a dreptul, de-a curmezișul,*

*de-a latul, sau dacă vrei le putem da de-a dura ca să le sară semnele de punctuație metafora, gândul, cezura...*

*Vai vouă, cititorilor, dacă dispare cenzura! [...]”*

*(Domnul vameș dialogând cu poetul, p. 36)*

Poemul, cum se vede, face să coabiteze mai multe teme, pe care le atacă, îmbricându-le iscusit: cenzura (antedecembristă) se suprapune înstrăinării, poetul nu doar îmblânzind vameșul, ci românizându-l efectiv pentru a putea trece de acasă,

acasă. Remarca asupra faptului că nici el nu înțelege anumite poeme e o tactică de persuasiune. Nu e mai puțin adevărat ce se deduce din ultimul vers citat, faptul că cenzura a fost una dintre voluptățile scrisului și că a rămas înstrăinarea să îl întrețină, transpersonal.

„Ori numai așa intra-vom în eternitate cu câte-o desagă de vameși în spate.”  
*(Ibidem.)*

Finalul transformă (cu tâlc) cărțile în vameși, dar nu ca fiind propagandă, ci tocmai deturnare a ei, întărind firescul prin aducerea pe calea cea dreaptă a ereticilor administrației străine. Din acest punct de vedere, mergând în contra practicii mitologice a rezidenței exclusiv în durere, nu puține poeme, deși îmbibate de harismă biblică, sunt parte a optzecismului și chiar a textualismului, înobilându-le însă lipsa gratuității totale. Acest amalgam neașteptat e dovada discernământului literar excepțional al lui Vasile Tărățeanu, transformat în irezistibilă nostalgie fluctuantă. O posibilă comparație între anumite poeme ale sale și cele ale lui Traian T. Coșovei ar deturna clișeul de receptare conform căruia Vasile Tărățeanu e un Grigore Vieru al Bucovinei. Distanța dintre poet și intelectualul militant e obligatorie, chiar dacă autorul însuși o împiedică, mai mult cu suflul decât dintr-o strategie premeditată. Dacă în primul ciclu poezia este o jelanie previzibilă și chiar programatică (asumată, desigur), de aici încolo ea se înarmează cu referințe atât de neașteptate, încât alăturarea arde etapele și, din premodernă devine postmodernă prin insolitare, aproape gnostic.

„Sunt poetul despre care nu se vorbește încă

*la ora de literatură contemporană, profesorii nu dau fuga în căutarea operelor mele*

*și elevii încă nu mă înjură în gând pentru că ar fi obligați să învețe*

*pe de rost poeziile mele. [...]*

*în această privință*

*o pană învechită de găscă poate devansa un calculator de ultimă*

*generație IBM ori Samsung [...]→*

DARIE DUCAN



*P.S. astfel plutonul anonimilor  
se mai completează c-un ins  
care deprinde știința renunțării la  
propriul lui nume –  
vasile tărățeanu.”*

(Anonimus, pp.57-58)

Versuri precum acestea, prozaice, sunt cele care mențin (și paradigmatic, nu doar din generozitate) în statutul de poezie contemporană lirismul acestui colț de Românie, astăzi înstrăinat. În plus, *anonimatul* devine marcă stilistică și manifest de îmbăiere în problemele limbii române, cu jertfă. Există jertfa, nevoia de a contabiliza dureri, dar, în același timp, poetul o depășește, fiind mai mult decât ea.

*„Punctul de la sfârșitul unei fraze  
încă nu înseamnă că s-a spus totul.  
Cel mult el poate fi interpretat  
ca o pauză de respirație între șapte  
cuvinte:*

*mamă*

*patrie*

*neam*

*viață*

*acasă*

*copii*

*și cuvânt”*

(*Ab initio*, p. 59)

Primele versuri citate mai sus sunt antitextuale, iar ultimul vers al strofei, cu grafica lui coborătoare, e mistic textual, dar numai până înainte de ultimul cuvânt, când pauza e grăbită de o pripelă prozaică, aceasta fiind conjuncția *și*, care scoate din textualism (fie el și mistic, nimbă de puterea cifrei șapte). E o coborâre în prozaism, dar, mai cu seamă, o coborâre cu picioarele pe pământ, un refuz al negării discernământului. Mihai Cimpoi observă un anumit blagianism al poeziei lui Vasile Tărățeanu. Observația e doar parțial exactă pentru că, în spatele lui, se vede tânga lui O.Goga, mult mai profundă și afectată de istorie. (Să nu uităm, totuși, că poezia lui Lucian Blaga e ulterioară Marii Uniri.) Ce e profund postmodern (într-o formulă fiziologic atipică) în poezia lui Vasile Tărățeanu este această rapidă ardere a etapelor de a părea când venind din O. Goga, când din Lucian Blaga, criteriul fiind însăși evoluția *de facto*

a literaturii române, istoricitatea ei pe canale încercate, dar pe care poetul le nuanțează extrem de personal și chiar divers, ca și cum, în distanța Goga-Blaga stă și cifra eliberării Transilvaniei, nu doar timpul ei, dorind același moment astral și Bucovinei, premeditându-l după o rețetă deja sigură, cu instrumentele poeziei. Distanța aceasta e tocmai *distanța Paradisului*, pe care Vasile Tărățeanu îl cobește jelind cu o iluminare în negativ aproape teatrală. Teatralitatea aceasta nu înseamnă nesinceritate, ci conștiință și conștiință, meșteșug, îmbinate într-o formulă originală. Fără contextul istoric nu ar fi postmodernă această rapidă ardere a etapelor, dar nu ca formă de *mimesis*, ci ca formă de zbor, de *repetitio historiae*. Prin aceasta, Vasile Tărățeanu e un poet social și o sinteză a socialului în repetiție generală, aluzivă. Paradisul nu e, blagian, în *destrămare*, ci aluziv, prin repetarea liturgică a mecanicii istoriei, chiar dacă ea e pomenită colectiv sau concettist, prin autorul însuși purtând această sarcină. *Imitatio Christi* conține, de la un timp, suficient liturgism cât să se derobeze de imitație și să dobândească teme misionar. Extraordinară este, în cazul lui Vasile Tărățeanu, nu imitarea unui poet sau a unei maniere de a scrie, ci imitarea unui traseu și, totodată, a osmozei acelui traseu: al însăși literaturii române în istoricitatea sa, în contextul



Miron Duca, *Semne pe zid*

unui moment dat de evoluție și de grație.

Dacă Mircea Cărtărescu imită succesiunile stilistice în *Levantul*, luând poezia română ca personaj, Vasile Tărățeanu riscă cu propriul lirism și cu propriul destin acest procedeu, desenând prin poezia sa nivelul de apertură spre gratuit, din care îl întoarce conștiința. Acest prag e unul sincretic și profund original tratat, topind biografismul ca pe o ață chirurgicală a condiției de adevăr. Iar aici ne aflăm în *mentalitatea* postmodernă, mai mult decât în practicile ei strident-curente. Generația 80 va trebui să îl recupereze pe Vasile Tărățeanu pentru a-și conferi greutate cu un poet mai mult decât remarcabil, dar care, în tragismul său temperat, reușește să fie o sinteză cu oase proprii, tradiția însăși.

*Cu duh preacurat peste sfintele moaște* (1987) sau *Plânsu-mi-am durerea în surdina* sunt cicluri nu mai puțin îndrăznețe, dar în care autorul, cu câteva excepții, nu pictează cu pastă groasă, ci ia calea ascetică a puținului, a vorbelor cu greutate, curat apăsat. Înainte de a ne apropia de aceste versuri puternice, se cuvine să menționăm poemul *Drum înlăcrimat înspre Masa Tăcerii sau lipsa unui loc de retragere* (p.124), nu doar remarcabil construit și temperat în el însuși precum un scorpion care s-ar autoamenința cu împungerea (nu e aceasta formula omniscienței profane a poetului însuși?), ci și evidențiind sinteza de stil și armonizarea ei personală. Ultimele două cicluri ale cărții redescoperă versul clasic, de la triptic la sonet, dar nu ca o manifestare a lipsei de îndrăzneală, ci ca o formă de grație, psalmodia lui Vasile Tărățeanu fiind simplă și caldă, liturgică și îmbricând biografismul prin comparație:

*„Când o fi timpul să plec și eu  
în zi de iarnă grea sau zi de vară  
aș vrea să fiu strigat așa mereu  
de glasul Tău: Vasile, ieși afară!”*

*Așa precum pe Lazăr l-ai sculat  
din mila Ta cea-mpărătească  
și timp de viață i-ai mai dat  
între cei dragi să mai trăiască, [...]"*  
(*Ca Lazăr*, p.152)

Nu trebuie căutat orgoliul omenesc în astfel de versuri, ci erudiția simplă→

a comparației, vecinătatea care salvează eul. Siazul. A fi în prin a fi ca este tocmai formula umilinței, nu a orgoliului. Remarcabilă e însăși această situație pe prag și posibilitatea interpretărilor contrare pe care aceste versuri, în simplitatea lor, le pot permite. A ieși din mormânt înseamnă a fi reintegrat în lume, dar și a fi în divinitate, prin grație, prin indulgență. A intra înseamnă a ieși, iată mărcile transei, iată principiul vaselor comunicante supuse forței paradoxului poetic. Poemul cel mai cald din aceste cicluri, o rugăciune, în fond, este:

„Atunci când răsare atunci când apune

Mai lasă-mă-n rele mai lasă-mă-n bune

Mai lasă-mă-n plânset mai lasă-mă-n cânt

Atâta cât am și atâta cât sânt

Cu-atâta cât am cu atâta cât sânt

Eu vin de niciunde și plec în nicicând  
Iubind din durere urcând din iubire  
Trăind prin moarte murind prin trăire

Atunci când apune atunci când răsare

Mai lasă-mă-n spin mai lasă-mă-n floare

Mai lasă-mă frunză mai lasă-mă ram  
Atâta cât sânt și atâta cât am

Că-atâta cât sânt cu atâta cât am  
mi-ajunge de-o viață mi-ajunge de-un neam”

(Mai lasă-mă...Coperta IV)

Se remarcă aici nu doar antitextualismul și cursivitatea, ci chiar oralitatea de rugăciune (*oratio/rogatio-nem*), venind parcă din Ioan Alexandru sau din poezia (pe nedrept uitată) a lui Gheorghe Istrate. Oralitatea de acest tip, marcată prin ignorarea punctuației (și, desigur, a logicii ei), descinzând în imprecizie liturgică de-a dreptul vine de foarte departe, din inscripțiile funerare romane și, trecând prin pisaniile bisericilor vechi, ajunge să devină literatură. Dimensiunea textual-orală, dar și paradoxalul tragism esopic al poeziei lui Vasile Tărățeanu rămân de analizat și de prețuit alături de căldura și caracterul omului.

## Ilie T. Zegrea

În arealul poeziei cernăuțene contemporane, un poet remarcabil e Ilie T. Zegrea. *Timp fracturat, greieri de seară...* (Editura Druk Art, Cernăuți, 2017) e un volum puternic și extrem de bine articulat. Ce se distinge, încă din titlu, e un anumit ton din volumul de debut al lui Virgil Mazilescu, dar mai puțin eliptic. Dincolo de această apropiere, poezia tulbură prin diversitate, erudiție și printr-o conștiință lirică specială. *Bach, la patru mâini...*, e, în acest sens, un poem împlinit:

„Aceasta e viața mea privată (aș zice- dezacordată),

Cu arborele genealogic pe trei sferturi înfrunzind în pământ.

Dincoace de gardul cimitirului lumea e amărât de ciudată

Cercetându-mi pașii, încercând să mă extragă din cuvânt.”

(*Bach la patru mâini...*,p.4)

Sunt cu atât mai interesante saltul și media estetice cu cât ritmul și versificația amintesc indirect de poezia lui Gabriel Berceanu, unul dintre poeții douămiiști uitați. Finalul poemului leagă stilistic drama știrilor din *Țările de Jos*, printr-un pian în tindă, excelând printr-un localism amar substraturile simetriei:

„Parfumul Singurățății șterge praful amintirilor din oglindă

Și în inima ta mai adie un fel de milă și adăpost.

În noaptea asta am cântat Bach la patru mâini, cu pianul în tindă...

Două ale mele...Dar celelalte două ale cui să fi fost?...” (*Ibidem.*)

Precum Vasile Tărățeanu, Ilie T. Zegrea e un poet de sinteză, dar, spre deosebire de el, tragicul nu e atenuat prin biblic, ci prin referințe sau umori care îl filtrează prin estetic. J.S.Bach e una dintre aceste referințe. Tăietura versurilor este, în acest prim ciclu omonim, mai puțin riguroasă, amplificând efectul, nu însă fără o profunzime aparte, conferită de vocabule surde. Ilie T. Zegrea e, deocamdată, un antimesianic, drama din poezia sa e a micului burg, aproape simbolistă, dar cu recuzita mai multor straturi geologice, ca și cum un sit arheologic ar fi fost compromis prin cupa unui excavator, amestecându-se straturile. Acest violent palimpsest latent denunță și



el, indirect, o fatalitate. Cea a istoriei nedrepte.

„De câte veacuri oare în palide amurguri

Ne vizitează umbre cu-aceiași îngeri triști,

Scoși de fachiri din mâneci în piețele din burguri,

șoptindu-mi la ureche: Trăiești sau doar exiști?” (*XXX*, p.15)

Simplitatea se faultează ea însăși în cea mai modernă formă și prin referințe oarecum ciudate, dat fiind fondul, care nu le anunță prin nimic. Aceste mici stridențe de concept sunt atenuate prin nostalgie, împlinind armonia de ansamblu a volumului. În acest sens, al echilibrului, el este bine încheșat, semn că nu avem de a face cu un mănunchi de poezii, ci cu o carte de poezie construită.

„Iubito, iarăși a trecut Freud prin visele mele

Ciupindu-le de sâni, încercând să le seducă,

Iar mâinile noastre, încă tinere,  
Își dau întâlnire sub stratul subfire de zăpadă...[...]

Și oare ce vor gândi acele flori,  
privindu-ne,

Că, iată, acum e iarnă și mâinile noastre

Întineresc pe sub stratul subfire de zăpadă

Iar Freud s-a îmbătat cu visele mele”  
(*Oare ce gândește crinul, privindu-ne?...*,p.22)

Chiar dacă sunt inegale valoric, aceste poezii au o matrice stilistică egală, care le permite să își negocieze interior umorile, desenând cu ele→

lumea. Sentimentul desenului în creion percutază mai peste tot, mai mult cu eleganță decât cu subtilitate. Dar eleganța e naturală, întrucât e eleganța unei arderi. Ce eleganță poate fi mai mare decât cea a căderii unei frunze moarte din copac? Ciclul *Fețele singurătății*, din care următorul poem face parte, e o inteligentă formă de purgatoriu a banalului: „*Totul părea foarte real și convingător:/ masa de scris, mașina de tocat litere, degetul arătător pistonând tâmpla,/ trei crizanteme abia trăgându-și respirația/ prin fumul de țigară și aburul de alcool...// Dar ce să mai scrii despre masă,/ despre crizanteme, despre fumul de țigară/ ce provoacă incurabilul / cancer pulmonar/(să mulțumim lui Dumnezeu că nu-l avem!)/ despre dragoste, plopi, lună ș.a.m.d., ș.a.m.d.?...// Rămânea un singur lucru neverosimil/ dar care s-a întâmplat:/ degetul pus pe tâmplă a împușcat... ”*

(*Deznădejdea scribului*, p.30)

După un astfel de poem (curată artă poetică și didactică a numirii lucrurilor), cartea se încheie cu *Ocotitor și-ntăritor, cuvântul...*, un ciclu conținând 15 sonete remarcabile, în care *spleen*-ul poemelor anterioare e întors la clasicitate ca la cursivitatea paradiziacă a aflării în lume, *în rost*.

Dacă în ciclul anterior poetul era de neatins (*Noli me tangere*), aici el atinge grația prin sonete, uneori nu mai prejos decât ale Constanței Buzea în *Ultima Thule*.

Se poate cita orice, căci poetul e aici egal stilistic, dar și valoric. Cum corect remarca Alex Ștefănescu, poeziile sunt tulburătoare, dar, dincolo de aceasta, atrage atenția grafică titlului:

„*Timp  
frac  
tu  
rat,  
Greieri de seară...* ”

Ea corespunde construcției intrinsece a cărții, primele două capitole fiind un zbcium și o nostalgie (inclusiv stilistic și formal), iar ultima parte, ritmarea clasică și egală a unor greieri, sonetele.

Să fie, ecleziastic, o formă de integrare în natură?

## Simion Gociu



Un bijutier, miniaturist de talent al peisajului literar cernăuțean este Simion Gociu. *Bună dimineața, septembrie* (Editura Zoloti Iytavry, Cernăuți, 2004) e una dintre cărțile sale care adună mai multe cicluri de poezie, destul de diferite între ele, de la poeme abstracte și eliptice la fabule și epigrame. Cea mai consistentă parte a acestei cărți o reprezintă poeziile irizate de gnosticismul unui Emil Botta mai puțin unitar. „*Eu nu sunt decât turnul de veghe al cetății în care osul domnesc al neamului meu doarme pe smirnă [...]*”

(*Turnul de veghe*, p.48)

Iată versuri frumoase, pline de neuitare și de balsam. Versul alb, în general, lucrează – în cazul lui Simion Gociu – cu mai multe variabile, cu mai multe necunoscute, acest fapt stând la baza unui efect polifonic și multialuziv. Altele sunt pur și simplu fiziologii de anihilare a liniei de demarcație dintre viață și moarte, semn că poezia le depășește, suprapunându-le:

„-*Scrii poeme?,  
m-a întrebat cârțița  
într-un miez de noapte  
arcuindu-și mușuroiul*

*de-a dreptul pe masa mea  
încărcată de hârtii.[...]* ”  
(*Aproape absurd*, p.107)

Absurdul e *aproape absurd* sub incidența acestui arc al mușuroiului care își stabilește acustica menită să dea întrebării o gravă consistență camerală. Aluzia interiorului e mai puternică prin ce vine de afară decât prin obiectele care îl definesc (cum ar fi masa încărcată de hârtii). Poemul ar fi putut fi oprit la partea citată. Altădată, precizia e uneori vagă, dar suficient de personală pentru a întrerupe asceza și a aminti ierarhia:

*Coboram din cuvinte  
să mă regăsesc pe mine însumi  
întru a mă cunoaște.*

*Semănam cu un rege  
părăsit de oșteni.”*  
(*Singur*, pg.10)

Cicluri ample precum *Înger de pază* dau consistență stilistică și diversitate unui poet notabil și, pe alocuri, chiar bun, mai ales atunci când își dezvăluie orfismul, aceasta fiind dimensiunea sa cea mai personală.

„*Acesta e miezul  
din care urmează să bem  
întru purificarea gândului,  
apropiindu-ne de noi.*

*Acesta e culoarea în care  
urmează a ne cufunda inimile  
întru a fi veșnic  
la vârsta verdelui mai.*

*Acesta e rugul pe flacăra căruia  
va trebui să ne urcăm sângele.  
Dacă nu se va stinge, vom ști:  
aceasta e dragostea, da.”*  
(14, p. 70)

Ciclul intitulat *Oul gastronomic* conține epigrame și fabule în buna tradiție ieșeană, pornită de la Ion Creangă și încununată de Păstorel Teodoreanu sau G. Topîrceanu. Cu siguranță talentul și profunzimea lui Simion Gociu trebuie căutate în partea consistentă a poeziei sale, din care am și citat. Totuși, micile epigrame sau fabulele au rolul lor de trafic (cu amănuntul) al limbii române memorizabile, acolo unde ea e nedreptățită îndeajuns.

## TOPIREA

(*Începusem să mor prea devreme*)

Începusem să mor. Muream încet  
în fiecare zi

în fiecare oră în fiecare  
secundă.

Consultam tomurile sănătății și ale  
bolilor lumii

zeci de tratate ale trecerii  
cărți despre regi glorioși  
gladiatori, cruciați, castelani și  
celebre madone,

șamani, zoroaștri, exploratori,  
prinți ai curajului  
și papi intermediari ai Bunului  
Dumnezeu

și din fiecare se înălța ca un abur  
abia perceptibil revoltătorul firesc  
așa cum din adâncul materiei  
nimicul.

Începusem să mor vizibil. Îmi  
spuneau

iubitele

prietenii vecinii:

Tu nu observi cum mori cu câtă

evidență

și impardonabil fast chiar fără un  
pic de rușine

în văzul tuturor te topești ca o apă  
ce se scurge fără de noimă-n  
adâncuri

sau ca o avere căzută pe mâna  
părăduitorilor?

Începusem să mor prea vizibil.

Vorbeam cu

mult prea ocupatele celule, cu  
sinapsele, cuarzii, leptonii, gluonii  
și-i rugam să oprească un timp  
lunecarea

de nesuportat pentru cei care chiar  
în acel moment  
mă acuzau de pierderea clasicei  
demonități

a minimei decențe sociale.

Dar totul căzuse în autism și totul  
lucra în defavoarea mea și nici  
scepticismul

nu-mi mai era biserica sfântă a  
rugăciunii

iar iubita cea nouă-mi spunea:

Degeaba ai scris șase mii de  
poeme despre

sânii mersul și părul meu  
auriu

uite cât de vizibil mori în fiecare

zi, în fiecare oră

în fiecare clipă te zbați ca o floare  
tăiată

și nu faci nimic. Nimic și nimic.

Iar plecarea mea e foarte aproape.

De mă părăsești – spusei cu glasul

pierdut – va fi o rană,  
dar ce spun eu  
va fi un dezastru mai feeric decât  
orice apus pentru că ești atât de  
așezată în  
inimă, în sânge iar sufletul mi-i  
ocupat în întregime.

Cum să te desprinzi?

Va fi o rană pe care-o vor vedea  
toți

care se va scurge pe bulevardul  
Victoriei, pe strada Pușkin și  
Lăpușneanu, pe stradela  
Baudelaire prin clădirea  
televiziunii centrale prin piețe  
cluburi

de zi și de noapte o rană urâtă

ca o lipicioasă meduză ca o

inimă însângerată pulsând

în dezordine

ca un monstru uriaș.

Iar oamenii zice-vor: ce despărțire  
urâtă

ca un mușuroi ca un oraș

oceanic după

apocalipticul tsunami!

Fă ceva – îmi spune noua iubită –

și pune capăt

acestei

ambiguități!

Dar eu continui să mor vizibil

în fiecare zi în fiecare oră

în fiecare secundă

crezând ca și vechii greci în

destinul câștigului

din pierderea lucrului de pierdut

supus astfel măreției

pierzaniei și golului absolut

continui să mor vizibil cu

nerușinare,

în timp ce-mi îmbogățesc

impunătoarea colecție de



Miron Duca, Vârtej



timbre și fluturi  
sau fac adânci reverențe unei glorii  
de trei parale  
și oneori chiar ASCULT ZILE ȘI  
NOPTI ÎN ȘIR  
CUM DIN ADÂNCUL  
MATERIEI URLĂ  
NIMICUL.

## PRIN URECHILE ACULUI DUIOS CĂMILA TRECEA

Doamne, nu tulbura apa fântâinii  
în care m-am oglindit ani la rând!  
Pentru că nici acoladele nici  
stressul nimicului  
din tirbușoanele nopții  
nici luna uitată pînă tîrziu  
în pahar  
nici vreo gloriolă amanetînd  
metropolele lumii  
(pe lîngă care minunea de la Cana  
Galilei pare un scâncet)  
n-o tulbură.

E ora astrală în care  
vin semne din capitala unui  
blestem.

Se poate prinde-un atom dintr-o  
clipă

de geniu o strigare de gînd ieșit din  
canonicul rînd.

Printre ne-nțelese euhrastii văd  
îngerul

și aspectul copulativ al verbului  
*a fi ființă*.

Cui îi pasă că zac în zădărnicii  
ca o icoană uitată prin ierburi.

În fiecare noapte  
visez niște caravane-n deșert.

Nu vreau să uimesc.

Acesta e chiar

SFÎRȘITUL.

DANIEL CORBU

# Supraviețuire prin cuvântul scris

(I)

În cutia din nuc sculptat, pendula bate de miezul nopții. Nebun, minutarul aleargă invers în țărâitul lanțului și zornăitul roților de mecanism. Mă ridic din pat cu privirea pe sigla „*Tempus Fugit*”, citesc în chenar „1912”, iar dedesubt, „*Transcribathon*”. Curios, nu reținusem până atunci nici anul, nici marca, deși literale turnate în bronz păreau acolo de un secol. Ei, banale vechituri – mi-am zis!

Trag ușa de sticlă a pendulei, când deodată mi se deschide intrarea în lift. Intru. Contorul descendent al etajelor simula un joc electronic începând cu 100, în timp ce, cu stomacul în gât, încercam să înțeleg încotro cad.

M-am oprit la Năsăud. Cu cinci ani în urmă absolviseam cele șase clase primare. Culesul întârziase din cauza ploii, iar sătenii nu mai puteau aștepta, așa că au pornit prin noroaie spre hotarul zgribulit să-și adune rodul muncii de un an. Pe șleauri tina ajungea la butucul roții. Încărcat cu porumb, carul nostru s-a înclinat pe o rână. Cu venin de viperă, tata vitupera la adresa mea zadarnice injurii, căci din nou îi înșelam așteptările. Îmi punea limitele fizice pe seama cărții. „Te-ai rebegit, tot citind!” Departe de flăcăul voinic pe care mizase el, plângeam de ciudă că nu pot ridica în două mâini, ca Gulliver, carul răsturnat. Așezate pe sufletul meu ca glodul pe butucul roții, muștrările lui îmi inhibaseră elanul de muncă.

Câtiva colegi plecaseră mai departe la școală, iar mintea mea jinduia nu doar la orașele unde învățau, dar și la țările străine din cartea de geografie. Mama, cu sufletul ei cât planiglobul, mă îmbuna, temătoare să nu-mi iau câmpii într-o bună zi de pe câmpul dușmănos.

Așa am dus-o vreo patru ani, mereu silindu-mă să-i fiu pe plac tatei și mereu decepționându-l. Mă supăram pe mine și nu găseam soluție, decât plecarea. Cei mai mari se înrolaseră deja în miliție (infanterie), iar eu așteptam să-mi vină rândul. Cu harta lumii în minte, la 19 ani m-am cerut la marină, să plutesc până la capătul lumii, să uit noroaiele, cataligele și nemulțumirile tatei. Speram ca, după patru ani de cătanie, să revin spășit, ca fiul risipitor la un părinte blând, care îmi va fi înțeles și prețuit străduința și destoinicia.

Dumnezeu, a toate rânduitorul, m-a învrednicit să trec probele și să fiu

admis. Plecați cu căruța din Năsăud cu noaptea-n cap, am ajuns la gara Bistrița în ziua de miercuri, 4 decembrie 1912. Biata mama se agățase de tren încercând să-l oprească. Abia o smulseșe tata de la scara vagonului, să nu pățească vreo nenorocire. În șuierul locomotivei și cântecele camarazilor de compartiment, n-am avut răgazul să plâng. Nici n-aveam dreptul, căci singur îmi alesesem ursita. Doar durerea mamei și a surioarei îmi înmuiase inima.

De la început, la școala de marinari din Pola unde am primit numărul 23, mă muncise dorința să-i demonstrez tatei vrednicia. Aveam mândria mea. Treceam cu stoicism testele, suportam privațiunile și constrângerile cu gândul la călătoriile ce mă așteptau pe mare. Chiar dacă încercările neașteptate mă loveau în avalanșă, nu mă dădeam bătut: dacă alții pot, de ce n-aș putea și eu? În ruptul capului n-aș fi acceptat revenirea la Năsăud cu coada între picioare. Mâncarea cu mult ulei de măsline îmi deranjase stomacul, așa că vegheam noaptea chiar și când nu eram de santinelă.

Dormitul pe vapor păruse imposibil, căci atârnam în hamace de tavan, cu spaima de a cădea peste cei de jos.

Nimic nu putea să-mi umbrească, însă, bucuria de a fi intrat la marină. Duminica în permisie, fetele ne așteptau radioase la debarcader, gata să ne ia de braț, sub magnetismul uniformelor noastre strălucitoare și al soldei care ne permitea tratații generoase la restaurant.

Eforturile mi-au rodit când nu speram. O mare forfotă s-a produs odată cu selecția pentru crucișătorul „*SMS Kaiserin Elisabeth*”, care urma să plece în Asia. Spre surpriza multora, dar mai ales a mea, am intrat printre cei aleși. Fericitul de mine, nu știam ce mă așteaptă.

Chem liftul, urc la etajul 100.

## Două coincidențe

### A fi înseamnă a supraviețui.

Arhivistica aferentă Centenarului României mi-a deschis, prin textele scoase la iveală, calea spre revelația supraviețuirii prin cuvânt. Când istoria peregrinărilor românești prin Japonia părea să nu mai aibă taine pentru mine, arhivele Primului Război Mondial mi-au dăruit notele marinarului năsăudean Dumitru Nistor, prezent în arhipelagul nipon în două ipostaze: ca matroz pe crucișătorul „*SMS Kaiserin Elisabeth*” în 1914 și ca prizonier de război între 1914-1920. Am mers un pas mai



departe, să înțeleg mirabila persoană din spatele caietelor caligrafiate în țara florii de cireș, descoperind romanul unui român excepțional. Chiar dacă experți militari și istorici l-au zugrăvit în diverse studii, scrierile îi rămân prea sumar valorificate.

Ca fost ambasador în patria haikului, am încercat să redeschid două din sertarele compunerilor sale: lirica naivă și memoriile de călătorie în Japonia.

Pe măsură ce îi citeam amintirile, mă simțeam tot mai apropiat de românul ce vizitase, cu un secol în urmă, aceleași locuri pe care le-am descris în cartea „*Stația Tokyo*”.

Două coincidențe par rupte dintr-un roman. Întâia decurge din mirajul urbei nipone Matsuyama, despre care în 1914, vizitându-l, Nistor exclamase: „*Lucrurile ce le-am văzut aici nu le voi uita cât voi trăi zile cu păcate...*”. A trecut un secol și, iată, în 2014, impresionat de același oraș, închipuiam un haiku modest, în memoria celebrului poet Masaoka Shiki, al cărui muzeu pulsează ca o inimă lirică în centrul urbei: „*Camelii roșii/Din sângele lui Shiki/ La Matsuyama*”.

A doua coincidență se petrece într-un alt oraș japonez, tot după un secol: în luna mai 1914, Dumitru Nistor imortalizează în jurnalul său vulcanul Sakurajima erupând, lângă orașul Kagoshima.

În luna mai 2013, am imortalizat în cartea „*Stația Tokyo*” același vulcan „fumegând” în fața hotelului meu din Kagoshima.

Incitat de aceste două rare coincidențe, i-am citit cu atenție caietele, notându-mi propriile constatări, în cinci trepte: 1. „*Transcribathon*” - proiect european; 2. Un român de roman; 3. Pagină-document despre Japonia; 4. Lirism popular; 5. Ridicând o nouă ancoră.

Scriu cu scopul de a încrusta momentul Nistor pe răbojul istoric al prezenței românești în arhipelagul nipon, după Anatolie Tihai (1872) și Basil Assan (1898).

**RADU ȘERBAN**

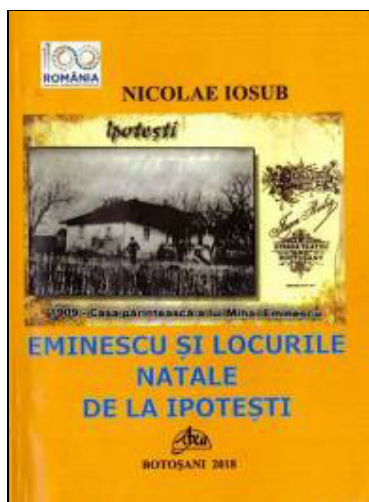
## UN ÎMPĂTIMIT DE EMINESCU!

Neîndoios, Nicolae Iosub face parte din categoria istoricilor și cercetătorilor literari născuți și nu făcuți. Îl recomandă un simț deosebit de a merge pe "firul" faptelor, o știință de a căuta acolo unde cei mai mulți ar spune că nu au ce căuta, un "fler" excepțional de cercetător autentic, capacitatea rară de a ști trage de "fire" abia văzute, pentru a găsi pepite bogate în informații. Toate aceste calități și aptitudini sunt puse în slujba "omului deplin al culturii române", Eminescu, pentru care, de o viață întreagă, a făcut o pasiune mistuitoare.

Nicolae Iosub scoate reviste, cărți, cărți poștale ilustrate, medalii, timbre, pliante etc. (singur sau în cadrul diverselor asociații în care este membru) dedicate în exclusivitate „Lucaefărului” născut la Botoșani și trăitor în copilărie și adolescență la Botoșani și Ipotești. O face atât din perspectiva iubitorului de Eminescu, dar și din perspectiva iubitorului de Botoșani, loc în care trăiește de zeci de ani. Așadar poartă două iubiri, împletite împreună ca un fir de...mărțișor! De fapt Nicolae Iosub colecționează orice ce ține de "poetul tutelar". Nu am cunoscut niciodată un astfel de împătimit de Eminescu. Cred că Nicolae Iosub doarme cu Eminescu și se trezește cu Eminescu. Este prietenul și valetul lui, deopotrivă. Este o postură care îi stă bine și în care se complăce cu multă tragere de inimă. Din prea multă modestie este prea puțin cunoscut față de cum merită, dar asta e o altă poveste.

De curând am primit de la domnia sa o nouă carte, intitulată *Eminescu și locurile natale de la Ipotești*, Ed. Axa, Botoșani, 2018, (156 pag., format A5) în care autorul adună o serie de materiale de cercetare, pe care le substituie temei din titlu. E o carte deosebită, care leagă și dezleagă informații și povești adevărate despre Mihai Eminescu, familia lui, locurile copilăriei sale, montând "cărări" străbătute de poet și membri ai familiei acestuia, demontând superficialități și chiar falsuri, vehiculate prin cărți, inclusiv de cercetători cu "ștaif" sau oameni de cultură, prea puțin documentați.

Ceea ce impresionează în carte, dându-i totodată carate de prețiozitate, este mulțimea informațiilor, rezultat al unei munci teribile de documentare. Se remarcă, de asemenea, capacitatea



deosebită a autorului de a corela informațiile știute din cărți cu cele de pe "teren", dar și din surse documentare exclusive, găsite de domnia sa, în urma cercetărilor. Totul în contextul istoriei locurilor, al relațiilor dintre personajele aduse în discuție, al situațiilor și faptelor, în cronologii bine concatenate, care dau cărții credibilitate. Titlurile acestor eseuri, fiecare în parte, dezvăluie porțiuni ale întregului numit Eminescu: *Moșia familiei Eminovici de la Ipotești; Situația familiei Eminovici după plecarea de la Dumbrăveni; Mihai Eminescu și frații săi; Harieta Eminescu; Copilăria lui Mihai Eminescu la Ipotești; Mihai Eminescu, prima dragoste; Mihai Eminescu – Primele încercări poetice; Familia Eminovici și credința; Mihai Eminescu și credința; Mihai Eminescu la Ipotești în perioada 1876-1889; Cauza morții lui Mihai Eminescu; Istoria casei copilăriei lui Eminescu de la Ipotești; Casa Memorială Ipotești. Prima construcție-1938; Memorialul Ipotești – Centrul Național de Studii Mihai Eminescu; Gh. Eminovici și Unirea; Regele Mihai la Ipotești; "Lacul codrilor albastru"; Mihai Eminescu denigrat și astăzi; Troița lui Mihai Eminescu de la Cucorâni; M. Eminescu – aniversări și comemorări la Ipotești; Memorialul Ipotești în medalistică; Mihai Eminescu, călător pe meleaguri românești și străine.*

Spune autorul: "Mihai Eminescu ajunge la Ipotești, împreună cu familia sa, după 22 mai 1852, când se mută de la Botoșani, deoarece începeau lucrările de primăvară. Mihai avea atunci doi ani și jumătate. El va locui aici cu intermitențe până în toamna anului 1869, când va pleca la studii la Viena, deci o perioadă de aproape 17 ani. După 1869, în perioada studenției la Viena și Berlin și mai apoi la Iași și

București, Eminescu va reveni numai sporadic la Ipotești, cu diferite ocazii până în 1878, când moșia a fost vândută".

Moșia cumpărată de Gh. Eminovici la Ipotești, în anul 1847, avea cu puțin sub 400 de metri lățime, fiind lungă de aproape 10 kilometri, parcelată, arată și semănată cu diverse culturi. Chiar Eminescu spunea, conform autorului, "...că era lungă de-ți trebuiau ceasuri s-o înconșori și îngustă de o puteai sări cu piciorul". Moșia mai cuprindea și "o gospodărie compusă dintr-o casă veche de 62 ani, grajduri, hambare, vie, prisacă și o biserică cu cimitir...". Gh. Eminovici va evita să-și mute familia în aceasta, datorită casei șubrede și a diverselor probleme financiare. Se va muta definitiv în mai 1855, după ce va vinde casa din Botoșani (cumpărată de Vasile Iurașcu, în 1842, pentru fiica sa, Raluca, mama lui Eminescu, refăcută și modernizată de Gh. Eminovici) de pe Calea Națională, Nr. 179, vis-a-vis de Biserica "Uspenia și va construi (între 1851-1853) la Ipotești o nouă casă, își va achita datoriile și va fi proprietar cu acte în regulă. Între 1852 și mai 1855, familia lui Gh. Eminovici va sta la Ipotești doar în perioada "caldă,, din primăvară până în toamnă. În rest, la Botoșani.

"Casa și gospodăria părintească cu curte, orătănii și stoguri cu fân, pădurea Baisa cu lacul cu nuferi, prisaca lui moș Miron, stâna din Dealul Crucii a lui Ion Ciornei, pădurea Ursachi dinspre Cucorâni, cu dealul Armanului, Schitul Agafton, Sitna și iazul cu pește și alte locuri minunate din împrejurimi, erau reperere în acest univers", spune Nicolae Iosub.

În "Cuvânt de început,, acesta mai menționează că : "Locurile și oamenii pe care Eminescu i-a cunoscut la Ipotești, au contribuit la formarea unei concepții sănătoase despre lume și viață...Unele din cele mai frumoase poezii ale Poetului au ca sursă de inspirație locurile copilăriei: *Din străinătate, Sara pe deal, Lacul, Mortua est, Floare albastră, Făt-Frumos din tei, Povestea codrului, Freamăt de codru, Când amintirile, Somnoroase păsărele, Ce te legeni și multe altele. Mihai Eminescu a revenit de câte ori a putut să-și vadă locurile natale, păstrând în suflet nostalgia copilăriei sale și a locurilor de care a rămas legat toată viața sa...*"

Toată viața Eminescu a rămas nostalgic după Ipoteștiul copilăriei, după cum spunea: „Fiind băiet păduri →

RĂZVAN DUCAN

cutreieram/ Și mă culcam ades lângă  
isvor./ Iar brațul drept sub cap eu mi-l  
puneam/ S-aud cum apa sună-  
necetișor”.

Eminescologul George Munteanu  
afirma: *”Tot ce-a trăit Mihai după ce  
a plecat de la Ipotești n-a mai putut  
adăuga nimic esențial experienței sale  
de viață”* (Hyperion, vol. I).

După ce casa și moșia de la Ipotești  
au fost vândute, Eminescu a strâns  
bani, mulți din împrumut, pentru a  
încerca a le recupera, dar îmbolnăvin-  
du-se în 1883, nu mai reușește să-și  
ducă intenția la bun sfârșit.

Sunt foarte multe informații, locali-  
zate în timp și spațiu, care îl privesc pe  
Eminescu și cei care i-au stat în  
preajma sa la Ipotești. În primul rând  
familia, cu bucuriile, deznădejtile și  
dramele petrecute în sânul ei, dar și  
situația casei și moșiei de la Ipotești,  
aduse până în ziua de astăzi, când  
locul casei și a grădinii de odinioară  
este luat de un Centru memorial,  
**Memorialul Ipotești - Centrul  
Național de Studii Mihai Eminescu**,  
cu casa construită între 1976 și 1979,  
și renovată în anul 2000, după  
planurile inițiale ale lui Gheorghe  
Eminovici. Asta după ce casa  
construită de Gheorghe Eminovici,  
între 1851 și 1853, a fost dărâmată de  
ultimul proprietar în 1924 și a fost  
refăcută în 1938, prin subscripție  
publică, când s-a construit, conform  
unui articol din 1975 al revistei  
„Cronica” din Iași, *”...un fals enorm,  
izvorât din cele mai bune intenții”*.  
Actualmente Memorialul Ipotești este  
loc de pelerinaj al celor care au trăit și  
trăiesc sub manta scrisului nepereche  
a celui care nu a învățat „a muri  
vreodată”. Și desigur și loc de vizitare  
și de desfășurare a diferitelor activități  
culturale, **”IN MEMORIAM”**.

Cartea d-lui Nicolae Iosub conține  
multe fotografii ale membrilor familiei  
în care s-a născut Eminescu, ale casei  
și locurilor din Ipotești, dar și  
fotografii de medalii, plachete, hărți,  
cărți poștale ilustrate etc., (unele)  
apărute la date comemorative.

Cartea aceasta nu trebuie povestită, ci  
citită și mai ales trăită. Desigur, dacă  
ai acele informații și acea putere de a  
visa locurile în care a visat Eminescu,  
cel de toate veșniciiile noastre. Cartea  
conține inclusiv lucruri inedite, care  
sunt rodul cercetătorului harnic,  
pasionat de subiect.

Încheierea nu o pot face decât redând  
gândul lui Eminescu, de la maturitate:  
**„Astăzi chiar de m-aș întoarce/ A-  
nțelege n-o mai pot/ Unde ești  
copilărie/ Cu pădurea ta cu tot?”**

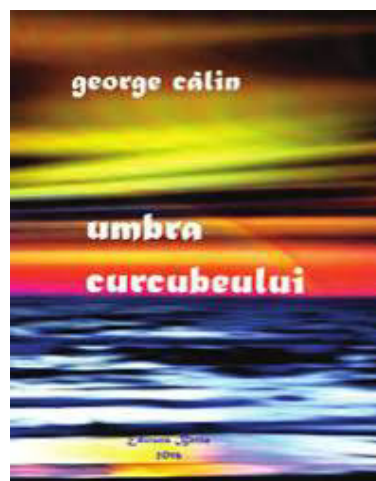
## „Umbră Curcubeului în Simfonii mute de dor...”

Prin toate demersurile sale literare,  
George Călin, ne convinge că are  
darul de a crea poezii, pe care le  
scaldă într-o caldă lumină, într-o undă  
de vibrație și trăire, născută din  
metafora rară care trezește în noi  
emoția, simțirea în frumos și  
armonie... Poetul ne înnobilează  
suptil de la prima și până la ultima  
pagină a noului său volum de poeme  
„Umbră curcubeului”.

În toată creația sa literară, poetul se  
destăinuie cu o mare noblețe, se  
adresează suav și cu candoare  
sufletului nostru, poeziile sale devin o  
adevărată oază de liniște, o insulă  
paradisică uitată printre valurile  
mărilor lumii, o binefacere pentru cei  
însetați de frumos, de calm, de acele  
valori date omului din vremurile  
dintâi ale facerii sale. În sufletele  
noastre: „se zbat păsări fără de zbor,  
/ păsări cu aripile arzânde, / picurate  
cu vise ciuntite / fără de prejudecăți  
absurde, / respectând vechile cutume  
moștenite, / care au trecut proba  
Timpului...”

Poemele sale au o muzicalitate  
liniștitoare, sunt de o aleasă bonomie,  
scrisă într-un grai domol, liniștitor. E  
o raritate ca în această epocă a  
vitezei, care ne dă senzația de vârtej,  
să întâlnești un poet care se așează  
„pe marginea clipei” pentru a adăsta  
să fie vizitat de imagini poetice rare,  
pline de farmec și emoție, pentru a le  
prinde în vârful condeiului și a le  
dărui cu generozitate iubitorilor de  
cuvânt scris, ca în poemul „e vremea  
pentru Lumină...”: „ploi de lacrimi  
spală tăcute, / un șir de gânduri /  
peste filele sufletului ei, / o poveste  
despre oameni noi, / ce pot atinge  
vise albastre, / ascunse în tăceri /  
înveșnicite în cuvinte... // mi-e frig,  
aici, / la tine / în suflet, / norii îmi  
străpung retina, / împodobindu-ți  
inima cu minuni / mă cocoloșesc /  
gol, / în tine, / om matur, / luptând  
pentru Iubire, / cântându-ți imnuri de  
slavă...”

Frumusețea poeziei lui George  
Călin, prin spiritul său solar, ne  
reconstruiește ființa interioară, ne re-  
împropătează sentimentele nobile,  
pierdute „prin Timpul ce nemacina”,



ca în poemul „plăsmuindu-mi aripi  
perechi...” pe care îmi permit să-l  
redau în întregime: “uită-mă gol într-  
o ploaie de fluturi, / dojenindu-mă-n  
Amurg / cu ploi de Curcubeu  
înlăcrimat, / pulsează-mi prin vene /  
vise de Înger, / dispărând goală / în  
umbrele nopții...// privește-mă cum  
ard / în dansul flăcărilor / pierdut  
printre flori de cireș, / colindând  
învoluburat de fum / prin trupul tău /  
otrăvit / de licoarea Timpului...//  
strecoară-mă-n sufletul tău, /  
înaripează-mă / cu aripi de Iubire, /  
așează-mă-n rama inimii tale, /  
destrămându-mi gândurile rele, / în  
culcușul aripilor / de Înger proscris...//  
și mă alintă, / topindu-mi dorul de  
tine, / amăgindu-mă / cu șoaptele-ți de  
Înger / răsufilând prin ploile de stele, /  
alunecându-mă – pulbere albastră-n  
trup, / plăsmuindu-mi aripi perechi /  
spre a cuprinde zborul / ce ten-  
văluie...// într-un inevitabil târziu, /  
răstălmăcindu-ți amintirile sterpe, /  
uită-mă definitiv / pe scara Cerului –  
umbră frântă / din lumina arderii, /  
risipindu-mi cenușa descătușării / din  
tine...”

Când ai terminat de citit unele  
dintre poemele lui George Călin, din  
acest nou volum „Umbră curcu-  
beului”, ai impresia că ai ieșit de la  
Sfânta Liturghie, din acel loc de unde  
poeziile sale își trag seva și pleacă  
spre inimile noastre, încălzindu-ne cu  
efemeritate sufletul văduvit de „fru-  
musețea clipei ce trece cu greutate  
prin a timpului pulbere amară”... Prin  
miezul fierbinte al tăcerii, poetul ne  
îndeamnă să păzim rânduiala și legile  
lui Dumnezeu care sunt scrise în  
Evanghelie și flămânzi să ne-nfrup-  
tăm, luminându-ne cu trupul→

**Acad. VASILE TĂRĂȚEANU**

Cuvântului sfânt: „în mijlocul Timpului stingher / cerem Plăsmuitorului de vise / mai multă Lumină – / strop nemeritat de fericire / ce trece prin noi, / întristându-ne visul / visul pângărit, / întinat de patimi / negurăntunecoasă, / stavilă născută / din păcătuire...” (o lacrimă târzie...)

Poezia lui George Călin este, întotdeauna un eveniment, un spectacol de culoare, romanță, cântec și dans, toate îngemănate în lacrimile de cristal ale unui suflet care nu poate și nu știe să se exprime altfel: “am oprit Clepsidra Timpului, / încercând să-ți sărut lacrimile, / în Amurgul înroșit / al unei noi zile, / sorbindu-le o fărâma de rouă / prăvălită-ntr-un adânc Abis / al nopților adunate / între filele Vieții... // mi-am deschis / fereastra sufletului / fremătând pe fiecare petală / de Timp / de dorul dorului de tine, / fremătând fără de Sfârșit, / fremătând fără de Început, / asemeni frunzelor hoinare / prinse-nre degetele nevăzute / ale viselor, / pornind într-un vârtej / spre nicăieri...” (am oprit Clepsidra Timpului...)

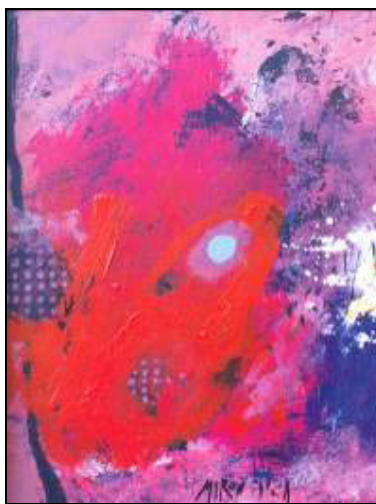
Un vârtej plin de dragoste, într-o iubire curată și sinceră, aproape nepământească, unele secvențe amintind de Hyperion-ul eminescian, altele de Zburătorul lui Heliade Rădulescu: “ne pierdem tăcuți / într-o Lume pustie / printre lacrimi, / printre zboruri frânte, / coborând matinal / în noi... // ne ridicăm / în Amurguri plânse, / ne-abandonăm neputincioși / în Simfonii mute de dor – / Simfoniile nopților de Dragoste... // trupurile descătușate / din Iubire / se scaldă în roua zorilor / născându-ne mai puri, / mai îndrăgostiți, / pierduți prin Timpul / ce ne macină / în umărul drept / al Clepsidrei... // ne regăsim / răniți de spadele amintirilor – / picături de fericire ce scaldă / soldații războaielor necunoscute / învingători, / învinși, / amară și dulce melodie a Vieții, / răsfrântă din vise ne-mplinite... // Timpul / desenează / pete de Curcubeu, / Lumea // se prăbușește / în jurul nostru / ne pierdem iarăși / în noi, / vibrând de Iubire...” (ne pierdem în noi...)

O creație poetică plină de stări și senzații noi, un joc al vieții și al morții, cu energii abisale, ce trimit oscilant cititorul într-o călătorie în raiul liniștii sau în infernul lacrimilor

tulburi: “sunt pierdut / într-o piață a Morții, / abandonat din visul / de Iubire, / conjugând verbul „a trăi”... // un Înger misterios, / rătăcit la margine de zare, / îmi pictează cu o singură aripă / amintirile în nuanțe / de Toamnă, / izgonindu-mă / pe drumul Vieții / fără de capăt...” (prăfuindu-mi visele-mi deșarte...)

Cărțile ui George Călin ne aduc „pe pervazul sufletului” lectură mai mult decât agreabilă, un răgaz de analiză a umanității noastre și a direcției către care se îndreaptă aceasta în contemporaneitate: “îți șoptesc netulburat cântecul / sufletului meu înlăcrimat – / murmur de Iubire / în ritmul surăsului melodios / al Timpului – / umbră colorată – / vâlvătaie de cerneală, / de purpură – / neplânsă-n lacrimă, / domolită-n durerile Amurgului... // vibrează în noi / Simfonia Iubirii, / arsura nisipului fierbinte / al deșertului / prin care însingurați ne rătăcim, / tu – / Primăvara a inimii mele, / eu – / Toamnă târzie a Vieții tale / mângâietoare lacrimi / ale necruțătorului Timp...” (la margine de Timp...)

Prin acest nou volum de poeme „Umbra curcubeului”, George Călin ne propune o nouă aventură în explorarea grădinii veșnice a sufletului, o grădină în care anotimpurile se împletesc – fără a-și pierde individualitatea, în care cerul capătă contur boreal – fără a uita să fie de un albastru-senin și peste care Timpul nu trece niciodată!



Miron Duca, Dialog interior (detaliu)

## ANTIPOETICE

Darie Duncan e un autor complex, impus primordial în poezie și teatru, dar și în teoria creației, unde își asumă dezvoltarea conceptelor de „artă imunitară și negativism”, ca principii-suport ale unei concepții proprii a receptării, dar și asupra textului, în primul rând a celui poetic. Demonstrația sa teoretică atestă o bună stăpânire a poeziei moderne și contemporane, mai ales cea franceză, datătoare de ton în domeniu.

În ultima vreme asistăm la un proiect de antologare a liricii sale extrem de diverse, prolifrice, publicată în decursul a puțin peste un deceniu (debutul în volum: 2003) – perioada acceptată în conștiința critică drept *douămiistă*.

Rezultatul sunt (deocamdată) două cărți – una, **Arta imunitară** (Vatra Veche, 2018), însumând în cuprinsul celor aproape 700 de pagini, versuri din trei etape de creație: a începuturilor, faza „imunitară” și ultima, „postimunitară”; cealaltă, **Poetrii** (Vatra Veche, 2017), include versuri cu un destin oarecum paralel, însumând „cinci cărți de poezie scrise după plecarea în Franța”, considerate de autor „vitregitele *Artei imunitare*”. Am început cu ele și am terminat cu ele ocolind, înconjurând *Arta imunitară* până la cele numite chiar *Poeme postimunitare*. Mai puțin radicale decât acelea, dar precedându-le, aceste poeme (tot *postimunitare*) sunt preluate din volumele: **Dopamină în alexandrii** (2013), **Cavraj** (2013), **Iarna de-ale gurii** (2015), **O rafie de lumesc** (2015), **Dublin: Valsuri, Moire** (2017). Într-o altă antologie vor intra versuri timpurii, de la începutul anilor 2000.

Încercând să conturăm o evoluție pe filonul antologat în **Poetrii**, observăm că substanța poemelor antologate aici, ca și tehnica de execuție, sunt și ele intens radicale. Remarcăm absența fățișă a rimei, versurile așternute liber, dezinvolt, dându-și contur pe și conturând o arie de sensuri-surpriză.

Bogate resurse asociative, susținute de fluxul dominant al metaforei dau poemelor vigoare expresivă dincolo de „cantabil”. Discursul evită voit sonorități armonice, simetriile exterioare invitând spre sensuri →

IOAN MARCOȘ



derivate, spre dedesubtul lucrurilor Compozițiile lirice sunt ieșiri din cotidian, baza lor de pornire fiind adesea observația (acută) a detaliului material, frust, urmată de saltul în metareal, punerea în „negativ”, revelația imaterialului. Filtrarea elementelor, sinuoasă, sincopată, are cursivități obturate și sublimări șocante, la limita inaccesibilului. Punctuația lipsește, redusă la respirația ritmică a versului: „și nu despre/ putere e vorba// doar cernoziomurile/ amânate în/dispreț factotum/ în cloroform/ ca o formă de master/ a materiei blegi/ ludens și ludens/ cu ambele mâini/ cum ai mânca prăjituri/ să trăiască în adâncul tău/ peștii cu glicemia// rai/ în andante” (p. 63).

**Dopamină în alexandrinii** invocă programatic o paralelă postmodern – postclasic, poemele afișând un discurs erudit, de subtilități cultivate, împinse în oracular și ezoteric. Dopamina, elixirul utopic al fericirii, e și sigla mobilității, a substanței fluente, emblema oricărui conținut. Alexandrinii (prozodici) aduc fatlitatea formei, măsură și ritm, „frâna limitei”, cristalul vizibilului. Autorul vine cu o formulă poetică incomodă, respingând repetiția, tiparul preexistent, printr-un „negativism” al atitudinii ce nu e negație, ci punere în negativ, ca în tehnica foto, cale de revelare a unor contururi ascunse ale imaginii; poezie altfel, durată pe refuzul obstinat al formelor acceptate; „artă imunitară”, căutare/salvare a identității. O energie compozițională intensă se manifestă în poeme elaborate, unele ample, în fapt cicluri poematice, alcătuirii cerebrale filtrând un patos liric de adâncime.

Incizia rece, aproape corporală, aduce brusc o extrapolare în plan cosmic: „Hai și taie în acest/ organism bolnav. Uplete-mă cu/ alune, rupe consorții de negi,/.../să le fiu eu tuturor cauză cancerigenă/ atâtea puncte în mine împlinind/un desen vor răsturna carul mare/și-l vei putea și tu jefui” (p.11). Registrul muzical marșează deseori în scherzo grotesc: „La noi/se poartă ghitara umplută cu/ pastă de mici. Cântă grav,/ înfundat, când plesnește o coardă/ irigă pașale” (*Rufe la zi*) Alteori crochiuri plastice prilejuiesc și ele un salt al perspectivei: „Tu doar exiști/ și ai dinți perfecți. Se văd de



pe/ lună” (19). Rostirea antiretorică atinge o familiaritate gravă, dezarmantă: „atât curent arde siguranțele./ a zilei de mâine, a faptului c-o/ să mori: ce-o să faci cu tine/ dacă ești veșnic? Unde-o să te pui/ te-ai gândit la asta? O să tencurci/ pe tine a la longue, o să îți dai/ la gioale” (13).

Fantezia poetică ajunge, cu tactica pașilor mărunți, la revelații tari: „din cufărul / transportat între retină și creier/ nu mai rămâne decât ziua de ieri/ a zilei de mâine, ora exactă./ fracțiune de secundă, fractura de/ secundă emoțională când aplauzi/ cu tasarea mormântului tău” (14). O versatilitate a percepției are efecte neașteptate: „tu singur nu îți tai ci îți rozi/ craca de sub picioare. Îți cazii/ prin carii până la creier” (14); sau: „Mesteacănu! acesta ne blochează/ fereastra. Ar trebui să-i spunem/ vecinului să-l parcheze mai încolo” (15). Comprimate lirice ingenioase au adesea contururi de autoportret, ca în *Robotică în decalog*: „Miști puțin mâna în aer. Împăsărită./ Miști mîna să-ți îți creierul/ ocupat.../ sui pe cruce și riști/ morfologic ești bine./ Sintactic nu prea./ Lexical ești pe cruce” (18). Materia de *selfies* e condensată în puține cuvinte: „Pe salteaua mare ne-am iubit o/ vară, jos, amestecați cu plexul solar” (22). Rezultatul - flash-uri reunite într-un clip expresiv, ca acesta: „În polaroid delimităm, în/ polaroid punem garduri, în/ secundă, în ness-ul acela călduț/ al luminii umblăm cu picioarele/ goale” (*Semnalmente suave*). Un pointilism abstract conduce percepția în dublu

plan – al realului „suculent” și al retragerii în infrarealitatea „artei poetice”: „Rămâne tot spiritul didactic/ în aceste picioare metrice prin/ definiție...Simți/ cu nările păstrării din reumatism./ Ești în munții din creierul tău și/ ți-e frică. Panta e-n stângăcii/ și n-are semne diacritice. Mergi/ înainte un picior flerul un/ picior osatura” (*Suculența*).

Volumul **Cavraj** (tot din 2013) are accente apăsate antipoetice, începând cu aranjarea pe cicluri dinamitând orice intenții logice: I. *kledoej*; II. *Oțfoz*; III. pe. Titluri de poeme forțază obișnuitul (*Crâșmele de vasalitate*, *Vasodilatator*, *Pumni în plex*) activează contraste (*Distincție-n turmă*, *O liniște concasoare*), parodiază locuri comune (*Proteza de binefacere*, *Maladiile respirești*, *Odă platfusului interior*, *Cântec de floră intestinală*). În vers, țința notației caustice pot fi „ticurile” poeziei acceptate, de suprafață („Creierul tău e-un cătun din Provence./ osie metrică mimică, tic; (...) îți intru-n minte când/ un anticorp/ e peltic.”) lipsa de orizont („iar Marele Plasture adună și molipsește./ colectează nervi și auz. Numai cer nu prinde./ numai cer nu prinde”) sau limitele codificării formale („carnea obține valoare de adevăr/ cum pieile de pe ea îi oferă/ prefețe (...)/ clasicizarea. Punerea în specie”). Îmboldul iconoclast nu e act în sine, ci unul aspirațional: „iconoclast/ înșir toate fast-food-urile/ să dau de o eternitate”. Poemele se înscriu pe o structură duală, - platforma „negativistă” și ascensiunea sensului. Cele două componente se află frecvent în contrast, împins la limită în zona oximoronului („hârdaie de soare”- p.76). Jocuri de cuvinte sunt uzitate spre orientarea rostirii către un sens nu odată greu accesibil: „E îngerul care nu ridică nimic la cer,/ la far, la pătrat (...) / îngerul adipos, sacra virgină Gunoima”. Ochiul interior înțelege conversa esențială a comunicării: „atunci namila de intertext/ se face limbaj și ne asfinte tuturora sub limbă./ chindie interurbană”(38). Subiectul liric preia datele percepției deconstruind, dar și refăcând contururi: „Între cărți și caiete maculator./ între categoria femeilor mironosițe/ și categoria dătătorilor de like-uri/ se incită clivajul./ se inițiază progresia” (p.71). Monologul poetic include →

elemente vizibil antipoetice: „Vom lăsa puțin aer să intre/ și vom bea apă din codul de bare/ din adaosul comercial, / vom scrie cântece de caniculă, / vom sta la terase unde când/ pulverizează apă rece pe tine/ botează lumea din jur Ioan” (63).

**Iarna de-ale gurii** (2015) conține câteva poeme de amplă respirație pe linia lui Saint-John Perse, structurate însă pe un narativ propriu și un stil mai accentuat ironic și autoironic, cu incizii dure în materia limbajului („barilul de lirism necesar”; „scuturându-se cireșul de tot în concert”; „moare filigranul-n bancnote”; „el însuși/ pe cruce lăsându-și o mână liberă ca să dea like”).

O formulă de succes este cumulara de observații aparent disparate ce converg, în final, spre un sens revelator: „și fața lui Gauss mâncată de peștii de pe televizor.// Când curba ascensională ia proporții de neoprit./ bursa zvântă-n grabă rufe de pe tine” (p.105). Alteori formulări paralele își amplifică efectul într-o imagine mozaică, de colorit intens, adânc rezonantă (ca în splendidul poem *Trenciuri de lumină*, citabil integral). *Cvintetul de Brahms* e un poem-sinteză, de inspirație susținută într-o panoramă a percepțiilor, o înscriere sinestezică dublată de notația aforistico-filosofică, nu odată amară: „Nu e bun tot ce e în Apus./ Nu e rău tot ce e acasă.”; „Suntem prea puțin și Europa prea lașă”; „Se organizează în fața noastră calvarul falsității”. Limbajul sentențios e împăcarea unei lumi a contrastelor („Europa frumoasă a înțelegerii, a stațiilor de metrou de evitat/ din cauza fluxului de imigranți și de oznuri”; „Toate cărțile s-au scris din dialoguri ratate”; „nuferi ciopârțiți cu drujba”). În extremis, condensarea e leit-motivică: „O iarnă ca asta nu e de ratat” - augmentată metaforic: „Ca o pisică trece iarna, atunci”. Între poemele politice (pe lângă unele poziționări disputabile), când compozițiile iau înălțime suficientă rezultatul e notabil, ca în *Luciul apei*, care torpilează „politica autocorectului”, a previzibilului restrictiv („softurile/ pasteurizează proverbe de peste zeci de ani”; „Viața în autocorrect. Luciul apei în autocorrect. Creșterea dinților în autocorrect”, „Cineva a intrat în istorie prin autocorrect”). Buna

sufletească și ierarhie” (p.209). Fluxul fanteziei poetului evită locul comun (cazul monedei euro), preferând „asortarea cu nichel” din stăpânire a tehnicii poetice îi permite lui Darie Ducan apropierea, în registru familiar-ironic, de motivele unui fond autobiografic frust, al micului urbanism de provincie, în mixaj cu ruralul hiperbolizat, al elementarului mitologic.

O rafie de lumesc (2015) e o de-ambalare a aparențelor irealității imediate, a unui prezent de cosmopolis european, postmodern. Relevantă în acest sens, *Oboseala de pe fața pământului* e o viziune alegorică a existenței („remușcarea minimă care.../ne deschide portiera./ rupe ambalajele/ de pe lucruri./ șterge merele cu mâneca/ apoi ni le dă”), cu o briliantă sobră a imaginii („Se pipăie pe sub sine primăvara”; „Vin subansamble de argint rece – fiecare la câte un corn -”). În poeme de relativ mică întindere, însă cu efect de bătaie lungă, autorul stăpânește formularea eliptică, enunțul proverbial, axat uneori pe ruperi de sens (p.203). Cu *Legile uzurii*, parabolă a căutării binelui, suntem pe drum (proces, nu fără hopuri) spre binele râvnit, interior: „Noi o să trecem așa, cu sistemul nervos călare/ peste sistemul nervos periferic. Cu low-cost-uri grase, picarde”. Punerea în negativ, în registru ironic este proiecție simetrică, în rădăcini, a arboretului liric. Alunecarea în parodie se produce insidios, cu sugestii minime: „Au băgat pe străzile noastre și în suflețele / noastre - / și în aburii respirației noastre – fibră optică./ Au săpat curat și atent și au pus sarcina/ acolo în pământ. Și-au făcut treaba cu multă/ curățenie



**Miron Duca, Compoziție**



**Miron Duca, Râu ascendent**

vechi monede italiene: „Plouă cu fâșii de rafie dorică.// Cândva, înainte de euro, în Italia/ erau monede frumoase, de nichel./ Îți scăpărau printre degete ca niște pești de acvariu./ Putea ploaia pe ele și două mii de ani./ erau fericite și apa curgea fericită/ producând lumină cum nici argintul nu face” (p.207). Refuzul suprafeței vizibile (repetitive) conduce spre regnul adâncurilor, al schimbărilor încete, al renunțării dar și rezistenței: „La mintea aceasta și îneac-o în lacurile de acumulare./ acoperă-mi trupul cu frunze de nuc ude, să țină la distanță// lenea meridională(...). Aici, în/ cercul în care stau, paralizează animale de renunțare./ împotrivirea în ele se face zăpadă” (p.208). Vibrația umanului – poezia – înseamnă, în alt loc, „a goli de birocrăție și a umple de vis”. Exercițiul formal în extremis, ține activ instrumentarul poetic ce pune în rost pânza deasă de senzori a poemelor. Rostuitorul de rafie – materie suplă și versatilă, e versiunea lumească a Creatorului. Ipostazele acesteia în textura versurilor are multiple valențe simbolice. În *Rafia cea de taină* ni se impune prezența ei tactică: „Dă mâna, ia mâna.// Fă pauze din când în când,/ nu că e grea, dar îți taie mâna,/ îți taie degetele/ și ți le vei întâlni apoi/ pe stradă ca pe niște bicicliști proteici”. Urmează senzația de greutate supremă, ca de containere enorme, purtând povara lui Dumnezeu, a luminii zilei – o cantitate de fire atât de vastă, cât să ajungă „cerc de foșnire în jurul nostru/ ca să întemeiem o nouă Romă”. O supradimensionare proiectată mitic regăsim în *Vreme*: „Au tras aceste rafii pe benzile de aeroport/ cum trag de pe ei niște ii”. Alteori (p.207) ploaia „cu fâșii de rafie dorică”, ori „clar doricul rafiilor” e o imagine deschisă sugestiei neoclasice, de colonadă și templu. Și încă, în urma trecerii, rafia poate fi golul exterior al decorului: „și vor rămâne numai rafiile să→

amintească de noi./ urzeală și uzură cât încap”(p.206). Aceeași materie e invocată într-un „șah (politic) ingenuu”, unde „aerul se face din rafie ca să poată respira”, dar rămâne „iritat/ fără oprire” amintind „această tracasare a românilor/căpșunari” (p.212). Tot în sfera politicului se înscriu „proteste barbarilor” imigranți: „Când se usucă ploaia începe/ hâșăitul rafiilor & tragerea lor/ pe asfalt, procesiunea săracilor/ uniunii uropene./ noua credință/ (...) împăcarea în rafie” (p.204). Postura de outsider, de mesager „dintr-o țară/ fără soare, o țară corintică de cașcaval Rarău” (*Am avut șansa*) induce un discurs confesiv, mărturie a unor experiențe amare, ale *străinului*. Marginalul ajuns la centru se radicalizează ca trăitor dar și observator al unei lumi greu asimilabile. Depozițiile sale sunt impresii de pe un *roller coaster* terifiant și seducător totodată: „Am avut șansa de a simți teroarea pe/ străzile din Paris. Zgomotele arabilor ce scot barele de fier/ când strâng piața (...) Am simțit de colo-colo/ tracasarea de bagaj, lipsa umanului din toate”. Sau: „Am fost la Belleville laolaltă/ cu toată melanina luminii. Și ei au fost frații mei/ și eu fratele lor”. Socializarea e un palid substitut la captivitatea în pânțele Leviathanului: „Am băut în baruri mici,/ dădeam pe câte o bere cât se dă pe o casă”. Izbăvirea vine pe calea speranței: „așteptam/ din toate acestea/ să se aleagă ceva (...) să/ treacă o piscică albă ca un plex”. Solidaritatea e o punte spre recuperarea spațiului familial, cu amintirea „coatelor bunicului”, a pensiei modeste, dar și a rezistenței la alienare, germenii ascuns activând „pulberăria unei țări de mâna a treia”.

**Dublin: Valsuri. Moire** (2017) a fost scris, potrivit autorului, într-un demers marathonic de 3 zile (în 2015). Conține „poezii de interior”, experimentale *in extremis*, citite în românește unor tineri poeți și traduse în engleză. Natura specială a împrejurării e devoalată de aparența de dicteu automatic a multor versuri, ca acestea: „Numai că a recurge la foșnet e o încă victimă./ o surprare sub tril, o detoxifiere cu periodice/ de mici adâncimi, unde meduzele stau la/ dulce și camuflează viața lor adventistă”, etc. Lăsând la o parte

câteva (puține) licențe poetice de atribuit vârstei, unei mode a generației, volumul are poeme de calitate, o maturitate apreciabilă în compoziție și o vitalitate constantă a imaginii. Versurile, bine temperate, au o seducție necăutată: „La masă nu trebuie să umbli și nici/ să faci vreun gest. Ea e punctul tău/ forte, un atu al fratelui copac (...). Tu în el/ mai degrabă și apoi cu cratima/ copârtaș la lucruri compuse./ anemie în anemie și în anemie/ adevăr. Și în adevăr, rutină” (pp. 235-236). O temă poetică e strecurată fără pompă, amplifi -



Miron Duca, Soare ascuns

cându-și gradat rezonanța: „începe o ploaie ușoară de stratificări/ interioare și mlaștina de ulei/ se întinde în ochiul vitei până la scăpătare./ În farfurii se despică destul de/ cursiv liniștea dintre fibre. Cu carnea/ foarte ațoasă e de așteptat/ să se ridice zmee” (*Moire 2*). Alternanța abstract/concret poate avea efecte intens vizuale: „Starea de contemplație/ (...)/ e la rândul ei o formă de a/ fi fericit cu o perfecțiune abstractă:/ tu ai calapodul, tu ai șablonul/ tu ai floarea de asparagus./ înăuntru, în pești, se deșteaptă/ antinomiile, icre de aur,/ triste, de ison și melasă” (*Moire 1*). Un regal imagistic are o coloratură aspră, noncalofilă: Somnul „se dezagregă desculț”, șerpilor „năpârliți lasă cortină”, soarele e adunat „între rozătoare”. O asociere cenușie („și vor rămâne toate la locul lor, călugărite/-n teamă”) învie într-un final apoteotic: „cu mâinile mănășate-n iriși./ cu pleoapele ploșnițe cântând sub mișcare”. Clipuri de finețe dau efecte de filigran animat – ca în această parabolă miniaturală a scrisului: „între masticăție și procesare// ții un creion. Pe el se

depune o/ vrabie. Scrii. Îi bate inima cu teamă” (*Gestică. Ritm*).

Asistăm la un scurtcircuit de senzori aglomerate, un arc voltaic zuruind între porumbei și flori: „Putem scoate un lift de pe șine./ dându-i să bea sau citindu-i Novalis?// Lumina benzinară/ a nopții spală și totuși nu./ Va ateriza un porumbel îmbibat/ și lucid și spaima// va descleșta oameni”. Și întrebarea, substrat al tristeții: „Tristețea e un patron suav./ cam ce mlaștină poate face crinul./ Nimeni nu i-a schimbat pampersii/ acestei flori,/ reținută în stampe.” (*Moire 3*). Efecte sigure aflăm în poezia de notație realizată în pastă densă, din gama cromatică impresionistă: „Câteva păsări străbat aerul pe orizontală și/ un mic sacerdotiu urban le ține la/ liniște umbra, în pulovere lungi de ovăz, în împachetări/ cu gard viu”. Discursul nu ocolește mesajul disonant, disarmonic: „Mohairul preventiv al rutinei/ electrizează becul de veghe./ Mai încet, mai tâmp, agentul/ esopic urcă în polul limbii, alcalin” (*Moire 4*). Darul plastic, descriptiv susține incizia multor mini-poeme/tablete lirice. Devianța poetică se produce adesea prin schimbarea destinației unor obiecte comune: „mai bine ai pune în blender radiere (...)/ Blânde, fine, brutale” (p.243). Limbajul poate fi și cinic, șocant, agresiv – tot atâtea fațete ale unei întunecate melancolii: „De aceea sunt toate diamantele false,/ de aceea spondiloza, reuma, aplecarea pe un birou/ sunt forme de vid și renunțare, sunt/ biete animale crotopite de cancer” (p.234). O natură temerară, de prădător al imaginii, cutreieră lumina din lucruri, mixând clar-obscurul perspectivei, mereu în căutarea saltului ultim: „să întemeiezi un vals pe nimic,/ bombeuri de ezoterism și morfină./ Înaintezi ca reptila-n lungimea de/ undă (...) înapoia ta, un dinam fortuit/ macerează liniștit un dinte” (p.247).

Antologia **Poetrii**, postimunitară și mai ales postmodernă, este pentru Darie Ducan un vector decisiv de imagine poetică. Volumele aici înglobate îi dau o structură multifacțată, ca o casetă de valori ce-și sporesc bogăția reflectându-se reciproc.

Antologia atinge, la limită, adâncimea antologicului.

# Cronicile umbrei

Înfăptuirea umbrei trebuie să aibă loc înainte de înfăptuirea ființei, altfel se poate ca fiirea să nu se producă pe lumea aceasta. Iar dacă umbrei nu îi va crește și ființă, ceva tot rămâne spre a se spune că a fost pe aici o respirație chiar dacă atât de discretă încât nu s-a făcut simțită. Lumea umbrelor fără de ființă, este foarte bogată, are însuflețirea ei pentru care nu s-au lucrat legi de cuprindere și înțelegere pe pofta unor simțuri imperfecte.

Trebuie să fie cronici pentru umbre, așa cum trebuie pentru un gând trebuie să fie pedestalul amintirii, până și atunci când fapta nu există, nefiind prevăzută de normele în vigoare ale făptuirii.

Cu **Cronicile umbrei**, (Ed. Hoffman, 2018) **Ioan-Nicolae Popescu** intră în zona care ne atrage atât de mult și permanent, încât ne ferim să o explorăm, să-i dăm crezare că știe incalculabil mai mult decât noi. Dincolo de recunoașterea umbrei ca entitate complementară strict necesară, este adăugată frumusețea rostului. Într-un compendiu de *cronici*, poate fi aceasta prima cronică scrisă: „scânduri mâncate de ploii/ și gândul un mortar sfărâmițos// mâna ei timp vag despică// au crescut ciupercile melancoliei// o tristețe-aplecată/ veghează un felinar obosit// peste noi/ superstiția făpturii/ și când zic asta-i aud:/ patru călăreți/ și după ei umbra”(Cronică).

De aici, din teritoriul creat pentru umbre, după un ritual al umbrii care să ne scoată din păgubosul obicei de a fi cu picioarele pe pământ doar pentru a da satisfacție gravitației, încotro să mai mergem sau se cade să rămânem. Legătura cu realul se poate face într-un liturgic „**Octombrie (dezlegare la îngeri)**”: „îmi vâsleam barca ieșirii din real,/ cuvintele atacau extremitățile mele/ mușcând de unde se nimerea mai bine// unul din ele mă va vinde// muza dormea pe sărite// mă duceam să-ntreb Oltul/ cât poate să doarmă o toamnă.”

Pe sărite ca într-o dimineață cu plumbi în loc de rândunele mergem spre spicul de timp în care „**Vine ea**”: „vii, jumătate bucurie,/ jumătate uitare// strigătele ochilor tăi/



adapă lumina// măduva apelor ninge oase de iarbă/ și umbrele/ adorm obosite-n fântâni.”

Vine însă și vremea trezirii umbrelor, de pe unde or fi ele călătoare sau ascunse, dar dorminde... „ca o corabie/ ce nu cunoaște port/ cuvintele mele/ alunecă mai departe fără rost// știi,/ va veni un timp/ când vei uita ce-am făcut,/ ce ne-am spus,/ îți vei aminti doar o stradă/ desfăcându-se,/ apoi rotindu-se,/ rămânând în urmă// vei ține minte/ doar umbra după-amiezii/ urcând pe ziduri.” ( **Pe strada Sfântul Ștefan**).

Peisagistica cu poeți, romantismul din afară spre înăuntru, tandru el dar hotărât: „a murit un poet de singurătate/ într-un amurg cu ploii suave// raze lungi adormiseră/ pe-o aripă de turn// aerul era colorat de restrângeri/ și uitasem drumul spre casă// cam asta// înaintez crunt, semi-zeu,/ înspre cârciumă/ și-n urmă/ răsar tufănele.” ( **Neuitare**). Ioan-Nicolae Popescu, cârciumă de poeți să fie că vin și (b)eu!

Și, cum nu țin minte nicio poezie de-a mea, în afară de una reprezentând starea de intenție, în caz c-o uit, vin cu a ta: „luna neagră/ mi-a vorbit clar,/ cu cât zburam mai sus/ cu atât o auzeam mai bine// îmbătat de glorie/ am încercat/ despre nălucile nedeslușite/ să învăț un copac// el îmi vorbea de lumină// cu ochi plini de ninsori/ am adunat timpul pierdut/ printre gânduri,/ de acum/ șoptesc viitorului,/ iar.” (Și **vorbește druidul**).

DANIEL MARIAN

# Întâlnirea sinelui cu sine

Născut în 1951, în comuna Bârca, județul Dolj, dar trăitor în Ardeal, în Alba Iulia, Mircea Borcan are la activ șaptesprezece volume de: poezie, proză, jurnale de călătorie, aforisme, cărți pentru copii.

Volumul de versuri *Hemografii* (Editura Altip, Alba Iulia, 2016) își propune o scriere vie, dureroasă, cu sângele și carnea sa, acum, în cadrul acestui gen, la întâlnirea poetului cu sinele său. Cum această întâlnire nu este de loc lesnicioasă, cuvintele și viața își au drumurile lor, nu o dată separate, poetul se sprijină pe tehnica metaforizării excesive tipică poeziei românești –să zicem - a anilor 1970. Pe această cale nu evită clișeele de expresie a acelei poezii precum se întâmplă chiar în poemul de debut al volumului, *Despre rază*: „adună-ți gândul/ farmecul viselor cu o rază/ cembrățișează umbra unui nor”. Calea eului către sine nu poate evita trăirile transcendentele macrocosmice, dar exprimarea devine prea facilă uneori, urmând acele căi bătătorite de alții. Asta deși poemul se încheie victorios cu o imagine personală, și, tocmai prin aceasta, adevărată: „orice răsărit de soare/ vestește/ o întrupare de zână”.

La fel, o splendidă imagine a reflecției de sine reușește în poemul următor, *Ancora*: „...izvorul va fi doar imaginea/ întoarsă/ a așteptării” Acolo, în golul de viață, unde „așteptarea” devine pierdere a identității, moarte, inerție, când îi apare imaginea izvorului, renaște începutul a tot și a toate.

Aceeași imagine a trascenderii ființei către sine și Cosmos îi apare poetului contemplând un simplu joc de zaruri. Atunci când jucătorul aruncă un triumfător 6-6, poetul exclamă fericit: „Doamne ce zaruri!/ Doamne ce oase!” Simpla denumire a adevărului absolut al vieții, evocat atât de dur și intransigent de cuvântul ”oase”, materialul din care sunt construite acele instrumente ale hazardului, deschide întreaga viziune a destinului individual și comun al omului din totdeauna. El joacă acel ”6-6” și el însuși e un joc al sorții. Ca într-un dat, prin moartea sa va deveni materialul zarurilor în acea continuă succesiune de visuri, iluzii și amăgiri ale vieții altor pierzători.

O altă imagine apare des în poemele lui Mircea Borcan, cea a soldatului, cel pornit mereu la întâlnirea cu moartea, precum poetul ce-și pune →

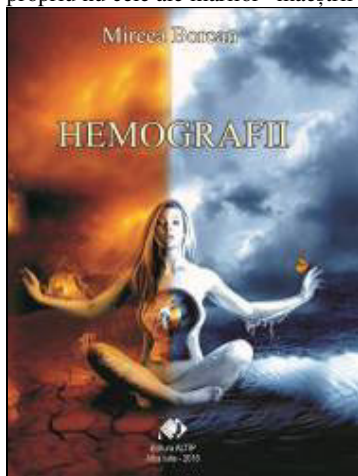
GEO CONSTANTINESCU

totdeauna sufletul în cuvânt. În continele sale bătălii cu soarta, în imaginația poetului, soldatul devine doar un simplu "femur bandajat/ cu muște". La fel, o imagine naturalistă, dură, dar esențială pentru revelarea destinului „ostașului brav” din totdeauna. În poemul *Cazonă I* poetul însuși se imaginează general, pe când "căprarii" din jurul său, spune el, „i-am văzut Dumnezeu al meu/ cum mergeau târâș prin/ balebă și nămol/ acoperindu-se/ de glorie”. Ironia finală ucigătoare a gloriei ca fum, în fața unei realități derizorii unde domnește doar urâtul și moartea răscumpără tentațiile începutului volumului unde doar inefabilul părea sa-și facă loc în poezie.

O altă cale a întâlnirii eului poetic cu sine e dialogul cu un alter ego. În acest dialog apare imaginea unei respirații care "bruma mugurii de/ măr cu o singură părere". Omul comun, dar și cel transcendental devin Unu prin acea "părere" ce dă ființă și conștiință de sine realului însuși: "mugurii de/ măr."

Poezia de dragoste a lui Mircea Borcan se află la aceeași temperatură a creației. Poetul vede cum „ochii surăzători” ai unei mirese într-o biserică „înmiresmau aerul din jurul /crucilor într-o adiere/ dumnezeiască” (*Tăcere virgină*). Simpla prezență a frumuseții și a tinereții feminine înfioră tăcerea și întunericul absolut de dincolo de pietre, de dincolo de fire.

Iată cum atunci când poetul se lasă în tăria cuvintelor proprii eliberându-le forța primordială izbutește să fie el însuși. În acest fel poezia renaște din ea însăși, adică din carnea și sângele poetului, precum gloria eternă la cununia plumbului cu carnea și sângele soldatului pe câmpul de luptă. Poezia lui Mircea Borcan devine ea însăși atunci când își urmează meandrele proprii, adică pe cele ale sufletului propriu nu cele ale marilor "maestrii".



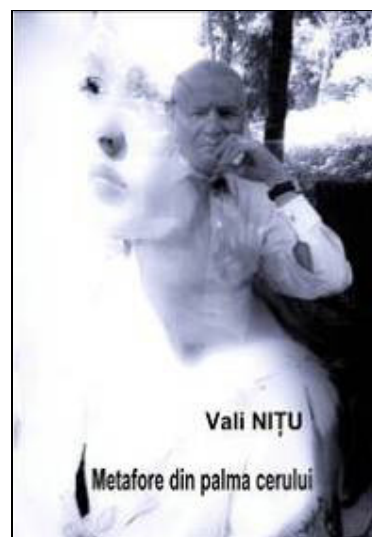
## Poezia fotovoltaică

Trebuie că viața are memoria convertibilă fonic, dacă oricare cuprindere a vieții se orientează spre lumină. Umbra e bună și ea însăși ca și ancoră pentru viață, însoțește viața și o amintește. Reprezentarea vieții, chiar și intuirea și insinuarea acesteia, țin cont de lumină. Nu cred că ai ști cum să pui culorile într-un tablou, dacă nu ai avea sursa și direcția luminii, sau ar fi un tablou oricum altfel dar nu viu. Nici în poezie nu poate fi altfel, în afară de atunci când ai scrie underground, într-o inerție și ineptie conlucrative.

Adevărat angajament cu lumina, contract sine die fără termeni și condiții prestabilite, în sensul și spiritul vieții, rezultat în poezia lui **Vali Nițu** – "Metafore din palma cerului" – Ed. Bibliotheca, 2018. El merge direct în pajiștea și în livada fecunde, de își culege doza de înțeles și de grai. **Metafore din palma cerului** reprezintă o așezare a gândurilor într-o matcă firească, poate fi aceasta chiar rotundă, neforțată pe la colțuri, încât să se miște liberă prin orizonturi.

După cum se vede „**lumina – fila cu fila**”: „în simplitatea cuvântului traiește gândul/ dincolo de pretutindenți/ dincoace de aproapele unei pene fragile/ se naște un poem în netăcerea tăcerii// verde – lumină// în privirea serii degetele mângăie noaptea/ și-ntr-o splendidă atingere sosește dimineața/ o chemare dinspre mâine/ viața nu are termen de comparație// verde – lumină// trăim timpul/ îngenunchem la marginea nopții să-i dăruim seara/ îi simțim mâna cu inelul albastru spre tăcere/ fructul iubirii are un sens// verde – lumină// surâde așteptarea/ curge-n cascada valul vieții/ își cheamă perechea în ziua sortită/ se aude eoul în surdină// verde – lumină”.

Prea-plinul luminii aduce după sine pe acela al vieții. Poezia nu se face aici, ea se naște, asta dacă nu cumva e chiar intrinsecă, odată noțiunea de cuvânt fiind deschisă ca un sămbure ce va fi explodat în floare. Întreg complexul de imagini amprentate cu logică de calitate, are o gravitație fericită în ecuație cu *verde-lumină*. Dacă s-ar fi făcut poezia, puteam povesti despre cum, însă dacă e naștere sau/și predestinare, de ce am mai supune povestirii natura în esența ei...



Centrul de greutate al construcției ideatice cred că se află în ceea ce este foarte bine, fiind în vecinătate cu balanța-mi s-ar presupune o comunicare eficientă. „**salutul unui scorpion**”, „în duminica cuvintelor nenăscute/ dincolo de vise trăirile noastre/ întrebându-se când vor dansa valul albastru/ al unui țărnu// darul de pe tâmpla grizonată este seara ochilor/ șoptind numele din lumina/ spre casa ce așteaptă/ pasul mărunț apăsător// privește reverul destinului/ brodat cu-n iris din picătura sorții/ inel încrustat/ ne-am legat mâinile/ gândul/ timpul și sufletul/ retrăim mereu iubirea/ culoarea roșie din propriul foc//doar picioarele ne-au rămas libere/ în mersul spre noi/ în curând ne vom strânge-n brațe/ dinspre culori spre nuanțe/ buzele noastre vor uita să se mai despartă/ înspre serile albastre/ altă și altă noapte//într-un noiembrie cândva demult/ se năștea un scorpion/ acum scrie 11 elogii pentru T./ în costumul de gală și cămașă cu papion”.

Iar dacă e Vali Nițu, îndrăgostitul de profesie, atunci cum altfel s-ar putea lega cartea fără poezia de dragoste...: „**tu ești nota din portativ**”, „**microunivers – memorabilă iubire**”, sau „**într-un vers – numai tu știi să vii**”.

Avem însă și „**irezistibil peisaj boem**”, precum și „**nesomnul odihnit în cuvânt**”, „**miniatură înaintea destinului**”, de un existențialism bine punctat, ceea ce oferă o cuprindere largă a conștiinței luminii și vieții aduse în poezie. Carte de lumină deci, și carte de viață; carte de Poezie.

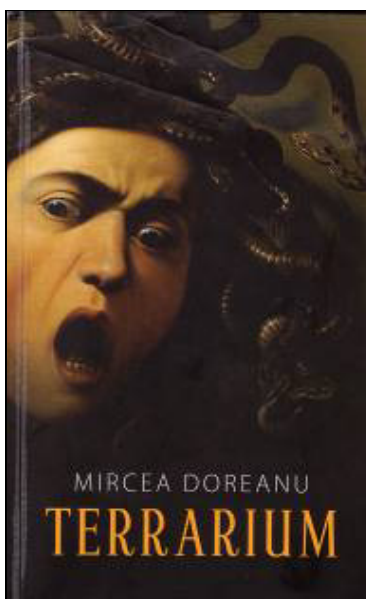
**DANIEL MARIAN**

## O POVESTE CU CAIMANI

Fiul meu cel mare, Ion, doctor veterinar, aduce în casă doi caimani, le construiește în odaia lui un *terrarium*, vor dormi, el și iubita sa, fără grijă, lângă pereții acestuia. Ajung curând, eu și nevastă-mea, să-i hrănim cu pești, nu e recomandabil în acest caz să stai în dreptul gurii lor larg deschise, înfățișând fereastră dinților; ochii lor privesc însă rece, nu ar exprima adică furia ori rapacitatea, sunt calmi, nu te înfioară. Din când în când, fie masculul, fie femela izbutesc să sară din *terrarium*: îi vom găsi ascunși sub un fotoliu, în vreun colț ascuns al încăperii. Acum va trebui să fii atent: vei veni așadar prin spate și îl apuci, pe unul ori pe celălalt, după ce îi apeși bine botul cu o cange, de coadă; îi vei arunca apoi, brusc, peste perete, înapoi în apa nu prea adâncă din *terrarium*.

Ce legătură are însă această poveste cu **Terrariumul** lui Mircea Doreanu, ultimul, recentul lui volum de versuri (vezi Mircea Doreanu **Terrarium**, Editura Libris Editorial, Brașov, 2018), coperta cărții înfățișând totuși, atenție, *Meduza*, femela aceea exoftalmică din mitologii (aci prezentată după Caravaggio), cu mânăchiul mândros de șerpi scăpat din capul nebun al cefalopodului de coșmaruri? O legătură, aș putea spune (una specială, ca și versurile lui Mircea Doreanu) care ne arată că, precum într-un *terrarium*, poezia scapă (spre a deveni apoi, aidoma reptilelor lui Darwin, zburătoare) din limitările canonului, tinzând adică spre ilimitatul *poeziei*: adică spre gândul reformulat liric, sub porunca facerii lucrurilor prin cuvânt; sau, dacă vrem, cu înseși cuvintele poetului, prin transgresarea existentului în literatură.

Nefiind optzecist, adică scoborât cu desantul din Filologia bucureșteană, Mircea Doreanu e totuși apreciazabil în parte prin măsurile postmodernismului poetic românesc (dacă mai există!), care ar fi, după N. Manolescu: nonidentificarea emoțională, discursivitatea, ludicul, livrescul, prozaicul, înclinația *retro* și intertextualitatea. Apropiindu-se de fiecare din acestea, Mircea Doreanu nu încapă pe de-a-ntregul în niciuna din aceste trăsături, nu e de pildă mai deloc discursiv, unde e poetul, pur și simplu, *retro*, livresc? El le rescrie, iată, parcă mai mult respigându-le, sunt va să zică aici (însă doar aparent?) numai poze ridicole, bune a sta sub o tandră



batjocură, ca în acest remarcabil poem, **Scrijelituri**: „Răsfoiesc ce am la îndemână/ce altceva destul de/neciteț și agramat/cum poate aceeași mână/să scrie o bibliotecă întreagă/așa de stângaci/fără nici un semn de progres/în caligrafie, în stil./Aventură – doar dacă pericolele/sau vulgaritatea, violența pot fi./Descrieri perfecte: natura murdară/pare visată./Am sărit rafturi cărți și pagini destule./Apăreau personaje noi de pomană,/nimic nu se lega./Cărțile de poezie îmi par și acum uniforme/Cum stăteam eu așa ca într-o apă/cu bărbia sprijinită în podul palmei /în poziția Grigore Alexandrescu/biblioteca a început să se clatine//Am explodat de bucurie/când lumina a părut că spulberă tot praful/în strănutul final, continuu./Cărțile au zburat, libere /cuvintele s-au întors intacte în dicționare/înainte de scrierea lor/înainte de incesturile repetete și/chiar de întâmplarea aceea de început./Nu mă pot opri să spun/deși am fost unul dintre ei/unul din cei foarte mulți/că a păstrat până la capăt/un fel de măreție ridicolă,.. Este aici parcă o geneză a Cărții, a scrierii, mai degrabă o pastişă a aceleia, nu e nimic aci de alunecare metafizică, interpretarea paginilor aceluia vechi și sacrosancte, biblice sub acoperire mireană ai putea zice, e la poetul brașovean numai o relatare seacă, de felul înscrisului laic. Mircea Doreanu e un cerebral, găsesc va să zică la el fenomenul studios, cum s-a zis, dar dezbateră de idei, fie aceasta și în măsuri hermetice, e în poezia lui ascunsă sub câte o trimitere cărturărească, dacă nu deja sub memorabile ecouri din biografii. Exemplar în această ordine e poemul

**Minunate lucruri**, pe care-l reproduc în întregime: „, Paul Celan a vrut să demonstreze/că un poet poate ajunge din Sena direct la cer//fără măcar să înoate, necum să zboare./De două ori compatriotul său, Gherasim Luca a ținut/să întărească această demonstrație/printr-un mai târziu prodigiu. Exemplificând legătura/dintre mamifere și zburătoare/alții precum strămoșii păsărilor/au profitat de gravitație./De-alungul timpului sau chiar în timp/unii au arătat că se poate scrie foarte bine/bând extrem de multă cafea sau vin,/rareori combinate, alții – că se poate/în lipsa oricăror excесе./Bunica mea în linie maternă spunea/despre câte un consătean minunat om./cu capul înclinat într-o parte/și o mimică interogativă -/atunci minunat însemna ciudat, bizar,/aiurea, neînfrând cu lumea, sicut, altfel./Destui scriitori în vieți scurte de tot/au scornit lucruri minunate/(tot bunica zicea ce mănânci așa,/de parcă e sfârșitul lumii)./Era sfârșitul lor, de care/un ceasornic dinăuntru îi anunța scriind.,,

Într-un supliment cultural al Bibliotecii județene Brașov, o publicație cu răspândire confidențială, cartea lui Mircea Doreanu e certată, ca să zic așa, de săraca peană a unei june condeiere care, fără operă, nu trece de rutina unei neterminate rezidente. Poetul să n-o bage în seamă. E suficient numai să vedem la el cum detaliul realistic, fără a intra numaidecât într-o epică fabuloasă sau, mă rog, ațintind semnificații sosind din cine știe ce abstruse spații lirice, se închide totuși, ca să zic astfel, într-o poveste răscolitoare. Poate povestea condiției dramatice a scriului: cine scrie pe cine, cine e subiectul, cine martorul, să nu se schimbe oare aceștia între ei? Precum în acest poem prodigios: „Ei scriu cu mâinile amândouă/înțeleștate pe piolet/agățându-se/de litere//Frumoși în felul lor și triști/ca niște câini de rasă deveniți vabagonzi/ulii bătrâni bătuți cu ciocul în creștet/de porumbelii aroganți, voiajori//Ei scriu de mama, - mama, mamă e tema/ea îi ascultă, îi face mari/Așa au apărut prințul pe tabla de șah/și prințesa metaforei între nori//Sunt fără prihană. Nici prin gând/nu le trece cumva să citească/ei sunt martorii literaturii, intransigenți./Dulci, respectabili, gălăgioși//modești plini de sine. Să scrie tot timpul!/Să scrie, nu se știe pe cine/alege viziunea și îl dezmiardă și îi dăruiește/toate armele lumii (**Martori**).

Mircea Doreanu e autorul unui lirism dramatic și nesentimental.

A.I.BRUMARU

## Prin lentila umbrei

Valeriu Marius Ciungan, membru U.S.R, filiala Tg.Mureș, aduce în fața cititorului un nou volum de poeme, **Prin lentila umbrei**, editura Arhipelag, 2016. Volumul se bucură de o prefață semnată de criticul literar Iulian Boldea. Alte publicații ale autorului: *Poveste de toamnă* (2008), *Haina de molton* (2009), *Oameni în pardesie* (2010), *Sisif pe casa scârilor* (2010). Chiar dacă publică, relativ, târziu, poetul reușește să "umple" golul unui timp trecut.

"Aspirația spre *"lucrurile simple"* a poetului sugerează o încercare a eului de reasumare, prin focalizare intensă a detaliilor, a unei lumi prozaice și revoluate, ce nu poate fi recuperată decât prin intermediul unei memorii impregnate de afectivitate..." (...) " Chiar dacă mai există imagini, versuri, structuri lirice imprecis desenate, poemele lui Valeriu Marius Ciungan dovedesc sensibilitate și acuratețe a imaginilor, prospețime a fanteziei lirice, dar și forță de sugestie a stărilor afective celor mai imprecise." (Iulian BOLDEA). În spatele jocului de cuvinte se află un poet cu un bogat conținut sufletesc și imaginar, adesea încifrat în structura poemului. Realitatea imediată este redată cu acuratețe, cu lejeritate, totdeauna în apropierea Muzei... , alunecând într-un fel de firesc al lucrurilor. Cu ajutorul cuvintelor V.M.Ciungan creează și recrează o lume, un univers poetic traversat de neliniști fecunde, de sensibilitate, izvorâte dintr-o conștiință estetică. Pentru a păstra sufletul poeziei e nevoie de un punct de sprijin și poetul găsește acest refugiu în *"ochii tăi"*, ochii iubitei. Numai așa, lumea exterioară putea fi privită cu detașare, fără să-i tulbure. (acestui) prea mult, trăirile, clipa fragilă. Și când *"treceau oamenii în pardesie bej, / cu mâinile în buzunare, / îngândurați"*... sau *"autobuzele prăfuite ale uzinei mecanice"* / *"copii cu paltoane scurte, ingrate, / și ghiozdane de carton mari cât sufletul lor"*... întreaga percepție a străzii depindea de intensitatea privirii. Făcând abstracție de prozaismul existent, poetul putea exclama: *"Doamne cât ești de frumoasă"*. Nimic nu răzbate

din zbuciumul eului, totul se află în miezul cuvântului, în rotunjimile lui abstracte. Conștient că se află pe un drum poetic, *"poet în devenire"*, acesta încearcă să-și umple ceasurile *"goale de sens"*, de neinspirație cu lucruri lumești, necesare, la urma urmei.

*"... îmi câștigasem cu greu poziția strategică, / de unde declanșam contraatacuri fulger spre lada de gunoi, / de sămburi de pepene, / cu ghemotoace de poeme ratate, / cu pahare de unică folosință, / golite igienic, unul câte unul, / cu câință... (Masca de chiuvetă).*

Profundul realism cu care judecă existența este însoțit de o anumită finețe a rostirii, poetul reușind să-și păstreze echilibru interior când, iată *"îmi suieră un vânt de primăvară-n trup ca un descântec"*... Strada, acest amestec de frumos și impur... îi captează atenția, fiind impresionat, adesea, de cerșetori, *"de mâna lor întinsă"*... *"sunt cerșetori ridicoli, anoști, în aparență inutili, / adeseori insistenți / enervanți"*... "Poetul în devenire" nu poate să nu observe că alții au *"o splendoare în priviri, / o umilință superioară, / o seninătate plină de mister..."* Sigur, uneori, poate ar fi trebuit sau poate ai fi *"putut să te oprești în dreptul lor pușin..."* ( **O zgură gri**).

Temele regăsite în volum sunt: iubirea, trecerea timpului, vremelnicia, relația frumos-urât, nostalgia clipei, jocurile copilăriei, dorul ( de părinți, de sărbătorile petrecute împreună), visul, durerea după o lume care se stinge, aspirația spre o anumită puritate.

Spiritul poetului nu suportă (prea ușor) îngrădirea... căutând mereu noi locuri care să-i stimuleze gândul, actul creator. Având o tendință spre solitudine și meditație, și un acut simț al observației, Valeriu Marius Ciungan analizează lucrurile , apoi face pasul înapoi, ca atunci când privești un tablou, pentru a sintetiza mai bine ceea ce se înfățișează ochiului. Totul este făcut cu eleganță, realitatea ce-l înconjoară fiind trecută prin filtrul expresivității, prin nuanțele blânde ale rostirii. Nimic grosier, nimic dramatic, patetic, niciun strigăt..., dimpotrivă, există o toleranță afectivă pentru tot, pentru întregul din care face parte. " *Nu putem înțelege niciun lucru și nici un*



*eveniment dacă nu finem seama de existența întregului univers. Poemul țâșnește din totalitatea prezentului ; chiar pentru simplu zbor al unui fluture - este necesar cerul întreg."*

(**Meditații critice – O. Cotruș**).

Poemele lui V.M.Ciungan păstrează, voit, o oarecare distanță față de lamentările facile, față de încărcătura emoțională. Rămâne *"observatorul din umbră"* care știe să contureze, într-o lumină poetizată, aspecte ale vieții abia perceptibile pentru un privitor obișnuit. Inteligența creatoare reușește să diminueze exaltarea trăirilor și pune în locul lor reflecția, frânturi de existență care se abandonează orizontului armonios al cuvântului. Impresionant, sugestiv, profund este poemul **"Șotron"**.

*"urmam atent dunga de cretă / lăsată de copii pe-asfalt, / când ondulată, / când dreaptă, / desenul ezitant din lumea lor concretă."* „Urmând tăcut dunga de cretă” poetului i se relevă sensul acestei existențe efemere. Mai întâi, ca o joacă de copii, naivă, fără sfârșit, apoi vine *"saltul elicoidal"*. Este momentul când încep întrebările, apele se tulbură, chiar dacă *"pașii"* sunt *"fără greșală"*. În final, urmează acele *"zboruri scurte, kamikaze, / ceață și condens."*

Melancoliile, tristețile sunt învăluite într-un fel de seninătate molatecă, fără să rămână captive unei sfișieri tragice. Rețin atenția cititorului expresii cu semnificații deosebite, surprinzătoare:→

**VALENTINA BECART**

„alfabetul schiop, consoanele scriș-nind metalic”; „gura ta îmi părea un pahar cu vin”; „levita nedumerit, flămând, bezmetic”; „pășei lung-sinuos, acvatic”; „întâmpină apusul în hainele tăcerii”; „prin copasele fumegând a ceață”; „tăcuții muguri cu durere în copase” etc.

Volumul **Prin lentila umbrei** este însoțit de un freamăt al sensibilității, sufletul poetului pendulând între lumea reală, uneori, frumoasă, alteori, îndoielnică - și lumea izvorâtă din imaginarul creator, dornic de purificare. „*Eram curat și tânăr în priviri / păcatul încă nici nu se născuse / cămașa albă-mi flutura pe trup / și vorbele-mi erau încă nespuse*”... (**Imaculat**).

Iubirea, acest sentiment omenesc, nobil, această stare de grație, de iluminare... ocupă un loc important în volum. Și nu vorbim despre o iubire a extremelor, dimpotrivă; tonul este delicat, bine ținut în frâu.

Iată câteva exemple: „*să crezi doar în dragostea mea / și-n lumina (Poem de dragoste); „vibra tăcut secunda pătimașă, vinovată, sburând un sbor mistuitor, frenetic, ”...”; „eram două perechi cu umbra-n unghiuri diferite, / două păsări nespuse într-un singur sbor,”... (Blues); „de aceea tot ce îți cer este să nu atingi / povestea aceasta de dragoste / să nu clipești, să nu spui ceva / e doar o lebădă ce va pluti odată / cu valul ce-ți va mângâia privirea ta”... (Partea frumoasă a vieții). Reverberante, pline de gingășie și muzicalitate sunt versurile: „și a alunecat ușor intra jumate goală-n mare, sclipitoare / în universul ei albastru, acvatic și de sare/ cu cât se-ndepărta spre țărmul mângâiat de brize și de soare / un cântec peste valuri se-auzea ca un ecou în depărtare”... ( Ecou).*

Poetul reușește să transmită cuvântului, indiferent de împrejurări, întreaga încărcătură semantică, afectivă, senzorială.

Prin spiritualizarea teritoriului liric, poemele lui V.M. Ciungan capătă profunzime, acesta găsind, adesea, firul roșu către estetica exprimării. Acest „*frumos poet și mândru în toate cele / când nu m-aplec izbesc cu fruntea cerul*”... își recunoaște momentele lipsite de acel

fior al creației, când apar frământările ... „*sunt un poet fără muză, fără inspirație*”...

Chiar și în momente dificile, tonul rămâne echilibrat, reușind să-și cumpănească arderile interioare, astfel ca impresia de detașare, de „absență” din spațiul conflictual al trăirilor să lase imaginile, ideile să curgă asemenea unei ape line, chiar și atunci când „*peregrinam perfide perimetre insalubre / spasmodic-mi repugna această tristă toamnă / și sprijinind pereții scrijelii în tencuieli obscure / îmi acordam lăuta să îți cânt un cântec doamnă!*” (**Menes-trelul**). Tulburător, impresionant este poemul **Toamnă în Orlat**. Atmosfera – conturată în versuri, atunci când „*se-așterne seara în Orlat*” – este admirabilă, înduioșătoare: „*e toamnă nouă, se-aprind luminile la porți și-n case / s-au dus și berzele în lumea lor mai bună au zburat / suflă un vânt ușor pe coșuri, cuiburi de lemnușe părăsite / bătrâni cuminiți își povestesc amurgul pe băncuțe / se-așterne seara în Orlat.*”...

„Spune-mi despre poezie / cum se scrie?” / „spune-mi despre poezie / cum se citește? O citești?” Și tot poetul e cel care ne oferă un răspuns, ne descrie un moment revelator, atunci când cuvintele par că „*se nasc în cer și cad odată cu stelele / în dâre luminoase pe pământ*”... (**Ploaie de stele**).

Și iată ce se întâmplă în acel moment tainic, mirific: „*frumoasul trup al poeziei intra-n odaia albă / spoită-n var curat, în care te-odihnești, / prin albele perdele, / prin largile ferestre*”... (**Despre poezie**). **Adrian Popescu** subliniază următoarele aspecte ale poeziei semnate



Miron Duca, Cetate

de V.M. Ciungan: „*O sensibilitate contemporană, care privește cu mare atenție realul imediat, se focalizează pe detalii, urmărind logica lucrurilor înseși. Nimic mitologic, ori mitizant, doar privirea lucidă a unui privitor al concretelor. Un lirism aparte, care se structurează deseori în mici scenarii cotidiene.*”

Poetul V.M. Ciungan nu se ascunde într-un turn de fildeș, atunci când muza îl curtează. Înfruntă realitatea, smulgând ultimul vâl de pe lucruri, aducându-le, în toată goliciunea lor (frumoasă, urâtă) în lumina actului creator. Odată descifrat, teritoriul pe care-l ia în stăpânire... este trecut prin conștiința poetică. Această rătăcire a poetului (prin piețe, coridoare, pe scări, pe trotuare) este, de fapt, o căutare, o dorință de înțelegere a lucrurilor, în totalitatea lor. Astfel, experiențele realității trăite sunt redată într-o lumină „tolerantă”, lipsită de agresivitate, deznădejde, angoasă... chiar și atunci când „*simțeam cumplit și mă durea un soare ipocrit pe dale*” sau... „*urcam pe casa scârilor, / și parcă nu se mai sfârșea, / vopseaua insalubră, de ulei, striată pe betonul / mizerabil, rece, / spoiala varului, anume nedesăvârșită*”... (**Sisif pe casa scârilor**). Subtilitatea gândului, calitatea expresiei conferă versurilor acel suport estetic, atât de necesar pentru definirea unui poet.

Volumul **Prin lentila umbrei** ne înfățișează un poet ajuns la „*maturitate stilistică*”, stăpân pe mijloacele de expresie, cu acces la esențele poetice, reușind să-și contureze, astfel, un stil personal.

Nu pot încheia fără să nu prezint cititorului următoarele versuri: „*mai sunt la geam steluțe de hârtie, mai fulguie o lumânare / dintr-un alt crăciun / sunt oameni părășiți de oameni / căzuți din piruiete îndrăznețe, / încercări de zbor / care mai suntem mocnîm abia ca focuri de surcele umede/ ce se sting / și-aș vrea să mai repet ajutorul într-o lume-n care nu mai ninge / doar stelele mai cad din când în când / și ning!*” (**Frig**).

Recomand cititorului volumul de poeme **Prin lentila umbrei**, volum semnat de poetul **V.M. Ciungan**. Merită răsfoit, aprofundat... și atunci veți auzi cum „*cresc încet cu iarba îngerii de primăvară*”...



# FEBRA SCRISULUI

Urmăresc de ceva vreme parcursul literar al unui dascăl de provincie, Nicolae Suciuc. De altfel, multe dintre textele sale au fost publicate înainte de a ajunge între filele de carte în revista *Vatra veche*.

Poate că „dascăl de provincie” ar fi o sintagmă care ar suna peiorativ pentru mulți dintre cei care nu slujesc la catedră blazați, autosuficienți, depășiiți de propria condiție pe care și-au asumat-o ca pe o slujbă, un serviciu, pentru o leafă.

Nicolae Suciuc dă noblețe profesiei de dascăl, nu unul oarecare, ci unul cu o răspundere imensă față de... limba română. Mai mult, însă, Nicolae Suciuc sporește distincția condiției sale, fiind și... profesor de literatură. Aceasta însemnând nu doar că predă literatură, și o face în cunoștință de cauză, din interiorul ei, ci este, la rândul lui, autor de literatură, așa că „profesor de literatură” are, în cazul Nicolae Suciuc, o încărcătură la pătrat!

„Profesorul de literatură” Nicolae Suciuc e același cu scriitorul cu același nume, la care se adaugă încă o misiune de mare responsabilitate, concentrată într-un generic care a făcut istorie: ASTRA, adică Asociațiunea Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român!

Remarcarea lui Nicolae Suciuc e bulversată în spațiul internautic de tot felul de personaje purtătoare ale aceluiași nume. Dar cine dorește să-l găsească pe cel mai important Nicolae Suciuc adaugă valențe particulare numelui: profesor, prozator, dramaturg, critic literar, publicist și, nu în ultimul rând, Dumbrăveni, locul în care acesta a ales să se înveșnicească.

Harnic și în ritm cu epoca, scriitorul Nicolae Suciuc știe, ca puțini alții, să convertească realitatea prezentă în literatură, dându-i durată, încărcând-o de semnificații. Are priceperea de a se detașa, judecând cu mare abilitate clipa.

Cu o singură excepție (*Coridorul*), toate prozele sunt datate 2018, sunt... recente/proaspete producții literare. Există o febră a scrisului, a dorinței de a nu rata clipa, de a nu uita clipa în toate ipostazele



în care ea își etalează mărcile de identitate.

Temele prozei sale din acest volum sunt din cotidianul curent, în dimensiunea aparent insignifiantă a sa, relatate cu iz jurnalistic, dar și cu dialoguri teatrale, cu grijă pentru detalii. Orizontul e extins, divers, de la probleme de învățământ, la pesta porcină, ori cu repere temporale, de la „ajunul Crăciunului” la „În ajun de Centenar”.

E o proză a actualității, dar nu într-un spațiu îngust, fiind căutate mere tipologii. Simbolic, întâmplările din aceste schițe, proze scurte, cum le subintitulează uneori autorul, se desfășoară în „Izbeliștea”, un nume deloc la întâmplare, care vorbește despre o anume stare de spirit, într-un context politic marcat din loc în loc – trimiteri la #Rezist, la un miting al partidului de la putere la București. În rest, totul pare de dincolo de timp și de oriunde.

Personajele își definesc singure statutul, în dezacord cu opinia publică, incapabilă să înțeleagă rostul lor: „Sunt convins că lumea ne judecă pe nedrept – vorbește Zeno, cadentat, fără a fi întrebat. Nu-i convine că, toată ziua, noi stăm aici, în parcul central al orașului ăștia pricâjit, și pierdem vremea jucând table sau cărți. Sau că ne dospim pe băncile astea. Nimic mai greșit. Sunt convins că lumea vorbește în necunoștință de cauză. Nu știe cât de important e să stăm noi,ăștia, așa-zișii *puturoșii de pe centru* aici și, chipurile, să tăiem frunză la câini”.

Ei se adună acolo, în parcul cu cioate al orașului, bancari sau cărțași,

fiecare din motive personale, dar acolo se solidarizează, socializează, configurează un univers al lor, tipic pentru o lume lăsată de izbeliște, în răspăr față de societate, dar tangenți la ceea ce se întâmplă în Primărie, de care se simt legați prin trecutul sau prin prezentul lor.

Fiecare cu biografia sa, cu destinul său, cu bolile care i-au ajuns, din toate categoriile sociale, fac o adevărată paradă de tipuri umane.

Tungi, de pildă, e „înlocuitorul lui Michael Jackson pe pământ”. Deși de la periferia socialului, unii dintre ei nu-și refuză pretențiile de emancipare: „Noi, cărțașii, mai ales eu, să nu crezi că stăm numai așa, acolo-n parc, ca să jucăm cărți. Nu, nu. Noi avem și urechi, să știi, și cu urechile facem ce se face cu urechile: auzim atât ceea ce vorbesc feisbucienii care dau laikuri, să știi, cât și cei care mai citesc câte o carte bună, dacă citesc”. (Puți, în *Înlocuitorul lui Michael Jackson pe pământ*).

Una dintre marile responsabilități pe care și le-au asumat cărțașii și ai lor este cea de „supervizorii camerei de supraveghere a camerelor de supraveghere de pe centrul orașului nostru”. (*Înlocuitorul lui Michael Jackson pe pământ*).

Taximetristul de ocazie îi ține naratorului lecții de patriotism, Văncu, polițistul vede, după cum catalogase Rusu, de la Administrația Domeniului Public, lucruri care țin de SF, dar el rămâne pe poziție, și-i acuză pe cei din primărie, cărora le-a povestit ce a văzut, că habar n-au de... transdisciplinaritate.

Primarul Titu Frântu vrea o cameră de tortură de „tip Evul mediu”, în viitorul muzeu din oraș, dar poartă și discuții înfierbântate cu Meda, nevasta lui, pe teme de politică, intrând în dezacord cu el, până la a-l amenința că va „scrie la ziar nu numai despre camera de tortură pregătită pentru toți #reziștii din țară, oameni cu scaun la cap, ci și despre camera de tortură care există de fapt, de câțiva ani, în propriul nostru apartament. Despre camera de tortură care e livingul acesta, bărbate! Despre camera de tortură care este dormitorul nostru! Care e bucătăria noastră! Care e baia noastră! Că toate încăperile noastre sunt camere→

**NICOLAE BĂCIUȚ**

de tortură! Da. Camera de tortură care e în acest moment, și stomacul meu, și inima mea și creierii creierilor mei și!..." Tot el are și ideea unei „camere a furie”, ca să-i mai domolească pe diasporiști din furia lor!

Manoilă, în *Virtutea îndoielii*, se urcă în castan și așteaptă să treacă Fiul Omului prin oraș, ca să se simtă ca Zaheu, care se urcase în sicomor, să-l vadă pe Mântuitorul... În absența lui, aflat într-un sanatoriu, castanul e tăiat, sub presiunea... opiniei publice. Rămâne Manoilă, profesorul, cu convingerea consolatoare că: -

„Astăzi a venit mântuirea în această casă, căci și acest om este fiu al lui Avram. Fiul omului doar a venit să caute și să mântuiască ce era pierdut...” Dar Manoilă rămâne protagonist și în *Sufletul nostru are și el un trup...*

Octavian Triumfu, în *Libertatea de a fi normal*, face digresiuni pe o temă indusă de informațiile primite la televizor..

Corj se bagă și el în seamă la ziua fostei sale șefe, în *Răbufnirea*, iar faptul că e cam amețit de băutură îi dă curajul să spună ceea ce trează n-ar fi îndrăznit.

Bulion Anton și Efemi sunt cuplul (în *Repetiția*) care vrea să trăiască din pensia de handicap a soțului, dar sunt victime ale unor șarlatani, ca și ei.

Sebi și Teni (în *Traiul în sac*) își găsesc salvarea într-un sac de rufe. Ș.a.m.d.

Nici cu onomastica nu stăm rău. Personajele lui Nicolae Suciu, pe lângă nume banale, au porecle sugestive („Eu sunt Gheorghe Ion Vasile Crampon, dar aici, în parc, mi se spune Tungi”), ele însele fiind generatoare de comic: Puți, Tungi, Tenzi, Titu Frântu, Vâncu ș.a., locuitori ai unui orașel în care toată lumea pare că se cunoaște cu toată lumea..

Deși de condiții diferite ei se adună într-un parc, toposul lor preferat, ca într-o Poiană a lui Iocan: „N-ai auzit niciodată apelativele Tata, Taticiu, Taticuțu, Tătița și Tataia? Înseamnă că n-ai cultură, pretene. Ei bine, aceste nume conspirative sunt practice, numele noastre, ale celor care veghează la bunul mers al centrului acestui orașel de care se spune că e uitat de Dumnezeu de la *Revoluție încoace*”.

Vârsta ori bolile i-au scos pe unii din vârtejul viții, rămânându-le doar să stea pe margine, ca la fotbal, și să comenteze, să judece lumea.

Ei fac un *selfie pentru Europa*, într-o proiecție personală: „Selfie e atunci când ieși, fără permisiune, ceva de la cineva și acel cineva te-ar putea numi hoț, dar nu te numește, că așa-i filmu’, să nu te numească...- explică Taticuțu”.

Proza scurtă din acest volum scoate din nou în evidență bonomia și umorul, ironia fină a lui Nicolae Suciu.

Limbajul personajelor sale e colorat, poartă amprenta mediului în care acestea se mișcă, refugiu și salvare a lor.

Deși distinct, prozele din această carte pot fi private și într-un registru coerent, românesc, ca imagine a unei lumi care și-a pierdut busola.

## Creștinismul cosmic. O paradigmă pierdută?

(Mit și ortodoxie în tradiția românească)



Cu siguranță, cartea lui Vasile Avram poate fi așezată alături de operele unora dintre marii gânditori români: Vasile Pârvan (*Contribuții epigrafice la istoria creștinismului*); Simion Mehedinți (*Creștinismul românesc*); Constantin Noica (*Sentimentul românesc al ființei*); Mircea Vulcănescu (*Dimensiunea românească a*

*existenței*); Lucian Blaga (*Trilogia culturii*) etc. Cu atât mai mult cu cât Vasile Avram nu a dorit „o aliniere” la cei amintiți mai înainte, respectiv la ceea ce s-a scris până acum, ci el a vrut o abordare a problematicei antropologice dintr-o perspectivă actuală, „vizând destinul spiritual al omului”. Desigur, este vorba de omul contemporan, trăitor în satul românesc. Acolo s-a născut și a trăit cei dintâi ani și Vasile Avram. Iar acei ani nu se pot uita niciodată: „Nimic nu e mai bine pe lumea asta decât să fii undeva acasă, seara târziu, cu lampa aprinsă, cu patul așezat, deasupra căruia veghează Ochiul lui Dumnezeu, cu pisica mieunând la ușă, cu focul pocnind în sobă” (romanul *Spirala*).

Vasile Avram s-a dovedit a fi un foarte bun cunoscător al acestui sat, de care s-a simțit întotdeauna profund legat. Căci, vorba lui Octavian C. Tăslăuanu, „numai cel ce s-a născut și a trăit într-un sat își poate da seama câte miriade de fire îl înlănuiesc de lumea satului”. Nu întâmplător deci sursele sale de inspirație și de documentare au fost cele din lumea satului, după cum singur recunoaște. Anume:

1. O documentare personală în mai multe zone folclorice din România;

2. Valorizarea experienței mitico-religioase acumulate în copilărie, în satul natal, într-o vreme când acesta nu ieșise încă cu totul de sub „orizontul tradiției”. Iar acest „orizont al tradiției”, satului românesc, a stat mereu sub un alt orizont, cel al credinței, al ortodoxiei. Simion Mehedinți, referindu-se la vechimea acesteia, scria că „suntem, în bazinul Dunării de jos, singurul popor creștinat pe nesimțite încă din cele dintâi timpuri ale erei creștine”.

Întrebarea ce se pune este: dacă satul românesc contemporan mai trăiește sau nu sub „orizontul tradiției creștine”? Adică, dacă acel „sat-idee” al lui Lucian Blaga, existent în „spațiul mioritic” mai trăiește și în zilele noastre? Aceasta s-ar părea să fie idee de bază care-l preocupă pe Vasile Avram.

Din multe motive, este greu să vorbim despre satul românesc contemporan din această perspectivă. Fiindcă acesta „s-a prăbușit”, lovit de o serie de factori negativi, care→

ILIE ȘANDRU

au început, după părerea lui Vasile Avram, odată cu colectivizarea și cu navetismul. Acestora li s-au adăugat apoi o întreagă cohortă de „*influențe moderne*”, negative, aduse de așa-zisa „*civilizație modernă*”, care au distrămat acel „*sumum de elemente mitice*” acumulate de-a lungul veacurilor.

Este vorba deci de alterarea gravă a acelei „*tradiții mitico-religioase*” a satului românesc, odată cu apariția în spațiul românesc contemporan a ceea ce Vasile Avram numește „*civilizația de consum*”. Și-atunci se întrebă, pe bună dreptate: „*Ne va fi dat și nouă să trecem prin aceeași criză spirituală pe care o trăiește Occidentul? (...). Vom fi oare nevoiți să ne abandonăm credințele și tradiția*”, de dragul integrării culturii noastre în paradigma europeană apuseană? Cum s-ar spune: ca să fim în pas cu lumea! Altfel, susțin unii, nu vom avea nicio șansă de progres, în sensul că nu vom putea niciodată să atingem „*stilul occidental de edificare a calității vieții*” . „*Este adevărat că Occidentul a creat modelul de civilizație spre care tind astăzi, mai mult sau mai puțin motivat, toate țările lumii*”.

Unii dintre marii gânditori români au constatat însă că acest model nu ni se prea potrivește, fiindcă „*se detașează net și brutal de spiritul românesc*”.

Pe bună dreptate trebuie să ne întrebăm dacă acest „*stil occidental*” este unica noastră șansă de progres, așa cum susțin avocații plătiți și neplătiți ai acestuia. Fiindcă, după părerea lor, acesta este stilul de viață care asigură libertatea totală a omului. Vorbind despre această libertate, nu putem să nu ne amintim despre ceea ce spunea Nicolae Steinhardt privitor la libertatea prea mare a individului, care nu poate aduce decât nenorociri pe capul acestuia, tentat fiind să săvârșească fapte nesăbuite. O asemenea libertate, dusă până la limitele absurdului, frizează orice sămbure de moralitate. O libertate care nu mai are nimic comun cu credința creștină.

Ba mai mult, nu mai are nimic comun cu ființa umană, așa cum a fost ea creată de Dumnezeu „*după chipul său; după chipul lui Dumnezeu l-a făcut pe om; a făcut bărbat și femeie. Dumnezeu i-a binecuvântat, zicându-le: creșteți și vă înmulțiți și umpleți pământul și-l supuneți...*”.

Este evident că lumea contemporană trece printr-o gravă criză morală, pricinuită de „*stilul de viață occidental*”, care promovează libertatea totală a individului. Acesta este departe de ceea ce am putea numi civilizație. Pentru că numai de civilizație nu poate fi vorba atunci când vorbim de încurajarea homosexualității sau de căsătoriile de tip gay, de exemplu. Acestea și altele asemănătoare fac din om – ființă creată de Dumnezeu după chipul său! – o creatură primitivă, coborâtă mai jos decât orice necuvântătoare de pe Pământ.

Vasile Avram are însă încredere că noi, românii, ne mai păstrăm încă „*partea noastră de cer*”, deoarece creștinismul românesc este unul de esență cosmică și folclorică, astfel că nu putem vorbi despre acesta ca despre „*o paradigmă pierdută*”. Aici, în spațiul românesc, se petrec fenomene de natură cosmică, „*precum nunta cosmică din „Miorița”, mitul primordial al zidirii din „Meșterul Manole”, sau orizontul religios ilustrat de miturile cosmogonice și cosmologice*”. Datorită acestora cea magnifică încreștinare a poporului nostru, începută de sfinții părinți, nu a fost niciodată întreruptă și nici măcar oprită vreodată în diferite perioade istorice întunecate, așa cum a fost, de exemplu, evul mediu occidental. În spațiul siritual românesc nu s-au petrecut nici reforme, nici contrareforme, ca cele din occident, nici măcar acțiuni ale unor secte religioase neoprotestante.

Vasile Avram constată că „*avem încă vie tradiția mitico-religioasă*”, motiv pentru care „*se cuvine să o propunem ca o posibilă alternativă existențială la teoriile contemporane ale succesului*”. Dacă nu vom proceda așa, avem toate șansele „*să galopăm spre o țință dacă nu catastrofală, cel puțin nebuloasă*”. Asta se va întâmpla dacă vom renunța la credința și la tradițiile noastre.

În acest context, Vasile Avram consideră că avem destule argumente prin care să susținem că nu se cuvine să ne supunem necondiționat l-a tot felul de idei venite din afară. Din contră, trebuie să impunem „*modelul românesc de existență*”. Acesta „*ar putea conserva nu numai valorile unui trecut adânc, în care pulsează*

*încă mituri originare, ci și straturile suprapuse ale unei culturi polivalente integrând și vestigiile folclorizate ale uitatei civilizații bizantine*”, ce s-ar părea să fie „*matricea unui europenism neoccidental, care nu doar că dăinuie în culturile contemporane ale Estului, dar ar putea chiar să contribuie la paradigma unui viitor spiritual convenabil pentru întregul continent*”.

Aceste argumente se regăsesc în toate cele VII capitole ale cărții, pe care Vasile Avram le dezvoltă în cele aproape 300 de pagini. După parcurgerea acestora, cititorul se convinge definitiv că „*modelul românesc de existență*”, bazat pe acel „*creștinism cosmic folclorizat*”, nu este o „*paradigmă pierdută*”, ci mai degrabă „*o nouă paradigmă spirituală*”.

\*)Vasile Avram – Creștinismul cosmic. O paradigmă pierdută(Mit și ortodoxie în tradiția românească), Editura Saeculum, Sibiu, 1999

\*

**Vasile Avram** s-a născut la 17 iunie 1940 în satul Lemniu, comuna Letca, județul Sălaj. S-a stins din viață în 12 decembrie 2002, la Mănăstirea Nicula, unde este și înmormântat. A făcut liceul la Cluj(1962-1967), apoi Facultatea de Filologie a Universității din Timișoara și Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca. Activitatea publicistică: Informația Harghitei, Transilvania, Tribuna Sibiului, Opinia publică, Dimineața, Continent, Renașterea, Curierul de Transilvania, Cetatea literară – revista scriitorilor români de pretutindeni etc. În 1998 și-a susținut teza de doctorat în filologie(specializarea etnologie) „Mit și religie în tradiția românească” la Universitatea din București. Din 1994 până la sfârșitul vieții a fost cadru didactic la Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu.

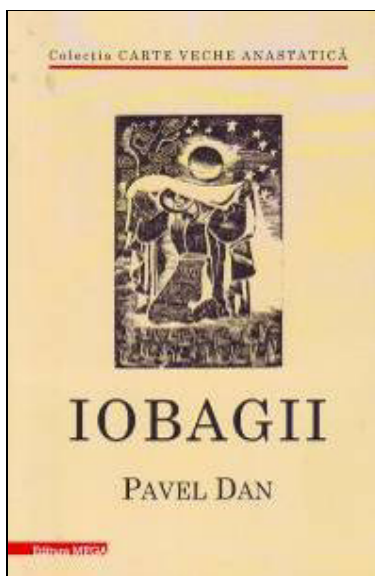
Opera: „Spirala”(roman) -1987, „Zeul din Labirint-Sibiu, Decembrie 1989”-1992, Constelația magicului - o viziune românească asupra misterului existențial - 1994, Cărțile Eptimahice(versuri) – 1996, Creștinismul cosmic – o paranimă pierută? Mit și ortodoxie în tradiția românească – 1999, Călătoria de sâmbătă(versuri) – 2004, Elegiile Orhideei. Poem transcendent – 2004. Interviu transfiniit. Mircea Ivănescu răspunde la 286 de întrebări ale lui Vasile Avram – 2004. Au rămas în manuscris 9 volume, romane, versuri, teatru, studii de antropologie etc., unele publicate postum de soția sa, Felicia Avram.

# „IOBAGII” LUI PAVEL DAN,

în ediție anastatică

De la debutul editorial al autorului, 1938, și până în 2018 s-au scurs 80 de ani, perioadă în care au apărut 24 de ediții din opera lui Pavel Dan, dintre care 7 ediții aparțin scriitorului Aurel Podaru, consăteanul distinsului prozator. Le amintim, din nou, cititorilor: Pavel Dan, *Literatură populară. Caiete* (2007), Pavel Dan, *Opere* (2012), în trei volume, Studiu introductiv, amplu și aplicat, de Andrei Moldovan (2012) Pavel Dan, *Bibliografie*, cu o amplă prefață de Ion Vlad, (2015), Pavel Dan, *Ursita*. Nuvele, opinii critice, pagini de jurnal, corespondență, o cronologie în imagini, prefață de Ion Vlad, (2017), Pavel Dan, *Iobagii*, ediție anastatică, Cuvânt introductiv de Aurel Podaru (2018), plus alte două ediții în colaborare cu Ion Buzași și Sergiu Pavel Dan: *Amintiri despre Pavel Dan* (2003) și *Pavel Dan și Blajul* (2007). Toate aceste ediții au fost bine primite de critica literară și de cititorii avizați. Au avut parte de peste 50 de recenzii și cronici literare semnate, printre alții, de Răzvan Voncu, Cornel Ungureanu, Constantin Cubleşan, Irina Petraș, Ion Buzași, Alexandru Ruja, Ovidiu Pecican, Mircea Popa, Gabriela Chiciudean, A. I. Brumaru, Viorel Mureșan, Gheorghe Glodeanu, Andreea Pop, Vasile Vidican, Dumitru Cerna, Icu Crăciun, Victor Știr, Maria-Daniela Pănăzan, Ion Radu Zăgreanu, Ioan L. Șimon. E inutil să mai precizăm că aceste recenzii și cronici literare au fost publicate în reviste ale URSS sau care apar sub egida Uniunii Scriitorilor din România.

Ultima apariție editorială este, de fapt, o reproducere anastatică a ediției din 1943, la Editura Fundațiilor Regale „Regele Mihai I”, în colecția Cartea refugiatului ardelean, București, f.a., cu o prefață de I. M. Ediția conține două titluri: *Iobagii – 1784*, o amplă nuvelă istorică, și *Îl duc pe popa*, ambele fiind inspirate din evenimentele premergătoare Marii Uniri. Ediție îngrijită și Cuvânt introductiv de Aurel Podaru, din care cităm: „În toamna anului 1918, la vârsta de 11 ani, Păvălucul Morarului, cum i se spunea în sat scriitorului, asistă ca martor ocular la revolta țăranilor din Țigăreni (azi, Pădureni, comuna Tritenii de Jos, județul Cluj), care devastează și aprind conacul grofului localnic. Evenimentul, transpus într-o altă epocă, va fi reluat după aproape două decenii, în nuvela *Iobagii – 1784*, cu care scriitorul va



participa la concursul național de nuvele istorice organizat de ziarul clujean «România nouă».

Nuvela, scrisă într-un timp foarte scurt (octombrie – decembrie 1936) în Clinica Sturdza din Cluj, unde prozatorul, marcat de semnele unei boli incurabile, intră în competiție alături de alte 26 de nuvele, purtând următorul moto: «Unde Horia-odată și-aduna oștirea sub falnic gorun».

Juriul acordă premiul I lui Pavel Dan, iar lui Victor Papilian premiul II, premiul III nefiind acordat suma aferentă li se împarte celor doi premiați.; Pavel Dan, fiind prea bolnav, nu poate asista la decernarea premiilor și expediază la Cluj o telegramă de mulțumire care e citită la solemnitate de către Dumitru Popovici, membru al juriului.

Acest succes este însoțit de elogii binemeritate și a constituit pentru cel care se lupta cu boala o consolare și un reconfort moral considerabil”, aflăm din cuvântul introductiv semnat de Aurel Podaru.

Nuvela *Iobagii* constituie o treaptă nouă în evoluția scriitorului ca viziune a problematicii țărănești, dar și al elementelor de construcție compozițională și narativă, cât și prin urmărirea evolutivă a deșteptării conștiinței țărănimii sărace din lumea satului ardelean până spre punctul culminant, care îl constituie răscoala. Astfel, Pavel Dan plasează acțiunea în satul natal și nu într-unul din Munții Apuseni, cum ar fi fost firesc.

Scena revoluției este magistral construită, dovedind talentul unui scriitor de mare forță epică, care urmărește gradat creșterea revoltei și a dorinței de răzbunare până la apogeu. Scena uciderii baronului și a șpanilor

este de un dramatism unic în proza noastră interbelică, la fel și răzbunarea lui Popuța, sau a lui Filimon care taie pe baron și pe șpan cu fierăstrăul, după ce iobagii au văzut că „un trup de baron nu-i mare lucru, ba e chiar mai urât decât unul de cioban”; scene dramatice, de intrat în patrimoniul literaturii universale. Monica Lazăr sublinia faptul că Popuța „ridică simbolul pe o nouă treaptă, aceea în care revolta ia locul resemnării.”

Original în această nuvelă este și felul în care autorul abordează problema țărănească, încipit al introducerii în desfășurarea gradată a răzbnării și a deșteptării conștiinței răsculaților. Astfel suntem puși în temă prin acel dialog al lui Filimon cu Sf. Petru despre umilințele și atrocitățile îndurate de iobagi din partea baronului și a șpanilor din Țigăreni, de fapt un dialog cu sine însuși, o autoconfesare.

Inegalabil este Pavel Dan și în privința descrierii spațiului natural specific Câmpiei Transilvane, în care natura este în strânsă legătură cu sufletul omului care, împreună, dau impresia unui dramatism monumental: „Văzut de departe printre cei doi boi, care, sătui, rumegau, dormitând în lumina neputincioasă a unui răsărit de soare de toamnă, mișneagul cu barba proptită în bătă, privind departe, dus, părea mai degrabă regele ierbii, care a ieșit într-o asemenea singurătate cu boii la păscut. Și acest rege era tăcut și trist, ca iarba, ca toamna. Își ținea capul aplecat puțin într-o parte – ai fi zis: un sfânt din icoană – și se uita mereu înainte, de un ceas, de două, de când se făcuse ziuă.

Altui om, stând atâta vreme nemișcat pe pământul rece, i-ar fi fost frig, i-ar fi înghețat mâinile pe bătă. Dar acest lucru nu i se putea întâmpla lui Filimon. El numai să fi simțit un pic de boare, și l-ar fi rugat pe Sfântul Petru, care ședea lângă el, pe răzor, să sufle asupra lui și îndată s-ar fi făcut cald ca în dricul verii.”

Volumul, un proiect al Asociației Culturale Pavel Dan, a apărut la Editura MEGA, Cluj-Napoca, 2018 și este dedicat Centenarului Marii Uniri.

De remarcat meritul lui Aurel Podaru nu doar ca editor, dar și ca istoric și critic literar în privința punerii în valoare a operei unui scriitor important născut pe acest pământ transilvănean, care a adus în literatură o lume atât de interesantă, cu un bogat fond arhaic cultural, lumea satului transilvan.

IOAN L. ȘIMON

# Gradarea a trei nuanțe de gri

O carte de debut într-o nouă ediție, după peste douăzeci de ani

**Gradarea a trei nuanțe de gri** (Kristiane Kondrat: *Abstufung dreier Nuancen von Grau*. Roman, Mit einem Nachwort von Christina Rossi, danube books Verlag, Ulm, 2019, 156 p.) este primul roman al Kristiane Kondrat, pseudonimul Aloisiei Bohn, născută în 1938 în Reșița, ales spre a se apăra de tentacolele securității. Autoarea a studiat filologia, facultatea de germană-română din Timișoara și, din 1973, s-a stabilit în Germania, la început în Olchingen (în apropiere de München) iar actualmente trăiește în Augsburg, deci tot în landul Bavaria. Aici a publicat la rubrica foileton a marilor cotidiene *Frankfurter Allgemeine Zeitung* și *Süddeutsche Zeitung*, sub pseudonim. Cartea de față a apărut inițial în 1997 la o altă editură, Quell, din Stuttgart, editură falimentară după doar doi ani, iar acum, revăzută și prevăzută cu o postfață semnată de Christina Rossi, reapare, în condiții grafice mai elegante, la editura danubebooks din Ulm.

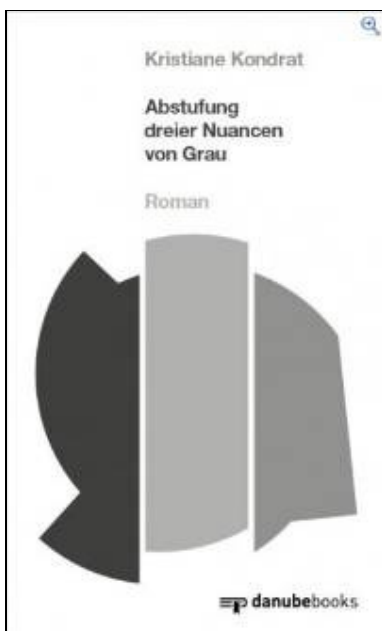
De semnalat că, între timp, autoarea a mai publicat următoarele patru cărți: *Cireșe păsărești* cu subtitlul "Amintiri din copilărie din ținutul bănățean muntos", 2000, "O literă mare cade de pe perete" (poezii), 2014, *Anastasiuș și alți cetățeni*, 2013 și *Urechea acului*, 2018.

Romanul ei este o lungă confesiune. Victima, traumatizată adesea, nu mai sesizează diferența dintre imaginație și realitate. Ea duce o existență larvară pe patul spitalului de ortopedie din Vest și în sălile de așteptare. Cartea pare, în aceste prime pagini, o palidă copie a romanului lui M. Blecher „Întâmplări din irealitatea imediată“.

Alteori întâlnim inflexiuni din Kafka și, pe alocuri, chiar accente onirice.

Bolnava dispăre, pur și simplu, de la spitalul de ortopedie, și rătăcește, în cărji, prin oraș.

Despre România vorbește atunci când invocă teama ce o avea împreună cu prietena ei, Delia, de securitate, și redă o vizită făcută în țară, când, la o înghesuială, i se fură poșeta și carnetul cu adrese, din mână.



Revenirea, după mai mulți ani, este un minunat prilej pentru personajul-autoare de a evoca unele întâmplări.

Autoarea se complăce în a descrie lungi călătorii cu tramvaiul sau cu trenul până la stația terminus, minunat prilej de meditație și ciudată visare.

Evocarea scurtei povești de dragoste cu Egon din Germania ar trebui să apară ca o oază de lumină în peisajul cenușiu al romanului, dar este întunecată de teama de securitate, care îi cere lui Egon, acolo, informații despre ființa iubită și îi percheziționează casa, iar ei, i se trimit scrisori de amenințare în plicuri verzi, trase la computer, și mai apoi i se fac vizite în locuință, în absența ei. Este pentru o vreme urmărită de așa-numitul Müller, care putea citi de la distanță cuvintele rostite, după mișcarea buzelor.

În țară i se aduce acuzația gravă de a fi „nedispusă la cooperare“.

România este, pentru povestitoare, „vechea nouă patrie“, iar Germania, „noua veche patrie“.

Deși corespondența și-o canalizase pe adresa verișoarei unei prietene, după ce aflase de la Egon că Müller deține a doua cheie de la cutia poștală, primește și acolo un plic voluminos cu poze în alb-negru și cu textul „SFĂRȘIT“.

Primind o scrisoare care a fost deschisă și relipită, se întreabă cine au fost cei care au vrut să știe totul, cei din partea aceasta sau cei din partea cealaltă a cortinei de fier, sau ambele

părți au facut-o, încredințate fiind, că sunt îndreptățite să o facă.

„*Noua noastră patrie ni se prezintă ca o gradare a trei nuanțe de gri*“ (s.n.), se consemnează la pag. 108.

Dezlegare misterului urmăririi eroinei se face spre final, când este relatată prietenia ei cu Manfred, studentul de la politehnică, în timpul liceului, în locul căruia vin la întâlnire doi polițiști care o duc la poliție, unde i se cere să spună tot ce știe despre noul ei prieten, o bat fiindcă ea tace și este dusă apoi într-o cameră mică de spital. Este eliminată apoi din liceu, iar mai târziu, când s-au limpezit apele, are dreptul să urmeze liceul, însă în altă localitate. Manfred, care simpatiza cu „Solidarnost“, a fost arestat, apoi grațiat, și lucra acum într-un birou, renunțase definitiv la studii.

În final, naratoarea face largi volute cu patinele pe gheață, fericită și eliberată, fiind acesta simbolul descătușării, al regăsirii liniștii interioare.

În postfața sa intitulată „Un manuscris în palton“ (pp.152-156) Christina Rossi consideră cartea de față drept „un roman etern“ (p.155) și scoate în evidență faptul că deși autoarea a fost adesea integrată între Herta Müller și Marlen Haushofer, opera celei din urmă i-a fost necunoscută acesteia la plecarea din țară, când a dus cu sine manuscrisul romanului cusut în căptușala paltonului, ca literatură de sertar, ce-i drept într-o formă incipientă, care a suferit apoi o serie de modificări ulterioare, iar Herta Müller la ora aceea încă nu-și scrisese opera. De fapt, constată aceasta, octogenara autoare se referă la Nathalie Sarraute, atunci când vorbește despre procedura propriei scriituri (p.155).

Trebuie consemnat faptul că romanul este surprinzător de bine scris și că aduce o serie de informații interesante pentru generațiile următoare cu privire la modul brutal în care acționau cei de la securitate, fiind, prin urmare, și un document de epocă, alături de cărțile Hertei Müller.

De aceea considerăm că traducerea și publicarea la o editură din țară a romanului octogenarei autoare originară din Banat ar fi un gest firesc și necesar.

MIRCEA M. POP

# Cal troian intra muroș

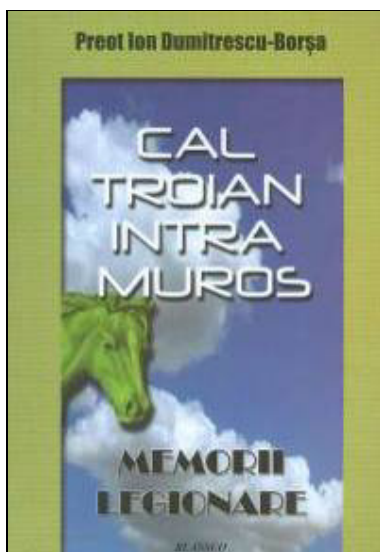
Cartea de memorii a preotului și politicianului interbelic Ion Dumitrescu-Borșea, intitulată pompos, *Cal troian intra muroș*, Memorii legionare (Ed. Lucman, București, f. d.) a fost scrisă de autor târziu, în deceniul șapte al veacului trecut, și destinată, declarativ, doar spre lectura familiei sale. Prin urmare, memoriile nu au pretenții estetice, autorul cochetând în timpul vieții, înafară de cerințele serviciului cultului ortodox, exercitat în calitate de paroh și cea de organizator al corespondențelor politice de partid, în manieră sporadică, însă, și cu gazetăria. Asta nu înseamnă că memoriile sale nu sunt viu ilustrate de o memorie prodigioasă, cu multe elemente subiective de reconstituire a unei epoci trăite la înalta temperatură a spiritului și faptei.

Cu toate acestea, nici latura istorică a scrierilor autorului nu este înregistrată obiectiv, credibil, întrucât preotul Ion Dumitrescu-Borșea îmbrățișează doar o latură a mișcării legionare, cea misticosimbolică codrenistă, și aceasta văzută doar prin prisma pură a idealismului ideologiei patriotic-naționale, fără a explica, cât de cât coerent, derapajele teroriste care au însoțit Mișcarea, chiar de la desprinderea din 1927 de cea național-cuzistă (LANC).

Ceea ce este, însă, interesant rămâne culoarea umană a unei epoci intens frământate, epocă ce se va încheia pentru personajul-narator cu cel de-al doilea război mondial și cu îndelungata reclusiune comunistă de după 1948.

Dar Ion Dumitrescu-Borșea își povestește viața, propria viață nefericită, până la urmă, cu reușitele și mai ales cu eșecurile ei. La aceasta se adaugă cele ale istoriei țării, nu mai puțin dramatice, ale căror consecințe se remarcă și azi, cum vedem neîntrerupt.

Născut în Bălcești de Argeș, dintr-o familie de țărani, devenit tânăr preot în comuna natală, căsătorit de tânăr, cu doi copii, cunoaște prea de devreme tragedia morții soției precum și suspendarea din preoție din cauza unui proces penal, la care a participat în calitate de martor. Pentru a se reabilita în ochii ierarhiei bisericești e nevoit să facă misionariat în Transilvania, tocmai în Maramureș, unde în 1929, când a acceptat misiunea, funcționau doar șapte parohii ortodoxe. A fost repartizat în localitatea Borșea, unde funcționa doar o biserică greco-catolică. Acolo avea să cunoască expansiunea financiară a unei largi comunități evreiești (4 000 de suflete) din cei 22 000 de locuitori ai comunei. Aceștia,



datorită manevrelor oneroase ale încetărilor din totdeauna ale societăților capitaliste, stricau echilibrul unei societăți patriarhale milenare. Atunci preotul ortodox a încercat să ajute acea comunitate să reziste forței capitalului oneros, manipulat de acea etnie considerată parvenită din multe cutremure ale istoriei locurilor nu foarte îndepărtate (deși în localitate mai viețuiau din totdeauna 2000 de unguri și 1000 de germani împământeniți) care pe zi ce trecea se făcea stăpână pe vechile proprietăți. Cum faptele ajunseseră la crize etnice din ce în ce mai multe, un incendiu întâmplător sau provocat la locuințele evreiești (toate asigurate!) declanșează un adevărat război de presă național, dus la paroxism de o tabără și de alta. Cum și preotul ortodox e printre învinuții de aceste evenimente, ia cunoștință cu apărătorii populațiilor autohtone și, având câștig de cauză, se aliază ideologiei naționale a avocaților apărării, în majoritate cu vederi legionare. Astfel, i se deschide perspectiva politică națională, cu întreaga ei latură mistică și stoică, cu martirajul și jertfa pentru țară asumate fără drept de apel. Devine secretar al Mișcării, participă la toate manifestările Legiunii, mai ales la organizarea și munca efectivă în cadrul celebrelor tabere de muncă voluntară, dar și de socializare și de educație a tineretului, în spiritul însușirii în acest fel a virtuților național creștine. Astfel, începând cu șantierul și realizarea celebrei Case Verzi din 1933, s-a ajuns ca cinci ani mai târziu să fie deschise în toată țara "peste 30 de tabere legionare de muncă și educație."

Acest fel de propagandă activă atrage foarte mulți aderenți la Mișcare, ajungând ca la alegerile din 1937, partidul să devină a treia formațiune politică din țară. În aceste condiții

însuși regele Carol al II-lea se apropie de formațiune, vrea să se instaleze în fruntea Legiunii, dar cum Codreanu constatare că aceste manevre erau menite să dizolve cam toate organizațiile politice, refuză oferta, iar în 1938, când regele instaurează dictatura, dă ordin să-l asasineze pe lider. De aici se produce decadența mișcării, întrucât noul lider, Horia Sima, îmbrățișează calea răzburărilor crunte, a asasinatelor politice de ultimă speță. Iar când Ion Antonescu îl asociază la guvernare, s-a înconjurat "numai de ciurucuri, oameni de mahala, mai toți tineri sub douăzeci de ani, escroci, hoți de buzunare, țigani și derbedei, de care populația e îngrozită și vorbește numai de rău" (p. 308). Aceștia au asasinat în noaptea de 26/27 noiembrie la închisoarea Jilava 64 de foști responsabili politici ai regimului Carol al II-lea, iar în 27 noiembrie pe marele istoric și om politic Nicolae Iorga și pe economistul Virgil Madgearu. Atunci Ion Antonescu a desființat Poliția Legionară, iar după rebeliunea din 21-23 ianuarie 1941, Statul Național Legionar a fost desființat.

Astfel se încheie activitatea de o viață a personajului-narator, reflectând dureros la ceea ce s-a ales de idealul spre care pornise în tinerețe. Afirmă el după o discuție cu cel ce se autoproclemase noul lider al Mișcării și a adus-o într-un asemenea hal: "Dusesem o parte din tinerețea mea și o irosisem în lupte grele făcându-mi idealuri, pentru neam și țară. Credeam că noi eram chemați să înlăturăm sărăcia și mizeria, ca să aducem mângâiere neamului obidit" (p. 330).

Dar calvarul lui Ion Dumitrescu-Borșea nu se oprește aici. Va cunoaște supliciuul închisorilor și lagărelor de determinare comuniste, când împreună cu coreligionarii săi și cu aproape toate elitele politice din perioada interbelică, va petrece ani grei de claustrare, de torturare a conștiinței în draconice regimuri de reeducare, prin foame, nesomn, epuizare fizică și psihică, torturi inimaginabile și exorcizări ale credinței și demnității de om. Cartea lui scrisă pentru familie, fără pretenții literare, mărturisește, însă, despre o epocă, despre o viață închinată emancipării de robie a semenilor, încheiată atât de departe de acel ideal. Chiar fără pretenții de mare literatură, cartea *Cal troian intra muroș* rămâne un document uman, dar și istoric, ambele primate prin subiectivitatea inerentă unor astfel de simple și sincere mărturisiri de credință.

GEO CONSTANTINESCU

# DOAR DIN PĂMÂNTUL PATRIEI

Lumea oamenilor este așa cum le sunt folosite cuvintele.

Horia Bădescu este poet, prozator și eseist, doctor în litere, jurnalist și diplomat, laureat al mai multor premii ale Filialei Cluj a Uniunii Scriitorilor, al Premiului „Eminescu” al Academiei Române (1991) și al Premiului European de poezie francofonă „Leopold Sedar Senghor” (2004), membru al Uniunii Scriitorilor din România și al Uniunii Scriitorilor Francezi, membru al „Maison Internationale de la Poesie” de Bruxelles și al CIRET, membru de onoare al Academiei Francophone și al Uniunii Poeților Francofoni. Este autorul a mai bine de treizeci de volume de poezie, eseuri și romane, publicate în România, Franța, Belgia, Bulgaria, Macedonia, Vietnam. Membru fondator al grupării „Echinox” și al Societății Culturale și a Festivalului Internațional „Lucian Blaga”. Este distins cu Ordinul Național „Meritul cultural” în grad de Comandor, încă din 2004 și cavaler al Ordinului național francez „Palme académiques”. O recunoaștere pe cât de prestigioasă în literatura română contemporană, pe atât de validă prin rostirea-i rostită, și nu vom reiterna nicidecum premiile domniei sale de-a lungul timpului, ci vom aminti câteva voci critice contemporane, c-un déjà-vu, printre care Liviu Petrescu, Petru Poantă, Eugen Uricaru, Ioan-Aurel Pop, Ion Pop, Al. Cistelean, Irina Petraș, Aurel Sasu, Vasile George Dâncu, Ilie Rad; ultimul enumerat aici, subliniază în Prefață la volumul de *Reflexe...*, că după 1989 prestigioasele scrieri ale lui Horia Bădescu sunt publicate intens în spațiul francofon, în Franța și Belgia, mai ales, dar și în Bulgaria, Canada, Macedonia, Vietnam, Rusia, SUA. Fără îndoială că pregnanța lirismului său nu a trecut neobservată peste hotare, unde criticile de acolo subscriu înțelegerii că Horia Bădescu corelează activismul său cultural cu o activitate vivace în sfera culturii și publicisticii românești. Echinoxistul, cel care a studiat cu profesorii Mircea Zăciu, Ion Vlad, Iosif Pervain, Octavian Șchiau, Dumitru Drașoveanu, Ion Pulbere, Dumitru Pop, nu e de mirare că e tradus și publicat în reviste literare din Franța, Belgia, Spania, SUA, Canada, Rusia, India, Bulgaria, Italia, Macedonia, Armenia, Vietnam, Peru. Să credem că nimic nu e întâmplător, nici chiar faptul că și-a luat doctoratul în litere cu teza *Memoria Ființei – Poe-*



*zie și Sacru* (1997); toate acestea, pentru că Horia Bădescu își asumă pe tot parcursul vieții livești înțelegerea ființării; că „homos vagans”, în această dimensiune pământeană, în substanță fie mitică, fie filozofică, în proză, în versuri, precum ronsetul ori inventarea unor forme fixe (autorul e un perfecționist al stilului), este transfigurat, se știe; prin prisma unei hagiografii a interiorității sale de „homo religios”.

Criticile demonstrează că după Ion Barbu, prin vasta sa creație cu care se înscrie în literatura română contemporană, Horia Bădescu e cel mai important precursor român al transmodernității, alături de Eminescu și de Lucian Blaga, redescoperind creatura și poezia, ori altfel spus părerea sa despre viețuire/ființare și poezie și poezia de sărbătoare, făcând diferență între „sărbătoresc” și „sărbătoare”, la modul transdisciplinar, în aceeași linie de idei, pe urmele lui Basarab Nicolescu, și, aici, e interesant să cităm și noi: „Adevăratul sens al sărbătorii: străpungerea unui nivel de Realitate printr-un alt nivel de Realitate”.

## Acum slobozește, Doamne.

Lăsând deoparte (dar cu gânduri bune) interioritatea domniei sale, amprentată de poetica modernă și cea postmodernă, mai cu seamă poezie și *adevărul Ființei*, a gândirii sale filozofice care, cel puțin în poezie, merge *avant la lettre*, trecând de *formele perfecte* și de *mirare/admirare*, întâlnite la familia de la Dante la Petrarca și Shakespeare, de la Góngora, Leopardi la Mallarmé și Eminescu, de la Rainer Maria Rilke, Ion Barbu la Cezar Ivănescu, familie din care de-acum face parte și Horia Bădescu, autentificându-se în *Icoană și privat*: „Și eu, eu sînt copilul nefericitei

secte/ Cuprins de-adîncă sete a formelor perfecte;” (Eminescu); ne propunem o „radiogramă”, în ideea alchimiei dintre autor și stările sufletești care-l încearcă, pășind „pe urmele” volumului „Doar din pământul patriei” (2018), un panoramic al istoriei neamului românesc, în imagini metaforice și de un realism sacru, inspirație în livresc, neîndoielnic, de sinele poetului-prozator, care-l animă suficient cât să asigure lectorului ori observatorului critic, și nu numai, acel loc *din care se vede întregul și sensul întregului* (Nichita Stănescu). Horia Bădescu trăiește istoria nu numai la modul real, ci și al superlativului; sau poate că tocmai asta îi umple vederea dincolo de nevedere pentru a ne oferi segențele (23 sunt) volumului, în transparența aproape mesianicului (Luca 2, 29-32) gând: „Slobozește, Doamne, pre robul tău, că văzură ochii mei!”. Dacă bătrânul Simeon din cuvântul biblic, prin aceste cuvinte fără emfază, rostite într-o adîncă reverență față de Cel ce rostuieste rotirea vremurilor și timpurilor, cuvinte care devin o formă de rugăciune, purtând în ele ecoul izbăvirii omenescului, în firea prea ades profană, Horia Bădescu, privind în/ prin ochii istoriei neamului său, aduce, în volumul mai sus amintit, proșpețimea și fulguranța unei singure poeme de anvergură, aceea a libertății de mișcare a metaforei deschise într-un laudațio al privirii sinelui către creație și creator, cu elevația istoricului sacru.

Nu ezităm a spune că, format în școala de elită a criticii românești, Horia Bădescu se situează fără nici o îndoială pe aceeași treaptă cu Emil Cioran și Eugen Ionescu, surprinzând deopotrivă esență și cuvânt în dimensiunea unui timp al receptării istoriei noastre, de acum centenare. Volumul „Doar din pământul patriei” (Colecția „Școala Ardeleană de eseistică”, Ed. „Școala Ardeleană”, un proiect editorial dedicat Centenarului Marii Uniri”, Cluj-Napoca, 2018) este inedit, și credem că nu greșim dacă vom spune că se construiește, aici, o memorialistică a unui „*acasă*”, despre acel *acasă* care e același și mereu altul pentru fiecare, același ca situate în absolutul afecti-vității noastre.” [p. 5] Horia Bădescu, în calitatea de gânditor și teoretician, pe de o parte, critic și istoric literar, pe de alta, ne aduce în plinătatea cuvântului auctorial de a surprinde deopotrivă cu cititorul avizat, și nu numai, panorama celui pământ „care te sprijină și de care te sprijini, dacă el te ține să stai drept, în picioare, ochii, care nu vor și→

CRISTINA SAVA

nu trebuie să se plece, spre cer se înalță, spre cuibul și izvorul luminii celei de toate zilele și de o ființă.” [ibidem] Dacă afirmă că „existența este tărâmul întrebării”, nu numai că argumentează aserțiunea ca atare, dar cu oarecare subtilitate a cercetătorului aduce la timpul prezent sinteza unui adevăr, împământat deja de lumea creștină, „iubește și fă ce vrei”; nu întâmplător readuce în atenție fragilitatea ființei ca valoare, dacă se vrea, „a tainei tăcerii” care determină că „dincolo de cuvinte, apartenența noastră la țesătura relațională înfinită și inextricabilă a universului se validează pe multiple paliere”. [p. 19] Concentric, oarecum, se pornește de la întrebări ale lăuntrului, meșteșugit elaborate în „Tărâmul întrebării”, esențiale pentru „sensul lumii și al vieții”, o dublată căutare, având în vedere preocupările filozofice ale autorului. Redescoperim în limbajul filozofului o deschidere către gratuitatea ideologului, în sensul că e gata să se ofere pe sine în arta de „rezistență prin cultură”, să zicem, de acolo de unde și unde canonul literar creator se articulează. Horia Bădescu, în profunzimea unui „dat” existențial, consideră că „însă natura profundă a omului nu urmează maxima „*Ubi bene, ibi patria*”, ci pe aceea care mărturisește că „*Ubi patria, ibi bene*”, cu atât mai mult, cu cât „Nu poți învia cu adevărat decât în pământul patriei tale!”, citându-l pe gânditorul Inochentie Micu-Klein. „Ființa și sacral”, încă din illo tempore, a fost temă de meditație, drept pentru care autorul, și de data aceasta, în metafora deschisă către hierofania cuvântului, „Lacrima lui Dumnezeu”, afirmă argumentativ că „nu poți afla cine ești dacă nu-ți afli mai întâi rădăcinile”. Plasticizarea emoției realului, într-o notă de finețe a conceptualizării acestuia, surprinde două idei existențiale majore: „sufletul și țărâna”. Analogia la care autorul recurge înseamnă o alternativă a „vederii dincolo” de ceea ce „se iese la vedere” („Așa cum rădăcinile îi trimit pomului porunca tainică de a înflori și de a rodi pentru a-și justifica menirea și a ajunge la capătul călătoriei, tot astfel pământul strămoșesc încredințează roluri dificile sufletelor cărora le-a dat viață. Sufletul și țărâna par a fi din aceeași substanță, pornesc spre același asalt; sufletul nu e decât capătul cel mai îndepărtat al victoriei. «E o comuniune mistică între pământul în care ne-am născut și sufletul nostru»” - Nikos Kazantzakis).

Ca să poată defini cuvântul *acasă*, tema centrală a acestui volum, autorul

își propune ca „Axiomele cuvântului”, dincolo de „Alef-ul inimii”, un *centrum mundi* (în care fiecare dintre semenii săi se află), să se regăsească în simbolistica „lacrimii”, de data aceasta lacrima lui Dumnezeu; considerată ca o binefacere, și în viziunea lui Horia Bădescu, credem, vine să întregească chipuirea că „O lacrimă pe care Dumnezeu s-a îndurat să o lase să cadă peste satul acesta și oamenii lui, ca o bucurie a trudei de-a vieții într-un anume chip”; și ne convinge că nu nimic nu este mai presus de lumina celestă „din care și prin care se întrupează lumina spiritului, al luminii care mi-a îngăduit să mă îmbăiez în infanta ei frumusețe dimpreună cu întreaga lume, învățându-mă, deopotrivă, să mă umilesc în fața infinitului dar și să-mi ridic fruntea ca să pot vedea cerul.” [p. 6] Revenind la simbolistica realității toponimice, Horia Bădescu își apropie cititorul de înțelegerea noțiunii de „conștiința *centrum patriae*, de sâmbure statal, ivită nu doar din prezența *in situ* a întemeietorilor” (amintind de contextul în care Basarab I se odihnește la Câmpulung), ci și, și mai ales, „dintr-o prezență accentuată a transcendenței coborâtore asupra sa, împlinită de minunea manolică, pentru a folosi expresia lui Theodor Codreanu, pe care o chema pecetea primei mitropolii valahe.” [p. 8] Interesant de sesizat că autorul atrage atenția asupra fenomenului de ne-ridicularizarea exceselor, mai exact se trece adesea prea ușor pe lângă semnificațiile fundamentale ale pământului românesc ca „axiome ale toponimiilor sau patronimelor pe care «cartea noastră de boierie», limba română, «floare de latinitate» cum o numea inspirat Grigore Vieru, le poartă în sine” și chiar se uită legea nescrisă, zicerile datinei, se viețuiește „în osânza vorbăriei în care se lăfăie «mahalaua planetară»”. Ironic și retoric, s-ar putea crede că „mergem în noapte fără felinar, animalul din noi ne conduce” (Gérvais du Bus). La ce ne-ar mai trebui lumina cuvintelor?” Rămâne întrebarea.

Viziunea poesiei, înainte de toate, îl determină pe filozoful-poet să constate că „Starea de veghe” înseamnă deopotrivă poezie, umanism, românitate și că „Ne facem cuib ca pasărea din cer/ și ne iubim, carne vroind pre carne/ din trupurile noastre care pier / trudim un semn, ca vremea să nu sfarme/ ce-am dus în noi. Să nu pierim. Ne-nșală/ lumina din sărace amintiri/ din trunchiul putred, răsturnat de boală,/ sămânța urcă alte-alcătuiuri./ Ce-a fost al undei nu se mai întoarce/

nici murmur, nici culoare, nici avânt;/ sub clipa care-ncet, încet ne toarce/ ne scade umbra pururi pe pământ/ și doar cuvântul ne rămâne fiu./ celui pierdut să-i dea conturul viu.” În transcendența poematului românesc, livrescul își are rostul și menirea, un „locus sacer” din care/ prin care și pentru care sunt toate lucrurile, „logosul” a cărui scânteie o purtăm în noi, iar de aici se nasc întrebările autorului, provocatoare pentru cititor: „Dar, în fond, ce e literatura?”, „Un mod de-a vieții sau de a supraviețui?” Horia Bădescu nu teoretizează, ci mai degrabă explicitează axiomele cuvântului, astfel încât înțelegerea revelației prin care se poate percepe frumusețea lumii și a omului nu se poate face decât într-un singur sens, și numai unul: „« Mergem totdeauna pe drumul/ cuvintelor » către inima omului.” O constată a drumului existențial: iubirea, fără de care Omul nu-și poate afla Sensul în Univers. Și vom reveni și noi la versul lui Hölderlin «la ce bun poezii, în vremuri sărace?», iată un posibil răspuns: „O, bietul poem/ care dă viață cuvintelor atâtea de simple,/ cuvintelor șchioape, cuvintelor oarbe./ cuvintelor gri sau negre./ însă cu mult mai luminoase decât oricare astru/ și mai nemărginite ca mare./ poemul/ tărâm în care zămisleşte tăcerea/ și uneori mâna lui Dumnezeu/ caută un pumn de țărână/ să plămădească acest cuvânt minunat/ Omul!”. [p. 11]

Autorul pune o întrebare legitimă: „ce înseamnă pentru noi astăzi românitatea?” Un concept identitar, desigur, pe care tot autorul îl lămurește pe înțelesul lectorului, folosindu-se de câteva dintre mărturisirile unor poeți remarcabili, precum poetul francez Gérard Bayo: „Sufletul românesc, omenescul din om (fiu al mamei sale și fiu al lui Adam), vreau să spun, așa cum mi-a apărut el încă acolo, vizibil peste tot, în fiecare dintre popasurile mele în Transilvania, în Maramureș, în Carpați... (...) În orice caz, românii sunt poeți iar « limba de lemn », « limbile de vipere » despre care vorbea Hristos le cunosc ei prea bine. Frumusețea le e necesară. Ei au a ne aduce aceste lucruri esențiale. Și sunt sigur că o vor face.”; ori poetul și filosoful Jean Biès: „Sensul tradiției sau, mai degrabă, al « transmiterii » e de asemenea o noțiune care îmi este dragă și care se regăsește, în mod evident, în românitate. Un popor ieșit din păduri și din munți, din mari singurătăți, dintr-o natură sălbatică, este prin forța lucrurilor dotat cu o putere de evocare, cu un lirism, cu o bogăție folclorică de care sunt privați locuitorii câmpiilor →



și orașelor. (...) Când te afli în compania unui român, care n-a fost denaturat de modernism, descoperi foarte repede în el arhetipul: încarnarea a ceea ce este dintotdeauna, principiul sacrului.” Și ca o contragere, românitatea înseamnă, mai presus de toate, „dreptul nostru fundamental: acela de a fi noi înșine.” [pp. 11-12-13] Ca toposul românesc să poată fi înțeles, este nevoie de o anume comprehensiune a „transcendentului care coboară”, a „spațiului mioritic”, definit de Blaga, spațiu pe care Brâncuși îl transpune pe verticală în Coloana Infinitului; un topos în care „sufletul românesc își așează parcursul existențial între izbucnirile dionysiace ale dansului și liniștea sfâșietoare a doinei, între bocetul cosmic al mult hulitei Miorițe, imn al transcendenței imanente, și dezmiertul sublim al pruncului sfânt, «Dumnezeu cel mititel», care traduce acea atât de particulară intimitate cu sacrul, organică viețuire ce subsumează și fasonează dogma în spiritul originar al ortodoxiei.” [p. 14] Toate vorbesc de „revelația Christică, «bunăvestiri mitice» cum le numea filosoful francez Jean Biés, «botezând arhaicul» și umanizând transcendentul în cea mai pură descendență iisusiacă.” Omul subscris condiției tragicului „trăit” nu în mistica lui „*mysterium tremendum*, ci a lui *mysterium mirum!*” Bunăcuvința și sfiata devin nu numai elemente ale numinosului, ci și moduri cu care „pipăi absolutul”, într-un „dincolo” al înțelegerii unui „aproape-depășit”. „Noli tangere!” nu are legătură doar cu cercurile lui Arhimede, consideră în continuare autorul. Din perspectiva lui Horia Bădescu, și subscriem: „«Ceea ce nu poate fi spus, trebuie tăcut» (Wittgenstein). Așa dar, dacă nu înțelegeți și rostirea nu vă e îngăduită, tăceți! Și ascultați sfatul strămoșilor latini: «Nu mai sus de sandale!»” [p. 17]

Despre simbolistica baladei „Miorița”, opinii pro sau contra au existat și, nu fără temei, Eliade afirmă privitor la ceea ce decurge din psihologia thanatică a lumii vechi: „Că se apără sau nu, că va învinge sau nu, nu are importanță. Oricare ar fi rezultatul luptei, păstorul știe că în cele din urmă va trebui să moară.” [p. 19] Ori, Horia Bădescu crede important, nu justifiat, să aducă „Glose la Miorița” fie și numai dat fiind argumentul: „Și dacă «Mesajul cel mai profund al baladei îl constituie voința păstorului de a schimba sensul destinului său...»», cum afirmă Mircea Eliade, calea aleasă,

nuntirea cosmică, «loc comun» al modului nostru de viețuire îl singulariza pe acesta în orizonturile altitudinare ale spiritualității omenești. (...)” Cert este că ne aflăm în zona ontologicului, cum spune mai departe autorul, și atunci „Sacralitatea nuntirii, ca participare la actul creației, derivă din sacralitatea universului însuși. Ea sanctifică deopotrivă umanul și cosmosul.” [pp. 18-20].

Rolul mentalului cognitiv este abordat în „Lacrima Caplei”, dezvăluind cititorului cum „dar în această căutare, incitantă mai ales de dragul prezenței realului în realitate și a oglindirii acesteia în orizontul mitului, poate că mai îndreptățiți am fi a o identifica pe acea tulburătoare Caplea din varianta Petrea Crețul Șolcanul. (...) Și astfel Caplea, mândra Basarabă, va fi trecut pragul mitului, unul dintre marile mituri europene, călătorind, în orizontul lui de lumini și umbre spre veșnicie, în matein domneasca «verde cocie/ verde zugrăvită/ 'ntr-aur poleită», alături de hyperionicul Manole, cel căruia «stă inima-i rece».” În „Neantul valah”, autorul se apropie și mai mult în a lămuri că „lumea rurală e arhaică și arhetipală, identitară și conservatoare. Cu alte cuvinte legată de durată, de Timp și nu de timpuri, și, prin urmare, suspectă și periculoasă.” Reluăm și spunem, „suspectă și periculoasă” ca monade ale unui „ira deorum” ori, cum afirmă Horia Bădescu, „într-o familiaritate «cosanguinară» cu transcendența, făcându-l părtaş și parte a unui cosmos mântuit de umanitate.” *Mysterium tremendum* și *mysterium mirum* includ Dumnezeul-om, Omul din care Dumnezeu nu s-a retras niciodată. *Mysterium mirum* este o constantă „în acea irepetabilă alcătuire poetică în care spirite înalte s-au grăbit să afle originea răului fundamental care ne macină, pasivitatea funciară, resemnarea păguboasă, *neantul valah* despre care vitupera Cioran și nu numai el. Ce eroare teribilă! Ce lectură grăbită a unei creații de unică frumusețe!” [pp. 25-26] În ce privește abordarea „ființei”, spiritul sau sentimentul, și cu precădere sentimentul românesc al ființei, ne aduce în proximitatea aserțiunii lui Noica: „Orice creație se naște dintr-un plâns și o tăcere”, ceea ce nu mai are nevoie de nici o altă explicație, cum lesne se poate înțelege și că „logosul aparține transcendentului nu existentului, a logosului în care viețile și lucrurile se rostuesc în datul și chipul lor adevărat.” Și ca un de-la-sine, pentru întrebarea: „Ori, poate ființa

însăși, în fără-de-moartea ei, așează firii ca să nu fie viață fără de moarte?”, Noica răspunde: „Moartea este individuală, nu generică; este a fiecăruia”, iar Horia Bădescu, inspirat, completează: „Este măsura ce ne-a fost măsurată.” [pp. 28-30]

În „Chestiunea țărănească”, avem autobiografia livrescă a autorului: „Mă trag dintr-un neam de țărani. Mă trag din țărani, adică din cei ce au făcut țara. Măinile mele păstrează subconștient umbletul coasei, Al furcii, al secerii. Fruntea mea poartă încă, în diminețile verii, coroana de flăcări a grăului și, sub zodia toamnei, când grădinile se îngreuiază de poame, când culorile puternice, nerușinat de frumoase ale legumelor ori miresele paradiziace ale strugurilor se umplu de copilărești bucurii, mușchii spinării se destind de povara acelei mișcări unice cu care țaranul se apleacă asupra pământului în fraternă complicitatea la facerea lumii. Ființa mea de înrăit citadin se emoționează în fața unei pâini mai mult decât în fața navetelor cosmice, iar miracolul germinației mă uimește mai mult decât orice minunăție științifică. Iată de ce n-am putut fi niciodată indiferent la tot ceea ce ține de această lume a pământului, iată de ce n-am putut fi niciodată indiferent la soarta lui, a țaranului român!” Și, nu fără temei, simte o profundă întristare la gândul că „Istoria se repetă, (...). Din fericire sau din nefericire! E un adevăr elementar. Numai că istoria nu posedă noțiunile de *fericire* sau *nefericire*. (...) Cândva țărani cereau pământ; acum pământul strigă după țărani! Ceea ce n-au putut face feudalismul târziu românesc și comunismul a reușit neoliberalismul contemporan. Iar acest istoric rezervor din care țara și-a tras mereu energiile e aproape secat.” [pp.30-31] Urmează „Sfântul de la Densuși”, ce altceva mai potrivit decât „lacrima de lumină a lui Zamolxis”; scriitorul motivat fiind că „de vrei să afli firea unui popor, alcătuirea sa cea mai din adânc, nevăzutele rațiuni care-i orânduiesc existența, caută-i atingerea cu tărâmul transcendeței. Felul în care o aduce în viața sa și o coboară în sârbătoarea sufletului. (...) La Densuși, acolo unde se odihnesc, sub severe lespezi, strămoșii învățaților Densușieni, am văzut fascinanta mărturie a felului în care s-a făurit acest popor și în care se sting, se nasc și se întrepătrund civilizațiile: biserica din Densuș. (...) O latinitate solară, moștenită de un popor pentru care zeii și sfinții se puteau așeza la masa aceluiaș banchet celest, divinități→

gubernând mai întâi universul moral, ostoindu-și identitatea în orizontul unei transcendențe «umanizate». [p. 32]

Abordarea *lumii lui Caragiale* aduce profilul omului caragialian „(...) geniul lui Caragiale: extraordinara capacitate de a descoperi și figură arhetipuri comportamentale care traduc arhetipuri ale psihologiei românului.” «Crima lui Caragiale» e de a ne fi lăsat ca normă existențială «atitudinea zeflemistă în fața vieții». (Mihai Ralea) Caragiale nu ne-a lăsat nicio normă. Caragiale n-a făcut decât să ne așeze în față oglinda limpede a unei părți din lumea românească, care putea deveni România posibilă. Și ea a devenit! Omul caragialian era un fel de român care putea deveni Românul. Dacă n-a și devenit cumva! Nu e vina lui Caragiale. Lui trebuie să-i mulțumim pentru avertisment. Restul e literatură. Și istorie.”

Și „Boicotul Istoriei” nu este de mirare, nu este nici de răs, spune Horia Bădescu. O invitație la meditație: „În fond te poți întreba: Este sau nu o lipsă de înțelepciune și de utilitate cunoașterea trecutelor fapte? În vremurile de demult, principii își petreceau junetea învățând meseria armelor și cetindu-l pe bătrânul Plutarh. Adică încercând să tragă cu ochiul nu doar la chipul rumen al muzei Clio, ci și la ce se ascunde sub fustele preagrațioasei doamne. Numai că priveliștea nu e deloc atrăgătoare.” Că „Dumnezeu n-are parti-pris-uri», Dumnezeu nu discriminează. (...) Așa încât, aserțiunea că la urma urmei acest trecut al nostru «n-a fost vrun lucru mare», că n-avem a glorioasă ceea ce se află doar la pragul de jos al existenței, că n-am avut niciodată mândria victorioasă a conchistadorilor, că purtăm în sânge virusul trădării și umilinței, toate acestea au devenit un fel de Tabla Legii pentru mințile năuce de propriul nombrilism și narcisism, pentru toți aceia pentru care dictionul favorit al existenței a devenit «ubi bene ibi patria» și nu acela firesc «ubi patria ibi bene»! Oare de ce nu mă mir că vocile acestor «casandre» de pricopseală s-au înmulțit și devin tot mai sonore pe măsură ce se apropie centenarul *orei astrale* a României, 1 Decembrie 1918!” [p. 40]

O revenire a autorului la „Între Baiazid și Martin Opitz”, este o fulgurantă punere în scenica versului a românismului autentic, un elogiu adus de personalități cu notorietate și sensibilitate de excepție; aici, sunt remarcate fragmente din creația lui Martin Opitz, un Coșbuc *avant la lettre*:

„O cântecele voastre/ cât de frumoase sunt!/ Întârziiu cu plăcere/ din drum să le ascult/...Iar zeul Febos însuși/ le dase armonia/ Împlând a voastră doină de dor/ cu veșnicia.” Ca un legatto, în gândirea istoricului, se lasă la vedere întrebarea pe care cititorul o poate pune: cine este „Ioan fără de Țară”? Răspunsul se află în chiar fraza de început a acestei imagini metaforice: „Trăim într-o lume în derivă, o lume buimacă, năucă, refuzând reperatele sau înlocuindu-le cu paradigme ale derizoriului, o lume entropică, o lume în convulsie, în travaliu, gata să aducă la lumina zilei o nouă creatură. (...) Dacă spre finele veacului al nouăsprezecelea, atunci când, totuși, minți luminate și bărbați de stat adevărați lucrau pentru marele vis, Poetul era îndreptățit a scrie: «Iară noi, noi epigoni?... Simțiri reci, harfe zdrobite/ Mici de zile, mari de patimi; inimi bătrâne-urâte/ Măști râzânde puse bine pe un caracter inimic;/ Dumnezeu nostru: umbra, patria noastră: o frază,/ În noi totul e spoială, tot e lustru fără bază;/ Voi credeți în scrisul vostru, noi nu credem în nimic»», ce ar mai putea spune el acum despre noi, zavrăgii de astăzi, pentru care Centenarul împlinirii aceluși vis, Marea Unire, stârnește mai puțin interes decât hărțuilele politice, zațul neostoitei sete de putere, hăuliturile maneliștilor ori fițele îmbogățitorilor nesfârșitei noastre tranziții?” [pp. 44-45] Și dacă, parafranzându-l pe Petre Țuțea, „între Dumnezeu și neamul meu stă limba română”, cuvine-se ca „Eminescu să ne judece”; ori gândind cât adevăr poartă versurile lui Grigore Vieru: „În aceeași limbă / Toată lumea plânge./ În aceeași limbă/ Râde un pământ./ Ci doar în limba ta / Durerea poți s-o mângâi./ Iar bucuria /S-o preschimbă în cânt./ În limba ta/ Ți-e dor de mama./ Și vinul e mai vin./ Și prânzul e mai prânz./ Și doar în limba ta / Poți râde singur./ Și doar în limba ta/ Te poți opri din plâns./ Iar când nu poți/ Nici plânge și nici râde./ Când nu poți mângâia/ Și nici cânta./ Cu-al tău pământ./ Cu cerul tău în față./ Tu taci atuncea/ Tot în limba ta.” Și pentru că „e o comuniune mistică între pământul în care ne-am născut și sufletul nostru – scria divinul grec Nikos Kazantzakis ...Sufletul și țărâna par a fi din aceeași substanță, pornesc spre același asalt”, autorul își dorește precum profetul Simeon „Slobozește, Doamne, pre robul tău, că văzură ochii mei!” [p. 47] Nu nostalgia, ci realitatea fac vrerea acestor vremuri, când „Treceți batalioane române Carpații” rămâne emblema luptei pentru

independență și prosperitate: „Scriu și rescriu aceste rânduri la un veac de la clipa aurorală în care începea însângerata epopee a Reîntregirii. Clipa în care inimile erau la trecători de ambele părți ale Carpaților, așteptând izbânda batalioanelor române. n-a fost să fie clipa aceea. Triumful va veni abia doi ani mai târziu, la Alba Iulia. Peste aproape un sfert de veac sub povara ticălosului Diktat de la Viena, ultimul escadron al armatei române părăsea Clujul cu caii mergând de-a-ndaratelea, nu întorcându-i spatele, ci dându-i semnul întorcării care avea să vină. Și care a venit.”

### Ce va fi „dincolo de amintire”?

În sintagme enigmatice se re-scrie un destin. Momentul relativismului, să zicem, în considerațiile autorului, ar putea fi „memoria mea îndusă, la fel de vie ca și cea trăită. (...) Faptele vin și trec chemate de dorințele noastre, de idealurile noastre... Poate că faptele întâmplare au fost chemate de necesitatea ca dorința noastră să încerce timpul. Să-și încerce ceasul...” mărturisește autorul.

Nervuri ale poesisului sunt, și ele, evidente. Entropia irumpe și ține, de-acum, de rostuirea într-un „tot”, de armonie și de echilibru. Autenticitatea stărilor de complexă reflexivitate, unei interiorități profund acordate la realitate-cuvânt, după un veac, în cheie ușor sceptică, în fenomalitatea istorică, este vădită: „sub bolta catedralei înălțată de sufletele lor mai suntem în stare să facem să răsune din nou psalmul reîntregirii!”

Volumul ilustrului creator de frumos literar și filozofic se încheie cu „Transilvania mea”. Artă a pre-textului, nimic nu e întâmplător. Întâmplarea însăși face parte din «logica magna» a unui Dumnezeu care nu greșește, ale cărui căi nu le cunoaștem, cum nu cunoaștem nici căile rațiunii. Dincolo de aparenta evenimentelor și lucrurilor, la ceasul, locul și întru scopul rostuit au loc toate *locuirile*. Astfel i-a fost și Transilvania lui Horia Bădescu.

Astfel ne este dat și nouă. Călătoria efemerului ca într-o „opera apertă”. Cine poate ști? Căile și voința Celui care ne orânduiește existența, se arată în tot și în toate! Horia Bădescu pune/ își pune întrebările existențialului, ale lui „homo religiosus”.

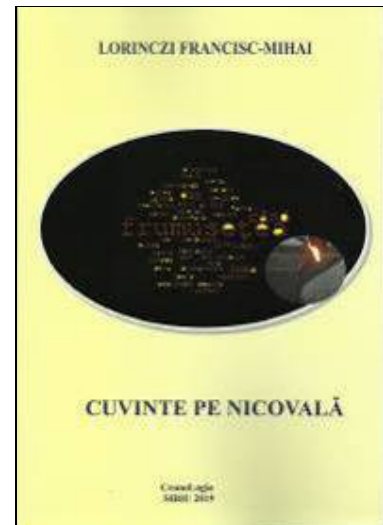
Scriitura polivalentă a eminentului cărturar, Horia Bădescu, spiritualizează pământul strămoșesc până într-o împreunare cu absolutul; re-scrie metafizica sensului, sentimentului și omenescului „dat”.

## CUVINTE SUB NICOVALA GÂNDULUI

1. Ceea ce scriam în cronica mea la **Fizionomia pietrei**, despre poetul Lörinczi Francisc-Mihai, convins că „adevărata lume se află, asemenea izbucului, dincolo de aparențele lucrurilor” (p.161), nu m-aș putea încumeta nici acum, să nu repet și la adresa cărții de față (1), de această dată, a eseistului Lörinczi Francisc-Mihai, primită în dar și însoțită de una dintre cele mai semnificative dedicații: „Pentru Nicolae Suciu, cuvinte proaspăt scoase de sub nicovală gândului. Cu prețuire, Feri”, cu atât mai mult, cu cât aceasta este o inedită antologie de eseuri – oglindă retrovizoare a valențelor domniei sale, de iubitor al frumosului artistic.

Înfiripată pe un teren foarte apropiat unei „lirici a tainei” (2), eseistica lui Lörinczi Francisc-Mihai țâșnește din același torent al „demiurgiei verbale”, propriu poetului. Pe bună dreptate, opinează Monica Grosu: „Poezia îi oferă autorului modalitatea de expresie, cea mai potrivită structurii sale intime, deși metaforele îi țâșnesc din vârful peniței și atunci când scrie versuri...” (3). Atipic, volumul de față este structurat în două mari părți (impropriu spus structurat în două părți, având în vedere că la orice carte, fie referințele critice, fie postfața, nu fac parte integrantă din opera proprie a autorului): una propriu-zisă, formată din 21 de texte critice despre 12 autori, poeți, prozatori, dramaturgi și critici literari, iar cealaltă, a *Referințelor critice* - oglinzi paralele, întinzându-se, la finele cărții, pe 40 de pagini din totalul celor 192 de pagini ale acesteia. Relectura, în sens „nabokov”-ean, eseistul o face insistând, ca și autorul *Fizionomiei pietrei*, asupra ambianței în care preferă să răsfoiască filele cărților. Astfel, în primul eseu intitulat *Poezia ca un dulce strugure din rai*, despre lirica lui Dumitru Ichim, autorul revine asupra aceleiași topos, mult cunoscut creațiilor domniei sale și implicit, asupra aceleiași atmosfere în care poate relua așa-zisul „ritual” al lecturii: „Fundamental în zborul liric este întoarcerea la vatra de acasă și amprentarea satului natal cu sigiliu divin” (p.13). Un astfel de cadru

propice visării și „zborului liric”, revine în cartea de față, ca un leit-motiv, liant al tuturor textelor. Așa începe și discursul critic al *Ipostazelor lirice*, în care eseistul tatonează poezia Ancăi Tănase: „Mi-am luat un răgaz și m-am așezat la gura sobei în care ard bușteni de molid, jarul desfăcându-se în felii de aur, și deschid cartea care mă poartă în povestea lirică” (p.30). Un astfel de topos pare a fi cel mai în măsură să declanșeze deschiderea cititorului experimentat spre „raiul interior”. Și poate că nicăieri în această carte de suflet, pasiunea pentru locul rural, cel care „are legătura cu divinitatea”, ca în paginile cărții doamnei Irina Petraș, **Viața mea de noapte, fragmente onirice**, tatonată în textul *Re-vederea locului natal în caleidoscopul rumației nocturne* (p. 99) – bun prilej de a „mă preumbla prin locurile de acasă petrecându-mă peste curcubeul deschis în adânc de altcineva” (p. 98). Poate de aceea autorul simte că, deschizând o carte, „se deschide în fața mea o grădină a deliciilor literare” și știe că „deschizând ușa vor urma locuri și poteci de în-cântare...” (ib.). Deosebit de pertinente sunt și aici, apelurile la îndemnul mai marilor cuvântului scris, care concurează la conturarea ideii aferente, cum ar fi: Gaston Bachelard, Pavel Dan, Nicolae Steinhardt, Mircea Eliade, etc. Astfel, se subliniază ideea că, mai presus decât spațiul material al casei părintești care, orice ar fi, aparține lumii fenomenale, se află „casa onirică”, „casa natală”, iar citatul următor poartă toată forța persuasiunii: „mai multe case ale copilăriei îmi stăruie în amintire ca secvențe ale unei singure case, casa onirică. Casa natală e casa onirică. *Lumea reală se șterge dintr-o dată când te duci să trăiești în casa amintirii. A locui oniric este mai mult decât a lui în amintire* - Bachelard” (p. 100). În timp ce pentru Mircea Eliade, căminul „stă în inima realului unde te poți opoși și regăsi (...) fugind de haos, irealitate și neființă (...)”, pentru Nicolae Steinhardt, „căminul este centrul lumii pentru ins deoarece acolo se încrucișează linia verticală cu cea orizontală. Linia verticală urcă la cer și coboară în țara morților, sub pământ” (p. 101), deoarece „nu dimensiunea e factorul determinant, ci gradul de intimidat și



de libertate pe care îl oferă: casa e loc de retragere, de ocrotire, dar și de deschidere spre ceilalți...” (p.103). „Acasă” este, cum mărturisea odată americanul John Ed Pearce, „locul de unde, când crești, vrei să pleci, și unde, când îmbătrânești, vrei să revii”.

2. **Cuvinte pe nicovală**, stând, precum se observă, sub semnul cuvântului, dă de înțeles că numai printr-un ritual inițiat bine ales, eseistul se poate îmbogăți sufletește. Numai așa i se pot revela „cuvintele dantelate” (p.5). Numai așa ar putea gusta cu adevărat din „izvoarele lirice ale poetului Dumitru Ichim” (p.12). Numai așa, suflând „în cuvânt, cu meșteșug, acesta-și ia aripi și nuntește-n zbor, ca pasărea de aur de pe nicovală (...)”. Numai așa „n-ar urca la cer cuvântul de nu i-ar fi acolo patria, iar în adâncul fântânii, în limpede apă, n-ar râde fractalii în hohot de spirală, când sărutul, dintâiul, l-a smuls sublim din cer: *cum ai putea să tulburi iazul fântânii / când luna se joacă de-a crinii?*” (p.23). În același timp, „poeziile sunt aripi de ciocârlie ce ies din cuibul sufletului” (p. 33), adaugă eseistul în *Ipostaze lirice*, referindu-se la poezia Ancăi Tănase, și conduc „dincolo de sensorium” spre rai, prin graiul „viorilor poeziei” (ib.), în timp ce poetul, opinează eseistul vorbind de poezia lui Virgil Todeasă, în *Loja sinapselor*, „este un scufundător experimentat în oceanul cuvântului unde se scoate la suprafață perle cu nuanțe diferite” – veritabil exercițiu „de finețe poetică” și „proprie→

NICOLAE SUCIU

îmbrăcare în sidex...” (p. 97). „Poezia e contemplație – remarcă autorul **Anotimpurilor dragostei** în *Rochia de mătase a lirismului*, dedicat poeziei Danielei Șontică – viziune, introspecție și retrospecție. Abisuri sublimе, melancolii și indecizii lucide, sinapse estetice, un fel de graffiti în reliefurile dezamăgirii: *flutur eșarfele durerii*” (p.110). În eseu *O duminică a metaforei*, poetul Nicolae Crepcia este văzut „discret și sensibil, retras în bungalow-ul intim al cuvântului, la nivelul superior al sinapselor imaginarii...” (p. 124), acesta fiind „un năier iscusit navigând pe marea conștiinței spre Ithaca ființei” (p.125). Pentru autorul **Fizionomiei pietrei**, Nicolae Crepcia „pictează cuvinte care dau din aripi și nasc zborul, marea fericire brăncușiană” (p. 126), în poezia lui având loc „convertirea durerii în cântec” (Ib). Tot așa, cuvintele poetei Maria Mărgineanu din *Mireas(m)a unui cer indecis*, „sunt pocaluri zeești umplute cu nectar, sorbit în nemuritoarele ore ale îndrăgostirii...”. Acestea „prind aripi, ies peste praguri și ne zboară în suflet. Fâlfâitul se transformă în ființare în noi: *mi-am trecut sărbătoarea-n cuvinte*” (p.134) Cuvântul, în *Drumuri paralele*, dedicate aceleiași poete, „permite o largă pendulare între rațional și pasional: *Sânger cu macii aprinși pe răzoare: / Visul îmi piere pe orizontul frânt- / Mă lepăd de clipa sfântă de visare / Și goală și pură într-un cuvânt*”. (p. 138).

3. O altă temă care devine obiectul eseurilor din această antologie, e societatea văzută în oprea a doi prozatori: Ioan Popa și subsemnatul. „Iubirea de cuvânt”, „de pâine” și de „apa de izvor”...(p.5), înseamnă pentru Lörinczi Francisc-Mihai, angajare în „suișul pe cuvânt” și al discursurilor narative.

Oprit la „ospățul povestirii”, autorul **Condeului de trestie** face o succintă radiografie a prozei celui supranumit de către Maria-Daniela Pânăzan, „Ion Creangă al Secașelor”, Ioan Popa. Atrag atenția în primul eseu, *Proza lui Ioan Popa. Scrieri*, culegerea **Scrieri** (4), care reprezintă „o sinteză a creațiilor literare ale domniei sale”, grupate în șapte volume: *Evocări, Proză scurtă, Istorisiri, Romane I și Romane II, Restituiri, Cartea de călătorie*. Ioan Popa este, pentru Lörinczi Francisc-

Mihai, „un Midas al povestirii” (p.74) care, în pagini „de o înaltă ținută literară, substanțialitate, măiestrie și mult umor”, așază cititorul „în fața unui univers rural bine structurat spațial, cu o întindere cronologică pe mai bine de un veac” (ib.), eseistul ocupându-se, mai apoi, de fiecare în parte. Autorul romanului **Sub zodia ispitei** „radiografiază stări interioare intense, care provoacă convulsii sufletești, tensiuni care îl prind în mrejele seducției, obstacole instinctuale la care cu greu poți face față, iar traumele pe care le provoacă încleștarea psihologică, surescitarea la nivelul conștiinței produc suferință” (p.80), călătoria din **Cartea de călătorie**, ultimul volum inclus în **Scrieri**, fiind un „act de evadare din cotidian, de ieșire și de experimentare. Spectacularul călătoriei este arta de a învăța” (p. 82). În încheierea ultimului eseu cu titlul *Proza lui Ioan Popa. Scrieri*, eseistul subscrie aprecierilor lui Ion Brad și Vistian Goia care îl „așază pe Ioan Popa alături de mari prozatori precum Ioan Slavici ori Ion Agârbiceanu, în *descendența unor asemenea dascăli literari celebri*” (Ib.)

Patru eseuri îmi sunt dedicate în această carte, și mie, fapt pentru care nu-mi rămâne decât să-i mulțumesc și pe această cale. Patru texte critice: *Câteva considerații asupra romanelor, Scena și închiderea în cerc, Felia de pepene roșu și timpul elastic și Să nu mai pună cele materiale mai presus de cele sufletești*, cu o rază foarte mare de cuprindere: trei romane și două volume de teatru, Lörinczi Francisc-Mihai dovedindu-se unul dintre cei mai la obiect cronicari ai operelor mele. Nu zadarnic am aflat deunăzi, că domnia sa este un înrăit fan al scrierilor mele. Îmi permit să selectez câteva cuvinte de apreciere la adresa cărților mele: „Scriitorul Nicolae Suciuc ne oferă două romane despre nevoia de dezmoșnire a minții într-o societate în care manipularea persoanei a devenit artă modernă o radiografiere subtilă a societății și a școlii de azi, diagnosticate prin *sindrom de exaltare*” (p. 42). Din *Scena și închiderea în cerc*, pare-se, tentează spiciuirea următorului pasaj, la fel de relevant: „Nicolae Suciuc, prozator și dramaturg, este un scriitor prolific în peisajul literar transilvan, cu mai

multe volume publicate reunind eseuri, povestiri, romane, piese de teatru prin care sondează teritorii abisale ale ființei...” (p. 48). În sfârșit, din ultimul eseu intitulat *Să nu mai pună cele materiale mai presus de cele sufletești*, dedicat volumului de teatru **O lume cu raita-n sus**, îmi permit să spicuiesc o frază la fel de relevantă: „Prin descinderi în sinapsele inconștientului colectiv, în structura psihice profunde ale omului, Nicolae Suciuc prelucrează experiențe evenimentiale, notații zilnice, pătrunde până în nodul subteranei, în adâncurile ființei, sondează absurdul, maladivul, z baterile, pasiunile” (p. 67)

4. De apreciat ar fi, în acest volum, nu în ultimul rând, participarea afectivă a eseistului, stilul unic, „poetic original, propriu, inconfundabil trădându-i formația de poet” (5). Verbele la persoana I singular: „(mă) aflu, pornesc, simt, stau, ating, am luat, m-am așezat, m-am coborât, să văd, așez, stau, țin, iau, aștern”, etc., ca de altfel și pronumele și adjectivele pronominale: „mele, mă, mi-, m-, etc.”, precum și sintaxa, prin folosirea propozițiilor exclamative: „ce cuvinte sublimе!”; „Să înnebunești de atâta înflorire!”, etc., sugerează participarea afectivă a eseistului, în fața miracolului artistic savurat și descris.

De asemenea, la tot pasul izbește discursul critic inconfundabil, cum ar fi bunăoară, cel selectat din *Loja sinapselor*: „Din tușul unor note efemere ies în relief fațetele realității prinse de ochiul experimentat să vadă nuanțe multiple, libertatea profundă, dincolo de orice inhibiții” (p. 94). Dacă în *Rochia de mătase a lirismului* impresionează un discurs critic ca acesta: „Se întrepătrund în poemele Danielei Șontică un plan spiritual, sacru camuflat de simboluri și trimiterile alegorice ori parabole și un alt plan subiacent al profanului, de asemenea cu o coloratură pastelată. Oglindiri în conștiință” (p.111), în *Iris germanica sau dorul de absolute. Marginalii subiective*, despre poezia lui Theodor Damian: „Cuvântul ne umple vasul de lut cu mir, o amforă mai de preț decât cea minoică descoperită pe fundul Mării Egee” (p.117); și, mai apoi, în *O duminică a metaforei*, →

## Mic ghid de călătorie într-un sine!

Liliana Toma nu vrea să-și dea cuvântul de onoare că există, fiindcă acest fapt nu ar avea nicio relevanță pentru domnia sa. După cum a învățat-o René Decartes, ea cogito, ca semn că există, și nu oricum ci ca o entitate cu existență superioară. Și o face nu ca un act de voință, ci ca un fapt ce ține de structura sa interioară, contemplativă și întrebătoare, totodată.

A sta la distanța potrivită față de lucruri, situații și stări îți dă o anumită perspectivă, care creează premisele de a vedea mai bine. Asta și face autoarea acestor panseuri, se poziționează confortabil pentru a vedea înconjurul din alte unghiuri, unele insolite, și de a extrage esențe definitorii. De aici frumusețea textelor sale. Desigur, nu oricine poate face acest lucru. Liliana Toma o poate face, fiindcă are o serie de atribute favorabile în acest sens: predilecție spre gândire filosofică, o bună și cuprinzătoare cultură generală, viziune sinoptică asupra existenței umane, inclusiv pe linie



sociologică, putere de analiză și sinteză, care până la urmă dezvoltă concluzii și adevăruri personale ce tind sau se pliază peste adevăruri absolute. Finul observator care este cristalizează sofisme ce-i permit să dezvolte judecăți de valoare, cu care să convingă și să încânte. Reflecțiile ei sunt despre om, artă, religie, iubire, filosofie, placheta cuprinzând și scurte definiții, dar și perorări, fără conotații peiorative,

despre celebritate și invidie, iubire - cu legile ei, zei și pământuri etc.

Și „pentru că trebuia să poarte un nume”, cum ar fi zis Marin Sorescu, plachetei i-a spus „Secretul lui Polichinelle”, personaj caraghioslăc, naiv, din teatral francez de marionete al secolului al XVI-lea, care, cu al lui secret, știut de fapt de toți cei din jur, a răzbit secolele și a ajuns la noi sub formă de pildă, utilizat cu sens figurativ. Cititorilor le revine sarcina de a afla de ce „Secretul lui Polichinelle” și nu altcumva, de exemplu „Secretul lui Milton”, sau „Secretul lui Hiram”, sau chiar „Secretul lui Nemesis”. Mai trebuie un fotoliu confortabil și gândul scos din lesa prejudecăților și a tiparelor de conjunctură. Doar așa se poate descifra scrisul bidimensional, pe coordonate tridimensionale de înțelegere.

Și, ca punct terminus, o mostră de gândire din arsenalul autoarei: „*Acolo unde gândul nu mai îndrăznește să respire, tăcerea devine criminal în serie*”.

**RĂZVAN DUCAN**

### CUVINTE SUB NICOVAŁA....

→eseistul face alte aprecieri de o înaltă ținută: „Meditativ, contemplativ și reflexiv, discret și sensibil, retras în bungalw-ul intim al cuvântului, la nivelul superior al sinapselor imaginarului, creator înzestrat de metafore și un componist liric, Nicolae Crepcia ne oferă o antologie plină de vigoare și fascinație poetică intitulată *Mierlă sângerându-mi pe umăr...*” (p.124); „Poemele sunt atât de frumoase ca o plimbare printre arbori de scorțișoară” (p.127). Același discurs critic, deosebit de convingător, îl descoperim în *O duminică a metaforei*, despre poezia Mariei Mărginean: „Exprimarea este atât de delicată, de poetică, încât limba se efilează, contururile cuvintelor devin aur pârguit și pulbere ce se destramă și se pierde în tine devenind iubire” (p. 134)

O trăsătură definitorie, așa cum am mai precizat, este glisarea discursului critic în cel liric, care-i potolește eseistului setea de a-și exprima sentimentele care-l încearcă lectu -

rând: „Ascult cum plesnesc miresmele din muguri ca vinuri dulci din nobile butoaie, cum în noapte se revarsă și ard de îndrăgostire.” (p.131) Asemenea regelui Midas care, orice atingea, se preschimba în aur, tot așa și eseistul, poet fiind, orice enunț începe a închea, de cele mai multe ori se transformă în discurs liric, care abundă de plasticitatea limbajului, impresionând prin inedite metafore.

Mai mult decât atât, unele eseuri devin și mai convingătoare, chiar unice în felul lor, în ceea ce privește valoarea cărții lecturate, când eseistul face afirmații de suflet ca acestea: „Doar ea știa dragostea mea și a ta...fredonez acum versurile unui cântec drag mie, de Aurel Tămaș” în *Mireas(m)a unui cer indecis* (p.136) sau: „Astăzi la Catedrala Ortodoxă din Sibiu a slujit părintele prof. dr. Dorin Zosim Oancea, amintind în predică și de Cuvioasa Maria Egipteanca” în *Iris germanica sau dorul de absolute. Marginalii subiective* (p.120).

Parafrazând cuvintele lui Cioran: „...se mântuiește doar cel ce

sacrifică har și talente, pentru ca astfel, eliberat de calitatea de om, să huzurească în ființă”. (6), sunt convins că Lörinczi Francisc-Mihai se numără cu siguranță, și cu această carte de eseuri, printre cărturarii români de azi care, sacrificând har și talent, se va mântui cândva huzurind în ființă.

### BIBLIOGRAFIE:

1. Lörinczi Francisc-Mihai, *Cuvinte pe nicovałă*, ed. CronoLogia, 2018, p. 161.
2. Ibid.
3. Monica Grosu, în revista *Vatra Veche*, nr. 1/ 2014, pp. 28-29, *Lörinczi Francisc-Mihai, Cu metafore în rai. Poeme fără margini*, ed. CronoLogia, 2013.
4. Popa Ioan. *Scieri*, ed. CronoLogia, 2018.
5. Pânăzan, Maria-Daniela, Lörinczi Francisc-Mihai, *Anotimpurile dragostei*, ed. CronoLogia, 2013.
6. Cioran, Emil, *Ispita de a exista*, ed. Humanitas, 2002, p. 5.



*Mereu surprinzătoare, mereu tânără în gândul poetic, Melania Cuc își consolidează destinul literar cu fiecare carte pe care o publică, cu fiecare pictură încărcată de poezie.*

*Disponibilitățile creatoare ale Melaniei Cuc o mențin în orizontul înalt al literaturii, cu poezia și proza sa, cu critica literară și jurnalismul său, cu pictura.*

*Deși a optat pentru provincia geografică pentru locuirea cea de toate zilele, ea aparține Capitalei literaturii noastre.*

NICOLAE BĂCIUȚ

### **Fericirea orașului de dantelă**

Pe sub unghiile-mi roase din carne  
Harul Lui crește pâinea neagră.  
Acum, așa, fără un scop în sine,  
Fluier de fericire.  
Nu-mi fac plan de bătaie cu morile  
de vânt.  
Nu cred în nebunul supărat  
Pe fericirea orașului din dantelă.  
Regimentul de elită a umplut  
cimitirul  
De oase albe ca laptele.  
Și Tu ai plecat motivat,  
Să vindeci alt anonim  
Din leprozeria Mileniului.  
Întregul univers s-a înghesuit  
În pagini de Istorie.  
Nu așa ne-a fost scris în zodii!  
Dar, eu sunt leneșă,  
Bătută în cap,  
Precum cuiul ce nu vrea  
Să intre  
În scândura sicriului.  
Numai  
Mama a fost harnică.  
A croșetat scări întregi din fir de aer  
Și din troscotul ce creștea  
Peste noi  
Galopant.

Din decență,

Despre mame  
Nu se mai vorbește  
Nici la frizerie,  
Nici la bodegă.

### **Triada**

Nu mi-e frică de vânătorul ce știe  
Cum se rabdă de foame,  
De frig,  
De sete  
Și de durere de dinți.  
Între coperte de almanah vechi  
Stă linia orizontului,

Frântă;  
Pasul s-a oprit pe steaua stinsă  
Ca un muc de țigară.  
Târziul roade din stâncă.  
Sunt liniștită,  
Urmăresc la televizor  
Alaiul cu prinți  
Și armăsari cu coamă de nylon.  
Într-un loc neștiut de voi toți  
Adastă adevăratul meșter  
De inorogi și păsări măiestre.  
Omul acela este orb.  
Ucenicii lui cei mai buni  
S-au risipit prin lume.  
Eu, tu, el...  
Triada în numele căreia  
Vă spun povești fără tâlc.

### **Cine are nevoie de hrană?!**

Vor arde în stradă  
Toate vorbele ce ar fi putut  
Să se preschimbe în fapte  
De forma unor obiecte,  
Cum ar fi,  
Spre exemplu,  
Bibelourile de sticlă  
De pe etajerele  
De unde praful se șterge cu degetul.  
Cuvintele sunt mai pestrițe  
Decât preșurile pe care  
Dorm, și râd în somn,  
Copiii cu burta plină.  
Medaliile pentru bună purtare  
Ne atârnă de gât  
Ca minunile de la Stonehenge.  
În odaia aceasta  
Eu fac legea.  
Tai și spânzur,  
Pun boabele de mei pe cântar  
Stabilesc simbria servitorilor...  
De așa avea credință fie și numai  
Cât e negru sub unghie,  
Îmbucătura de pâine mi-ar ajunge  
Singură-n gură.

Cine are ne nevoie de hrană?!  
Voi arunca la lada cu gunoi  
Toate tacăturile prețioase,  
Și ștergarele, inul pe care  
Îl așezam

Pe genunchii Precistei.  
Amprentele mele pipăie fără degete  
Marginea diformă a mobilei de  
familie.  
Dinafara locului ca și mort,  
Fiul risipitor se întoarce fluierând  
Și cu o cireadă de vite ca-n filme.

### **Între cotierele fotoliului**

Dedesubt de gingia  
Care generează inflamația,  
Cresc asimetric dinții de lapte.  
Imaginația a luat-o la trap  
Și disecția pe nervul dureros  
Se prelungește ca o cometă.  
Nici măcar optimiștii nu mai cred  
Că va cădea ploaie fertilă  
Peste mucegaiul înstăpânit  
Între cotierele fotoliului, pe care  
Ar trebui să se așeze un înger.  
Ce împlânzită este catifeaua  
Veche de când vremea!  
Câte călătorii am făcut laolaltă,  
Aventurieri fără bagaje,  
Fără poliță de asigurare...  
Între cotierele fotoliului cât un  
teritoriu  
De singurătate  
Personajele cărților interzise  
adolescenței mele  
Vin, acționează  
Ca o ultimă tușă de culoare  
Într-un peisaj  
Cu păsări albe și cu cioc ascuțit.

### **Lumina**

Jocul zilei rămâne doar joc de noroc.  
Lumina  
Plachează  
Tinichele ce zdrăngănesc  
Pe ulița unde  
Abia de-ți mai deslușesc urmele  
pașilor.  
Conturul, luciul  
Este numai unul dintre peștii ce  
trăiesc  
În coșul cu pâini ce vor hrăni  
neamurile.  
Captivă în inul cămășii înflorit în  
neștire,  
Lumina lăuntrică e tot mai subțire,  
Și... mai subțire.

MELANIA CUC

(XXV)

### Contribuția transilvănenilor la fondarea Academiei Române

Transilvănenii, care, spre deosebire de munteni, olteni și moldoveni, nu avuseseră niciodată parte, de la voievodul Gelou încoace, de putere politică românească în țara lor, de participare la luarea deciziilor, vin cu înrâncenarea celor vitregiți și cu convingerea că nu se va mai hotărî, în curând, „nimic despre noi fără noi” (Nihil de nobis sine nobis). Învățații secolelor trecute, de la Coresi (afirmat la Brașov) și mitropolitul Simion Ștefan (la Alba Iulia) până la Inochentie Micu (la Blaj) și la Școala Ardeleană, până la generația de la 1848, lucraseră ca să trezească conștiințele. În școlile puține, comunitare și bisericești, istoria românilor începea de la fondarea Romei, care ne dăduse pentru vece numele, limba și locul în Europa. Predicile preoților, în biserici, fiindcă numai acolo se putea, cu precauție, îi îndemneau pe enoriași să nu uite niciodată că erau români. Simion Bărnuțiu, în catedra Blajului, în mai 1848, arătase care trebuia să fie crezul: „Împăratul ne-a înșelat, patria <Imperiul Habsburgic> ne-a ferecat și ne-am trezit că numai credința în noi înșine și în neamul nostru românesc ne poate mântui”. Prin urmare, credința în națiunea română era salvarea, de acolo urma să vină mântuirea. Ridicarea națiunii se putea face prin luptă politică și prin cultură națională, iar temeiurile culturii erau limba și istoria. Generația făuritoare a Academiei Române avea convingerea rolului fundamental al culturii, iar în centrul acesteia așeza limba unitară, care exista din vechime și care trebuia să primească doar unitatea formei. Acești mari bărbați nu au pregetat o clipă cât au trăit să-i convingă pe români de valoarea de tezaur cultural național a limbii noastre, iar după moarte au făcut-o prin operele lor nemuritoare. Ei, care erau moștenitorii cronicarilor, ai lui Cantemir (descoperit la Viena și la Roma) și ai lui Petru Maior, îi priveau pe români ca drepti și adevărați romani, iar lim-



ba noastră, ca pe limba romanilor. Gândirea lor opera prin comparații firești și se baza pe consecințele evoluției istorice. În secolul al XX-lea, marii filologi și istorici nu au făcut decât să constate același lucru, poate cu alte cuvinte, unele, poate, prea înflăcărate de atmosfera împlinirii Marii Uniri. Sextil Pușcariu, unul dintre marii făurari de atunci, nota, în acest spirit, la 1920: „Oricât de exagerată a fost direcția aceasta latinistă, faptul în sine, că mulțumită ei a luat ființă sentimentul nostru național și naționalizarea tuturor aspirațiilor, a culturii și literaturii noastre, dovedește că prin ea s-a atins o coardă existentă, și cea mai puternică, a sufletului nostru, firea noastră romanică. Tot ce e romanic în sângele nostru, tot ce ne leagă de frații noștri din vestul Europei fusese înăbușit în noi în curs de veacuri, legăturile care ne-ar fi fost firești fuseseră tăiate și capetele lor fuseseră înnodate cu Orientul străin de noi prin sânge și aspirațiuni. Și acum, deodată, rupându-se cătușele, care, din cauza vechimii lor, nu mai păreau artificiale, zvâcnește iarăși avântul nostru înnăscut și noi ajungem să ne iubim și să ne cultivăm limba, devenind mândri de ea”. Limba aceasta romanică, potrivită „firii noastre romnice”, este limba română sau „latina dunăreană” (Iancu Fischer), care nu este altceva decât limba latină așa cum evoluase ea pe parcursul a două milenii. Cât de mici și excentrici sunt, pe lângă acești titani care ne-au asigurat existența culturală, cei care ponegrec și pocesc limba, destinând-o doar sudalmelor! Lor, generațiilor de erudiți fondatori și continuatori ai Academiei Române, care au crezut în limba eternă, în valoarea ei de liant și de promotor al valorilor, le datorăm viața noastră spirituală demnă. Vreme de circa un secol, Academia și-a con-

tinuat cu succes opera normatoare și creatoare, extinzându-și preocupările la toate domeniile culturii și primind membri din toată românitatea.

### Istorici transilvăneni la Accademia di Romania din Roma în perioada interbelică – câteva evocări

Școala Română din Roma era pe punctul de a fi fondată „încă din anul 1914. Baronul Fasciotti, ministrul Italiei la București, se ocupa încă de pe atunci, împreună cu mine, de modalitățile organizării. Colegii mei de la Academia din București, Duiliu Zamfirescu și Ion Bianu, îmi acordau tot sprijinul lor. Dar izbucni războiul și planurile noastre au fost amânate”(1). Sunt cuvintele lui Vasile Pârvan, unul dintre cei mai de seamă intelectuali români din secolul al XX-lea. De la acest gând de aur – care putea să ducă în 1914 la crearea marii instituții culturale românești din capitala lumii de odinioară – a trecut un secol și, chiar dacă planul nu s-a împlinit atunci, ci în perioada interbelică (1922), este bine să îndreptăm azi un gând de recunoștință către acei fondatori vizionari și către beneficiarii și moștenitorii lor.

Accademia di Romania sau Școala Română din Roma (2) a reprezentat și pentru tinerii cercetători din teritoriile unite cu România în 1918(3) un adevărat ateneu, o alma mater generoasă, capabilă să contribuie din plin la formarea și rafinarea lor în spiritul valorilor și disciplinelor umaniste(4).

**Acad. IOAN AUREL POP**

#### Note

- 1.) Vasile Pârvan, Proemio la Ephemeris Dacoromana, nr. 1, 1923, p. V-VI.
- 2.) George Lăzărescu, Școala română din Roma, București, 1996. Vezi, recent, Mihai Bărbulescu, Veronica Turcuș, Iulian M. Damian, Accademia di Romania in Roma. 1922-2012, Roma, 2013, cu bibliografia aferentă adusă la zi.
- 3.) Unirea acestor teritorii (Basarabia, Bucovina, Transilvania, Banatul, Crișana, Maramureșul) a fost recunoscută sub aspect juridic, pe plan internațional, în mai multe etape, cu precădere în cadrul Conferinței de Pace de la Paris din 1919-1920.
- 4.) Stelian Mândruț, „Professori e borsisti della Scuola Romana di Roma nel periodo interbellico”, în Anuarul Institutului Italo-Român de Studii Istorice/Annuario dell'Istituto Italo-Romano di Studi Storici, Cluj-Napoca – Roma, 2006, nr. 3, p. 141-158 (vezi și varianta în limba română, publicată în Acta Musei Napocensis, 47, Historica, nr. 2, 2010, p. 163-174).

# SAMUIL MICU,

## ISTORIA ȘI LUCRURILE ȘI ÎNTÂMPĂRILE ROMÂNILOR

Sub auspiciile Bibliotecii Academiei Române din Cluj-Napoca, a apărut, la sfârșitul anului trecut, la Editura Napoca Star, lucrarea Samuil Micu, *Istoria și lucrurile și întâmplările românilor*, ediție critică îngrijită de clujeanul Ioan Chindriș și suceveanca Niculina Iacob.

Cele două volume, însumând 1388 de pagini, cuprind, pe lângă opera fundamentală a învățatului ardelean *Istoria și lucrurile și întâmplările românilor*, și două studii introductive masive (*Istoricul Samuil Micu și Elemente de limbă și stil în Istoria și lucrurile și întâmplările românilor*), însumând 192 pagini. Fără a aminti *Nota asupra ediției*, care nu putea lipsi dintr-o ediție critică, cele două volume conțin încă o *Bibliografie* (I, pag. 202-264), *Note și comentarii istorice Istoria românilor din Dachia* (I, pag. 405-525), *Note și comentarii istorice Istoria domnilor Țerii Românești* (I, pag. 677-752), *Note și comentarii istorice Domniia Moldovei* (II, pag. 115-166), *Note și comentarii istorice* [Istoria bisericească a episcopiei românești din Ardeal] (II, pag. 321-428), *Indice de toponime și antroponime din textul lui Samuil Micu* (II, pag. 429-536), *Indice de toponime și antroponime din aparatul critic* (II, pag. 537-580) și un *Glosar* (II, pag. 581-628).

Simpla înșirare a titlurilor evidențiază preocuparea autorilor ediției de a pune la îndemâna doritorilor o carte care să asigure nu numai textul *Istoriei* reeditat, ci și întregul aparat necesar înțelegerii istoricului Samuil Micu și, complementar, a modului cum a fost receptată opera acestuia în vreme, cu observațiile necesare ale omului avizat de astăzi.

Autorii ediției erau familiarizați cu problemele scrierilor din Transilvania de la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul celui de al XIX-lea. Publicaseră anterior, în cadrul programului „Integrala antologică a Școlii Ardelene” al Filialei Cluj-Napoca a Academiei Române: *Samuil Micu în mărturii antologice*, Editura Galaxia Gutenberg, Tîrgu-Lăpuș, 2010; *Secvențe iluministe*, Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 2013;

Ioan Budai-Deleanu în *mărturii antologice*, Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 2012; *Petru Maior în mărturii antologice*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2016 și altele încă. Experiența le-a demonstrat că accesul la operele mai vechi este îngreunat în primul rînd de ortografia folosită, fie că era vorba despre grafia chirilică, fie că era vorba despre grafia latină. Grafia chirilică este cunoscută de tot mai puțini, iar grafia latină, aflată la începuturile ei pentru scrierea limbii noastre, pune mari probleme de adaptare la nevoile limbii române, ea însăși în dificultate, din cauza multiplelor variante folosite în scris, nu numai de la o provincie la alta, ci și de la un scriitor la altul. În aceste condiții *Nota asupra ediției* devenea insuficientă, iar studiul *Elemente de limbă și stil în Istoria și lucrurile și întâmplările românilor*, extrem de elaborat, ajută la corecta înțelegere a lucrurilor, nu numai din punct de vedere lingvistic, ci și din perspectiva informațiilor de natură istorică sau geografică, dat fiind că scrierea numelor de locuri sau de persoane poate produce confuzii prin descifrarea lor incorectă.

În privința studiului cu care se deschide ediția, *Istoricul Samuil Micu*, cred că discuțiile ar fi de prisos. Din păcate, studiul e neterminat, pentru că Ioan Chindriș „a plecat să se odihnească puțin”, în urma efortului enorm depus în ultima vreme, iar coautoarea Niculina Iacob, folosindu-se de cazuri similare nu numai din România, a crezut de cuviință că așa trebuie să rămîna. Studiul e întregit de *Note(le) și comentarii(le) istorice*, menite să lămurească posibilele interpretări ale textului lui Micu de-a lungul timpului, pentru corecta înțelegere a realităților istorice și a autorului.

Cît privește cei doi indici și glosarul, utilitatea lor e probată de faptul că în cele două categorii de



Miron Duca, Nocturnă



texte apar cuvinte azi dispărute din limbă sau cu sensul schimbat, iar indicele de toponime și antroponime, pentru care se dau și variante cu care acestea au circulat, contribuie astfel la eliminarea posibilelor confuzii dintre nume, cu efect nefericit în interpretarea documentelor istorice.

Probitatea autorilor, conșii de limitele inevitabile pentru oricare ființă umană, este dovedită de faptul că, atunci când a fost nevoie, au apelat la ajutorul altora, fie că sunt persoane angajate în munca de cercetare (Ioana Feodorov, Viorel Panaite, de la Institutul de Studii Sud-Est Europene al Academiei Române), fie că sînt din învățămîntul liceal (profesoara Coca Dorica, de la Colegiul Național „A.T. Laurian” din Botoșani), care și-au manifestat nu numai colegialitatea, ci și probitatea științifică onorantă.

Trebuie pus în evidență încă un fapt: lucrarea a văzut lumina tiparului cu sprijinul P.S. Vasile Bizău, episcop greco-catolic de Maramureș, care a preluat o parte din sarcina asumată de Niculina Iacob; tipărirea celor două volume s-a făcut fără vreun sprijin pecuniar din partea vreunei instituții de stat, a vreunei fundații sau a vreunui sponsor. Faptul se va repercuta în impactul redus pe piața cărții, din cauza slabei sale difuzări; numărul extrem de mic de exemplare va face ca foarte puține biblioteci, dintre cele care vor afla de noua apariție, să-l poată achiziționa, fără a mai vorbi despre persoanele particulare.

V. MOLODEANU



## MIHAI EMINESCU ȘI BASARABIA (XIII)

# România își cucerește Independența

### „Noi avem credința că nu vom pierde Basarabia”

Pe 21 februarie 1878, în același „Timpul”, Mihai Eminescu este nevoit să reia polemica cu „Românul”, gazeta liberală condusă de C. A. Rosetti, al cărui ton, considera poetul național, „s-a înăsprit peste măsură”(1) la adresa conservatorilor, acuzați că n-ar urmări decât scopul de a compromite „și de a răsturna ministerul în momente atât de grele”(2). De asemenea, Eminescu informa cititorii săi de faptul că guvernul liberal îi acuza pe conservatori că ar intenționa ca, cu „ajutorul Rusiei, am voi să înlăturăm Constituția”(3) ..., să cedeze ei, conservatorii, Basarabia Rusiei „primind în schimb... o altă constituție”(4).

În continuare, Eminescu analizează zvonul lansat de gazetele liberale precum că dacă Rusia va insista „în cererea lor pentru Basarabia”(5) „M. S. Domnul va abdica”(6), iar rușii vor impune un candidat al lor pe tronul României, „pe prințul Grigore M. Sturdza”(7).

Eminescu răspunde acuzațiilor „Românului”, lămurirea el opinia publică, nu ca să-i lămurească pe confrății de la gazeta liberală, deoarece cine-i crede pe conservatori „răi naționaliști și răi patrioți nu merită să discutăm cu dânsul”(8). I se pare o mare ticăloșie din partea partidului liberal „să creadă că partidul conservator, a cărui existență este legată de existența țării”(9), a cărui existență e totuna cu istoria națională „ar fi în stare să dea astăzi mâna rușii”(10) ar fi bine să ceară ca respectivii conservatori să fie „exterminați”(11) ca trădători de țară!

Desigur, adevărul era cu totul altul decât mistificarea efectuată de liberali, opina Mihai Eminescu. Conservatorii, iar prin aceștia înțelegea toată clasa istorică boierească, au avut de-a lungul timpului experiențe istorice nefaste cu Rusia. Oferă în continuare „experiențele făcute cu Cantemir Vodă, după fanarioți”(12), „vânzarea Bucovinei care s-a făcut printr-un general rus”(13) și răpirea Basarabiei la 1812 „făcută asemenea prin cumpărarea lui Moruzi”(14), tot de un general rus, adaugă eu. De asemenea, cine crede că conservatorii s-ar alia cu Rusia după

ce „vedem limpede toate înfrîuririle rele și toate dezastrele urmate din alianțele cu Rusia”(15), ei bine, acela ar trebui să strige în gura mare despre partidul conservator că e un partid de trădători de țară! Asemenea acuzații făcute unor oameni care-și slujesc și iubesc cu loialitate și credință țara, de niște acuzatori nedemni, ei înșiși departe de a-și iubi țara, „nu merită nici un răspuns”(16). Le aduce aminte, totuși, Mihai Eminescu, liberalilor și gazetelor lor colportoare de minciuni și calomnii „două lucruri”(17): „*Când s-au anexat Bucovina nu s-a găsit un singur boier accesibil mituirii, când s-a răpit Basarabia asemenea nu s-a găsit nici unul care să fi consimțit cu rușii. Protestul Divanului de la 1812 e față.*” (subl. G. M.)”(18).

Istoria românilor, sublinia poetul național, e plină de „sîngele și de lacrimile” clasei boierești, conservatoare, istorie scrisă în vremuri lungi și vechi „cînd neamul lui C. A. Rosetti petrecea sub cerul fericit al Greciei, iar al d-lui Voinov prin Bulgaria”(19).

Mai departe, Mihai Eminescu face trimitere la celebra în epocă „Petiție de la Iași”, care l-a avut între inițiatori și pe prințul Grigore M. Sturdza, punând lucrurile pe făgașul normal subliniind că a fost „făcută în vreme de pace”(20) adresată domnului țării „ca o formulare de dorințe a căror realizare se căuta tot pe cale prevăzută de Constituția țării”(21). De la „Petiție...” înapoi, opiniile conservatorilor, recunoștea poetul național, s-au păstrat, articulându-se „în același spirit”(22). Dacă memoriul s-ar repeta, faptul s-ar petrece pe vreme de pace, iar „schimbarea” dorită s-ar putea face doar pe „calea legiuită”(23).

Conservatorii nu sunt adepții loviturilor de stat în principiu, deoarece ele „împuținează conștiința de drept a poporului”(24). Conștiința juridică a românilor e precară, parțială și încurcată „prin introducerea a sute de legi traduse din franțuzește”(25). Ea nu poate fi nimicită prin „răsturnarea de legi fundamentale pe care M. Sa Domnul a jurat”(26). Dacă situația istorică o cere Domnul țării „trebuie delegat de jurământul său prin aceleași puteri care l-au legat cu jurământ”(27), adică prin națiunea română.

Constituția României de la acea vreme a dat întâietate nejustificată „avocaților fără pricini și claselor nepozitive asupra claselor istorice și pozitive”(28).

Într-o țară care are un popor de țărani, mari și mici, postula Eminescu,



„clasele țărănești, fie sub forma de proprietar mare, fie sub formă de răzeș, moșnean, împrorietărit, să aibă de zis cuvîntul cel dintîi și cel de pe urmă”(29).

Eminescu crede, are convingerea adâncă că învățătorii satelor și preoții ar trebui să aibă „o poziție materială mai bună”(30), deoarece ei contribuie decisiv la „emanciparea prin cultură a claselor agricole...”(31) ceea ce nu era cazul la acea vreme. Este necesară, continua axiomatic poetul național, statornicie, stabilitate în „toate ramurile administrației și justiției”(32), independența funcționarilor onești, cinstiți „de capriciile ministrului”(33). Toate acestea sunt posibile, în viziunea lui Mihai Eminescu, doar prin schimbarea „mecanismului actual, născut sub dictatea Constituției”(34). De la aceste deziderate, pe care partidul conservator le dorește făcute „pe calea prescrisă de lege”(35), și până la o cărdășie cu Rusia care să-l ajute să dea o lovitură de stat dându-i „drept recompensă Basarabia”(36) este o uriașă, infinită diferență.

Rusia e o țară prea mare, puternică ca România să o poată birui, consemna geniul poporului român, dar nu e „destul de puternică pentru a ne face să-i dăm de bună voie o palmă de loc din pămîntul patriei...”(37). Cu atât mai mult ar fi o blasfemie ca tocmai conservatorii să-i ceară ajutorul Imperiului rus „pentru schimbarea legilor interne ale țării”(38).

#### GICU MANOLE

<sup>1</sup> Ibidem. <sup>2</sup> Ibidem. <sup>3</sup> Ibidem. <sup>4</sup> Ibidem. <sup>5</sup> Ibidem. <sup>6</sup> Ibidem. <sup>7</sup> Ibidem. <sup>8</sup> Ibidem. <sup>9</sup> Ibidem. <sup>10</sup> Ibidem. <sup>11</sup> Ibidem. <sup>12</sup> Ibidem. <sup>13</sup> Ibidem. <sup>14</sup> Ibidem. <sup>15</sup> Ibidem. <sup>16</sup> Ibidem. <sup>17</sup> Ibidem. <sup>18</sup> Ibidem. <sup>19</sup> Ibidem. <sup>20</sup> Ibidem. <sup>21</sup> Ibidem. <sup>22</sup> Ibidem. <sup>23</sup> Ibidem. <sup>24</sup> Ibidem. <sup>25</sup> Ibidem. <sup>26</sup> Ibidem. <sup>27</sup> Ibidem. <sup>28</sup> Ibidem. <sup>29</sup> Ibidem. <sup>30</sup> Ibidem. <sup>31</sup> Ibidem. <sup>32</sup> Ibidem. <sup>33</sup> Ibidem. <sup>34</sup> Ibidem. <sup>35</sup> Ibidem. <sup>36</sup> Ibidem. <sup>37</sup> Ibidem. <sup>38</sup> Ibidem. <sup>39</sup> Ibidem.

Convorbiri duhovnicești  
**Ioan al Banatului**  
„În focul dragostei și al credinței,  
rugăciunea împreună este mai puternică.”

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, vă rog să ne vorbiți în continuare despre pericopa evanghelică care ne prezintă minunea vindecării celor zece leproși și totodată păcatul nerecunoștinței. Ca fiecare să ne reamintim conținutul evangheliei prezentată de Sfântul Apostol Luca, o citez:

*Intrând într-un sat, L-au întâmpinat zece leproși care stăteau departe, și care au ridicat glasul și au zis: Iisuse, Învățătorule, fie-Ți milă de noi! Și văzându-i, El le-a zis: Duceți-vă și vă arătați preoților. Dar pe când ei se duceau, s-au curățit. Iar unul dintre ei, văzând că s-a vindecat, s-a întors, cu glas mare slăvind pe Dumnezeu. Și a căzut cu fața la pământ la picioarele lui Iisus, mulțumindu-i. Și acela era samarinean. Și răspunzând, Iisus a zis: Au nu zece s-au curățit? Dar cei nouă unde sunt? Nu s-a găsit să se întoarcă să dea slava lui Dumnezeu decât numai acesta care este de alt neam? Și i-a zis: Scoală-te și du-te; credința ta te-a mântuit! (Luca 17, 12-19).*

Știm, astăzi, că lepra era o boală fără leac, dar Mântuitorul nostru Iisus Hristos a înfăptuit minunea vindecării de lepră a zece oameni.

**Îps. Ioan:** Sfântul Luca, cel care a fost de profesie medic, știa cel mai bine, dintre toți apostolii Mântuitorului, cât de gravă era această boală. Cine era atins de lepră era scos din comunitate, din familie, trebuia să-și părăsească familia, să plece unde vrea, la marginea unui sat. Spun vechile cărți ce făceau, cum erau acei oameni: trebuia să aibă hainele de pe ei sfâșiate, ca să-i cunoască lumea de departe, să nu se apropie de ei. Și când cineva se apropia de ei, un om care nu-i știa, ei, văzându-l de departe, trebuia să strige: *spurcat!* sau *necurat!* ca nu cumva să se apropie de ei.

Ei! de data aceasta, apropiindu-se de ei Hristos, vedem că ei n-au strigat *spurcat!* sau *necurat!* ca să nu-L lase pe Hristos și pe apostoli să se apropie de ei. De data aceasta, au strigat din



tot sufletul: *Iisuse, Învățătorule, fie-ți milă de noi!* Vedeți cum au simțit ei, în sufletele lor, că Cel ce se apropie de ei s-ar putea, de-L va ruga, să-și facă milă de ei. Iată că și leproșii izolați, îndepărtați de lume, și ei auziseră despre Hristos și despre minunile săvârșite de El.

Pentru Hristos, era ultimul Său drum prin satul acela, deoarece se îndrepta spre Ierusalim, unde, peste câteva zile, urma să fie judecat, condamnat la moarte și răstignit pe cruce. Iată că Hristos, Fiul lui Dumnezeu, n-a vrut să plece din lumea aceasta, înainte de a vindeca această dureroasă rană, această dureroasă boală, care era lepra.

Oare nu cumva, astăzi, Hristos a trecut ultima dată prin cetatea aceasta și ei nu se vor mai întâlni cu el niciodată? S-ar putea să fie oameni din cetatea aceasta, care, în săptămâna aceasta, să părăsească lumea noastră, dar fără să se fi întâlnit cu Hristos, așa cum v-ați întâlnit frațiiile voastre, participând și rugându-vă la Sfânta Liturghie cu preotul bisericii.

Sufletele frațiilor voastre, participând la Sfânta Liturghie, au fost vindecate, pentru că nu este niciunul dintre noi care să nu fi păcătuit în săptămâna care a trecut. Iată că a mai trecut și în duminica aceasta Hristos prin cetate!

Fericiți sunt cei care L-au auzit și L-au văzut pe Hristos și L-au rugat de atâtea ori, în Sfânta Liturghie, să aibă milă de frațiiile lor. De câte ori prin glasul liturghiei, rugându-se preotul, n-ați spus și frațiiile voastre: *Doamne miluiește-ne!*

V-ați rugat frațiiile voastre împreună cu cei din trecut. O! ce mare dar de la Dumnezeu să te poți ruga împreună cu leproșii

Mântuitorului nostru Iisus Hristos! Fost-a ascultată rugăciunea leproșilor? A fost ascultată și rugăciunea frațiilor voastre care vă rugați la fiecare Sfântă Liturghie.

Rugăciunea celor zece leproși a fost ascultată. Cei zece leproși n-au zis în rugăciunea lor: Doamne, fie-ți milă de mine! Ci au zis: Învățătorule, fie-ți milă de noi! De aceea și noi, în biserică, să ne rugăm împreună, pentru că, în focul dragostei și al credinței, *rugăciunea împreună este mai puternică.*

Frațiiile voastre, cititorii, ați spus: *Doamne, miluiește-ne!* V-ați rugat nu numai pentru frațiiile voastre ci v-ați rugat și pentru cei din depărtare. V-ați rugat pentru cei care sunt în depărtare, v-ați rugat pentru toți cei pe care i-ați adus în inimile voastre la Sfânta Liturghie.

Vedeți? leproșii aceștia n-au fost egoiști. Nu s-au rugat doar pentru unul, ci s-au rugat ca pe toți cei zece să-i miluiască Dumnezeu.

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, vă rog să insistați asupra cuvintelor: *Duceți-vă și vă arătați preoților!*

**Îps. Ioan:** Mântuitorul îi trimite să se arate preoților. Taina preoției este una dintre cele șapte taine. Preoții, în legea veche, țineau loc și de doctori și acei leproși care se vindecau trebuia să se arate înaintea lor, iar ei le dădeau dreptul să locuiască printre oameni. Pentru aceasta Mântuitorul îi trimite la ei, așa cum și astăzi îi trimite pe toți cei care sunt loviți de lepra păcatelor. Putea să nu-i trimită, pentru că el era mai presus decât orice preot de la templu. Dar prin aceasta, Hristos a întărit preoția și le-a lăsat până astăzi preoților ca, la ei, în fața lor, să se arate, către ei, către preoți, să se îndrepte toți aceia care au o suferință, toți aceia care în viața aceasta au greșit. Ca preot, prin harul lui Dumnezeu, să-i dezlege Dumnezeu-Tatăl de păcate.

Și pe frațiiile voastre, pe cititori, prin harul Duhului, vă trimite Hristos, să vă arătați preoților, să vă rugați împreună cu ei, pentru iertarea păcatelor trupești, pentru vindecarea tuturor bolilor celor sufletești și celor trupești, pe care le aveți și le avem fiecare dintre noi. Și eu vă îndemn, →

**A consemnat  
LUMINIȚA CORNEA**

în numele Mântuitorului nostru Iisus Hristos, arătați-vă preoților în scaunul spovedaniei, mărturisiți-le bolile sufletești și trupești, pe care le aveți fiecare, pentru că, prin harul pe care l-au primit la hirotonie, preoții să vă poată vindeca.

Arătați-vă preoților! Arătați-vă lui Hristos!

**L.C.:** Vă rog, Înaltpreasfințite Părinte, să vorbiți pentru cititori și despre păcatul nerecunoștinței, gândindu-ne la fragmentul: *Iar unul dintre ei, văzând că s-a vindecat, s-a întors, cu glas mare slăvind pe Dumnezeu. Și a căzut cu fața la pământ la picioarele lui Iisus, mulțumindu-i. Și acela era samarinean. Și răspunzând, Iisus a zis: Au nu zece s-au curățit? Dar cei nouă unde sunt? În Vechiul Testament, la Deuteronom, cap. 6, v. 8, Îl vedem pe Dumnezeu cerând recunoștința oamenilor, căci așa zice: *Dacă Domnul Dumnezeul tău, Israile, te-a călăuzit în pământul părinților tăi, și dacă mănânci și te saturi, pregătește-te cu grijă să nu uiți pe Domnul care te-a scos din pământul Egiptului și din casa robiei! Să nu zici în inima ta: puterile mele și tăria mâinilor mele mi-au dobândit aceste virtuți, ci adu-ți aminte că Domnul Dumnezeul tău este Acela care ți-a dat putere ca să izbândești!**

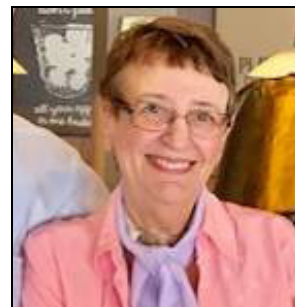
**Îps. Ioan:** În pericopa evanghelică, vedem cum consemnează Sf. Apostol Luca că numai unul s-a întors și l-a mulțumit lui Dumnezeu și-a căzut în genunchi în fața lui Hristos. Zece leproși, toți s-au vindecat, doar unul s-a întors să mulțumească. Să menționăm că toți leproșii au ascultat necondiționat ce le-a spus Hristos: să meargă să se arate preoților. Oare câți dintre noi ascultăm și împlinim Evanghelia lui Hristos necondiționat? Noi împlinim Evanghelia cum vrem noi, nu cum vrea Hristos. De aceea, de câte ori rugăciunile noastre nu se înalță la Cer și nu se împlinesc multe din dorințele noastre? Orice ne spune Hristos, noi găsim câte ceva... Când auzim clopotele duminica ori în zi de sărbătoare că ne cheamă Hristos, noi spunem: dacă plouă nu mă duc la biserică, dacă-i prea cald nu mă duc la biserică, dacă ninge nu mă duc la biserică, dacă sâmbăta n-au făcut mâncare, credincioasele spun că au de făcut mâncare... Orice ne spune

Hristos, noi găsim câte ceva ca să nu împlinim întocmai. Fiecare avem atâtea dureri. Dacă i-a vindecat pe leproși, credeți că nu va vindeca și durerea ta? Oare pe câți dintre noi, pe mii, pe milioane dintre noi ne vindecă Hristos!

**L.C.:** Trebuie să spunem și noi cum au spus leproșii: *Iisuse, Învățătorule, fie-ți milă de noi!* Apoi, să ascultăm.

**Îps. Ioan:** Ascultând necondiționat, ei au plecat să găsească un preot și pe drum s-au vindecat. S-a întors unul să-i mulțumească lui Hristos, pentru că s-a vindecat. Oare cei nouă unde sunt? Sunt oameni care și astăzi, încercați de grele suferințe, de boli etc., înainte de a pleca la o operație grea, se roagă lui Dumnezeu, apoi uită să-i mulțumească. Recunoștința este o floare rară. Câți dintre noi, ieșind din biserică, după Sfânta Liturghie, zicem: Bindecuvântat fii, Doamne, că i-ai mângâiat pe cei în suferințe, pe cei bătrâni!

Dacă vă întreb câți leproși au fost acolo, veți spune zece. Eu vă spun că n-au fost zece. Mai era încă unul, dar despre acela al unsprezecilea n-a vrut Sfântul Luca să scrie și m-a lăsat pe mine să spun despre el. Al unsprezecilea lepros eram eu. Atât de adânc îmi străpunsese lepra trupul, încât atunci când Hristos a spus: *Duceți-vă și vă arătați preoților*, eu eram atât de grav bolnav, că n-am putut să mă ridic. Hristos a văzut că eu nu pot să plec și mi-a zis: poți să rămâi aici, singur, pe marginea drumului și voi veni să te vindec și pe tine. Au plecat cei zece. A plecat Hristos cu apostolii Săi. Eu am rămas singur departe de lume. A trecut o vreme. A mai trecut încă o vreme și încă o jumătate de vreme. Și atunci când l-au răstignit pe Hristos, pe crucea Golgotei, a mai privit o dată peste lume și m-a văzut că eu eram tot bolnav, plin de răni și de lepră. Așteptam să vină să mă vindece. Atunci a coborât de pe cruce, a venit până la mine. A luat sânge din coasta Sa și l-a pus pe rănilor de lepros. Așa m-am vindecat și eu de lepră. Dintre toți leproși care se aflau acolo, eu aveam rănilor cele mai mari. Eu n-am putut să fiu vindecat doar invitându-mă să plec la preoți. Pentru mine a trebuit să coborâ Hristos și cu sângele Său să vindece lepra de care



### mi s-a-mbolnăvit de iarnă aerul

ziduri de zăpadă  
lanțuri de vânt

lumina a-nghetă  
în soare  
timpul e încătușat  
precum oamenii

privesc pe fereastră  
orașul spital  
cu străzi paltoane

încă o zi  
încă o zi  
încă un alb  
încă un halat

caut un doctor  
pentru aerul meu  
îmbolnăvit de prealunga  
iarnă

Toronto, 18 martie 2019

**VERONICA PAVEL  
LERNER**

eram cuprins.

**L.C.:** Ce frumoasă și semnificativă imagine, Înaltpreasfințite părinte!

**Îps. Ioan:** Și pentru frățiile voastre, pentru cititori, S-a răstignit Hristos și poate că, din partea lui Hristos, încă mai picură sânge, încât poate să pună acest sânge și pe rănilor tale, dacă recunoști că ești și tu atins de o lepră mai grea decât lepra păcatului. Sunt atâtea boli. Bindecuvântată este lucrarea medicilor că de multe boli ne vindecăm, dar pentru lepra păcatului este un singur leac, un singur medicament: sângele Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Chemați-L, chiar dacă sunteți într-o margine de drum, într-un sanț părăsit, cum am fost eu. Chemați-L!

## Amvon

# Creștinul este oglinda Tatălui Cereșco

Fiecare om este ca o oglindă. Dacă cineva îi zâmbește, zâmbește și el; dacă cineva se încruntă la el, răspunde și el cu încruntare. Dar nu numai fața lui răspunde astfel, ci așa face inima lui. Inima lui răspunde ca o oglindă la ceea ce vede el în inima celuilalt: dacă simte că cineva îl iubește, inima lui răspunde cu iubire; dacă simte că cineva îl urăște, inima lui răspunde cu ură. Pentru a rupe cercul urii, furiei și resentimentelor, trebuie ca oamenii să se oprească ei înșiși din goana după răzbunare și să caute prietenia și bunătatea. Prietenia e singurul antidot care pune capăt urii.

„Un țaran rus, care nu ieșise niciodată până atunci din sătucul în care se născuse, a călătorit odată la Moscova. A ajuns la un hotel elegant cu cizmele lui pline de noroi și cu o înfățișare total nepotrivită cu locul unde se afla. Recepționarul l-a primit ca pe orice alt client și i-a oferit cheia unei camere de



la ultimul etaj. Cu cheia într-o mână și cu bagajele în cealaltă, țaranul a început să urce pe scări. Pe unul dintre pereți, la primul etaj, a găsit o oglindă imensă. Omul, care nu se mai văzuse niciodată până atunci în oglindă, a fost mirat și speriat de figura care i s-a arătat. A început apoi să strige și să se strâmbă la oglindă, cu gândul de a goni "arătarea", însă a fost foarte surprins să constate că aceasta striga și se strâmba înapoi. A fugit pe scări în sus și a ajuns la etajul al doilea, unde, într-o altă oglindă, a avut de înfruntat din nou "creatura". Alte strigăte, alte strâmbături din partea omului, alte „răspunsuri” identice din oglidă...La al treilea etaj, țaranul și „creatura” s-au regăsit nas în nas și au

schimbat insulte și strigăte, pentru ca mai apoi omul, dându-și seama că nu va avea sorți de izbândă, coborî în fugă la recepție pentru a se plânge.

După descrierea pe care a furnizat-o cu lux de amănunte, recepționarul și-a dat seama de identitatea „agresorului”. Pentru a dezamorsa „conflictul” și pentru că și-a dat seama că altfel situația ar fi putut degenera, recepționarul a spus: «Omul care te-a înfruntat este de fapt în hotelul nostru pentru a-i proteja pe clienți. De fapt, el este blând și foarte prietenos. Dacă îl sperii și îți țipi la el, va țipa și el la tine, însă dacă îi zâmbești și te porți cuviincios, va răspunde la fel. Ședere plăcută în continuare!»

Țaranul a urcat din nou scările și, spre surprinderea lui, lucrurile s-au petrecut exact așa cum îi spusese recepționarul...

În *Pildele lui Solomon* (27:19), regele, unul din cei mai înțelepți oameni ai tuturor timpurilor, ne spune: „Precum nu se aseamănă față cu față, tot așa inima unui om cu inima altuia”.

**GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN**

## Crez Moral

Prima Verba: *De-aș avea o aripa de înger și cerneală din bezne/ Poate atunci mi-ar fi lezne/ Să mă adun din toate risipirile/ Să-mi scriu amintirile/ Și să spun tuturor dece sanger..!* (Fragment din poezia *Amin* creată în închisoare de Sergiu Mandinescu).

Câțiva compatrioți tineri mi-au cerut să aștern pe hârtie gândurile și setimentele cele mai adânci care mi-au animat viața. Alți prieteni din generația mea m-au admonestat că dacă mă consider creștin și patriot trebuie să-mi afirm crezul fără nicio ezitare. Unii dintre ei mi-au cerut de asemenea să-i denunț cu curaj pe cei care ne-au mutilat ființa națională și m-au întrebat: *De ce te mai temi?* Adevărul este că nu mă mai tem nici de imensă putere a satanei și nici de pârguile lui de pe pământ. Mă tem numai de judecata divină și regret greșelile pe care le-am făcut, inclusiv ura pe care am purtat-o în suflet dușmanilor națiunii noastre. Nu trebuia să-i urăsc! Pare utopic, dar trebuia să încerc să-i conving că ei sunt cei care greșesc! Acum, când am trecut pragul vârstei de 80 de ani, m-am împăcat cu soarta și unui prieten tânăr și naționalist care îmi cere un sfat îi pot spune doar atât...

Vărul meu Marian Bărbulescu, o făclie a românismului în cartierul nostru din București, a fost întemnițat timp de 14 ani! Prima oară a fost închis un an de zile în 1941 la vârstă de numai 14 ani, când făcea parte din Frățiile de Cruce.

A doua oară a fost închis din 1948 până în 1954 și a treia oară din 1956 până în 1963 fiind acuzat de activitate legionară. În închisoare, a trecut prin suferințe christice!

După toți acei ani de calvar l-a întâlnit pe doctorul Șerban Milcoveanu, un simpatizant în vârstă al idealurilor naționale, care a trăit până recent și pe care l-a întrebat: *Bine domnule doctor, dvs. trebuia să știți că generația noastră nu avea nicio șansă în încheștarea cu diavolul; de ce ne-ați lăsat să ne aruncăm în lupta și să ne jertfim fără nici o speranță de reușită..?*

Acum eu, tânărul care în 1956 înainte de a împlini vârstă de 20 de ani am ajuns în închisoare, sunt bătrânul doctor și profesor de azi. Și ce sfat pot da eu tinerilor români după o viață de zbucium și dezamăgiri...?

*Stimați tineri ai acestui început de veac... ceea ce trebuie să vă călăuzească în viață este dragostea de glia strămoșească și credința bunilor și străbunilor noștri. Fiți credincioși cauzei și dedicați-vă nobilei misiuni naționale! Nu uitați însă că sunteți*

*creștini! Iubirea și Iertarea sunt virtuțile esențiale ale credinței și scopul final al vieții este mântuirea. Chiar și cei mai înrăiți oameni au dreptul la ea. Dumnezeu le-a oferit tuturor oamenilor această șansă când le-a permis să se întrupeze.*

*În cartea Scopul și Semnificația Vieții, am definit mântuirea drept 'emancipare spirituală' și am ajuns la această concluzie îmbinând experiența personală cu religia tradițională, filozofia clasică, și știința modernă. Trebuie să găsiți deci un echilbru între naționalism și creștinism. Oricum, și voi aveți de purtat o cruce grea, dar veți putea învinge. Cucerii-vă însă mai întâi pe voi înșivă și apoi cuceriți-vă vrășmașii prin dăruire și prin exemplul vieții voastre!*

*Între dușmanii noștri sunt mulți străini de neam care au urmărit să ne nimicească. Se știe că rușii ne-au mutilat istoria; unii vecini ne-au lovit pe la spate; și cozile de topor, români sau neromâni, ne-au măcinat pe dinăuntru. Să nu respingeți totuși oamenii pentru ceace sunt, ci doar pentru ceea ce puteți dovedi că au făcut. Marea Judecată e personală. Să ne preluăm țara, dar fără excese. Să încercăm să-i antrenăm și pe străinii care ne sunt prieteni în procesul de renaștere națională.*

**Prof. Dr. NICHOLAS DIMA**

Asterisc

## Un destin între destine - **ILIE ȘANDRU**

Ne-am obișnuit să măsurăm valențele unei vieți de om după numărul anilor adunați în actul de identitate. Procedură relativ corectă, de vreme ce majoritatea oamenilor care au ajuns la o vârstă venerabilă lasă, de obicei, în urma lor niște lucruri demne de atenție, nu doar pentru ei înșiși sau cei apropiați, ci și pentru o mulțime, mai mare sau mai mică, dintre semenii lor. Există însă și oameni care, deși au ajuns la o vârstă respectabilă, și-au trăit cu intensitate și realizări impresionante întreaga existență, secvență cu secvență. Este și cazul cărturarului și patriotului român, prietenul și omul de mare valoare, Ilie Șandru, „voce puternică a unei conștiințe lucide care scrutează adâncurile istoriei”, după cum afirmă Nastasia Sârbu cu o altă ocazie specială, cel care, de-a lungul vieții domniei sale, a sfințit locul acesta binecuvântat, prin memorabilele sale realizări.

Născut la data de 22 martie 1935, în Săcalu de Pădure, județul Mureș, fiul Floarei și al lui Ioan Șandru, țărani, Ilie Șandru n-a fost o vedetă, deși, la cum scrie, am putea crede că în spatele volumului „Vremuri și destine” (Editura vatra veche, 2019) e un tânăr de talent căruia nu i s-a acordat meritul necesar. A fost dascăl dăruit misiunii de a educa și forma cei mai mici învățăcei ai satului, adică un adevărat „apostol”, în sensul mesajului celebrului roman al lui Cezar Petrescu, a fost profesor remarcabil, a fost ziarist și este scriitor de talent. Este un prieten al Basarabiei, unde a fost de nenumărate ori și niciodată nu s-a dus cu mâinile goale, ci cu cărți, multe cărți, proprii și ale altor autori români.

Știu că pare anacronic să mai faci o lansare de carte într-o lume virtualizată, în care oamenii sunt tot mai dependenți de ecranele luminate din spate ale computerelor, televizoarelor sau telefoanelor inteligente. Am constatat însă că în timp ce ecranele dispozitivelor electronice par că ne luminează viața, lumea noastră se cufundă în întuneric, se stinge, se stinge datorită insensibilității față de credința și istoria neamului nostru. Dacă nu vom reuși să reprimem lumina adevărului, a valorilor, a dragostei, a spiritualității, cum vom putea să facem față vremurilor care vor veni?

Editura „Vatra Veche” a republicat zilele acestea, cu doar câteva zile înainte ca autorul să împlinească vârsta

de 84 de ani, o carte de proză scurtă semnată de profesorul Ilie Șandru și intitulată „Vremuri și destine” Titlul volumului definește, în mare parte, ceea ce încearcă Ilie Șandru să propună cititorului.

Cartea are două părți și un total 22 de texte. În prima parte intitulată „Nuvele și povestiri”, reîntâlnim unele personaje cunoscute din romanele autorului, altele născute din povești auzite de el, de la prieteni, altele voit și chiar vădit urmând segmente de viață, altele desprinse din presa vremii. Din cele 11 texte ale acestei părți, din care amintesc „Ionuț”, „De la Irimea a Tomii la Poiana Tomii”, „Răzburarea”, „Nunta”, „Moartea” ș.a., sunt sigur că Ilie Șandru putea scoate pe piața literară, cu ușurință, trei romane.

Nu știu cum aș putea să vorbesc despre o carte de nuvele, mi se pare că n-am instrumentele necesare. Nu știu cum aș putea spune altfel decât că e o carte minunată. Are toate ingredientele necesare ca să fie minunată: este actuală, reală, tragică, are un fir epic coerent, ține cititorul în priză, este surprinzătoare, se citește cu ușurință și, mai ales, conține întâmplări cu care oricare dintre noi poate empatiza.

O povestire, o proză scurtă, elimină orice fel de alipire, nu-ți dă confortul întâlnirii cu personajele și mâine și poimâine ș.a.m.d., povestirea e sau nu e. În câteva pagini se crează personaje, lumea, iar secretul ei este să te oprești la timp. Proza scurtă consumă puțină benzină, cu maximum de viteză.

Personajele sunt atât de diverse, încât este imposibil pentru cititor, oricine ar fi el, să nu se regăsească măcar într-unul dintre ele. Este evident că autorul, Ilie Șandru, nu numai că a trăit pe Valea Mureșului, unde se petrec acțiunile nuvelilor, dar a și absorbit, a observat și notat, limbajul, metehnele, apucăturile și mofturile locuitorilor săi.

Scriitorul mânuiește o gamă extrem de largă de personaje, în registre variate, spune istorii reale, cu accent pe verbul „a spune”, căci ILIE ȘANDRU scrie de parcă ar spune, altfel spus, se folosește de o oralitate autentică, observă totul în detaliu, iar narațiunile sale sunt simple, ceea ce te determină să nu pui cartea jos.

Autorul nu se lasă furat de cuvinte. Știe unde și când să se oprească și trece elegant peste detalii pe care doar le sugerează, lăsându-te pe tine, cititor, să-ți construiești povestea mai departe. Deși de o simplitate absolută, sunt straturi și straturi în povestirile lui Ilie Șandru. Poveștile ți se ramifică în

minte, dizolvi tu însuși pastila în suc propriu, o asimilezi și îți faci singură efectul.

În partea a II-a a cărții intitulată sugestiv „Umbre pe pânza vremii” Ilie Șandru recurgând la talentul său literar pe care îl îmbină cu bogatele cunoștințe din domeniul istoriei, aduce în fața cititorilor o *suită de evocări* ale unor personalități emblematiche ale culturii și spiritualității românești precum Dr. Elie Miron Cristea, „Patriarhul întregirii neamului”, Ion Vlasiu, Simion Mândrescu, Episcopul Visarion Puiu, Octavian C. Tăslăoanu. Cititorii acestei părți a cărții pot afla și multe amănunte despre Telegraful Român și Gazeta Transilvaniei, făclii ale conștiinței religioase românești, tribune de propovăduire ale credinței în Dumnezeu, aprinse și întreținute de cărturari și patrioți români care au dat glas *conștiinței* naționale a românilor de pretutindeni.

Profesorul Ilie Șandru e un scriitor care nu folosește doar evocarea unor fapte și oameni, ci și a unor urme lăsate de aceștia în existența lor, în spațiul transilvănean, rememorând o lume pe care autorul o cunoaște, o iubește și simte nevoia să vorbească și altora despre ea, să se „cuminece”, să se împărtășească din această curățenie și cumințenie a pământului transilvan.

Minunata carte de *evocare* a unor *locuri și oameni* de demult se constituie, într-un anume sens, într-o antologie, deoarece este vorba despre lumea mureșenilor, a săcălenilor în mod special, a oamenilor iubitori de țară și de tradiție, înrădăcinați din generație în generație într-un pământ care tresaltă de patriotism, care a trecut prin multe și a văzut și mai multe, care a știut să păstreze flacăra culturii române, dând mereu o șansă celor care aveau ceva de spus, care aveau nevoie de un sprijin pentru a prinde curaj, trimițând solii în lume și apoi rechemându-i, ca să împărtășească experiențele dobândite între timp. Toate se referă la locuri, la oameni care au fost și care au lăsat ceva în urma lor, dar și la oameni trecuți prea devreme în lumea îngerilor.

Parcurgând cele 227 de pagini ale cărții, orice cititor va găsi două-trei texte care să-l atragă sau să-l cucerească prin felul în care Ilie Șandru povestește și în care face apel la memorie. Timpul trece, adeseori și oamenii – chiar prea repede –, însă cărțile lor – minunate – rămân.

**Pr. GHEORGHE NICOLAE  
ȘINCAN**

# Între credință și unire

De la credință și unire, la sfințenia icoanelor și a crucii

Avem bucuria admirării unei noi lucrări a distinsului publicist mureșean Ilarie Gh. Opriș, intitulată *Între credință și unire Album de icoane din cruce create de Pădurean Klara*, apărută sub egida Asociației Culturale „Sfântu Gheorghe” Sângeorgiu de Mureș și a Editurii Constantin Romanu-Vivu din Târgu-Mureș. Cartea-album cuprinde mai multe lucrări memorabile ale artistului plastin Klara Pădurean, care au fost expuse în diferite locuri și cu diferite ocazii deosebite și au putut și admirate de foarte mulți oameni, iubitori de frumos, de artă, de pictură, de religie, de sfințenie.

Lucrarea aceasta ne vorbește de *credință*, de *unire*. Istoria românilor a fost de-a lungul veacurilor zburciună.

Credința i-a ținut uniți în cuget și în simțiri pe toți românii. S-au închinat la fel. Și-au iubit trecutul. Au avut domnitori mari și plini de credință în Dumnezeu, ctitori de biserici și de mănăstiri, iubitori de carte, de tradiții și de obiceiuri strămoșești. Credința și limba ne-au ținut uniți întotdeauna. Și ne vor ține mereu așa.

Lucrarea de față aduce în sufletele noastre pictura bisericească, care înseamnă măreție, frumusețe, înălțare duhovnicească. Pictura bisericească este o artă deosebită de pictura profană (nereligioasă). Ea nu este o simplă copie sau fotografie a realității, nu este deci o artă realistă. Arta bisericească se deosebește fundamental de cea profană atât prin scopul și menirea ei, cât și prin formele sau mijloacele ei de realizare. Ea este o artă religioasă, o artă pusă în slujba Bisericii și a ideii creștine, și mai ales al cultului divin.

Icoanele și pictura religioasă de pe pereții sfințelor lăcașuri de cult, au avut întâi de toate un rol instructiv și educativ; Biserica a făcut din ele un mijloc de învățură și de educație creștină. Pictura bisericească în general, dar mai ales cea ortodoxă, este prin definiție simbolică; ea exprimă o idee, o intenție, un înțeles, un conținut lăuntric, pe care ni-l explică știința iconografiei.

Această lucrare transpune în inimile noastre frumusețea icoanelor, care sunt ferestre spre cer. Biserica noastră ne învață că trebuie să cinstim sfințele icoane, care sunt reprezentări sensibile fie ale lui Dumnezeu în Treime, fie ale Mântuitorului Iisus Hristos, fie ale îngerilor sau ale sfinților.

Icoana și Evanghelia sunt în strânsă legătură, se sprijină și se clarifică reciproc, colaborând amândouă la răspândirea învățurii creștine. Un mare teolog contemporan a numit Evanghelia o icoană verbală a lui Hristos, iar icoana o Evanghelie în culori. În icoane credincioșii văd și învață viața și faptele Mântuitorului, virtuțile, eroismul și puterea de jertfă a mucenicilor și sfinților care și-au dat viața pentru triumful credinței creștine în lume. Această carte-album aduce ceva deosebit, aduce simbolistica icoanei în cruce, ne insuflă sfințenia atât a icoanei, cât și a crucii. Sfânta Cruce, este arma creștinului, este un instrument sfânt care de la obiect de tortură a devenit un simbol al mântuirii.

Printre cele mai importante obiecte cinstite de creștini este Sfânta Cruce. Crucea este deci pentru creștini semnul, simbolul care cuprinde în sine întreaga învățură de credință și de viață creștină, de aceea oriunde creștinii văd semnul crucii îl cinstesc închinându-se, căci ei văd pe cruce totdeauna pe Hristos cel răstignit și înviat.

Crucea Domnului Hristos reprezintă jertfă și biruință. Crucea Domnului Hristos, crucea pe care s-a răstignit Fiul lui Dumnezeu cel întrupat, este pentru Sf. Pavel o distincție, o medalie, o cunună de glorie, asemenea cununii de laur cu care erau răsplățiți cei ce obțineau victorii în



Miron Duca, *Echilibru*



marenă sau pe câmpul de luptă și cu această cunună de glorie ține Apostolul să se laude cel mai mult.

Semnul crucii reprezintă pentru creștini un semn al credinței și o atitudine religioasă, iar facerea lui e parte integrantă din cultul divin public sau privat.

Semnul crucii este, așadar, semnul mărturisirii credinței noastre în Dumnezeu. Crucea este pentru orice creștin un semn distinctiv și totodată o pavăză și un scut împotriva tuturor relelor precum și un element esențial în ceea ce înseamnă urcarea creștinului pe treptele vieții duhovnicești.

În calendarul Bisericii creștine întâlnim sărbători închinare Sfintei Cruci. Crucea era la păgâni un instrument de tortură și ocară, deoarece pe ea erau răstignii făcătorii de rele și cei osândiți la moarte. Prin răstignirea Mântuitorului pe ea, crucea a devenit instrumentul mântuirii noastre, altarul pe care S-a jertfit Mântuitorul, simbol al suferințelor prin care se ajunge a fericirea raiului, stindard al creștinilor și obiect de venerație, de cinstire.

Îl felicit pe autorul acestei lucrări-album, Ilarie Gh. Opriș, pentru această nouă și reprezentativă realizare a domniei sale, precum și pe artistul plastic Klara Pădurean, care a realizat aceste *icoane în cruce*. Din acestea desprindem credință, unire, dar și teologia icoanei, a crucii, precum și sfințenia acestora, care au menirea de a fi elemente de legătură între pământ și cer, de a ridica umanitatea la sfințenie, de a înălța sufletele privitorilor și de a încărca duhovnicește pe creștin cu merinde sfântă din ospățul cel gătit pentru cei drepți care vor gusta din Împărăția cea Veșnică a lui Dumnezeu, din raiul cel ceresc.

FLORIN BENGHEAN

Ocean întors

## Dor de Dumnezeu

Cine e aprins de lumina dorului... primește puterea să trimită, prin intensitatea gândului, mulțumirea sa către Dumnezeu. Dorul se naște în urma părăsirii sau izgonirii sufletului de către divinitate. E vorba despre o lipsă a iubirii și a luminii. Se înțelege că pricina abandonării de către Dumnezeu se datorează propriei noastre vinovății.

Pentru a redobândi iubirea pierdută e nevoie de rugăciune, de stăruință în cultivarea râvnei și a setei de frumusețe duhovnicească.

Fericit este acel om căruia inima îi este mângâiată de flacăra dorului pentru a vedea pe Dumnezeu și nu-L poate vedea pe Dumnezeu decât prin pomenirea Sa neîncetată.

Istoricul Nicolae Iorga spunea despre voievodul Neagoe Basarab : „Domn cu atâta dor de frumusețe cum nu mai avusesem altul înaintea lui”. Așa dor de frumusețe a avut încât a devenit sfânt și s-a despărțit cu bucurie de toate cele pământești la numai patruzeci de ani. Este voievodul român care a reușit să armonizeze domnia cu asceza, cu mistica și sihăstria plină de lumina Ortodoxiei.

Este o taină. Dorul își descoperă frumusețea iubitorilor de tăcere.

“Dorul este ușa prin care intră Dumnezeu în om și i se revelează în tăcere”, după cum ne învață Părinții Filocaliei.

## Nostalgia după Raiul pierdut

Tuturor ne lipsește pacea, lumina și frumusețea care, odată, demult, cândva...au fost accesibile sufletului nostru iar acum doar pâlpâie, precum o candelă din care s-a terminat untdelemnul.

Simțirea acestui dor pentru a revedea, după puțină, a feței Domnului și a vorbi cu Dânsul, prin tăcere, e o stare ce e bine să o trăim ca o pregustare din Pomul vieții.

Dragostea trece dincolo de moarte. Se probează această evidență în suferința și dorul pe care îl simt toți cei care rămânem în urma celor repausați.

Suferim, oarecum, pentru toate cele care sunt departe de noi. De satul natal ne cuprinde acea nostalgie pe care n-o potolim decât prin rugăciune. Acolo, în sat e cimitirul unde odihnesc părinții și toți strămoșii neamului.

Ne e dor de toată frumusețea Creației care pentru noi este în mare parte inaccesibilă. Dar ori pe unde trecem, un glas interior ne mărturisește că în alt timp, sau poate când eram în veșnicie, - toate acestea le-am văzut și pe unele le-am cunoscut. Prin urmare e firesc să se nască în suflet acest dor arzător pentru a ne trage și spre locul care l-am pierdut.



Miron Duca, Primăvară timpurie

## Dorul de unitate al românilor

România care s-a încheat la 1 decembrie 1918 este învăluită într-o mare taină. O mulțime de istorici se îngrămădesc să demonstreze adevărul pe logică omenească și observăm că nu rezistă argumentele, chiar raționale fiind. Altundeva trebuie căutat adevărul despre Unire.

Eu cred că temelia de la care s-a plecat este cea a comuniunii din Biserică.

Țăranii români erau prezenți la toate slujbele și liturgiile bisericii și acolo se întâlneau între ei și simțeau și prezența dumnezeirii. Că Hristos a întemeiat Biserica pentru a uni Cerul cu pământul și a desăvârși comuniunea. Așa se și explică de ce multe biserici în Ardeal au Sfânta Treime drept Ocrotitoare. Fără cele Trei Persoane din Treime nu e posibilă comuniunea și nici Iubirea.



Sătenii noștri au experiat, pe viu, în Biserică, acest Adevăr nevăzut.

De aceea dorul de unire la români a fost și este o idealizare a cărei lumină a condus neamul nostru la Unirea din 1918. Iată ce spune ministrul Brătianu în 14 decembrie 1918, la două săptămâni după actul istoric de la Alba Iulia, când delegația din Ardeal a venit să aducă regelui Ferdinand și Guvernului României, actul unirii Transilvaniei cu România: “Vă așteptăm de o mie de ani și ați venit ca să nu ne mai despărțim niciodată. Bucuria noastră nu este bucuria unei singure generații. Ea este sfânta tresărire de bucurie a întregului popor român, care de sute și sute de ani a îndurat suferințele cele mai crude, fără să-și piardă credința neclintită în sosirea acelei zile care ne unește astăzi și care trebuia să vină, care nu putea să nu vină”!

Dar din toate legendele despre unire am fost învățați că fără jertfă de sânge, nu învie niciun ideal.

Timpul a mai rupt din trupul României de la 1918, câteva provincii. Din ce cauză!?

Eu aș îndrăzni să spun că tocmai lipsa dorului de unitate - (înțeleg prin unitate, dorul de Dumnezeu și iubirea de Neam) ; - a dus la înstrăinarea Basarabiei, a Bucovinei de Nord, a Basarabiei de Sud, a Maramureșului de Nord, a Cadrilaterului. Nimeni nu este vinovat decât numai depărtarea noastră de Dumnezeu. E bine că mai sunt naționaliști, dar să nu fie dintre aceia care urăsc alte popoare, fiindcă atunci se numesc șovini. Iar șovinii sunt demoni care se hrănesc tot timpul cu ură.

La noi să fie iubire și dor după Dumnezeu și pentru Neamul românesc, plămădit cu lacrimi pentru sfinți și eroi.

VALERIU TĂNASĂ

## EXERSÂND TRANSPARENȚA DUIOASĂ A RĂSTIGNIRII

Toată copilăria am alergat  
după un fluture...

ne spusese profesoara  
că cine va strânge în suflet  
cel mai frumos insectar  
va primi nota zece...

Descuț prin cer, fluturile  
visului meu se prefăcea  
răbdător și singur, dar  
de câte ori întindeam mâna,  
culorile lui zburau  
în miezul de măr al zilei.

### Toamnă citadină

Locuiesc în cel mai curat oraș din  
lume,  
o curățenie lucie!...

În fiecare dimineață gunoieri mătură  
umbrele toamnei, taie stuful de pe  
lac și cară la tomberoane  
grămezi de aripi și foșnete.

În zadar îi rog să mai lase  
două trei frunze să ne numere pașii,  
o dezordine acvatică, o ascunzătoare,  
ceva pentru păsările închipuiri...

Ei râd și mătură abisul până când  
plictisiți de capriciile vântului  
deturnează cârciuma din colțul străzii  
obligând-o să aterizeze în cer.

### Culcuș

Stau de vorbă cu moartea pe  
acoperișul  
dimineții de octombrie; ea e o pisică  
albastră,  
eu un copil uitat de părinți...

Ne spunem unul altuia fel de fel de  
tăceri,  
despre vrabia care s-a lovit de geam  
crezând că e o lume și dincolo, despre  
amnezia copacilor sau despre  
cochilia de melc a eternității...

Și ea toarce mulțumită, privindu-mă  
cu un fel de frunză sau nor, până când  
trupul meu se culcușește la streășină  
lângă soarele orb.

### Acordeonul de Paște

Cu o aripă sfâșiată pe umăr,  
în pantaloni scurți și descuț,



am fugit spre capătul lumii.

Am fugit de acasă  
supărat pe rostogolirea în iarbă  
și pe mestecenii din poartă  
încărunțiți de grija zilei de mâine.

Pe atunci cărările erau nesfârșite,  
cerul un bordei cu acoperișul  
căzut într-o rână și bucuria  
un cireș amar, în care înfrunzeau  
vrăbiile.

Fericită putea fi dimineața aceea, dar  
m-am făcut iar copil și m-am întors  
iar tata mi-a cumpărat, de Paște,  
un acordeon, la care cânta,  
în fiecare duminică, singurătatea.

### Am mai murit o zi, iubito...

Ieri un străin  
a trezit dimineața,  
mi-a băut cafeaua, mi-a  
răvășit singurătatea, a ascultat  
ultimile știri ale ploii  
apoi mi-a răsărit în locul inimii  
un soare-amar și orbitor

Azi o să mor din nou, iubito,  
și iarăși cineva  
o să-mi trăiască moarte  
și iarăși cineva  
o să te-aștepte în oglindă.

Iar mâine, cine știe,  
poate mâine,  
un foșnet de mătase o să plângă  
înstrăinarea repetabilă a morții.

### QUETYALCOATL

Bătrânul Chico povestea într-o  
speluncă din port, căutându-și căușul  
ochiului în paharul cu vin,  
despre nebunul Hernán Cortés,

cel pe care furnicile roșii  
l-au purtat în triumf pe străzile  
orașului mort Tenochtitlan  
până în fața uimirii împăratului  
Motecuhzoma Xocoyotzin.

„Ne-a dus – povestea marinarul –  
prin jungle de nesomn și frică,  
a dat foc mării și a ars corăbiile  
ca să nu ne ispitească  
gândul întoarcerii, ne-a arătat  
apusurile de aur și mirodeniile  
amare ale izbânzii, apoi,  
în neasemuita lui armură,  
a ucis gânduri și nori, zei și oameni,  
până când o lacrimă  
i-a tăiat obrazul lăsându-i o rană  
urâtă.

Se spune că ar fi murit, bogat  
și singur, în Sevilla, încercând  
să-și aducă aminte numele  
șarpelui cu pene.

### DEGETUL LUI DUMNEZEU

Stau la taclale cu singurătatea  
pe facebook, ea îmi povestește  
cum ninge, îmi desenează  
cuburi și sfere, plângându-se  
că ultimul tren din Gondwana  
are o întârziere de 10 milenii.

Mai sunt și alți spectatori  
fără noimă acolo,  
unii inventează culori,  
alții scriu pornografii  
pe peretele morții, cei mai mulți  
își plimbă trecutul în lesă  
ascultând cum scârțâie  
balamalele ruginite ale serii.

Eu nu mai am vești de la mine,  
așa că scriu pe genunchi,  
poemul pe care Michelangelo  
l-a agățat de degetul lui Dumnezeu  
în Capela Sixtină.

### FOȘNETUL

Suntem tare bătrâni!...  
Și doar întunericul ne apără  
de lumina orbitoare din noi.

Puneți urechea  
pe pieptul meu, iubito!  
Nu-i așa că auzi foșnind  
galaxiile?

LUCIAN MĂNĂILESCU



### Nu așa se moare...

Nimeni să nu plângă! Am plecat, de-o vreme

Și n-am fost prezentă nici la moartea mea!

Dispărând răpită de furtuni extreme,  
În prohodul lumii care pătimea...

Mi se sparge gândul sub cazmaua rece,

Lovituri de brațe îi prind zbaterea,  
Eu ascunsă-n taina care mă petrece,  
Dincolo de moarte-mi caut nașterea...

Să-mi descânți, destine, mâinile de piatră,

Vocea schilodită, ochii tulburați,  
Fiindcă azi cuvântu-mi gol la lună latră,

Iar călăii lumii umblă decorați!

Exilați-mi truda, aruncați-mi soarta,  
Să nu mai existe umbra-mi pe pământ!

Nu privesc în urmă, nu ascult nici poarta  
Care se trănțește bătută de vânt...

Nu așa se moare, istovit de toate,  
Nu așa se pleacă, prea trudit, prea trist!

În cămașa strâmtă, nu, nu se mai poate!  
Plec să-mi caut locul unde să exist.

Moarte, hai la mine, sunt așa pustie!  
Nu mai am pe nimeni, numai tu, de vii -

Ultima cerneală, ultima hârtie...  
Te aștept, poemul ultim, să mi-l scrii...

### Alegeri

Ești clipa mea deschisă ca o poartă;  
Ori te deschid și merg spre viitor,  
Senină, dezicându-mă de soartă,  
Ori mă opresc în pragul tău și mor.

Ceva s-a întâmplat în astă seară.  
Inele de vârtej mă răsucesc,  
Văd spectrul de nuanțe care zboară  
Și în albastrul lor mă-nvăluiesc.

Eu trec de pragul lumii celei oarbe,  
Mă-ndrept spre un tărâm necunoscut,  
Iar vectorul spre care curg mă soarbe  
Din punctele tangente la trecut.

Pe marginea unei prăpăstii șade  
Destinul; îi fac vânt și-apoi alerg.  
Zdrobindu-se de stânci, blestemul  
cade,  
Iar eu spre marea de lumini converg.



### Odihnă

Ca să te-așez, cuvântule, în mine,  
Să te-odihnesc în trupul meu plăpând,  
Învață-mă repausul din tine,  
Să mi-l revărs în sufletul flămând,

Să-mi dormi adânc în oase și în carne,  
Peste tristețe molcom adiind,  
Să pot prin luminoasele-ți lucarne,  
Din pacea ta ușor să mă desprind.

Te-aș legăna printre domoale mersuri,  
Cătând lucirea ta să o dezgrop,  
Ca dintr-un vis să te răsar în versuri,  
Să-mi curgi placid prin sânge strop cu strop.

Și-apoi să mă-mpresori fluid și tandru,  
Din creștet până-n tălpi, precum un zeu,  
Cu stângăcia ta de copilandru,  
Sau cu puterea ta de corifeu.

Cum să te-adorm? În mine e diluviu!  
Nu vreau să-mi fii durere, nici suspin,  
Vreau să mă scald în tine ca-ntr-un fluviu,  
Iar tu să te prelingi prin mine lin...

### Poem înfrigorat

Mușcă, iarnă, timpul, să plesnească!  
Mușcă din trecut și din prezent,  
Mușcă din întinderea cerească,  
Sfârtecă destinul complezent.

Vai, ce straie grele, înghețate,  
Ai ales să porți, crăiasa mea,  
Tremurând, secundele crispat  
Se adună grabnic la cafea.

Timpul a-nghetat pe baricade,  
Brama vieții rupe din pereți,  
Lutul din tavan pe carte-mi cade,  
Bârnela tăcerii fac bureți,

Iar în mine taie nemiloase  
Ghearele de lup însingurat  
Și-mi pătrund tăcerile prin oase  
Ca printr-un poem înfrigorat.

### Blestemul ne iubirii

Nu te știu... și mă sting fără tine,  
iubire...  
Pustnicind fără rost, suferind în neștire,  
Pașii mei amuțeau înspre oazele tale,  
Trupul meu aștepta mângâieri de petale...

Am tot ars ca un foc într-o peșteră oarbă,  
Lăsând timpul tiran din viață să-mi soarbă,  
Pe un drum neștiut nici de lupi, nici de vulturi,  
Căutam dragostea prin dureri și tumulturi...

Nu te știu, dragoste. Am citit o poveste  
Cu un prinț ce era, dar demult nu mai este.  
Mă proștern și aștept să te-atingă minutul,  
Căci sfârșitul din mine nu-ți știe-nceputul.

Ți-am clădit un castel în adâncuri de mare,  
Aripi albe ți-am pus pe dincolo de zare,  
Am trimis și calești după urmele-ți șterse  
Și prin stânci ți-am tăiat multe drumuri nemerse

În alai princiar te-am visat de-o vecie,  
Dar mereu ai scăpat, cu a ta dibăcie.  
Nu te știu și mă scurg în pământ, neiuibită  
Ca izvorul amar pe sub viața-mi zdrobită.

Dac-ar fi să mai vin înapoi, după moarte,  
Aș lăsa voalul tău, disperării, să-l poarte.  
Ți-aș lăsa jalea mea drept coroană pe creștet  
Și căderile-n gol dinspre sufletu-mi veșted.

Te blestem la exil în infern, neiuibire,  
Gheața trupului tău o condamnă la zdrobire,  
Blestemată să fii la pustiul din mine,  
Iar durerea ce-o port, facă țândări din tine!

**EMILIA AMARIEI**



### Aripi de albastru

Ne-am desprins din călimară  
Două aripi de albastru,  
Două picături de ceară  
Într-un fagure sihastru.

Înșirând în depărtare  
Ploi cu tainică rostire,  
Roiuri de mărgăritare  
Adunate în privire.

Cerului zălog lumină  
I-am lăsat să se trudească,  
Norii care-n noi suspină  
În cuvinte să se nască.

### A curs din noi atâta poezie

A curs din noi atâta poezie  
Că cerurile parcă au secăt,  
Din rană diminețile să-și scrie  
Cu fiecare soare revărsat.

Au înflorit zăpezile sub piele  
Și s-au topit pe muchii de cuvânt,  
Ca o năframă dincolo de stele  
Se-nchină albul unui legământ.

S-a întrupat în sunet depărtarea,  
Doinită ca o apă printre munți,  
La căpătâiul sufletului zarea  
Așteaptă veșnicia s-o ascuți.

### Ca o Căpriană sunt și eu

Ca o Căpriană sunt și eu  
Cu privirea-n ceruri istovită  
Și cu fruntea înspre Dumnezeu,  
Îngeri deznădejzii să-mi trimită.

Ca o taină-n clopote bătând,  
Răstignită gândurilor toate  
Și cu dorul toamne aurind  
Peste veșnicie revărsate.

Ca o rugăciune-n liturghii,  
Prin lumină codrul să se treacă,  
Ce din frunze lacrimi arămii  
Cu iubirea toată îmi apleacă.

**TATIANA SCURTU-MUNTEANU**

### Timpul Zmeu

Aș putea să mint frumos  
așa cum fac aproape toți poeții de rând.  
Să spun: da, mamă, am crescut.  
Iată-mă-s deasupra brazdelor de  
cenușă -  
furtuna ce se vrea adiere,  
ploaia ce mângâie în tăcere țărâna,  
luna ce-și împletește în lacuri  
cosițele de fată bătrână.

De-atâtea răscruci ițite pe cale,  
zările se înaltesc în părul meu  
timpul se înalță ca un zmeu, eu cobor...  
în umbra lui cât bobul de grâu încolțit  
sunt, mamă.  
Dau din mâini și din picioare la tine în  
pântec  
și nimeni nu mă aude, nimeni.

### Șapte ianuarie

Pe tatăl meu îl chema Ioan.  
Îmi place să cred că doarme dus într-  
un măr  
și mama îl leagă în palme  
de teamă să nu muște din rotunjimea  
lui iar  
și să mă mai nască o dată.

### Iluzii

Ninge cu flori de sare  
cu fulgi de sare  
cu lacrimi de sare.

Obrajii Țării sunt munți de sare  
cu brazi de sare și răsărituri de sare.

Într-un veac de sare  
brațe de sare flutură semețe  
stindarde de sare.

Până când?

### Stare de fapt

Toamna și-a pogorât toate cețurile din  
pod.  
Munții parcă scot din rărunchi flăcări.  
Plini de năduf brazii se apleacă spre  
râul  
ce curge ca o binecuvântare peste  
rănilor vremii,  
peste sarea din ochii păsărilor  
ce-și strigă neputințele în zare.  
Oamenii trec, tac...Inimile  
în pietre și stânci se prefac.  
Scrâșnetul cerului umple cu trudă  
hambare. Lacrimile se înmulțesc  
nevăzute



la hotare. Ca și îngerii ca și sfinții...  
Patriotismul se învârtă în jurul cozii  
flutură rețete și formulare. Trădarea  
stă cu mâna pregătită pe trăgaci.  
Mieii Domnului zbiară neauziți printre  
fiare.

Zilele peticesc pământul cu roșul  
străbun din calendare de parcă  
atât ne-a mai rămas.

Țara se clatină ca un fluture  
cuprins de flăcările nepăsării  
purtând pe umeri suta de ani.

### Albatrosul cu aripi de sare

Mă latră umbra spânzurată  
de ceafa nopții. Rechini ascunși  
în colțurile cercului meu  
fac valuri. Îmi adulmecă  
șovăiala. Hăul mă cheamă.  
Deasupra-mi curg  
furtuni albastre.

Înghit o mie de leghe de alge  
să învâț zborul cu aripi de sare.

### Septembrie năuc

Să-mi astâmpăr foamea  
mă gândesc  
să pictez întunericul  
să-i dau o formă de ușă  
prin care să apari tu  
viață.

\*

La o azvârlitură de pământ  
viața rătăcește prin livadă  
mă caută  
mă strigă pe nume  
eu nu pot ieși prea curând  
din brazdele fricii.

Copilăria mă roagă  
să nu-i lepăd pruncii  
pe umerii mei  
copacii leagă vântul.

Aș vrea să mă țină în brațe bunica.

**MIHAELA AIONESEI**

# DESPRE FRANCMASONERIE (VIII) BOR se apără

Dincolo de aceste configurări de similitudini, întâlnirile dintre clericii români de vârf și liderii masoni sunt la ordinea zilei și avem convingerea că se vor accentua în viitorul apropiat. O retro-privire aprofundată confirmă această tendință clară. În ceea ce privește poziția BOR, Consilierul pentru Presă al Patriarhiei, Preot Constantin Stoica, a declarat doar că „referitor la PS Episcop Vincentiu Ploieșteanul precizăm faptul ca supoziția dumneavoastră nu are nici o legătură cu realitatea”. Totuși, întâlnirile cu lideri masoni rămân consemnate, fiind indicatorul atenuării relațiilor dintre cele două ierarhii.

Aceste noi tipuri de relații pun în umbră, până la a fi inoperante azi, interdicțiile severe date de BOR împotriva Masoneriei, cu pornire de la anul critic 1937, sub presiunea unor evenimente promovate de **radicalismul ortodox-legionar**, care astăzi, au dispărut cu totul, părerea Marelui Maestru Chirovici fiind că „nu le mai putem invoca, ele sunt cu totul depășite”.

O concluzie ne arată Masoneria ca acționând – în ultimă analiză, în câmpul de Putere românesc – dincolo de stilul unui club elitist de oameni de afaceri (componenți majoritari) dar cu interese politice mult peste medie, o Cameră de Comerț paralelă și influentă, în care cunoașterea se concentrează în adevăruri ce măresc influența și, deci, capacitatea de a determina manifestările Puterii cu discernământul inițiativ obținut. Era normal ca elita Bisericii Ortodoxe Române, dar și a celorlalte Biserici, să fie atrasă de o astfel de ierarhie – mai liberală decât propriile precepte nepermissive în laicul râvnit – pentru că interesele principale ale celor două ierarhii de Putere sunt convergente, iar adevărurile care le justifică sunt comune. Atât Masoneria, cât și Biserica dețin (nu doar pretind) segmente largi ale adevărului utilizabil politic, ca pe un monopol tot mai concentrat, distilat în secole de cautări și răbdare, pentru că rezerva de Timp la scară masonică și bisericească este nelimitată. În schimb, deciziile în plan politic ce derivă din provocările începutului de secol XXI sunt imediate și la ele contribuie prin influențe specifice ambele ierarhii.

<http://www.newspad.ro/>



După unele surse, se pare că **din francmasonerie a făcut parte și patriarhul MIRON CRISTEA**. Intrarea în adormire, la 24 februarie 1937, a „**masoneriei naționale de Rit Scoțian Antic și Acceptat**” (fracțiunea Pangal), face ca o delegație de masoni să fie primită de patriarhul Miron Cristea: «Ca urmare, o delegație de 6 mambri, cu Pangal Ioan (marele comandor) în frunte, Anton Theodorini, ing. Vasile Roată, col. radovici, col. I. T. Ulic, col. Maltopol, ing. Erast Peret și Gh. Quintescu, a dus în seara de 25 februarie la cunoștința patriarhului, hotărârea Supemului Consiliu. Delegația a fost primită în mod solemn. Patriarhul poftise și pe mitropolitul unit al Blajului, Niculescu, și pe arhiepiscopul catolic al Bucureștiului, Cisar. Cei trei au pronunțat scurte cuvântări, din care a reieșit că nu era nici o confuzie între cele două masonerii (era vorba de cea aflată sub obediința M. O. de Franța) dar, prin care-și exprimau mulțumirea față de hotărârea luată.

Apoi au semnat câteștrei o telegramă adresată regelui.

De față au fost următoarele fețe bisericești: canonicul Zasubari, P.S. Veniamin Ploieșteanu, vicarul Patriarhiei, arhim. Filaret Jocu, protoereu Stoica Ionescu, preoții Moldoveanu și Crăciunescu, consilieri referenți, Protosinghel Orghidan și părintele Cazacu, secretarul Patriarhului.

Gerard Șerbănescu, autorul „**Istoriei Mondiale a Franc-Masoneriei**” (Paris) **consideră că un timp parte din arhivele Marii Loji Naționale din România (fracțiunea Pangal) s-au aflat în păstrarea patriarhului Miron Cristea** (după unele surse **mason și el cu un grad foarte înalt**). De aici, probabil în timpul bolii patriarhului, unul dintre preoții săi a înstrăinat unele materiale unor elemente naționaliste, fapt care a permis organizarea la 22 iulie 1941 a

expoziției antimasonice (Toma Petrescu)».<sup>1</sup>

«Sfântul Sinod fusese sesizat de o cerere de dizolvare a masoneriei. Pangal avusese mai multe întrevederi cu Patriarhul și îi explicase deosebirea dintre Masoneria Națională și Marele Orient. **Patriarhul se arătase înțelegător și binevoitor și trăgănașe chestia în Sfântul Sinod**. În cele din urmă se numiseră raportori în această chestiune mitropolitul Bălan și episcopul Bartolomeu, oamenii gărzii de fier. Afacerea era în curs».<sup>2</sup>

## Biserica Ortodoxă Gnostică Rosicruciană și Apostolică

Transcriem câteva din postările pe Internet ale lui **Vlad Sauciuc, Arhiepiscopul Bisericii Ortodoxe Gnostice Rosicruciene și Apostolice din România**, Mare Maestru al Marelui Loji Naționale Mixte din România (MLMR):

**duminică, 9 martie 2014**

### Obiceiuri cu prilejul zilei de 9 Martie

Multă lume spune că astăzi, pe 9 Martie, cu prilejul prăznirii celor 40 de Sfinți Mucenici din Sevastia, bărbații ar trebui să bea 40 de pahare cu vin, în memoria celor 40 de martiri creștini. Alții consideră că numărul de pahare cu vin nu este de 40 ci 44, dar nu dau o explicație pentru acest număr.

Adevărul este altul. Tradiția spune că, începând de pe 9 Martie, bărbații trebuie să bea câte UN pahar de vin zilnic, timp de 44 de zile, până pe 23 Aprilie, ziua Sfântului Gheorghe, iar motivul este acela de a le întări trupul și spiritul pentru a-l susține pe Sfântul Mare Mucenic Gheorghe în lupta sa cu Balaurul (cu toate sensurile ezoterice care decurg din această acțiune). Ar fi, de altfel, total imposibil ca un om obișnuit să poată bea 44 de pahare cu vin într-o singură zi, iar rezultatul acestei acțiuni, dacă ar fi întreprinsă, ar fi dezastruos pentru sănătatea persoanei respective. Nici Biserica, nici tradiția, nu poate îndemna pe cineva către beție sau către săvârșirea unor acțiuni nechibzuite.

Așadar, nu 40, ci 44 de pahare cu vin roșu, și nu toate într-o singură zi, ci unul pe zi timp de 44 de zile !

Publicat de Vlad Sauciuc la 10:57

EUGEN MERA

<sup>1</sup> PAUL ȘTEFĂNESCU, *Istoria Francmasoneriei Române*, Editura Miracol, București, 1999, p.172-174.

<sup>2</sup> *Ibidem*, nota 57, p.172.

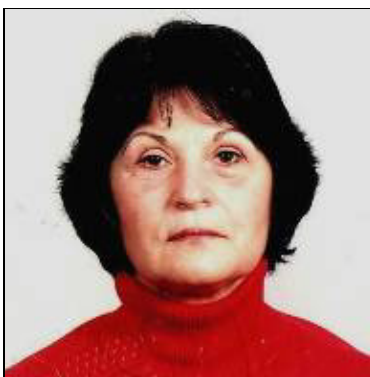
La ordinea zilei:

## „The Green New Deal”

(Noul Deal Rooseveltian actualizat)

Scena politică americană, agitată în timpul celor doi ani de președinție Trump, nu se liniștește până când clasa de mijloc și sărăcimea nu își vor recăpăta cel puțin drepturile și beneficiile deținute înainte de 1970, adică înainte de legile care au anulat succesiv tot ceea ce instituiseră administrația Roosevelt între 1933-1936, pentru a contracara efectele devastatoare ale marii crize economice. Este evident pentru orice observator că echilibrul social se află în grea suferință, de vreme ce, așa cum corect remarca tânăra congressmenă Alexandria Ocasio-Cortez, în același oraș, New York trăiesc mulți miliardari și încă mult mai mulți homleși, peisajul fiind specific și altor megaloposuri americane.

Președintele Donald Trump nu a reușit să „dreneze mlaștina” politică, așa cum suna unul dintre sloganurile lui electorale. N-a reușit pentru că într-o măsură oarecare el face parte din aceasă mlaștină, după cum au dovedit-o numirile de demnitari cu care s-a înconjurat și favorizarea clară a bogătașilor prin măsurile luate. În campania electorală Donald Trump a criticat Wall Street-ul, dar în fapt administrația sa conține mulți demnitari aleși de la *Goldman Sachs*, cea mai importantă bancă din Wall Street, învinovățită de recesiunea din 2008. Bugetul, făcut cunoscut nu demult, a fost elaborat de miliardari pentru miliardari, așa cum remarca Bernie Sanders, unul dintre candidații democrați pentru președinție. Donald Trump nu numai că nu a ameliorat inegalitatea socială, dar a și adâncit-o. Au început să sesizeze această realitate miliardarii înșiși. Ray Dalio, fondatorul firmei de hedge funds *Bridgewater Associates* (în CT) și președintele ei în emisiunea „60 Minutes” la CBS (7 aprilie a.c.) i-a cerut lui D. Trump să ia act de inegalitatea de avere în America și să o declare „national emergency”. (Ray Dalio: *The American Dream Is Lost. Capitalism Needs Reform*, Posted by JT Crowe in *moneyandmarkets.com*, April 8, 2019). Paul Volcker, acum în vârstă de 91 de ani, fost consilier la Federal Reserve în timpul mai multor președinți, de la J.F. Kennedy până la Barack Obama, într-un interviu acordat lui Ray Dalio a descris administrația Trump ca fiind „a hell of a mess”(un iad al dezordinii - *Former Fed Chair Volcker Rips Trump, Congress in Interview with Dalio*, Posted



by JT Crowe, *moneyandmarkets.com*, Feb. 12, 2019). Cu toate acestea la *Fox News* continuă să se facă publicitate înfloririi economice inițiată și susținută de administrație. Se dau cifre de joburi nou create, dar se uită să se precizeze câte mii de locuri de muncă sunt eliminate chiar acum, chiar sub ochii noștri la marile uzine automotivă în statul Michigan. Așa se vede că și președintele cade în culpa lui *Fake News*.

Situația economică începe a-i îngrijora chiar pe cei favorizați de privilegiile societății capitaliste. Ray Dalio, care a mărturisit a fi fost un beneficiar al oportunităților egale cu care altădată America s-a mândrit, trage semnalul de alarmă în eseu *Why and How Capitalism Needs To Be Reformed* publicat în LinkedIn. (Ray Dalio, *The American Dream Is Lost*, Posted by JT Crowe, *marketsandmoney*, April 8, 2019). Ray Dalio recunoaște că a devenit bogat în condițiile oferite de capitalism, dar că astăzi acele oportunități au dispărut pentru majoritatea populației. El critică azi limitele sistemului: „the root of the issue is a failure of the system to make sure people aren't left behind” (rădăcina situației constă în scăderea sistemului care îi marginalizează pe oameni- idem, *ibidem*). Dalio nu este primul care anunță dispariția lui *American Dream*. Noam Chomsky a făcut-o înaintea lui în cartea *Requiem for the American Dream* (2017). În absența reformării capitalismului, miliardarul Ray Dalio se teme de convulsii sociale: „If we don't have reform, we will likely have revolution.” (Dacă nu avem reforme, vom avea revoluție - idem, *ibidem*).

S-ar putea însă ca noile orizonturi să fie deschise de generația milenială, în care atât de mulți își pun nădejdea. Alegerile din vara lui 2018 au propulsat în Congres forțe tinere în aripa progresivă a Partidului Democrat, care încearcă să împingă în arena publică o agendă ambițioasă. Numele ei este

semnificativ *New Green Deal*, o reluare a numelui vechi din timpul președintelui Roosevelt, actualizat prin tema globală a combaterii schimbării climatice prin reducerea emisiunilor de bioxid de carbon. Deși tema combaterii încălzirii globale este centrală în acest deal tot pe atât de importantă este lupta împotriva inechității economice, pledoaria pentru justiție socială.

Corelarea celor două aspecte fundamentale a fost succint explicată de Greg Carlock, director al programului *Data for Progress Research* (Date pentru cercetarea progresului). El a explicat că „the Green New Deal isn't just an environmental initiative that would happen to create jobs; it's an economic justice initiative that would root out inequality by taking on the powerful interests who harm the earth as well as the poor. These problems are inherently tied together, and the solutions should be, too.” (*Green New Deal nu este doar o inițiativă de mediu care va crea joburi; este o inițiativă de justiție economică pentru a stărpi inegalitatea prin combaterea intereselor celor puternici, care fac rău atât pământului cât și celor săraci. Aceste probleme sunt inerent legate, și soluțiile trebuie să fie la fel* - Michael Grunwald, *The Trouble with the "Green New Deal"*, *Politico Magazine*, January 15, 2019). Termenul desemnează o umbrelă sub care sunt propuse programe și politici menite a crea sustenabilitate de mediu și stabilitate economică. **A fost gândit ca un proiect grandios, care să restructureze economia și societatea americană pentru a răspunde provocărilor secolului 21.** Cei care s-au înrolat în această bătălie au conceput *the Green New Deal* nu doar ca pe o altă politică despre climat, ci ca o tentativă de a redefini politica și de a stabili un nou contract social pentru America. Este, dacă vreți, mișcarea insurecțională a generației mileniale, angajată într-o corridă cu toate consecințele negative ale managementului generației baby boomers, care a cules toate beneficiile evoluției capitaliste de la Reagan încoace.

*The Green New Deal* a fost introdus în Senat de Alexandria Ocasio-Cortez, senator democrat de New York și de senatorul Ed Markey din Massachusetts, care este prim sponsor al bilului. Legislația nu a trecut. A fost respinsă cu critici severe din partea republicanilor și rezerve din partea unor democrați deveniți, cum s-a spus, republicani moderați. Nancy Pelosi, →

SILVIA URDEA

Speaker of the House of Representatives, al doilea om în stat după Vice-Președinte, membră cu greutate în Partidul Democrat nu a manifestat atașament față de acest bill. Ea a fost mai mult presată de diferite forțe progresive să promoveze pe agenda democrată acest deal verde, aducător de speranțe. Trebuie spus că în spatele democraților progresivi stă o viguroasă mișcare studentească pro social-democrată sau chiar pro-socialistă, care a cuprins universitățile americane, stau independenții care l-au susținut pe Bernie Sanders în alegerile din 2016 și s-au ales cu o uriașă dezamăgire, stau mișcări recent înființate, precum *Sunrise*, care grupează tineri în jur de 26 de ani al căror scop este să oprească degradarea climatică și simultan să lupte împotriva sărăciei.

Acești tineri pare că știu ce vor și știu să se organizeze. Unul dintre liderii mișcării *Sunrise* a descris contribuția ei în promovarea ideilor ei și a candidaților care să ajungă în Congres pentru a le susține. Ei au mărturisit că s-au implicat în alegerea lui Ocasio-Cortez, că în vara lui 2018 75 de tineri au lucrat full time job ca să obțină trimiterea în Congres a campionilor lui *Green New Deal* și nu numai, ci și la nivelul administrației statelor americane: *"We've been working to kick fossil-fuel funded politicians out of office, and working really hard to elect climate champions into the halls of power like Alexandria Ocasio-Cortez"* (Am lucrat ca să înlăturăm din oficiu politicienii susținuți de fonduri petrolifere și am lucrat foarte tare să alegem campioni ai climatului în holurile puterii, ca Alexandria Ocasio-Cortez - Tim Dickinson, *Getting to the Bottom of the Green New Deal*, Rolling Stone, January 7, 2019). Mișcarea *Sunrise* consideră necesar să pună de acum bazele morale și politice pentru o transformare socio-economică după 2020. Toți acești tineri sunt conștienți că prezența lui Donald Trump reprezintă un mare impediment în derularea și implementarea idealurilor lor. În afară de Alexandria Ocasio-Cortez sunt menționate nume ca Ilhan Omar, senator democrat din Minnesota, Ayanna Pressley, membră a Congresului din Massachusetts, Rashida Tlaib, reprezentativă în Congres a celui de-al 13-lea district din Michigan. Împreună cu Ocasio-Cortez ele formează un fel de avangardă a stângii democratice.

Planurile generației mileniale sunt cutezătoare, căci ea își propune *"to root*

*out inequality and transform capitalism"* (să smulgă rădăcinile inegalității și să transforme capitalismul). Se pare că social-democrația scandinavă este unul dintre modele. Propunerile acestei generații au un aer insurgent, seamănă cu o pregătire pentru asalt pe cale democratică. În grija pentru climat sunt împachetate revendicări radicale precum îngrijirea medicală universală, garantarea demnității de viață și muncă pentru toți americanii, salar rezonabil pentru lucrători, dreptul de organizare în sindicate, aproape anulat treptat după 1970, recunoașterea în general a drepturilor lucrătorilor.

E limpede pentru oricine că generația milenială vrea să continue și să încorporeze revendicări ale protestelor anterioare și să ducă mai departe idei din varianta Obama a lui *Green Deal* inclusă în legea din 2009, numită *American Recovery and Reinvestment Act*, care conținea împreună cu stimulentele financiare pentru salvarea băncilor în faliment și măsuri de promovare a energiei curate, combustibil reînnoit, baterii avansate etc. Președintele Obama e singurul dintre președinți, care a avansat propuneri vitale pentru rezolvarea unei probleme de mare importanță: consecințele negative ale poluării. Renumitul gânditor și activist Noam Chomsky consideră că două sunt problemele urgente pe agenda umanității: încălzirea globală a terrei și războiul nuclear, două amenințări letale cu care trebuie să ne confruntăm responsabil.

Generația milenială, pare a fi decisă să-și lege numele de combaterea absolută a poluării planetei și de transformarea capitalismului în sensul împingerii lui spre o societate mai umană, mai justă față de cei care produc bogăția, față de cei vulnerabili, mai apropiată față de comandamentele morale. De altfel, Alexandria Ocasio-



Miron Duca, Lac

Cortez a introdus în discursul ei problema moralității atunci când a pus față în față pe multimiliardari și pe cei fără de adăpost. Nu ne mai putem preface că nu-i vedem pe homleși, nu mai putem ocoli rănile societății noastre. Există o oarecare grandilocvență în gesticulația acestor tineri care luptă pentru înnoire. Ea ține de romantismul și avântul tinereții. Când a prezentat documentul *The Green New Deal*, AOC l-a descris ca ținând *"the Great Society, the moon shot, the civil rights movement of our generation"*. (O societate măreață, un proiect ambițios, rod al unui efort curajos, o mișcare a drepturilor civile a generației noastre - Michael Grunwald, *ibidem*).

Un recent sondaj la Yale University arată că 81% dintre americani sprijină ideea unui *Nou Green Deal*. 76% dintre americani consideră că cei bogați trebuie să plătească taxe mai mari. (Bill Gates, *Extreme Wealth Tax Policies Like AOC's Missing the Big Picture*, posted by JT Crowe, [moneyandmarkets.com](http://moneyandmarkets.com)).

În 2 aprilie a.c. Senatul a votat împotriva documentului *The New Green Deal* și evident republicanii s-au năpustit cu critici severe la adresa acestui proiect democratic. Atacurile au venit nu doar din partea republicanilor, ci și a altor persoane independente, bilionari, candidați la președinție, libertarieni etc. În stilul lui arogant cunoscut, Donald Trump a numit-o pe proaspăta membră a Congresului *"a young bartender"* (o tânără barmană), ignorând studiile ei. Este metoda lui de a minimaliza adversarul. Ne amintim de acel *"crooked Hillary"*. El a declarat că va face din atacul la adresa lui *Green New Deal* un obiectiv central al campaniei lui. Vom vedea care va fi desfășurarea de forțe când democrații progresivi și, în general, tinerii mileniali își vor organiza falangele de activiști. →



Miron Duca, După ploaie

Mi s-a părut foarte curajos răspunsul Alexandrei Ocasio-Cortez la întrebarea privind finanțarea proiectului lor ambițios. Conform agenției Associated Press, ea a afirmat că se va plăti pentru acest deal *"the same way we paid for the original New Deal, World War II, the bank bailouts, tax cuts for the rich and decades of war - with public money appropriated by Congress"* (în același fel în care am plătit pentru Noul Deal original, Al Doilea Război Mondial, salvarea băncilor, tăierea taxelor pentru bogați și decenii de război - cu bani publici aprobați de Congres - Schultz Slams AOC's "Immoral", "Unrealistic" Green New Deal, posted by JT Crowe, moneyandmarkets.com, February 13, 2019).

Unii miliardari par a acorda atenție revendicărilor formulate de tinerii mileniali. Ray Dalio, deja menționat, a afirmat că deși Alexandria Ocasio-Cortez nu a fost la Forumul Economic Mondial de la Davos (22-25 ianuarie 2019), poziția ei s-a făcut simțită în timpul dezbaterilor: *"She may not be in Davos, but Alexandria Ocasio-Cortez's influence is already being felt on the slopes of the Swiss Alps"*. (Ea n-a fost în Davos, dar influența Alexandrei Ocasio-Cortez s-a făcut deja simțită pe pantele Alpilor Elvețieni - Ray Dalio: Ocasio-Cortez's 70% Tax Idea Is Catching On, Posted by JT Crowe, moneyandmarkets.com, Jan 23, 2019). Dalio prevede că această idee va pătrunde și în dezbaterile electorale. Deci nonșalanța cu care Președintele o numește o barmană, cu intenția de a o desconsidera, iar alții dintre democrații osificați sau dintre republicani cataloghează drept prostii tot ceea ce spune ea în Congres, adevărul este că **Alexandria Ocasio-Cortez reprezintă o stare de spirit ajunsă la temperaturi explozive**. Miliardarii mai clarvăzători au remarcat-o deja.

Mai mulți comentatori au încercat să deceleze cum s-a ajuns la o asemenea "contaminare" socialistă a tineretului american de astăzi. S-au produs trădări după trădări, s-a petrecut declinul presei audio-vizuale, care colportează *fake news*, a venit recesiunea din 2008, fără o completă revenire și, ce trebuie subliniat este impactul economic devastator al crizei asupra generației mileniale de tineri studenți, striviți sub avalanșa de împrumuturi. Pentru generația baby boomers s-a cheltuit enorm de la bugetul statului prin cunoscutele stimulente financiare pentru bănci, prin reducerea taxelor la cei avuți, prin felurite aranjamente fiscale cu dedicație. *"What assets do*

*millennials have? Hardly any. Instead they are saddled with mountains of student debt which, thanks to president George W. Bush, could no longer be discharged in bankruptcy"*(Ce bunuri au milenialii? Mai nimic. În schimb ei sunt încărcăți cu munți de datorii studențești, care mulțumită președintelui George W. Bush nu mai pot fi transferate în faliment - Former Fed Chair Bernanke is the Father of AOC's Modern Socialism, posted by JT Crowe, în moneyandmarket.com, March 5, 2019). Și pentru că am vorbit despre trădări, să amintim că Barack Obama a promis **CHANGE (SCHIMBARE)**, dar a luat măsuri contrare unei reale schimbări. Bernie Sanders a entuziasmat tineretul prin agenda lui electorală progresivă, dar a cedat în fața ambițiilor lui Hillary Clinton. Despre Trump nu are rost să vorbim deoarece el nu a avut sprijinul generației mileniale, care l-a contestat viguros după victoria în alegeri. Dar Trump însuși s-a împăunat cu *drenajul mlaștinii*, urmând în schimb politica imperială a președinților anteriori. David Stockman, autorul cărții *Peak Trump: The Undrainable Swamp and the Fantasy of MAGA*, (2019) concluzionează: *"He wanted to drain the swamp but failed to do so. He never had a good chance of doing that, but he failed to make the most of the chance he had. We are where we are because of decades of Congressional and monetary mismanagement"*(El a vrut să dreneze mlaștina, dar a eșuat. N-a avut niciodată o adevărată șansă ca s-o facă, dar a eșuat să exploateze șansa pe care a avut-o. Ne aflăm în punctul în care ne aflăm din cauza deceniilor de prost management congressional și monetar - Former Fed Chair Bernanke is the Father of AOC's Modern Socialism, posted by JT Crowe, în moneyandmarket.com, March 5, 2019).

Howard Schultz, fost CEO al lanțului de companii *Starbucks*, actualmente candidat la președinție, unul dintre sponsorii de bază ai Partidului

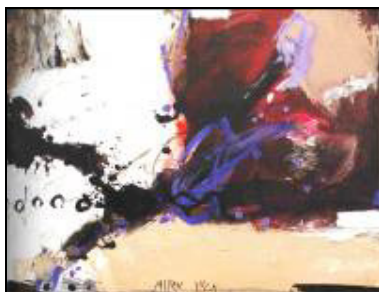


Miron Duca, Orizont marin

Democrat a criticat drastic proiectul progresiv *The New Green Deal*, considerându-l *"immoral"* și *"unrealistic"*. Îl consideră imoral deoarece implică o investiție colosală de bani și nerealist prin propuneri ca educație gratuită, job pentru fiecare, energie curată, eficiență în toată țara, în toate clădirile. Libertarianul Ron Paul vede în amintitul proiect o formă de socialism, un fel de cal troian care să strecoare autoritarismul și să extindă influența guvernului, amenințând cu o *"phantom fears of impending environmental disaster"* (fantoma fricii de un dezastru de mediu iminent - Ron Paul: AOC's Green New Deal the Latest Excuse to Expand Gov't, Curtail Liberty - posted by JT Crowe, moneyandmarkets.com, March 25, 2019). Ceea ce Ron Paul nu ia în considerație este latura de justiție social-economică a proiectului, reclamată de realități dezastruoase, care s-au tot accentuat cam de patru decenii încoace. Să amintim ce a spus F. D. Roosevelt elitei bogate după ce a discutat cu sindicatele, partidele socialiste și partidul comunist înainte de lansarea aceluia faimos New Deal între 1933-1936. Convins, după consultarea cu muncitorii, de iminența revoluției președintele Roosevelt le-a cerut celor bogați să pună jos 90% din ceea ce au acumulat, dacă nu doresc să piardă totul. Așa s-a făcut *the New Deal* atunci și FDR a afirmat că a salvat capitalismul de capitalism. Astăzi aspirațiile sunt mult mai îndrăznețe, vizând însăși schimbarea structurală a societății.

Nu ne îndoim că proiectul milenial va fi atacat din toate direcțiile, dar are meritul de a fi plasat în centrul atenției problema inechității sociale, a disparității economice acute, a deposedării majorității de către o oligarhie coruptă pe baza unei legislații corporatiste rapace.

Acestea sunt realități de fond ale societății americane contemporane care nu dispar nicăieri, care trenează amplificându-se, care cer o rezolvare spre a evita o catastrofă.



Miron Duca, Tumult

MAPAMOND

## Japonia – note de călătorie

(XII)

Grădinile *Kenroku-en* sau Grădina celor Șase Atribute, în **Kanazawa**, prefectura Ishikawa, parc privat al clanului Maeda, amenajat între anii 1620-1840, este astăzi una din cele trei grădini excepționale ale Japoniei. Aici se află cel mai vechi izvor artezian din țară, Kasumigaike, al cărui jet vertical atinge 3,5 metri înălțime. Cele șase atribute peisagistice ale grădinii japoneze, splendid ilustrate la *Kenroku-en* sunt: imensitatea, izolarea, inventivitatea, venerabilitatea, canalele navigabile și panorama. În vecinătatea grădinilor, *Castelul Kanazawa*, cu zidurile albe, deținut vreme de paisprezece generații de clanul Maeda din perioada Sengoku (1467-1603), până la Restaurația Meiji de la 1871.



Turn de pază la Castelul Kanazawa

Plimbare prin *Cartierul caselor de ceai*, în districtul Higashi Chaya-gai din **Kanazawa**, unde vedem casa istorică a gheișelor, *Ochaya Shima*.

Urcăm apoi, pe șoseaua ce șerpuieste printr-o zonă de munte cu splendide păduri, către *satul tradițional Shirakawa*. Situat în districtul Ōno din prefectura Gifu, micul sat **Shirakawa-mura**, cunoscut ca așezarea **Shirakawa-gō** populată de circa 1.700 de locuitori cu 582 de gospodării împrăștiate pe circa 356 kilometri pătrați, înfățișază începând de la 1 iulie 1897, un stil de

construcții tradiționale: *gasshō-zukuri*, cu clădiri din lemn acoperite cu stuf în forma unor mâini în rugăciune și face parte din patrimoniul mondial UNESCO. Locul este mirific, dătător de pace și bucurie prin frumusețea așezării, a caselor și acareturilor, prin integrarea în peisajul de basm care o înconjoară.



Shirakawa-gō

Ajungem la **Takayama**, tot în prefectura Gifu, oraș cu circa 90.000 de locuitori, aflat la altitudine și oarecum izolat, încât a putut să-și dezvolte vreme de 300 de ani o cultură proprie. Orașul e cunoscut sub numele **Hida-Takayama**, cu referire la vechea provincie Hida în care se află, în centrul insulei Honshu. I se mai spune „Micul Kyoto”. Poposim la *Ouan Inn*, un han tradițional *ryokan*, cu paturile pe podea și kimonouri în loc de pijamale. Cina tradițională, foarte bună, cu carnea pregătită de fiecare la propria instalație, pe masa comună. Vizităm *Piața de dimineață* a orașului, pe malul unui râu plin cu pești viu colorați. Orașul abundă în arii protejate. Vedem case tradiționale din perioada Edo-Tokugawa (1603-1868) și distilerii în care se produce vestita *sake*, băutura tradițională japoneză asemănătoare cu vinul, obținută din orez fermentat.

Intrăm în zona serpentinelor montane ce ne duc, printre marile baraje, spre **Matsumoto**, localitate desemnată la 1 noiembrie 2000 ca „oraș special”, aflat în prefectura Nagano, numărând circa 250.000 de



Ryokan Ouan din Takayama

locuitori. Aici a avut loc incidentul cunoscut pe plan internațional ca „atacul Matsumoto cu gaz sarin”, în zilele de 27 și 28 iunie 1994, când opt persoane au fost ucise și peste 500 grav afectate de gazul otrăvitor sarin, în asasinatul comis de membri ai cultului local Aum Shnrikyo, fondat în anul 1984 de Shoko Asahara, prefigurare a unui asasinat mult mai cunoscut: atacul sarin de la metroul Tokyo, din 1995. La **Matsumoto** a funcționat prima școală *origami* (arta tradițională în cultura japoneză, de obținere a unor obiecte reprezentând de obicei animale, păsări etc., din hârtie îndoită) și primul teatru *nō*, aici existând un muzeu cu măști și costume specifice. Un alt muzeu, cu peste 100.000 de piese din lemn lăcuit, stampe, cărți vechi din sec. XVI-XVIII. Aici a luat ființă la 1876 prima școală cu stil de predare occidental. Conservatorul și Filarmonica Națională din Matsumoto, avându-l ca dirijor pe Seiji Ozawa, au adus localității fama de „Oraș al Muzicii”.

*Matsumoto-jō*, castel istoric dintre Comorile Naționale, probabil cel dintâi din cele păstrate până azi, datând din perioada Sengoku (1467-1603) când, la 1504, Shimadachi Sadanaga din clanul Ogasawara a construit un fort, numit Castelul *Fukashi*. Din 1550 a fost stăpânit de clanul Takeda și ulterior de Tokugawa Ieyasu. Douăzeci și trei de lorzi Matsumoto din șase familii distincte de *daimyō* au stăpânit vreme de 280 de ani, până la Restaurația Meiji, castelul situat în câmpie, nu pe un vârf de deal, ci înconjurat de largi șanțuri cu apă și ziduri înalte din piatră. Zidurile și acoperișurile sale negre, asemănătoare unor aripi deschise, l-au făcut cunoscut și sub numele *Karasu-jō*, adică *Castelul Ciorii*.

MIHAI POSADA

# „Argumente pentru pace”

în lunamai

*Luna mai este o lună a monumentelor triumfale create de metropolele antice ale strămoșilor, unele dedicate războiului și păcii. Astfel:*

- În 12.05.113, în scopul glorificării victoriei împăratului asupra dacilor, se inaugurează la Roma, Columna lui Traian, operă a lui Apollodor din Damasc. Este posibil ca și realizarea podului de la Drobeta, de către Apollodor din Damasc să se fi desfășurat inclusiv în luna mai... Se știe că a fost construit între primăvara anului 103 și primăvara anului 105, deci cel puțin în anul 103 se lucra sau se începea munca la acest monumental pod. Peste secole, în 28.05.1977, a fost inaugurat Muzeul Tropaeum Traiani și replica monumentului triumfal roman de la Adamclisi, restaurat de un grup de specialiști români.

- Tot în mai, în 12.05.330, se inaugura și noua capitală a Imperiului Bizantin, o altă metropolă a celor care a trăit în spațiul danubiano-pontic. Aceasta primește numele de „Orașul lui Constantin”, Constantinopol. Din noul imperiu pentru câteva perioade de timp au făcut parte și teritoriile de la nordul Dunării din România de astăzi. *În mai, românii au preferat să plătească prețul scump al păcii, care a însemnat uneori chiar și renunțarea la suveranitate, concesiile teritoriale, abandonări de compatrioți, în favoarea statelor mari. Dar atunci când s-au atins astfel de condiții uneori tot în mai s-a reușit întrunirea condițiilor pentru redobândirea libertăților pierdute, de dragul liniștii și datorită dreptului celui mai tare de a hotărî... Axiomatic pentru evul mediu este ca atunci când ești înfrânt e mai bine să cedezi din teritoriile statelor vasale... Astfel:*

- În 7.05.1775 o consecință a unei convenții turco-austriece este pentru Poartă cedarea nordului Moldovei, Bucovina, încorporată imperiului habsburgic.

În 22.11.1806 începea războiul rusoturc (1806-1812) desfășurat în întregime pe teritoriul Moldovei și Țării Românești. Conflictul se va încheia prin Pacea de la București, din **28.**

**05.1812**, în urma căreia Basarabia



- intra în componența Rusiei. Prin acest tratat, Poarta ceda și Rusiei un alt teritoriu care, în realitate, nu-i aparținea. Basarabia și Transilvania se vor bucura până în 1828 de autonomie locală în cadrul Imperiului Rus.

- În 17/30.05.1848 Dieta de la Cluj votează alipirea Transilvaniei (care era la acea dată era autonomă în cadrul Imperiului habsburgic) la Ungaria. În perioada 17 mai - 27 iunie 1848, au loc lucrările Dietei din Cluj, unde românii erau reprezentați de un singur deputat, deși erau majoritari în această parte a lumii. Se votează, fără a se ține seama de cererea Adunării de la Blaj, "Uniunea Principatului Transilvaniei cu Ungaria".

- Ziua de 7.05.1918 - Încheierea unei păci separate părea singura soluție viabilă pentru supraviețuirea statului român. După acceptarea Tratatului de pace de la București, în 7.05.1918 România a trebuit să facă concesiile teritoriale, dar și militare, și economice, colosale chiar și pentru acele vremuri.

- În 23.05.1948 are loc cedarea Insulei Șerpilor. Se semnează pe Insula Șerpilor un proces-verbal de către Nikolai Pavlovici Sutov, prim-secretar de ambasadă, reprezentantul Ministerului Afacerilor Externe al U.R.S.S. și Eduard Mezincescu, reprezentantul Ministerului Afacerilor Externe al R.P. Române, prin care Insula, în suprafață de 17 ha, situată în Marea Neagră, a fost cedată Uniunii Sovietice.

*Tot în luna mai alte evenimente comemorează alte fațete atât de cunoscute al păcii... Uneori pacea se încheie prin înfrângerea ambelor părți combatante...*

- În 17.05.1395 s-a dat bătălia de pe râul Argeș, în apropiere de capitala țării, și victoria este nedecisă. După o luptă grea, cu mari pierderi de ambele

părți, Mircea cel Bătrân este nevoit să se retragă în Transilvania, iar oastea decimată a lui Baiazid este silită să se replieze la sud de Dunăre. Totuși, chiar și în aceste condiții, este înscăunat de către turci, Vlad I, (numit și Uzurpatorul), care acceptă suzeranitatea otomană și se obligă la plata tributului.

*Nu este bine să supui și să umilești țările care preferă să-și cumpere cu tribut pacea. Evenimentele din mai 1595 confirmă tocmai acest lucru...*

- În 14.05.1595 Marele vizir Ferhad Pașa, comandantul trupelor otomane, care urma să cucerească Muntenia și Moldova, abolește statutul de autonomie de care se bucurau cele două principate și le declară provincii: Vilayet ale Imperiului otoman. Moldova este încredințată lui Cafer Pașa, iar Țara Românească lui Satârca Mehmed Pașa. A fost singura dată când turcii au trecut Țările române din zona dâr al-ahd (țările tributare) în zona din islam.

- În 20.05.1595 după deschiderea ostilităților cu Înalta Poartă, Mihai Viteazul este nevoit să semneze un tratat încheiat de Sigismund Bathory cu delegația Stărilor. Prin acesta Stările subordonau Țara Românească principelui Ardealului, devenit autoritate supremă, iar pe domn, boierilor.

- După doar cinci ani, în 27.05.1600 Mihai Viteazul devine "domn al Țării Românești și al Ardealului și a toată Țara Moldovei", realizând prima uniune politică a celor trei țări române, sub conducerea unui român, dar și scoaterea din zona islam a celor trei țări.

*Peste secole, o altă alianță era dedicată tot aceluiași scop, și tot în luna mai...*

- În 19.05.1821 se încheia un acord între Tudor Vladimirescu și Iordache Olimpiotul. Cei doi se angajează să se sprijine reciproc în cazul unui atac otoman.

- În 10.05.1838, sub presiunea Porții Otomane, Obșteasca Adunare a Țării Românești votează "articolul adițional" care prevedea obligativitatea acordului puterilor suzerane și protectoare pentru orice lege.

*A urmat o nouă îngrădire pentru autonomia celor două principate...*

- În 1.05.1849 Convenția de la Balta Liman îngrădește autonomia internă a Principatelor. Adunările obștești sunt dizolvate și înlocuite cu →

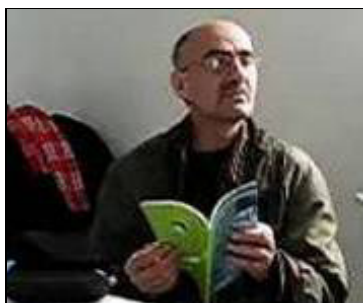
**Prof. CORINA SIMEANU**



## Literatură și film

### Războiul rece și puterea absentei

Premiul pentru regie la Cannes în 2018 i-a revenit lui Pawlikowski pentru filmul *Zimna wojna/ Războiul rece*. Pentru cei ce au admirat multipremiatul *Ida* al aceluiași regizor n-a fost nicio surpriză. Aceleași tonalități în alb-negru, imagini somptuoase, o virtuozitate aleasă și o iubire fragmentată pe zece ani. Joacă în film Joanna Kulig și Thomas Kot în rolurile principale. Totul începe în 1951. Viktor e dirijorul ce dorește cu înrâncenare libertatea, iar Zula e cântăreață. Nu e loc pentru arta autentică : trebuie cântat despre Stalin. Te poți opune ? Turnee, întâlniri scurte peste ani, o



lume în derută, abia ieșită din război. El îi propune să evadeze din comunism, mai ales că el a reușit să fugă în timpul unui turneu cu o corală poloneză. În 1954 ei se întâlnesc într-un bar la Paris. O picturalitate aparte, pași curmați și o iubire imposibilă într-o epocă imposibilă. Construcția eliptică a filmului servește pe deplin povestea și întâlnirile din Berlin, Paris,

Iugoslavia... Ea informatoare, el spion, compromisuri pentru păstrarea iubirii, un dans ca o dezlănțuire, pianul ca defulare, pudoarea ei, muzica de jazz – întreg filmul se ordonează după criterii estetice sincopate. Finalul din 1964 este o adevărată surpriză, după ce Viktor se întoarce în Polonia și se aruncă în gura lupului.

Regizorul recrează ambianța unui timp revolut, alege decoruri credibile și știe să filmeze romanțe folclorice. Filmul e dedicat părinților săi. Iubirea protagoniștilor e mai intensă când sunt separați, de parcă absența ar întreține relația. Un film nostalgic, melancolic, într-o regie gravă, concisă, eliptică.

Primit în ianuarie

**ALEXANDRU JURCAN**

## ARGUMENTE...

→adunări boierești.

*Convențiile de pace pot schimba legile tinerelor state...*

- În perioada 10.05.1858 – 7.08.1858 au avut loc lucrările Convenției de la Paris care a creat un cadru legislativ propice Unirii Principatelor. Convenția de la Paris a fost lege fundamentală până în 1864 în cele două țări românești.

*9 mai este o zi mare pentru noul stat România – În 09.05.1877 are loc Proclamarea Independenței*

În această zi are loc sesiunea extraordinară a Adunării Deputaților care proclamă independența de stat a României. Ministerul de Externe, Mihail Kogălniceanu, declară în fața Adunării că "Suntem independenți, suntem națiune de sine stătătoare! Suntem o națiune liberă și independentă".

*Dar tot 9 mai este o zi mare și pentru întreaga lume – Ziua Victoriei Coaliției Națiunilor Unite asupra Fascismului*

-În 09.05.1945 avea loc Capitulara necondiționată a Germaniei hitleriste. Reprezentanții U.R.S.S., Marii Britanii, S.U.A. și Franței semnează la Berlin actul de capitulare necondiționată a Germaniei naziste.

-Tot în 9 mai sărbătorim și Ziua Europei - a fost declarată pentru prima dată sărbătoare, în 1985, marcând primul pas în construcția Europei unite. În 9 mai 1950 Robert

Schuman, ministrul de externe al Franței, prezenta declarația sa, prin care a propus Germaniei și altor state europene să pună "bazele concrete ale unei federații europene indispensabile pentru menținerea păcii".

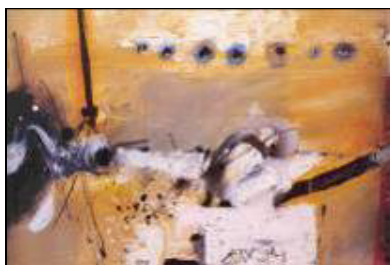
*Următoarea zi a lunii, 10 mai, e o zi mare pentru regalitatea din România.*

-În 10.05.1866 Carol I devenea domnitor al României, prin depunerea, în fața Adunării Constituante, Locotenenței Domnești și Guvernului, a jurământului de credință. Este proclamat Domnitor al României sub numele de Carol I.

-Peste ani, în 10.05.1920, Ferdinand Întregitorul primea "Buzduganul" voievodal.

*Tratativele din luna mai consfințeau din nou starea de lucruri din România... Astfel:*

-În 7.05.1945 s-a luat hotărârea Consiliului Miniștrilor Afacerilor Externe al celor patru mari puteri, care prevedea păstrarea graniței dintre România și Ungaria, cea existentă la 1 ianuarie 1938, consfințită și prin



**Miron Duca, Impact**

Tratatul de Pace de la Trianon din [4.06.1920](#) dintre Ungaria și Aliați.

O confirmare definitivă, argumentată și de Gheorghe Tătărescu, ministrul Afacerilor Străine, șeful delegației României la Conferința de Pace de la Paris, în intervenția sa din 2 septembrie, se face în 5 septembrie 1946. La acea dată Comisia politică și teritorială pentru România a Conferinței de pace de la Paris privind delimitarea frontierei dintre România și Ungaria vota cu 10 voturi "pentru" și două "împotriva" (Australia și Uniunea Sud-Africană), pentru confirmarea definitivă a hotărârii de la 7.05.1945.

- În perioada 11-14 mai 1955 are loc, la Varșovia, semnarea Tratatului de prietenie, colaborare și asistență mutuală pe o perioadă de 20 de ani a statelor socialiste europene. Se crea un Comandament unificat al forțelor armate al statelor semnatare și a un Comitet Politic Consultativ. A fost ratificat de Marea Adunare Națională a României, la 30 mai. Tratatul intră în vigoare la 5 iunie. Tratatul a fost în vigoare până în 1990.

- În 24.05.1958 are loc retragerea trupelor sovietice din România. În aceeași zi au fost reduse efectivele militare sovietice din Europa de Est cu 119.000 soldați.

Sursele articolului se pot vizualiza pe pagina <https://calendarele.eu/bibliografie/> de pe site-ul aplicație – **Calendare românești**

# STRIGĂTUL CULORILOR

## Interviu cu Rodica Duca, soția pictorului Miron Duca

„În fața unei pânze orbitor de albă  
rămân mut.

*Mi-o apropii încercând să-i povestesc  
câte ceva despre culoare.*

*Uneori mă las „naufragiat” în culoare.  
Revenindu-mi o vreme trăiesc nostalgia  
acestui demers.”*

Miron Duca

Miron Duca s-a născut în data de 12 februarie 1952, în localitatea Boianu Mare, jud. Bihor, d. 25 februarie 2018, în Bistrița. A absolvit Institutul de Arte „Ion Andreescu” din Cluj-Napoca, promoția 1975. În perioada 1989-1991 parcurge Studii de Muzeologie la Institutul de Arte „Nicolae Grigorescu”, București. În 1981, devine membru al Uniunii Artiștilor Plastici din România, numărându-se printre cei mai apreciați pictori români. Lucrările lui s-au bucurat de un real succes în expozițiile personale din țară și din străinătate. Dintre expozițiile personale din străinătate amintim: 1993 – Desene – Galeriile „ATELIER”, Besançon – Franța; 2003 și 2004 – Repere peisagistice – Galeriile Palatului Esterhaszi, Eisenstadt – Austria; 2008 – Vecinătăți – Centrul Cultural Miscols, Ungaria. Participă la numeroase expoziții de grup în țară și în străinătate. Din cadrul expozițiilor de grup în străinătate amintim: 1979 – Expoziția internațională de desen „Juan Miro”, Barcelona; 1982 – „Expoziție de artă românească”, Atena, Grecia; 1983 – „13 artiști români”, Belgrad, Yugoslavia; 1985 – „Artă românească” Sandonierz, Stalowa-Wola, Tarnobzeg – Polonia; 1985 – Expoziția Simpozionului de artă „Harasinki”, Polonia; 1985 – Expoziția internațională de acuarelă, Galeria Arcobalena Roma, Italia; 1986 – Expoziția internațională de pictură, Montreal, Canada; 1988 – Expoziția internațională de miniatură, Toronto, Canada; 1990 – „Artiști români”, Lisabona, Portugalia; 1991 – „Artă românească”, Szombathely, Ungaria; 1993 – „Artiști bistrițeni”, Montrenil, Franța; 1992 – „5 pictori români”, Galeriile „Ataturc”, Istanbul, Turcia; 1996, 1998 – „6 artiști români”, Caracas, Venezuela; 2008 – „Artiști români”, Nürnberg, Germania; 2009 – „12 artiști din România”, Busigny și



Condry, Franța.

Premii și distincții: Premiul „Primăvara Studențească”, Cluj-Napoca, 1973; Premiul Național al UAP din România pentru pictură, 1993; Diploma de excelență al „Saloanelor Liviu Rebreanu”, 1999; Premiul pentru Arte Plastice al Primăriei Bistrița, 2000; Premiul Primăriei Chișinău la „Saloanele Moldovei”, 2002; Meritul Cultural acordat de Președintele României, 2004.

O imagine amplă a activității poate fi contemplată în albumul de pictură „Miron Duca – Ritmuri ale timpului”, Colecția: Mentor(1) – ARCADE 24, 2009, care conține în jur de 100 de lucrări din 1993 și până în 2009, cuprinzând texte critice aparținând criticilor de artă Oliv Mircea, Pavel Șușară, Corneliu Antim, Emil Cira, Liviu Văcaru, Mircea Țoca și Virgil Ciomoș.

*- Doamnă Rodica Duca, acum, când s-a împlinit un an de la trecerea în nemurire a soțului dumneavoastră, artistul plastic Miron Duca, încerc, cu permisiunea dumneavoastră, să vă pun câteva întrebări:*

*- Care a fost tema primelor lucrări?*

- Tema primelor lucrări dezvoltate, după cum e și firesc, universul copilăriei. În cazul lui Miron Duca, începuturile lui creatoare stau sub zodia poeticului care are o expresie plastică și una literară. Miron Duca debutează cu poezie în revista pentru copii de la începutul anilor '60 și abia mai târziu preocupările pentru artele vizuale au prins un contur mai apăsător.

*- Ce reprezintă pentru d-voastră prima lui expoziție personală?*

- Prima expoziție personală a pictorului Miron Duca a avut loc la Galeria revistei Tribuna din Cluj. Era încă student. Mai târziu, evoca adeseori această expoziție de care era mulțumit și despre care afirma că a constituit veritabilul lui început în demersul căutărilor în pictura contemporană.

*- Cum își alegea temele, care era ritmul muncii sale?*

- Miron era un cititor de literatură și de filosofie care avea lecturile la zi. Cunoștea toate frământările lumii intelectuale din care își extrăgea marile

teme vizuale. „Mașina de schimbat anotimpurile” lucrarea care i-a adus „celebritatea” în interiorul generației lui, a colegilor lui, ne oferă un asemenea exemplu. Miron Duca arunca mereu punți de comunicare către celelalte arte. Asta a permis creației lui să fie, până în ultima clipă, și unitară dar și deschisă către noi și surprinzătoare orizonturi. Avea un ritm al lui de lucru. Părea lent. Incubația era profundă și anevoioasă. Execuția în atelier a gândului plastic era rapidă, pentru că Miron Duca stăpânea elementele de limbaj și avea o știință a compoziției plastice care era adânc exersată.

*- Cum apreciați raportul / proporția dintre muncă și talent?*

- Cred că harul lui Miron era unul clar și limpede. Știa cu siguranță asta deși nu vorbea niciodată despre asta. Avea o timiditate extremă în fața harului. Avea respect pentru talentul pe care îl primise. A înțeles la timp că acel talent nu trebuie îngropat.

*- Talentul trebuie modelat / șlefuit printr-o școală?*

- Școala cea mai înaltă pe care Miron Duca a frecventat-o a fost propria lui bibliotecă, atelierul care îi dezvoltă tot timpul căile pe care trebuie să înaintezi, muzeele, revistele de artă, discuțiile cu colegii. Inteligența lui artistică ieșea la iveală și era ușor de observat. Nimănui nu îi era greu să o bage de seamă și să o respecte ca pe un dat care îl făcea diferit de ceilalți oameni și îl punea în rând cu spiritele creatoare cu care avea afinități electivă.

*- Ce reprezintă Miron Duca pentru Școala de Arte Plastice din Bistrița și din țară?*

- Nu eu sunt cea care să îi fixeze locul în dinamica vieții artistice locale și naționale. Au făcut-o criticii de artă și analiștii vieții artistice românești. Din punctul meu de vedere și din punctul de vedere al celor care îl iubeau pentru ceea ce era și reprezenta el, Miron Duca este o expresie înaltă și de un profesionalism excepțional pe care pictura a avut-o timp de patru decenii la Bistrița. Distincțiile și premiile pe care le-a primit, iubirea colegilor lui din breaslă sunt o dovadă în acest sens.

*2- Ce mesaj credeți că transmite Miron Duca prin opera lui?*

- Mesajul operei lui Miron Duca este unul de mare și de excepțională poezie. De lirism. De sinceritate. De onestă și de profesională raportare la uneltele proprii lui vocații. Opera lui transmite un mesaj estetic major.

*- Prin ce se deosebește generația lui Miron Duca de alte generații?→*

**GHEORGHE MIZGAN**

- Generația lui Miron Duca, generația '80, a fost o generație hăituită, o generație căreia i-a fost furată libertatea creatoare, o generație care a trebuit să exprime indirect – uneori să ascundă – sensul propriei lor opere. Există ceva tragic, un tragic nedorit, în destinul acestei generații. Spun asta pentru că am simțit, ca martor, trăind alături de Miron, frământările pe care pictorul le avea. Umorul lui subtil exprima adeseori acest fapt. Am traversat împreună cu el decenii blestamate care ne-au măcinat încet-încet. Disperările și tristețile pictorului și-au găsit expresia pe pânză, în lucrări.

- *Prin ce credeți că se distinge opera lui Miron Duca în comparație cu operele celorlalți colegi de breaslă din Bistrița și chiar din țară?*

- Miron Duca avea prieteni în lumea artistică din Bistrița. Avea casa deschisă. Avea atelierul deschis. Avea sufletul neumbrit de josnicii și impostură. Opera lui este o expresie curată a „chipului” pe care l-a avut mereu sufletul lui. Prin toate aceste calități sufletești se distinge opera de pictor a lui Miron. Nu cultiva sentimentul de competiție. Iubea ceea ce îi unește pe oameni mai mult decât ceea ce îi deosebește. Nu făcea caz niciodată de propria lui vocație, de propria lui statură profesională.

- *După apariția albumului de pictură „Miron Duca – Ritmuri ale timpului”, 2009, în ce direcție s-a îndreptat creația plastică?*

- Timp de patru decenii opera lui Miron Duca a avut un același sens. Albumul și studiul despre care vorbiți a avut darul de a atrage atenția asupra celei mai prolifere perioade de creație din viața pictorului. El și-a continuat nestingherit căutările artistice. Acel moment a însemnat pentru oricine avea ochi pentru a vedea o recunoaștere publică a valorii excepționale a operei lui Miron Duca. Acel album monografic a fost și rămâne, cred, un reper de neomis al producției editoriale din spațiul artistic românesc. Miron știa acest lucru și nu putea să nu aibă un firesc confort interior din acest motiv.

- *În ce măsură a influențat și a contribuit activitatea desfășurată în cadrul Muzeului Județean din Bistrița asupra creației proprii în pictură?*

- Activitatea de muzeograf are meritul de a nu-l fi scos în afara preocupărilor lui profesionale de pictor. Activitatea la Muzeu a fost și a rămas convergentă cu vocația de pictor a lui Miron. Rigorile administrative ale programului „de serviciu” erau uneori, rareori totuși, stânjenitoare. Miron avea

puterea de a trece binevoitor peste toate aceste disfuncții. Avea obiceiul să le spună prietenilor că important este să se vorbească despre tine, chiar dacă se vorbește de rău. În perioada de după 25 februarie 2018, ne-am dat seama toți, cu uimire, că notorietatea lui era enormă. Firea lui de om bun a ieșit învingătoare.

- *Ca parteneră de viață, în ce măsură l-ați influențat/ajutat în activitatea de creație din cadrul artelor plastice?*

- Iubirea mea necondiționată a întreținut și poate a sporit în el, sunt sigură, focul viu al creației picturale. Noi ne-am îndrumat reciproc la mântuire. Suntem și acum unul cu celălalt, împreună.

- *Cum ați caracteriza devenirea artistică a pictorului Miron Duca, din poziția pe care ați avut-o, de partener?*

- „Devenirea artistică” a lui Miron Duca a fost una continuă și firească, cu perioade excepționale și cu momente de mai profunde frământări și neliniști pe care i le dădeau căutările artistice spre care tânjea. Se spune despre Miron că este lider al unei orientări artistice căreia a încercat să îi dea un și mai adânc sens și să îi diversifice conținutul.

- *Ce-l mulțumea și ce-l nemulțumea în viața plastică bistrițeană și nu numai?*

- Sărăcia și marginalitatea în care îi este dat artistului de vocație să trăiască astăzi la Bistrița și în România îl făcea să aibă din când în când accese de tristețe. Nu vă puteți imagina ce jertfă trebuie să faci pentru a obține „confortul” firesc pentru a practica pictura! Miron Duca nu a fost un răsfățat. El a oferit mult mai mult decât a primit. Nu își revendica statutul de vedetă a vieții artistice locale sau naționale, dar îl jignea bătăria instituțiilor și a persoanelor care nu se ridicau la înălțimea misiunii lor publice. Bistrița a fost și este, după părerea lui Miron și a mea, un loc în care, ca pictor, te poți împlini. Te poți bucura de respectul omului de bun simț. Te poți gândi că vor veni zile bune pentru ordinul artistic pe care l-ai slujit fără să intri în depresie sufletească. Era stânjenit în fața confuziei pe care autoritățile de azi o practică nepunând stavilă amatorismului artistic din spațiul public.

- *Considerați că a reușit să-și finalizeze marile proiecte?*

- În acest moment opera lui este o operă închisă. Sunt sigură că mai avea proiecte pentru încă două decenii de muncă în atelier. Miron Duca nu avea îndârjiri. Avea iubire de lume și de oameni care i-ar fi îngăduit să picteze

liniștit și echilibrat până la final.

- *Ce se întâmplă cu moștenirea operei lui Miron Duca?*

- După ce vor fi limpezite problemele juridice ale moștenirii operei artistice a lui Miron Duca, vom gândi o fundație artistică a cărei conducere o să aibă menirea de a-i „gestiona” posteritatea artistică. Atunci, criticii, colecționarii, istoricii de artă, cei care au harul de a cerceta evoluția vieții intelectuale din România vor avea acces la o informație profesionistă legată de viața și activitatea lui Miron Duca. Trăiesc cu speranța, ca și Miron în timpul vieții, că la Bistrița o să se înființeze o *pinacotecă* cu care am putea discuta despre o eventuală „colaborare” în scopul clarificărilor atât de necesare unui climat intelectual eliberat de minciună și de impostură. Despre posteritatea artistică a pictorului Miron Duca vom avea mai multe de vorbit după ce fundația va desemna un curator profesionist care va avea datoria de a promova opera pictorului Miron Duca.

- *În afara picturii, dacă Miron Duca a mai avut alte pasiuni, hobby-uri?*

- Miron Duca a iubit mult poezia. La începuturi a și practicat exercițiul poetic.

- *În momentele de relaxare, ce-i plăcea mai mult să facă?*

- Avea rare momente de relaxare. Când totuși acestea erau, îi plăcea să își petreacă timpul cu prietenii. Avea lungi convorbiri cu cei care îi erau dragi. Se bucura de împlinirile celor câțiva pictori pe care îi considera foarte apropiați.

- *Puteți descrie câteva dintre marile momente de bucurie din viața lui?*

- Expozițiile sunt pentru pictori prilejuri de tensiune și de bucurie. Bucuriile lui Miron erau simple. Avea curiozități, dorea să fie informat corect și la zi, se bucura de izbânzile prietenilor lui.

- *A avut Miron Duca un eveniment de tristețe pe care doriți să ni-l împărtășiți?*

- Tristețile lui Miron au fost, inevitabil, și tristețile mele. Le-am trăit împreună, în solidaritate. Nu doresc să îmi actualizez acum momentele triste ale ultimilor ani. Îmi imaginez că dacă autoritățile administrative ar fi fost mai atente la modul de a-i arăta recunoștința pentru meritele lui artistice, poate că viața lui nu s-ar fi curmat atât de brusc și de neașteptat.

- *În încheiere, vă mulțumesc pentru oportunitatea pe care mi-ați acordat-o de a realiza acest interviu în memoria pictorului Miron Duca.*

## Medalion

# ARISTIZZA ROMANESCU

Privim cu nesaț fotografia, care-o reprezintă pe Aristizza Romanescu, și-n adâncul nostru, posibil, regretăm că nu am cunoscut-o, pentru că toate însemnările ce i-au fost dedicate o descriu ca pe o prezență plăcută, inteligentă, ambițioasă, talentată. Frazee elogiase le datorăm lui Gheorghe Ionescu Gion (1857-1904), ziarist, cronicar și autor dramatic. La 1882, când a cunoscut-o, tână artistă impresionantă nu doar prin fizicul ei plăcut („subțirică, albă, parcă transparentă”), cât prin mișcările pline de grație, „vorbind cu o voce argintie”.

E adevărat, prin naștere (24 decembrie 1854), o revendică ținutul Craiovei, dar prin efortul său profesional, scenic și didactic, aparține țării întregi, dovadă, odihnește întru Domnul, în pământ moldovean, la Iași (4 iunie 1918).

Corola vieții sale de artist a fost înnobilită de personalități ale timpului care i-au recunoscut talentul și forța artistică. S-ar putea uita încrederea ce i-a acordat-o Ion Ghica (1816-1897), Grigore Manolescu (1857-1892) sau Constantin I. Nottara (1859-1935), cel puțin?! De dincolo de timp străpung, parcă, vorbele lui Ion Ghica: „Ești chemată să îi teatru pe umeri!”

Ca om și ca artist, Aristizza Romanescu a avut o viață zbuciumată, cu multă muncă, urcușuri și coborâșuri, cu proiecte îndrăznețe și recunoaștere, cu speranța că într-un final, după „colosala activitate ce a desfășurat-o”, după cum aprecia Gion, s-ar fi convenit să se bucure de liniște sufletească și de o stare materială care s-o ferească de „griji și nevoi”. I s-ar fi convenit „recompensa” binemeritată, „pe care i-o datora țara”. Ce cuvinte mari folosea cronicarul! Țara?! Nu țara este vinovată de înfrângerile, indiferențele și răutățile semenilor noștri!

La un an după ce artista a decis să se pensioneze (în 1903, la doar 49 de ani), deși dezamăgită, va avea forța de a așterne pe hârtie amintirile sufletului său. O mângâiere pentru sufletu-i sfărâmat de regrete în cele trei decenii de zbucium pe scenă. Și

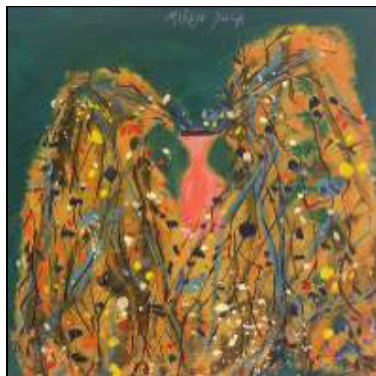
totuși, expozeul său este atotcuprinzător, împodobit cu detalii utile nu doar biografilor, cât și tuturor iubitorilor de arta dramatică, la modul general. Referindu-se la repertoriul său scenic, bogat și variat, comedie și dramă, deopotrivă, cititorul se va simți înnobilit sufletește, însușindu-și nume reprezentative ale literaturii românești și universale. Și totul, cu o învolburare atât de personală, încât verbul expunerii se zbate între sinceritate, detașare, dar și stilizarea unor stări ce trădează un of – mai mult profesional decât personal.

Nu aș vrea să preiau din gândirea fostei sale eleve, prea binecunoscuta Lucia Sturza Bulandra care își înmoaie condeiul în frazări contradictorii. Termenii „genialitate” „mare talent” nu se împacă absolut cu termenul „orgoliu”, din afirmații, de tipul: „răsunătoarele succese pe care le repurta Aristizza îi sporeau nu numai renumele artistic, dar în același timp îi măreau orgoliul, încrederea în sine și nevoia firească de a înfrunta orice piedici sau orice măsuri restrictive pe care le întâlnea în cale”.

Cu certitudine, ne place să credem, cuvântul *orgoliu* s-a vrut a avea o altă conotație, – de *ambiiție, curaj și perseverență*, o dovedesc aprecierile critice încă de la începutul carierei sale artistice: „virtuozitate a dicției”, „luceafăr printre stelele artei române”, arta de a captiva publicul etc.

Și întru îmbrățișarea atâtor afirmații, am putea concluziona că Aristizza Romanescu a „întrupat perfecția artistică”.

Să recunoaștem, sufletul uman este extrem de complex și niciodată,



Miron Duca, Flori



oricât de bine am cunoaște o persoană apropiată și dragă – nu-i vom descoperi talerele firii. În taințele sufletului, avem noi grijă să conservăm și emoții care nu se vor disipi decât o dată cu sufletul care-și va lua zborul spre înalt.

Așadar, Aristizza Romanescu a avut multiple motive să decidă pauza finală în plan artistic. Una dintre motivații – și cea mai serioasă – după 30 de ani de zbateri multiple, pentru afirmare și supraviețuire – se profilau într-un mod nemulțumitor, sufletește. Posibil să fi crezut că statutul de pensionar îi va dărui acea liniște și odihnă, de care avea atâtea nevoie. Turneele și zbuciumul parteneriatelor scenice o măcinoseră la culme. A crezut în această pauză binemeritată. Dacă lucrurile nu au decurs, posibil, altfel decât a gândit (sau și-a planificat), deja e mult prea târziu să mai răscolim trecutul.

Suntem recunoscători pentru că volumul *Amintiri. 30 de ani* – ne oferă șansa de a străbate un repertoriu dramatic universal, bogat și valoros, cu notații care pot însufleți imaginația nu doar a tinerilor care bat la poarta consacrării scenice, ci și a acelor care iubesc literatura și vor să se lase cucerii de destinul atâtor personaje.

Și unul dintre cele mai frumoase personaje din literatura universală, Julieta, în viziunea lui William Shakespeare, a fost și va rămâne visul de aur al fiecărei actrițe, a fiecărei tinere din lume.

Ei, aici e secretul intim al amintirilor Aristizzei Romanescu. Emoției confesiunilor i se suprapun →

LIVIA CIUPERCĂ

multiple îndrumări de didactică scenică, toate izvorâte din propria-i experiență. Iată ce descoperim:

„Atrag atenția elevelor mele că rolului Julietei i se pot da două interpretări: una, ingenuă, pentru o actriță cu fizic debil, cu figură dulce, cu voce duioasă, cum e bunăoară, azi, d-na Maria Giurcea [1877-1948], și cum l-am jucat și eu, în primii ani; alta, dramatică, pentru cine se știe că are mască, accente în voce și avânturi mișcătoare, cum era [engleză] Ellen Terry [1847-1928] – și cum l-am jucat eu în urmă”.

În repertoriul unui artist se pot înscrie roluri... și roluri. Artistă mărturisește că rolul Dolorès – din drama istorică *Patrie* (1869), de Victorien Sardou (1831-1908), ar fi fost „clasat” ca unul dintre „cele mai obositoare” din cariera sa. Să ne întrebăm și de ce?

Răspunsul e destul de complex. La modul general, putem afirma că dramele istorice au o încărcătură a dramaticului, asemenea tragediei antice, iar implicarea actorilor-actanți este extrem de solicitantă. Pe de altă parte (dacă luăm în considerare și afirmația memorialistică), adversețiile scenice (C. I. Nottara – Gr. Manolescu), negreșit, pot produce stări psihice marcante.

Oricum, rivalitățile dintre actori pot atinge și-un punct-forțe. Și nu poți rezista decât dacă ești înzestrat cu ambiție, voință, talent; dacă fizicul este dublat și de o educație adecvată și riguroasă. O scrie, negru pe alb și Aristizza Romanescu: „Talentul (...) cere cultură, ca și fizicul [plus, vocea] dezvoltare”. Deopotrivă, actorului i se cere și prestanță scenică: mișcare, voce, ținuta vestimentară.

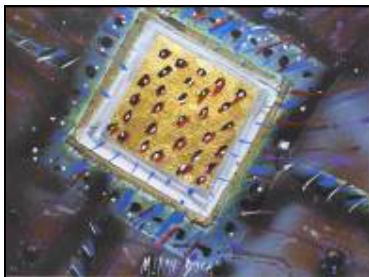
O recunoaștem în afirmația: „Cunoscuiți recunosc imediat în mine pe Desdemona dintr-un tablou aflat în Palatul Dogilor. O rochie albastră *en velours de Gênes*, împodobită cu dantele, broderii și brocard galben de Venetia. Rețeaua de pe cap, coroana și tot corsagiul erau presărate cu pietre scumpe. Ca interpretare, dacă n-aș fi avut avantajul fizicului și al vocii, n-aș fi primit rolul, pentru că, nici atunci, nici acum, nu cred că Desdemona ar putea ispiți pe o actriță – afară numai pentru onoarea de a juca o eroină a lui Shakespeare”.

Și gândul îmi fuge la timpul acesta de mileniu al treilea – privind la unele decoruri și la vestimentația unor actori!... Dacă le-ar vedea marii artiști de altădată, sau... însuși, Shakespeare, s-ar înfricoșa în mod cert!

Pentru cel care dorește să îmbrățișeze scena – ca profesie, are datoria de a-și studia fibrele propriului caracter. Și în acest sens, ochiul de profesor al Aristizzei Romanescu nu iartă. Referindu-se la o „domnișoară din societatea ieșeană”, deși „înamorată de scenă”, va trebui să renunțe, „din cauza caracterului timid și susceptibil”. Și atunci, și acum, în această *lume specială*, nu e ușor să „învingi mizeriile vieții de culise”.

Aristizza Romanescu a fost exigentă cu sine însăși: „Nu numai că n-am intrat niciodată în scenă fără a fi stăpână pe rol, dar nici nu înțeleg cum își poate cineva lăsa nădejdea în suflour. Nedumirirea mea e cu atât mai mare, cu cât sunt convinsă că un actor, oricât de bun, dacă nu știe rolul, devine mediocru, și, viceversa, un mediocru se înalță, știindu-și rolul. Acesta e secretul atâtor artiști celebri...”.

De asemenea, nu este ușor să accepți atitudinea unor jurnaliști care, în notațiile lor, pur și simplu lovesc fără milă, sunt părtinitori și cu rea-credință. Și de un astfel de „tratament” au avut parte, în toată cariera lor, mai toți artiștii. Notațiile Aristizzei Romanescu sunt suficient de concludente. Nemulțumirile publicului sau ale unor cronicari nu sunt întotdeauna obiective. Și dacă nu ai puterea să depășești aceste derapaje, poți fi, grav și iremediabil rănit. În acest segment, nu ai întotdeauna parte de „râuri de lapte și piscuri de miere”. Bucuriile, succesele, aclamațiile furibunde sunt de cele mai multe ori cu zgârcenie



Miron Duca, Fântână

drămuite. Exigența dansează pe ambele planuri. Familia teatrului nu este întotdeauna suficient de sudată, iar ochiul spectatorului nu se dovedește întotdeauna suficient de pătrunzător. Și-un bun exemplu ni-l poate oferi comedia de moravuri, *O căsnicie*, de căpitanul Gheorge Ursachi, preferată la sfârșit de secol al XIX-lea.

Așadar, de la buna armonie dintre actori-public-cronicari și până la recunoașterea oficialităților, calea se dorește bine bătătorită cu muncă multă și rezistență. Așa că medalia „Bene-merenti clasa I”, pe care a dobândit-o Aristizza Romanescu, la 15 ianuarie 1899, a fost binemeritată.

Privim cu nesaț fotografia, care-o reprezintă pe Aristizza Romanescu și ne putem imagina cum a fost ultimul său spectacol, încoronat cu aplauze, flori, ovații!... Iar artista?

Precum „o pasăre bătută de vânt, cu aripile zgribulite și udate de ploaie, tăcea, nemișcată. Înaintea ochilor ei deschiși și plini de lacrimi, se perindau cu iuțeala gândului toate succesele trecute; în urechile ei răsuna zgomotul atâtor triumfuri; iar dinții ei, strânși de nervii nerăbdării, parcă voiau să se întredeschidă, pentru a lăsa să-i apară pe buze surâsul satisfacției de odinioară... Nu mai avea decât energia de a duce până la capăt hotărârea luată”.

Cu certitudine, și în clipele ei cele mai negre, ale bătrâneților și ale bolilor care-o înlănțuiau, fără milă, Aristizza își mângâia suferințele cu acel îndepărtat îndemn – ca un ecou – „Ești chemată să ții teatrul pe umeri!” Și umerii ei au fost puternici – vreo trei decenii, cu bărbăție și ambiție constructivă. Marea mângâiere a somnului etern va fi o blândă binecuvântare, alinându-i suflul de la închipuirea juvenilei Julieta (a maestrului Shakespeare) și până la dramatica Gina (din *Casta-Diva*, de Haralamb Lecca), de la exuberanța tinereții până la mângâierea finală a morții, binefăcătoarea.

Important! Pentru merite deosebite în teatru și film, Academia Română acordă, anual, Premiul „Aristizza Romanescu”. Dintre ultimii laureați: actorii Ion Caramitru și Tamara Buciuceanu-Matei sau regizorii Dan Pița și Alexandru Dabija!

# Filarmonica din România -150 „GEORGE ENESCU”

Studierea vieții, personalității și creației lui George Enescu (1881-1954) a luat un mare avânt în România. El rămâne figura centrală, încă neegalată, a muzicii românești, ca violonist, pianist, pedagog și compozitor. De asemenea, e cazul să subliniez „magia pe care o emana această personalitate”. Monografiile dedicate lui Enescu și creației sale nu ar fi complete, dacă nu am sublinia relațiile pe care le-a întreținut de-a lungul anilor cu mari personalități mondiale precum Yehudi Menuhin.

În panorama societății românești din prima parte a secolului trecut, Enescu apare ca o figură surprinzătoare, datorită liberalismului său consecvent și totalei lipse de prejudecăți rasiale, deși a trăit într-o lume „de bon ton”, mergând de la prejudecata antisemită, ba chiar excesivă. „Societatea bună” era la acea vreme naționalistă, șovinistă, în același timp „cosmopolită,” acceptând tot ce venea din Apus. Cu toate acestea, „evreii” erau adeseori urâți, cu toate că aceștia se integraseră în societatea română de multe secole. Enescu făcea excepție, am zice chiar reliefantă, fiind un adevărat liberal. Numeroși evrei îi erau prieteni pe tot parcursul vieții.

Pentru muzicianul Enescu, influența profesorului său Andre Gedalge(1856-1926) a fost extrem de importantă. Enescu însuși se va pronunța: „am fost, mai sunt și voi rămâne până la moarte elevul lui Gedalge”, și acest fapt e relevant atât în modul formării sale ca muzician, cât și ca omenie. Profesorul de contra punct și fugă era maestrul lui Ravel, Milhaud, Schmidt și alții. Un bun prieten al lui Enescu era și Fernand Halphen (1872-1918), care a dirijat la Paris prima apariție publică a lui Enescu. Este vorba de „Concertul la vioară” al lui Enescu. De asemenea, dirijorul parizian Eduard Judas Colonne (1838-1910), animator al vieții muzicale franceze, a introdus în repertoriul concertelor sale la Paris - 6.2.1898 - „Poema Română”, a tânărului compozitor, în primă audiție. Iar peste un an, Pastorală



„Fantezie”. Încă în acei ani, ultimii din secolul trecut, în Paris, Enescu a rezolvat pentru todeauna problema atitudinii sale, degajându-se total de șovinism. Tot la Paris, se împrietește cu unul din elevii săi la vioară - un adolescent din Ploiești - Michael Schapira(1908). De câte ori Enescu revenea în România, era oaspetele acestei familii din Ploiești și București. Însotindu-l pe Enescu într-un turneu prin România, Enescu, la Galați (1912), va cunoaște pe o tânără pianistă, Ghita Mendl, care concertase împreună cu Dimitrie Dinicu „Trio”, de Mendelsohn. Cei doi muzicieni și prieteni vor concerta împreună „Concertul de Sonate” (Bach, Grieg, Beethoven) atât la Ate-neul Român - București 21.2.1934; Galați 20.10; Brăila 20.10 și altele. Un concert comun dat la București 23.10. 1937, împreună cu Lipatti, Cella Delavrancea, Miron Șoarec, Ionel Gherea și Ion Filionescu. Concertele lui Enescu împreună cu pianista Ghita Mendl Schapira se continuă în Franța în salonul Benac. Enescu n-a fost stăpânit niciodată de sentimente rasiale. În genere, se arăta îngrijorat că liberalismul și umanitarismul sunt din ce în ce mai amenințate de valorile șovinismului. În 1924, Enescu declară publicației „The American Hebrew”: „Arta nu cunoaște distincții rasiale. Nu sunt în stare să înțeleg cum poate un artist să urască ființe omenești, pentru faptul de a se fi născut într-un grup sau altul”. Câțiva ani mai târziu, atacul lui împotriva șovinismului este direct: „Cărmuitorii care află astăzi naționalismul se află în vârful scrânciobului. Scrânciobul, ca la Moși, nu stă locului. Pornește brusc. Așa vor cădea și dictatorii de astăzi”. (Amintiri, de G. Enescu, edit. Flamarion) În perioada războiului, în casa lui Enescu repetițiile pentru concerte deveneau reuniuni de după-

amiază, unde muzicieni și intelectuali evrei luau parte. Tot în acești ani, Enescu personal, ca și Mihail Jora, Florica Muzicescu, Mihail Andricu, intervin în ușurarea situației colegilor evrei persecutați.

Un eveniment excepțional a fost vizita lui Yehudi Menuhin la București în 1946. Venise să-l vadă pe profesorul său Enescu și reîntâlnirea a prilejuit o serie de concerte simfonice și de cameră. Pentru cei apropiați de Enescu, aceasta a însemnat și descoperirea unei relații excepționale între maestru și discipol. Legătura lor a început în 1924, la San Francisco, când Menuhin a fost fascinat de violonistul Enescu. Apoi se vor întâlni la Paris, unde Enescu va deveni maestrul tânărului Menuhin, acesta venind apoi să studieze cu el în România. În 1946, Enescu părăsește definitiv România. Continuă să mențină legătura cu familia Schapira, cât și cu alte personalități din lumea evreiască. Prietenia cu evreii, faptul de a fi avut nenumărați ani ca impresar pe A.H.Cohen, în a cărui casă din strada Brezoianu a locuit adesea, i-a atras ura șovinistilor. În lunile de teroare legionară, continuă să-și vadă prietenii evrei, relatându-le amenințările ce i se adresau... presiunile ce se făceau asupra lui. Apoi vine războiul, vin germanii. În casa lui Enescu, repetițiile pentru concerte de cameră au fost transformate de „domnița” Maria Roseti Tețean Cantacuzino, soția lui Enescu - în reuniuni de după amiază, în care își dădeau întâlnire Who's who-ul muzicii și societății bucureștene. Veneau oaspeți din protipendada română evreiască. Cei trei copii ai familiei Schapira erau prezenți la „colțul copiilor”, din salonașul d-nei Enescu. Uneori, maestrul venea în salonul lui Alice Magheru - născută Focșeneanu - unde Mihail Andricu făcea muzică de cameră cu Lipatti, Sandu Albu, Ludovic Feldman și Ernest Wallfisch. Era la curent cu crearea unui stat evreiesc. Era convins că Statul evreu va atrage pe toți evreii, ceea ce va da loc la un nou antisemitism. A rămas fidel țării sale de naștere, deși din multe puncte de vedere, era legat de democrația din Franța.

A încetat din viață la 17.12.1966.

**PAUL LEIBOVICI**

Teatru

# Striptease la Bazin

(Comedie horror sau oroarea de comedie) (XIV)

Scena 12  
(*Aceeași*)

Dezmorțilă – Desigur că există acest risc, numai că singurul cu adevărat în pericol sunt eu. Dacă mă întorc la bază fără misiunea îndeplinită s-ar putea să o iau la vale și, până să ajung în Rin, o să fiu hrană la pești...

Baba (*ieșind din ascunzătoare*) – Aoleu, asta nuuuu!... Cum adică... un băiat înecat în Dunăre și altul în Rin?!? Așa ceva nu se poate întâmpla!!! Ce, eu am născut oameni vii sau nadă la pești?!?

Babu – Stați, să o luăm încet! Că, dacă o să înțeleg eu care e de fapt problema, până la urmă o să o scoatem cu toții la liman...

Dezmorțilă – Simplu: un elicopter trebuie să treacă în noaptea asta printre crestele de aici dintr-o parte în alta a țării. Pur și simplu documentele pe care le transportă nu trebuie să ajungă în capitală, așa că misiunea mea e să-l dobor.

Babu – Stai, măi, că am făcut și eu armata: nu mă poți păcăli cu una, cu două. Cum adică să dobori un elicopter noaptea, în munți, ajutat de un amețit ca Potcă?!? Ești sonat?

Dezmorțilă – Ei, stai așa că tehnica nu a dormit între timp...

[*Ia în mână lanstorul.*]

Uite, de exemplu, lansatorul ăsta are vedere nocturnă, iar proiectilul e inteligent și se ghidează după frecvența radio a țintei.

Babu – Măi, să fie! Chiar așa?!?... Mare minune!

Baba – Dar, la ăia din elicopter care o să crape, nu se gândește nimeni?

Dezmorțilă – Sigur, că nu! Ei intră la „victime colaterale” și, oricum, față de valul de morți care o să urmeze de mâine așa ceva nici nu se mai pune la socoteală!

Baba – Nu credeam că o să te aud vreodată vorbind atât de neomenos. Să-ți fie rușine, cât ești tu de mare și de tare!

Dezmorțilă – Ei și dumneata, mamă! Să știi că vremurile s-au schimbat până și pentru voi: umanismul a

ajuns atât de departe, încât, după ce a nesocotit mântuirea omului, acum nesocotește însuși omul.

Baba – Ai dreptate! E clar că asta nu mai e lumea noastră, dar ție nu ți-e frică totuși că o să vină cineva mai apoi să ceară seamă pentru atâția morți și schilozi câți or fi să fie?

Dezmorțilă – Poate pe Lumea de Apoi! Că aici e o cloacă, de numai peste o juma' de secol o li să permită istoricilor să ridice nițel capacul de pe țucal. Dar numai atât cât să iasă damful...

Babu – Dar ce ești, tu, mă, un fel de Domnul-Știe-Tot?

Dezmorțilă – Ei, nu chiar tot, dar, de exemplu, acum, când la noi a început Bălciul televizat și o lume întreagă stă cu ochii beliți în ecrane, un stat latino-american e invadat pe șest de un stat nord-american.

Babu – Adică aici e trasă numai o perdea de fum?

Dezmorțilă – Este ȘI o perdea de fum, că totuși pe mulți o să-i asfixieze fumul acela, de o să cadă una-două de pe craca puterii...

Babu – Adică, un fel de: „Mulți văd – puțin pricep!”

Dezmorțilă – Cam așa ceva, dar pe voi ar trebui să vă preocupe acum alt proverb: „Mai aproape sunt dinții, decât părinții”. Că uite, până să vă pară rău de alții, ar trebui să vă pară rău că acum s-ar putea să mă vedeți pentru ultima dată... Dacă nu apare Potcă cu frecvențele radio, sunt la pământ, mai bine-zis: „în pământ”.

Baba (*cramponându-se de el*) – Nu mai las pe nimeni să se atingă de tine! Că, și așa, uite ce au făcut din tineee!

Babu (*luminându-se dintr-o dată la față*) – Acum pricep despre cum devine chestia cu... trestia! Și cum dinspre partea lui Potcă nu mai avem la ce să ne așteptăm, trebuie să luăm noi hățurile problemei tale în mână.

Dezmorțilă – Da, vă „mersi beaucoup”! Asta mă ajută foarte mult, ce să spun!



Miron Duca, Ușă în zid



Babu – Lasă, că am eu imediat grijă să nu-ți pună ăia pielea în băț.

Dezmorțilă – Și cum o să faci asta, mă rog?

Babu – O să vedeți voi imediat de ce sunt în stare. (*Le ordonă*) Ia, dați-vă deoparte pituluș, că parcă se aude în depărtări un zumzăit!

Scena 13  
(*Babu și elicopterul*)

[*Babu aruncă toiaagul și se concentrează stând țepăn în picioare. În timp ce murmură ceva de neînțeles, semiobscu-ritatea se restrânge în jurul lui până când pe creștet îi coboară un fascicul luminos pâlpâind stroboscopic. Babu scoate din buzunarul de la piept un diapazon pe care îl face să vibreze dându-i câteva bobârnace. Apoi îl ridică vertical și începe să-l învârtă tot mai repede deasupra capului în plan orizontal folosind formula repetată ca în tranșă: „Vâlve, vâlve, vâlve, etc...” În jurul lui se răspândește o pâclă psihedelică, se aude un vâjâit ca de furtună și Babu începe să leviteze. Se aude tot mai intens zgomotul unui elicopter până devine asurzitor. Babu îndreaptă unealta sa magică în direcția zgomotului până când un fulger pornește din diapazon spre înălțimi. Imediat se aude hurelul motorul avariat al elicopterului care se zdrobește de munte și explodează. Ceața se risipește lent, culorile ei dispar, iar Babu cade deodată la pământ. Aici se trezește din tranșă reluând treptat contactul cu lumea înconjurătoare. Repede își ascunde diapazonul și încearcă să-și recupereze toiaagul pentru a se ridica.]*

CRISTIAN STAMATIOIU

# Restituiri memoriale

Evenimente și așezare de plăci memoriale pentru Dimitrie Stelaru, Hortensia Papadat-Bengescu și Hariclea Darclee, la Turnu Măgurele și Segarcea Vale

La Turnu Măgurele, de "Ziua Poeziei", în data de **21 martie 2019**, la inițiativa câtorva intelectuali teleormăneni (prof. univ. dr. Gheorghe Sarău, prof. pr. Silimon Adrian, prof. Răzvan Vasile Delcea, avocat și scriitor Valeriu Ion Găgiulescu), s-a continuat așezarea de plăci memoriale la locurile unde au trăit scriitorii și artiștii turneni teleormăneni, de data aceasta poetul boem Dimitrie Stelaru și marea soprană a lumii, Hariclea Darclee.

De anul trecut - când s-a pus prima placă de acest fel la locul unde a trăit poetul Dimitrie Stelaru, pe casa lui natală din Segarcea Vale, în ziua de 14 aprilie 2018, și, în noiembrie 2018, și la locul casei unde a trăit scriitoarea Hortensia Papadat Bengescu (la Turnu Măgurele, pe strada Decebal), ambele la inițiativa lui Gheorghe Sarău și cu sprijinul Uniunii Scriitorilor din România - cercul de susținători s-a extins în 2019. La evenimentele de joi, 21 martie 2019, au participat elevi, intelectuali, artiști, oameni de cultură etc., precum: prof. dir., Pr. Silimon Emanuel Adrian - de la Șc. nr. 4 din Tr. Măgurele (și preot la Catedrala Ortodoxă "Sf. Haralambie" din localitate), directorul Liceului Teoretic "Unirea" - prof. Răzvan Vasile Delcea (fiul scriitorului Vasile Delceanu), primarul Manolea Florea și câțiva consilieri din Primăria Segarcea Vale, directoarea Școlii Generale din aceeași localitate - prof. Iuliana Ristea, poetul și prof. Ștefan Stănculescu, pictorul Dumitru Negru - ambii din Turnu Măgurele, dar cu rădăcini în spațiul de obârșie segărcean stelarian, inimosul cercetător independent - Gigi Țeican (descoperitorul la Segarcea Deal a unor dovezi arheologice romane transalutane, căutate de specialiști de mai mult timp, dar și cel mai bun cunoscător al istoriei orașului și al Cetății "Turris") etc. Nu în ultimul rând, la cele două evenimente a luat parte și animatorul acestor demersuri culturale, prof. univ. dr. Gheorghe

Sarău (originar din Segarcea Vale, cadru didactic la Facultatea de Limbi și Literaturi Străine - Universitatea din București, dar, ca și ceilalți, cu studii liceale la Turnu Măgurele).

*Prima placă memorială* așezată și sfințită de preoții de la Catedrala "Sf. Haralambie" din Turnu Măgurele, acum, în ziua de *joi, 21 martie 2019*, a fost cea așezată în fața Casei de Cultură a Sindicatelor, la locul unde s-a aflat casa familiei Ion și Maria Haricli - părinții celebrei soprane a lumii, Hariclia Haricli, adică Hariclea Darclee - și a fost dezvelită de prof. Gheorghe Sarău și de prof. dir. Pr. Silimon Emanuel Adrian. Cum se știe, Hariclea Darclee s-a născut, dintr-o întâmplare, la Brăila, la 10 iunie 1860, dar ea a locuit la Turnu Măgurele, până la plecarea cu vaporul pe Dunăre, la vârsta de 11 ani, la pension, la Viena, revenind însă până spre vârsta de 18 ani, de mai multe ori, până când familia se mută la Zimnicea, unde tatăl Haricliei avea să administreze moșia Ipsilantilor. Din documentarul alcătuit de Gheorghe Sarău și distribuit participanților la eveniment, aflăm că marea artistă avea să se mute din această lume, în 12 ianuarie 1939, ultimul domiciliu al său fiind atunci, răstimp de doi ani și câteva luni (la sugestia lui George Enescu, unde stătea și el), la Hotel Bratu (Hotel Grivița), în zona Gării de Nord, ni se dezvăluie că policandru din mijlocul Catedralei "Sf. Haralambie" din Turnu Măgurele a fost dăruit de familia Haricleei Darclee.

*Cea de-a doua placă memorială* a fost fixată pe strada I Mai din Turnu Măgurele, la locul fostei case de la numărul 20, unde, de la vârsta de 7 / ani, a locuit viitorul poet boem Dimitrie Stelaru, venit de la Segarcea Vale împreună cu mama sa, Pasca Petrescu (ns. Popescu, recăsătorită: Stoicea), până la plecarea tânărului poet în lume, pe la vârsta de 18 ani, dar care a revenit de multe ori acasă, în vremuri negre pentru el (cum se poate vedea pe înscrisul de pe placă).



Și acest *al doilea moment festiv* a fost o atmosferă emoționantă, placa fiind dezvelită de profesorii Răzvan Vasile Delcea și Gheorghe Sarău, cel din urmă oferindu-i primului - pentru biblioteca Liceului Teoretic "Unirea" din Turnu Măgurele - trei volume dedicate de Gheorghe Sarău vieții și creației stelariene (o bibliografie, o carte de interviuri și un volum privind corespondența poetului Dimitrie Stelaru).

Evenimentele culturale au continuat însă și a doua zi, în **22 martie 2019**, la Școala Segarcea Vale - la sediul din satul Olteanca, unde - în cadrul acestui *al treilea moment* - au fost lansate trei volume subsumate colecției "Dimitrie Stelaru", aparținând lui Gheorghe Sarău..

Cum se știe, în anii 2002 și 2004, profesorul și criticul literar constănțean Victor Corcheș deschidea la editura tomitană, "Ex Ponto", Colecția "Dimitrie Stelaru", acesta reușind să tipărească vol. I (2002, *Teatru*) și vol. VI (*Proză*), căci, din păcate, a plecat în cealaltă lume, în ianuarie 2005. A rămas "Colecția Stelaru" fără volumele II, III, IV și V. →

**GHEORGHE SARĂU**



## Remember

# ȘTEFAN FULI

Poetul Ștefan Fuli (23 august 1950 – 28 martie 1995), "lovit de o stare depresivă a inutilității", a încercat să se sinucidă cu sodă caustică (era în 17 decembrie 1994). După o lungă și grea suferință pe paturi de spital, la Târnăveni și Tg. Mureș, avea să se stingă din viață pe 28 martie 1995, fiind înmormântat în satul Adămuș, acolo unde își avea domiciliul. Ștefan Fuli a lucrat ca muncitor în Combinatul Chimic din Târnăveni (Secția Carbid), dar și ca fochist la Liceul Industrial de Chimie din localitate. La 37 de ani a terminat Liceul Industrial Agricol din Jidvei, jud. Alba, în condițiile unei familii numeroase (soție și 4 copii) și a unui trai foarte modest, într-o căsuță sărăcăcioasă. A fost membru al Cenaclului Literar „Tudor Arghezi” din Târnăveni, care din 1990 și-a schimbat denumirea devenind Cenaclul „Elena din Ardeal”. Datorită d-lui dr. ing. Vasile Cerghizan, directorul S.C. Carbid-Fox S.A. Târnăveni, Ștefan Fuli reușește să publice volumul de versuri „Aproape-departe”, Ed. Tipomur, Tg.Mureș, 1993. Referitor la acest debut, Rimmel Francisc, redactor la ziarul de limbă germană „Allgemeine Deutsche Zeitung für Rumänien”, în articolul „Un poet rrom”, în numărul

din 5 martie 1994, menționa că Ștefan Fuli e „primul din etnia lui, cel puțin în ultimii 50 de ani, care poate prezenta un volum de poezii de sine stătător” și că el „s-ar,putea să devină speranța poeziei rromilor din România”. Al doilea volum a lui Ștefan Fuli, intitulat „Calvarul rugului” Ed. Nico, Tg. Mureș, 2008, a fost publicat post-mortem, prin recuperarea manuscrisului grație lui Zoltan Demeter, prin eforturile subsemnatului de redactare și eforturile editoriale și financiare ale scriitorului Nicolae Băciuț, apărând în trei ediții: 2008, 2013 și 2016. De altfel, Nicolae Băciuț a fost și cel care i-a și dat talentatului poet o deschidere națională, prin propunerea făcută (și acceptată) ca numele acestuia să fie atribuit Concursului Național de Creație Literară în Limba Rromani. Astfel, începând de la prima ediție din 2012, din jud. Brăila, Concursul Național de Creație Literară în Limba Rromani, se numește „Ștefan Fuli”. În anul 2013, cea de a II-a ediție a avut loc la Tg.Mureș și în Adămuș, satul unde a locuit Ștefan Fuli. Aș mai menționa faptul că în urma propunerii făcute de subsemnatul, prin Hotărârea nr.35 din 20 septembrie 2001, Consiliul local Adămuș a aprobat schimbarea denumirii străzii „Înfundată” (stradă unde a avut poetul domiciliu) în strada „poet Ștefan Fuli”, festivitatea



Șuțești, 20 aprilie 2012, prima ediție a Concursului Național de Creație Literară în Limba Rromani „Ștefan Fuli”.

atribuirii noului nume având loc în data 28 martie 2002, la 7 ani de la trecerea poetului în neființă. Pe lângă subsemnatul, de Ștefan Fuli au mai scris: Nicolae Băciuț, Doru Mureșan, Ana Cosma, Dumitru D. Silitră, Zoltan Demeter etc. Pedant, foarte politicos cu toată lumea, îmbrăcat mereu curat, în „același” costum gri, Ștefan Fuli a trăit într-o lume plină de prejudecăți, plină de sechelele unei gândiri, venite parcă din alt secol. În venele lui „sângele creol” dansa „fandango”, după cum mi-a și mărturisit! Și a plătit tribut acestei lumi cu propria viață. Pe volumul de debut Ștefan Fuli îmi scria: „Poezia pentru mine este totul, când nu poți avea nimic. Când acest nimic forțează pânțelele transcendenței, în mine se naște poezia din truda disperată a gândului...”.

RĂZVAN DUCAN

## RESTITUIRI...

→ Gheorghe Sarău se mobilizează în anul 2017 și publică propriul său material, adunat din 1989 și până atunci, dând la iveală alte trei volume: “Bibliografia Stelaru” (vol. II, 2017), “Corespondența Stelaru” (vol. III, 2018) și „Interviurile Stelaru” (vol. IV, 2018), ceea ce înseamnă că ar mai fi de realizat și de publicat volumul V. „Poezia lui Stelaru”. Mai precis, este vorba de volumele pe care Gheorghe Sarău le-a publicat la Târgu Mureș, prin generozitatea editorului Nicolae Băciuț (v. Gheorghe Sarău, *Bibliografia Dimitrie Stelaru* (Colecția „Dimitrie Stelaru – Scrieri literare” – La 100 de ani de la nașterea poetului. Ediția I. Vol. II, Târgu Mureș: Editura Nico, 2017, 300 p. ISBN: 978-973-1728-85-8); Gheorghe Sarău, *Dimitrie Stelaru – Corespondență din perioada 1934-2018 - trimisă, primită sau referitoare la viața și opera poetului* (Colecția „Dimitrie Stelaru – Scrieri

literare”, Vol. III, Târgu Mureș: Editura „Vatra veche”, 2018, 240 p., I.S.B.N. 978-606-8785-67-7); Gheorghe Sarău, *Dimitrie Stelaru. Interviuri cu și despre poet și alte contribuții inedite* (Colecția “Dimitrie Stelaru – Scrieri literare” – vol. IV. Prefață: Nicolae Băciuț, Târgu Mureș: Editura „Vatra veche”, 274 p., 2018, ISBN: 978-606-9014-15-8)).

La lansarea acestor trei volume în localitatea natală a poetului Dimitrie Stelaru și a autorului, Gheorghe Sarău, au fost de față reprezentanții autorităților locale (Primărie, Școală), dar și public din Lița, Lunca, Orbeasca, Olteanca, Segarcea Deal, Segarcea Vale, Turnu Măgurele etc., ca, de pildă, primarul loc. Segarcea Vale - dl. Manolea Florea -, d-na dir. a Școlii Gimnaziale Segarcea Vale - Iuliana Ristea, dl. Ștefan Stănculescu - poet și prof. din Tr. Măgurele, pictorul segărcean, trăitor la Tr. Măgurele - dl. Dumitru Negru etc.

Cel de-al patrulea moment al festivităților din zilele de 21-22

martie 2019 l-a constituit prezentarea *Expoziției retrospective a cărților elaborate de Gheorghe Sarău*, fost elev al Școlii Olteanca – Segarcea Vale, în decurs de un sfert de veac, așadar, din 1992 și până azi. Cele cca 150 de titluri au fost rânduite pe trei mese, avându-se în calcul trei criterii: **a.** Cărți elaborate ca autor unic, **b.** Cărți elaborate în calitate de co-autor și **c.** Cărți și broșuri îngrijite/coordonate ca inițiator de proiect, prefațate, redactate – corectate în limbile română sau rromani, traduse, analizate ca referent/ consultant științific etc. După încheierea evenimentelor culturale, *Expoziția retrospectivă*, în această formulă, a fost dispusă în sala „Gheorghe Sarău” din Muzeul Localității Segarcea Vale, iar cărțile referitoare la Dimitrie Stelaru – în sala care îi poartă numele. *Stelaru s-a întors definitiv în familia afectivă segărceană, în memoria colectivă a segărceanilor și turnu-măgurelenilor!*

# Lumea lui Larco

## LUNA MAI

Frumoasă este luna mai,  
Sunt minunate flori pe plai,  
Ne-alintă soarele prin raze  
Și scad facturile la „Gaze”!

## UNUI CONFRATE

Nu se laudă cât face,  
Nici încolo, nici încoace,  
Dar să știți, vă rog frumos:  
Afirmația-i pe dos!

## CRONICĂ DE PRIMĂVARĂ

Zarvă e în gura văii,  
Râde câmpul cu verdeață,  
Saltă fetele, flăcăii...  
Dar prețurile-n piață.

## NOROC

Este ca o izbăvire  
Fericita întâmplare,  
Când în calea de ieșire  
E portița de scăpare!

## LA ALEGERILE ACTUALE

Când este coasă, nu-i trifoi,  
Când este brânză, nu-i butoi,  
Iar la alegeri, deseori,  
Sunt urne, nu-s alegători!

## E PRIMĂVARĂ...

A dat, iar, zarzărul în floare,  
Caisul, vișinul fălos,  
Aleargă mieii pe cărare  
Și iezii, însă ce folos.



Fetițe cu fustițe scurte  
S-agită-n grupul zgomotos,  
E larmă în întreaga curte,  
Doar zâmbete, dar ce folos.

Adie-un vânt de primăvară,  
E soarele mai radios,  
Ies și bătrânii pe afară,  
Încrezători, dar ce folos.

În Postul Mare-s credincioșii  
Pătruși de-un sentiment pios,  
Părinții-și pomenesc strămoșii,  
Pomană fac, dar ce folos.

Dar ce folos și cui îi pasă  
De cel uitat de Dumnezeu,  
Atunci când singur stai în casă  
Și-n tine te închizi mereu.

## VIN ALEGERILE

Vin cu urne-mpodobite,  
Cu speranțe, rânduieli,  
Și promisiuni menite  
Să devină păcăleli.

## BĂRBATUL

Dotat cu mușchii de oțel,

## De la un clasic citire:



## FLOREA ȘTEFĂNESCU

1926-2011

### Femeia

Când o-ncerci la vreun păcat

Sigur că te ceartă,  
Când renunți la încercat  
Sigur nu te iartă.

### Stare a lumii

Într-al nostru univers  
Lumea e paradoxală:  
Geniul e ceva mai șters,  
Iar prostia-i genială.

### Constatare

Întâlnit-am fiecare  
Peste tot pe unde-am fost,  
Printre oameni de neam mare

Viril se vrea, întâi de toate,  
Pozând și ca un soț fidel,  
Dar nu mai mult decât se poate.

## UTOPIE DIDACTICĂ

Elevii ar scăpa de chin,  
Dorința-i arzătoare,  
De-ar fi la școală-un magazin  
Cu note de vânzare!

## BĂIEȚII DE AZI

Când tandri sunt c-o fată mare,  
Nu simt fiorii în spinare,  
Motivul și de-aici necazul;  
Ei pupă fardul, nu obrazul.

## FEMEIA DE BASM

Ar vrea să fie alintată,  
Frumoasă ca *Șeherezada*,  
Cu pielea fină, delicată  
Și mult mai... *Albă ca zăpada*.

## APRECIERE

În Universul epigramei  
E Păstorel Teodoreanu,  
Iubit de toți, cum este banul  
Sau cum e-oricare prunc al mamei.

Când îl vedea venind, barmanul  
Zicea voios din ușa cramei:  
În Universul epigramei  
E Păstorel Teodoreanu!

Iar gustul vinului, pastramei  
Îi stimula enorm elanul,  
Scriind umor spumos tot anul,  
Concis ca textul telegramei  
În Universul epigramei.

## VASILE LARCO

Și mulți însă... de neam prost.

### Unui ipohondru

Se cam plânge permanent  
Că îl doare capul tare,  
Paradoxu-i evident,  
Că îl doare ce nu are.

### Ciobănească

Când ciobanu-și culcă trupul,  
Iar dulăii dorm și ei,  
De oițe și de miei  
Grijă mare are lupul.

Selecție: VASILE LARCO

## EPIGRAME

### Fosta șefă DNA candidând la postul de procuror european

Candidează la Bruxelles,  
Deși postu-i XXL.  
Cei de-acasă,-n loc de fală,  
Scriu denunțuri că-i penală.

### Vâlvă mare

La Bruxelles se joacă trocul  
Cum e-n partea locului,  
Iar la noi se-ațăță focul  
La mijlocul jocului.

### Zid

Nici n-am zis noi bine hopa,  
Și-am ajuns cu toții berci.  
De-o scăpăm în Europa,  
Garantat, ne face terci.

### Stop accederii

Cum ne-a tot tocat acasă,  
Pân-a scos din noi melasă,  
De-o lăsăm și la Bruxelles,  
Va face din noi mezel.

### Să ieșim din EPPO\*

Dacă doamna cu pricina  
Iese-n UE procuror,  
O dăm naibei, oficina:  
Nu vrem duși la abator!

*\*EPPO (European Public  
Prosecutor's Office) - Parchetul  
European.*

### Ipocrizia delatorului

N-am nimic eu cu persoana  
Care-aspiră-atât de sus,  
D'aia sar, strigând osâna:  
Sus, pe cruce! Ca Iisus!

### Ignorarea Regulamentului european de selectare a procurorilor juriști

Glasul meu, tânguitor,  
Ei bruindu-l cu motorul,  
În Regulamentul lor  
Să nu-mi bag și eu piciorul?!

### Te va ține cureaua?

Despuiăți de-averi, ohabe,  
Puși cu botul - toți - pe labe,

Te va ține anvelopa  
Să-i vânezi și-n Europa?

### Scenarii peste scenarii

Miza, la Bruxelles, e mare:  
De-i iese norocu-n cale,  
Să nu-ncerce, -nvingătoare,  
Și la prezidențiale?

### Colac peste pupăză

Tot cercând să-i ștergeți briza  
Cu opreliști dinainte,  
Veți avea, precis, surpriza  
S-o vedeți și președinte.

### Oaie neagră

Să fi fost din oi cudalbe,  
Până-n (sic!) pânzele albe  
O-mpingeau. Dar, oaie neagră,  
Fug de ea ca de podagră.

### Fierbe ura penalilor

Cât de-aprinsă li-i mânia  
C-a trecut și de LIBÉ\*,  
Mai ar scoate România  
Nu din tină. Din UE.

*\*LIBE - Comisia pentru libertăți  
civile, justiție și afaceri a  
Parlamentului European.*

### Bumerang

Pe cât era de potentă,  
Tot pe-atât de inclementă.  
Cei ce-au fost la ea în scripte  
Acu-i fac ei zile fripte.

### Ținta din pantof

Nu-l știa. Te-aș crede, mamă,  
Dar bomboana e pe tort:  
Ce cătai la el în cramă  
Și-ncă - „La Chilia-n port”?

### Războiul Troiei?

Nu-i Elena cea din Troia



Miron Duca, *Semne ale  
timpului*



Și nici cea din Costa Rica,  
Nici război, ci paranoia  
S-o-n-desfunde pe Lulica.

### O fugară condamnată către o fostă șefă DNA

Mi l-ați pus pe Bute-n cârcă,  
Ca să-mi dați și șase ani.  
Popa tău din Java, hârcă,  
Cam pe ce l-ai adus bani?

### Un fost președinte de țară despre un fost procuror-șef

Dom'le, pe Olimp zeiță,  
Poți oroare să emani.  
Hai că-l cunoștea pe Ghiță,  
Dar de ce să-i ceară bani?

### Bun venit între penali

Râd penalii între ei,  
Trepăduși și scarabei,  
Că-n instanță - la stabor -  
A venit și șefa lor.

### Din ce unghi privești

Când tăia și spânzura,  
Triumfa justiția.  
Cum își vede, greu, dosarul,  
Cum domină arbitrarul.

### Ironia sortii

Cei ieșiți din pușcărie  
O tot iau în bășcălie:  
- Bună că sau rea de cheji,  
Ai încredere în legi!

### Dacă vrei să te convingi

Te iubesc de nu te vezi:  
Cearcă astăzi să accezi  
Pe un post cumva mai mare,  
Să vezi câte-ți curg dosare!

NICOLAE MATCAȘ

Curier

## De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Mulțumesc și felicitări stimate maestre Nicolae Băciuț, pentru apariția revistei „Vatra veche” aferentă lunii aprilie, n-a fost păcăleală, iar acum:

Vom aduce-o nouă piatră  
Și-om clădi o altă „Vatră”  
Nouă, pe al nostru plai,  
Cea a florilor de mai!

**Vasile Larco**

### Vatra veche nr.4/2019 Cu luciditate, despre identitatea națională

Numărul 4 din acest an al revistei „Vatra Veche” debutează în forță cu reexplorarea identității naționale. Această temă deschide un sumar editorial extrem de consistent, care face cinste unui colectiv redacțional ce a demonstrat, de-a lungul timpului, vitalitate, verticalitate și mai ales un simț al măsurii care a putut să anuleze orice forme de exces. Plină de eleganță și stil, publicația pune accente riguroase în interviuri, face apel la valorile fundamentale ale societății românești în articolele de fond, exprimă patimă acolo unde ea este necesară și recurge la atitudine acolo unde aceasta se cere.

Revista „Vatra Veche” nu este ușor de parcurs. Din cauza fluxului masiv de idei consistente și convergente cu interiorul fiecărui român care simte și gândește românește, lectura devine ca o magmă fierbinte, atotstăpânitoare, cerând cu autoritate concentrare, liniște, implicare. În aceste condiții, publicația este aproape ca un volum din care conștiința fiecăruia poate da examen. „În Franța, țară purtătoare de drapel al drepturilor și libertăților umane, se acceptă că naționalismul este mai mult este mai mult decât o expresie politică, este o disciplină, o metodă rațională care ne apropie de ceea ce este cu adevărat etern”, spune Gheorghe Moldoveanu, în articolul „Teama de cuvinte”. Este un început fast al unui conținut încărcat de simbolistică perenă.



Pagină cu pagină, semnătură cu semnătură, de la lirism la încărcătura cromatică a picturii și de la figura unui A.E. Baconsky la „Universul lui Bergson” sau critic și analiză literară, revista „Vatra Veche” pare într-o competiție cu ea însăși, pe care o câștigă mereu, dar și cu timpurile dezlănate, care au întors scara firească a valorilor unei națiuni în poziții fără logică și în care un astfel de demers publicistic are greutatea unui pilon de rezistență. „Taifunul dezindustrializării care a bântuit în SUA s-a abătut, pentru cauze oarecum diferite, și asupra României, având de asemenea efecte catastrofale”, punctează Silvia Urdea, în „Stafia social-democrației neliniștește elitele americane”. De neabătut în demersul său publicistic, „Vatra veche” captivează până la a crea un prizonierat voit al cititorului care „se închide” cu revista în sine, reevaluându-se și repunându-se în acord cu propriile valori. Doldora de amprente spirituale, publicația de la Târgu Mureș, condusă de Nicolae Băciuț cu atâta siguranță a lucrului bine făcut și a adevărului statornicit, este neclintită și vastă ca un fluviu.

**Roxana I. Istudor**

(Preluare de pe siteul U.Z.P.R.)

Stimate Domnule Băciuț,  
Bună dimineața, am primit Revista VATRA VECHE, la noua mea adresă de mail - mulțumesc frumos!  
Cu drag și cu „invidie” pentru puterea Dv. de muncă în ceea ce privește acest extraordinar efort de realizare a uneia dintre cele foarte puține - tot mai puține, din

nefericire! - reviste valoroase de cultură, nu doar din Provincie, să ne înțelegem. Este de la sine înțeles că prestigiul și popularitatea Revistei sunt asigurate atât de valoarea materialelor din paginile acesteia, cât și, în egală măsură, de valoarea autorilor. Este sensul în care Dv. sunteți „vinovatul” principal, indiscutabil! Sper să mă înțelegeți când fac aceste afirmații, că ele sunt dintr-o pornire sufletească sinceră și respectuoasă, tocmai pentru că intuiesc ce înseamnă apariția Revistei cu respectarea unei ritmicități cam unice la nivel național, ce volum de muncă, de imaginație și de creație presupun toate-acestea.

Vă felicit dorindu-vă și Dv. și Revistei, viață lungă și frumoasă.  
Doamne-ajută!

Cu drag și prietenie,

**Dumitru Hurubă**

Felicitări pentru consecvența calitate a revistei, pentru bogăția și diversitatea tematică și pentru perseverența promovare a literaturii!

**Valeria Biț**

Nicolae Băciuț rămâne constant viziunii sale, un poet harnic și cu roade!

**Costash Stacon**

Felicitări pentru încă un număr de Revistă interesantă!! Va îmbrățiez pe toți din Redacție.

**Melania Cuc**

Stimate d-le Băciuț,

Am primit mai de mult numerele 4 și suplimentul Nichita ale revistei *Vatra veche*, ambele o încântare. Ce sânguincios sunteți! Mihai Cămara, artistul cu ale cărui lucrări este ilustrat numărul 4, mi s-a părut cu totul remarcabil. Ce artiști talentați produce România! Mare sculptor! Ca de obicei, revista este densă și plină de articole interesante.

Suplimentul NICHITA emană nu numai dragostea și respectul dv pentru marele poet, dar ne demonstrați, prin publicarea unui supliment NICHITA în fiecare an, că un mare poet continuă nu numai să existe, dar și să trăiască printre noi chiar și după moarte.

Cu mulțumiri,

**VPL**

*Din țară lungilor ierni, Canada*

## Impresii de cititor

E-o revistă care  
Prinde stropi de rouă:  
Vatra veche-mi pare  
Totdeauna nouă!

**Eugen Deutsch**

Mulțumesc, neobosite și  
inepuizabile Maestru, pentru regalul  
Nichita și pentru încă un număr de  
marcă al VV!

**R.L.**

În stilul tradițiilor naționale, "Vatra  
Veche" ne menține pe unda  
frumosului și a inteligenței, a  
talentelor scilpitoare, a înțelepciunii  
și a dragostei înălțătoare. De aceea  
se citește cu mare plăcere, cu  
deosebit interes și cu tragere de  
inimă. Tuturor celor care ostnesc la  
crearea revistei le aducem mulțumire  
și recunoștință profundă, totodată  
dorindu-le inspirație nesecată la  
editarea ei în continuare. Iar Dvs.,  
Domnule Nicolae Băciuț, Vă  
exprimăm aparte cele mai înalte  
aprecieri.

Cu respect,

**Ana Sofroni**

Sincere felicitări! Sper ca la anul să  
mă implic mai mult în ceea ce  
privește numărul de revistă dedicat  
lui Nichita. Am trimis la concursul  
Ana Blandiana poeziile unei eleve  
de clasa a 9-a. Sper că au ajuns.  
Prețuire!

**ANGI**

Mulțumiri deosebite pentru  
publicarea articolului, pentru șansa  
oferită de a mă afla printre autori  
deosebiți, de renume, într-un număr  
de rezonanță culturală.

Felicitări pentru "Vatra veche", care  
se pare că se înnoiește cu fiecare  
apariție.

Aprecieri truditatorului care veghează  
asupra acestei reviste!

Cu prețuire,

**prof.Aurora Stănescu**

Gest imperial pentru Nichita. Un  
nou număr grozav al revistei!  
Mulțumiri.

**Ion Fercu**

Exceptional!  
Mulțumesc!

**Irina Goanță**



Am trăit neliniștea că va apărea vreo  
pagină despre altceva decât despre  
Nichita. Ați realizat un număr  
antologic, de istorie literară.  
Felicitări!

**Ioan Dănilă**

Vă mulțumesc pentru reviste.  
Sănătate, creativitatea și toate celelalte  
bune!

Cu stimă

**D.M.**

Substanțiale, inspirate, necesare  
paginile retrospective și active  
dedicate Festivalului nichitastănescian!  
Altfel iluminează focul în/ din  
Vatră! Gratitudine,

**Lucian Vasiliu,  
Junimea-Scriptor**

Dragă și stimată domnule Băciuț,  
Am primit Nr. 4 (124) al VETREI  
celei VECHI, revista pe care o  
păstoriți fără istov de atâta vreme, la  
cotele valorice cunoscute și  
recunoscute în Țară și Exil. Vă  
mulțumesc pentru bunătatea de a  
continua publicarea serialului meu  
despre călătoria în Japonia, cum și a  
părții a doua a dialogului meu cu  
cercetătorul și istoricul literar Anca  
Sîrghie; ultima parte, a treia, urmând  
să fie dată cititorilor cu ajutorul lui  
Dumnezeu. Sunt onorat să apar în  
revista pe care o conduceți, în  
paginile ei fiind publicate textele  
celor mai de seamă condeieri,  
istorici, cercetători și teoreticieni  
literari, preoți, poeți și artiști.

Să aveți ani mulți înainte, pentru că  
dumneavoastră, domnule Băciuț,  
sunteți VATRA VECHÉ!

Cu toată stima și admirația,

**Mihai Posada**

Mulțumesc, am primit cu bucurie și  
vă felicit!

**Guner Akmolla**

Domnule Nicolae Băciuț,  
Vă trimit câteva note literare la o  
carte semnată de poetul Virgil  
Todeasă. Sper să sune bine.

Am primit revista, onorat pentru  
textul publicat. Felicitări și bucuros  
pentru suplimentul dedicat lui  
Nichita. Un demers care  
demonstrează eternitatea poeziei și  
frumusețea cuvintelor/ necuvintelor.

Am dat un semnal pe blog referitor  
la apariția revistei și a suplimentului.

Cu drag,

**C. Sstancu**

Stimate Domnule Băciuț,  
Referitor la materialele publicate  
despre Nichita Stănescu informez  
despre următoarele: spre sfârșitul  
vieții, Nichita Stănescu organizase  
în fiecare vară așa-zisele „tabere de  
poezie“ la Teremia-Mare în Banat,  
la granița cu Iugoslavia de atunci.

Fratele meu, Ludovic Dama, în acel  
timp conducătorul cineclubului  
Casei de Cultură din Sânnicolau-  
Mare, era mereu invitat la Teremia-  
Mare pentru a reține pe peliculă  
acele activități literare și...  
neliterare...

Nu știu unde rămăseseră materialele  
peliculare după ce fratele meu își  
stabilise în 1991 domiciliul în  
Germania, trecând în 1999 în  
eternitate...

Cu stimă,

**Hans Dama,  
Viena**

Am fost la Târgul de carte la Brașov.  
Special pentru d-voastră m-am dus  
dela ora 13.00, pentru că erați trecut  
în program. Regret că nu ne-am  
întâlnit. Cu siguranță ați fost prins în  
altceva mai important. Văd că  
sunteți foarte activ - ceea ce mă  
bucură și mă motivează și pe mine.  
Am citit câteva grupaje de poeme  
foarte bune și în noul număr al  
revistei *Vatra veche*.

Îndrăznesc să vă trimit și eu un  
grupaj dintr-un volum pe care-l am  
în lucru.

Sper să reușesc să-l editez anul  
acesta.

Vă doresc sănătate și spor în toate.

Cu prețuire,

**Mihaela Aionesei**

Mulțumesc. Un număr frumos. Sunt onorată.

**Irina Iorga**

În sfârșit, ajuns acasă, am avut posibilitatea să citesc pe îndelete revista. Admirabilă! Vă sunt deosebit de recunoscător pentru prezentare. Adevărul este că alta mai plină nu-mi amintesc să fi avut.

La omagierea prietenului Valeriu Matei la Chișinău, am citit această dedicație. Dacă credeți că merită, o puteți publica.

Gânduri bune!

**Ioan Mănescu**

Sehr geehrter Herr Băciuț,  
Vielen Dank, ich werde mit Freude lesen.

Ihre Zeitschrift ist mehr als wertvoll. Ich wünsche Ihnen, Familie und Team ein schönes Wochenende.

Liebe Grüße

**Elisabeth Anton**

Mulțumiri pentru noul număr al revistei. Felicitări pentru suplimentul dedicat lui Nichita Stănescu!

Cu stimă,

**Sânziana Batiște**

Mulțumiri sincere pentru revistă... O abordare literară și istorică optimistă...

**I. Seni**

Felicitări pentru noul număr și supliment!

Interesante lucruri despre Nichita!

**Gh. Bucur**

Domnule Băciuț,

Vă mulțumesc pentru trimiterea frumoasei dvs. reviste. Felicitări și noi succese. Va trimit și eu mai jos conținutul cărții mele publicate anul trecut la București. În prezent, am aproape gata pentru tipar o nouă carte care se va numi *Maratonul Vieții*.

Cu sentimente românești

**Prof. Dr. Nicholas Dima**

PS: Cartea de Mărturie a apărut la Editura Institutului Național pentru Studiarea Totalitarismului.

Mulțumim din suflet! Abia aștept să ne vedem la Festivalul lui Nichita.

Zile frumoase.

**Gelu Ionescu**

Mulțumim. E un număr istoric. Felicitări!

**Agache Catinca**

Vă mulțumesc mult pentru consecvența cu care primesc, lună de lună, *Vatra veche*! Felicitări pentru activitatea Dvs. prodigioasă și mult spor în toate! Respect și admirație!

**Da Dobrea**

Dragă Nicu,

Am întârziat tare mult cu rugămintea de a-mi trimite 10 exemplare din „Vatra Veche” pe care eu am ilustrat-o cu bunăvoință și generozitatea ta, cea care consemna Marele Premiu. Are pe coperta „carte electronică cu mâini”.

Mircea Moldovan de la Tg Mureș mi-a trimis din proprie inițiativă un exemplar, dar eu aș mai dori un lot. Este atât de frumoasă revista! Am colecția și o prețuiesc!

**Suzana**

Mulțumesc din suflet pentru tot DARUL făcut de-a lungul chinutei mele vieți....Ai fost un suport moral, cultural, profesional de mare preț iar eu nu m-am ridicat la această înaltă și necondiționată apreciere....

Of,

**Suzana**

Excelent suplimentul pentru Nichita, iar gestul d-voastră de mare noblețe sufletească.

Ce frumos spune dna Lăzărescu: ”Nichita era generos și dincolo de viață” și e adevărat, căci cei care-l iubesc se hrănesc cu roadele lăsate în urmă lui. Mâncăm, cum s-ar spune, din trupul lui, savărând



**Miron Duca, Flori în grădină**

cuvintele care uimesc și acum. Eu am început să-l citesc, neînțelegându-l, dar acum mi-e tare drag și mă bucur că ne oferiți cu acest supliment, atâtea noutăți despre el.

**M.A.**

Mulțumesc pentru suplimentul online dedicat lui Nichita, substanțial și binevenit,

**O.N.**

Stimate domnule Băciuț

Vă trimit, așa cum am promis, un scurt eseu despre cartea Gabrielei Negreanu, Paul Valery și modelul Leonardo. Sper să va placă.

Cu prietenie,

**Tea (m,c,n)**

Ps. Țin să vă mulțumesc în mod deosebit pentru promptitudinea cu care trimiteți *Vatra veche* și pe care o transmit prietenilor.

Vă mulțumesc pentru expediție!

Va felicit în special pentru Nichita Stănescu, astăzi atât de necesar (mie groază ce cuvânt - adevărat - am folosit!).

Să vă dea Domnul sănătate, chef și putere de muncă!

Al Dvs.,

**Stelian Dumitrăcel**

Dragă d-le Băciuț,

(...)

Sunteți inegalabil și tot primesc laudele revistelor *Vatra veche* (4 și supliment Nichita) de la cei cărora le-am trimis-o. Bravo din tot sufletul.

Acum 5 minute, am primit și un comentariu foarte pozitiv al cărții noastre în dialog, de la o prietenă care abia acum a reușit s-o citească, e în State și, când a văzut cuvântul dv. introductiv, în care, zice ea, mă puneți în lumină, care ați fost aproape de mulți scriitori, s-a hotărât să parcurgă cartea, pe care n-a mai lăsat-o din mână până n-a terminat-o. Cu aceeași stimă, admirație, prietenie,

**V.P.L.**

Canada (care-i tot sub zăpadă și temperaturi negative!)

Mulțumesc domnule Băciuț că nu mă uitați.

**R.G.**

# Panoramic cultural



**Ploiești, Festivalul Internațional de Poezie „Nichita Stănescu”, martie 2019**



**Târnăveni, lansare de carte Elena Cristea**



**Sângeorgiu de Mureș, Concurs „Armonii de primăvară”**



**TVR Cluj, emisiune despre soarta patrimoniului național imobil**



**Târgu-Mureș, Concurs de Interpretare „Romulus Guga”**



**Sighișoara, Conferință „Patrimoniul European”**



**Bistrița, ședința Comisiei de Cultură și Media a Senatului**



**Sărmașu, Ziua Cărții, Bibliotecarului și a Drepturilor de Autor**

# OCHIUL CICLOPULUI



Miron Duca, Drum închis

**Directori de onoare**  
Acad. MIHAI CIMPOI  
Acad. ADAM PUSLOJIC  
MIHAI BANDAC



**Redactor-șef adjunct**  
GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN

**Redactori:**

Cezarina Adamescu, Mihaela Aionesei, Emilia Amariei, Florin Bengean, Diana Dobrița Bîlea, Sorina Bloj, Luminița Boboc, A.I. Brumaru, Mariana Chețan, Geo Constantinescu, Luminița Cornea, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Răzvan Ducan, Suzana Fântânariu-Baia, Dumitru Hurubă, Alexandru Jurcan, Vasile Larco, Rodica Lăzărescu, Cleopatra

Lorințiu, Ioan Marcoș, Cristina Sava, Maria Dorina Stoica, Mihaela Malea Stroe, Nicolae Suci, Titus Suci, Gheorghe Sarău, Ilie Șandru, Gabriela Vasiliu

**Corespondenți:** Elisabeta Boțan (Spania), Darie Ducan, (Paris), George Filip (Canada), Andrei Fischof (Israel), Veronica Pavel Lerner (Canada), Gabriela Mocănașu (Franța), Dorin Nădrău (SUA), Dalila Özbay (Turcia), Mircea M. Pop (Germania), Aliona Grati, (Chișinău), Ognean Stamboliev (Bulgaria), Silvia Urdea (SUA).

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSȚINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Iuliu Maniu nr. 14, România. • Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. • Copyright © Nicolae Băciuț 2019 • Email : nbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com • Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 • telefon: 0744474258. • Materialele nepublicate nu se restituie. • Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

